

INFORME D'ECONOMIA LOCAL I REGIONAL TERRES DE L'EBRE 2014

Equip investigador:

Coordinació:

Juan Antonio Duro*

Investigadors:

Pau Galiana Llasat**

Maria Victòria Soldevilla*

Mercedes Teruel Carrizosa*

Antonio Paolo Rousso***

Xavier Ponce Alifonso*

Xavier Farré Albendea*

David Rodríguez Borràs****

**Departament d'Economia, URV*

***Departament de Gestió d'Empreses, URV*

****Departament de Geografia, URV*

*****Tècnic Càtedra d'Economia Local i Regional*

INTRODUCCIÓ – PRESENTACIÓ	7
Capítol 1: Empresa i competitivitat a les Terres de l'Ebre. Situació el 2014	15
Capítol 2: El sector primari a les Terres de l'Ebre 2014.....	43
Capítol 3: La situació dels sectors industrials i energètics a les Terres de l'Ebre 2014	71
Capítol 4: Turisme a les Terres de l'Ebre 2014. Situació i perspectives ...	93
Capítol 5: El sector públic	187
Capítol 6: Demografia a les Terres de l'Ebre 2014	217
Capítol 7: Municipis i indicadors econòmics el 2014. Síntesi.	263

*Juan Antonio Duro
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

El lector té a les mans el contingut de l'Informe d'economia local i regional de les Terres de l'Ebre del 2014. Amb aquesta edició ja en són quatre, en les quals es fa una revisió de l'any econòmic al territori, a partir dels indicadors disponibles i de diferents dimensions econòmiques. La voluntat d'aquest treball és, com és sabut, proporcionar informació als agents socioeconòmics perquè sigui d'utilitat a l'hora de prendre decisions o orientacions. Com en les darreres edicions, l'Informe té set capítols separats i ha estat realitzat per diferents professors de la URV adscrits a tres departaments diferents (Economia, Gestió d'Empreses i Geografia). En aquests capítols es tracta l'evolució empresarial al llarg de l'any; s'analitza l'evolució del sector primari, del sector industrial i energètic i del sector turístic; es revisen aspectes associats als serveis públics; s'aborda l'evolució demogràfica i, finalment, es repassa la conjuntura amb més detall territorial.

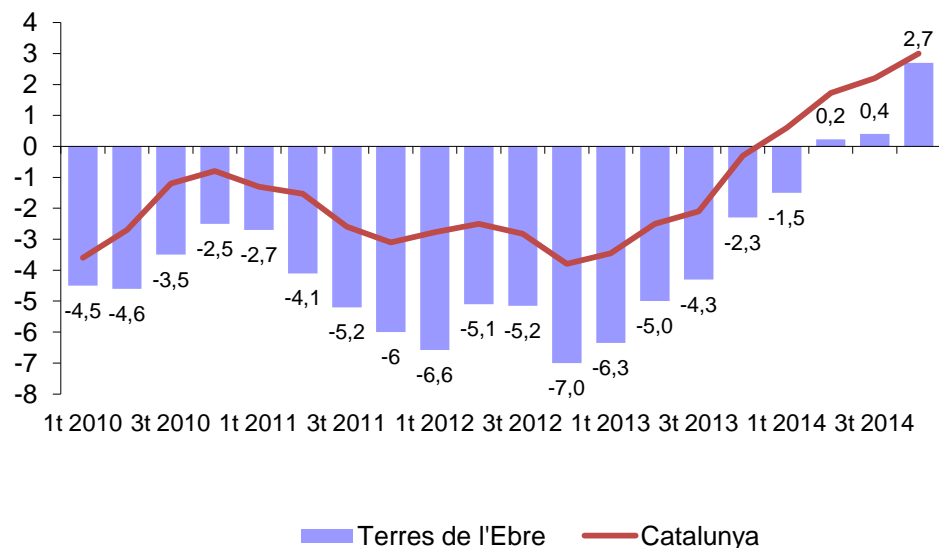
El 2014, objecte principal de l'estudi, tot i que segons la disponibilitat de dades en ocasions s'ha hagut d'analitzar el 2013 (com en el cas del PIB territorial), ha estat un any que podríem qualificar d'esperançador, sobretot a mesura que ha anat avançant trimestre a trimestre. En aquest sentit, els resultats territorials han reflectit, en part, la millora d'alguns dels factors conjunturals generals de gran transcendència per al cicle econòmic. Així, les condicions financeres s'han relaxat, tant per la millora de confiança com per l'actuació mateixa del Banc Central Europeu; els preus del petroli han baixat, amb el consegüent impacte sobre la competitivitat empresarial i el consum privat; el tipus de canvi de l'euro s'ha depreciat, amb el consegüent efecte sobre les exportacions europees, i s'ha percebut una millora en el nivell de confiança dels consumidors, que ha animat al seu torn el consum privat.

Amb tots aquests factors, el creixement econòmic a Espanya i a Catalunya s'ha recuperat al llarg del 2014, després d'anys de crisi, amb un creixement del 1,4% real en el cas d'Espanya, lluny, per exemple, de la baixada de l'1,2% registrada l'any anterior. El creixement de l'Estat ha provingut, de fet, de l'augment del consum privat (de les llars) i de la inversió (béns d'equip). En el cas català, les dades també mostren la millora en el cicle, amb un creixement tancat el 2014 de l'1,2%, el primer registre positiu des del 2007, a excepció del 2010. Amb unes bases de creixement fortament arrelades a la demanda interna, aquesta recuperació es fonamenta amb el creixement dels serveis, amb registres positius per a la indústria i, per primer cop, amb l'evolució positiva de la construcció. Encara que no ens volem estendre en la valoració d'aquest model (tipologia) de creixement, creiem que hi ha elements discutibles. En particular, el sector exterior ha empitjorat, atesa la força de les importacions, que creixen per sobre del 7% anual, taxa superior al 4% que registren les exportacions. Com molts experts van comentar en l'etapa precrisi, un creixement només basat en la demanda interna (i el consum privat i construcció), amb una demanda externa neta negativa, no és ni sostenible ni desitjable a mitjà ni a llarg termini, perquè és poc competitiu i està basat en l'endeutament. Per tant, s'ha de treballar perquè aquestes palanques reapareguin en el futur.

De tota manera, i en aquest context de creixement macroeconòmic, els resultats globals del territori també han anat millorant al llarg de l'any, encara que sense voler caure en la satisfacció complerta. En efecte, i per posar-ne alguns exemples que la CELIR (Càtedra d'Economia Local i Regional de la URV) està analitzant, la xifra de cotitzants a la seguretat social, amb la suma dels que estan en el règim general i el d'autònoms (RGSS i RETA), n'ha anat progressant en el curs de l'any fins a acabar al darrer trimestre del 2014 amb un creixement interanual del 2,7%, registre no assolit des del començament de la crisi. Com mostra el gràfic 1, la trajectòria de l'evolució de la sèrie és de contínua millora des del darrer trimestre del 2012, fins a arribar a la situació actual. Per tots els qui hem viscut l'evolució de la conjuntura de les Terres de l'Ebre en els darrers anys, aquests registres donen per primer cop esperances

fonamentades de redreçament i de recuperació (ni que sigui parcial) del temps i espai perduts.

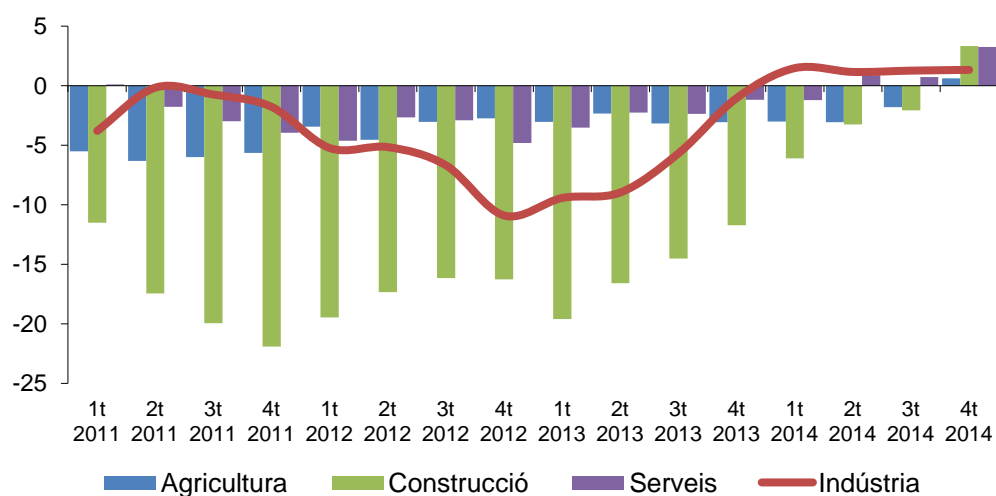
Gràfic 1. Evolució de l'afiliació a la seguretat social demarcació Terres de l'Ebre enfront de Catalunya
Taxa de variació interanual, percentatge

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Sectorialment aquesta evolució, clarament explicitada en el darrer trimestre de l'any, s'ha basat, per primer cop des que analitzem les sèries, en l'augment en els quatre grans sectors (gràfic 2). En aquest cas particular, és remarcable el creixement dels cotitzants en el darrer trimestre experimentat pel sector serveis. I addicionalment s'ha de subratllar, en particular pel que significa de qualitatiu, el creixement en el sector de la construcció. No fa gaires trimestres (per exemple, el primer del 2013), els cotitzants en aquest sector declinaven a ritmes que superaven el 20% interanual. El canvi, doncs, ha estat (és) molt important, amb un significat redreçament que ja es nota. La indústria també ha registrat creixements positius al llarg de l'any, que s'afegeixen a la millora en la conjuntura global. L'agricultura per primer cop en el darrer quadrimestre també mostra valors positius, malgrat que anava caient ininterrompudament.

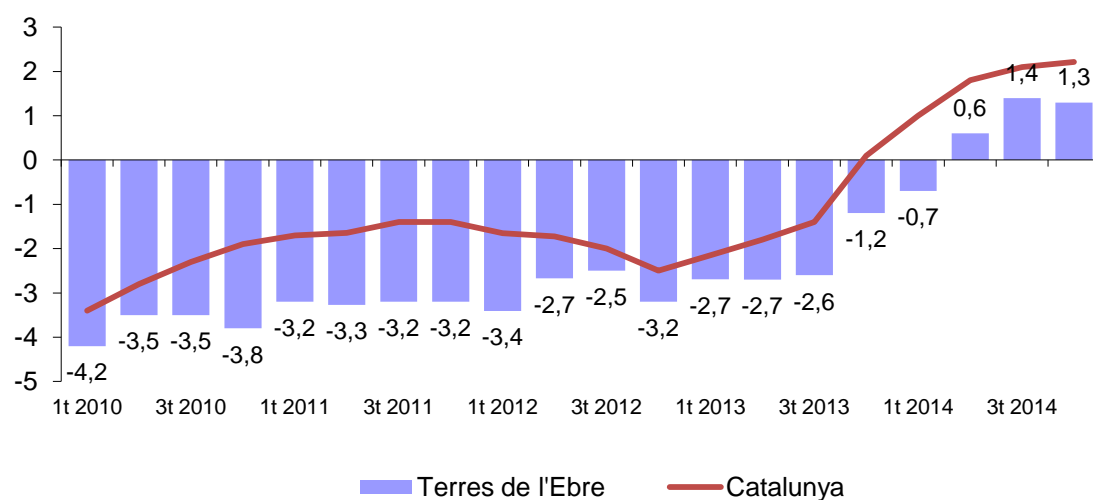
Gràfic 2. Evolució del nombre d'afiliats a la demarcació de les Terres de l'Ebre per grans sectors productius
Taxa de variació interanual, percentatge

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

En consonància amb l'evolució dels indicadors laborals, observem una evolució positiva en el nombre d'empreses (amb assalariats i autònoms). En aquest sentit, des del segon trimestre del 2014 la demografia empresarial comença a exhibir augments nets, en contrast amb la disminució continuada, característica del passat recent (gràfic 3).

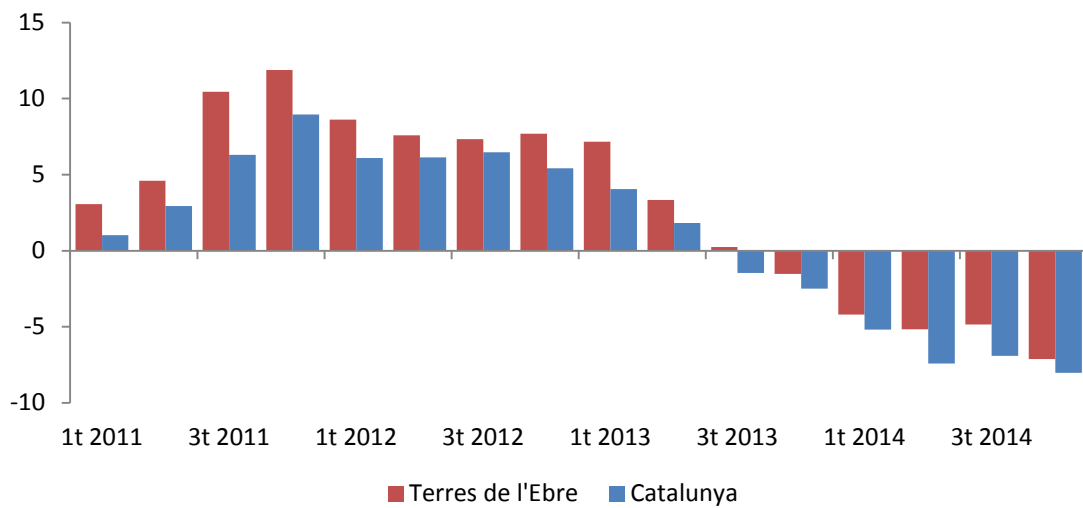
Gràfic 3. Evolució en el nombre d'empreses
Taxa de variació interanual, percentatge

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

En clara consonància, amb l'evolució anterior, la xifra d'aturats registrats ha anat intensificant els ritmes de reducció, fins a assolir un retrocés interanual del 7,1% en el darrer quadrimestre, amb una reducció registrada en tots els nivells educatius dels aturats, encara que, amb problemes amb els aturats de més edat. En efecte, amb una conjuntura global de reducció de l'atur els aturats amb més de 50 anys han continuat augmentant de manera interanual al llarg de l'any.

Gràfic 4. Evolució del nombre d'aturats
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Taula 1. Aturats a les Terres de l'Ebre per grups d'edat, 4t trimestre del 2014

Tram d'edat	Mitjana aturats	Variació interanual (%)	Contribucions al creixement
Fins a 30 anys	2.143	-12,7	-2,0
De 30 a 39 anys	3.460	-14,3	-3,8
De 40 a 49 anys	3.822	-6,6	-1,7
50 i més anys	4.910	1,2	0,4
Total	14.334	7,1	-7,1

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

De tota manera, no es pot caure en la satisfacció plena. Creiem que els resultats brinden un cert optimisme de cara al present i sobretot de cara al futur. De tota manera, els problemes per generar ocupació als aturats de més edat, les mateixes taxes d'atur (encara insuportablement elevades) i pobresa associada, la sospita sobre la qualitat d'aquesta ocupació (es genera ocupació per sobre del creixement del PIB, la qual cosa vol dir que la productivitat global cau), la situació econòmica de partida del territori, la limitada densitat productiva o les dificultats per retenir el capital humà, són alguns dels problemes endèmics d'aquesta part de Catalunya. D'altra banda, hi ha un indicador particularment important, pel que significa en termes qualitius, que continua retrocedint. És la població. Com veurem en els capítols 6, i també en el 7, la població a les Terres de l'Ebre, malgrat els resultats macro, ha tornat a baixar. Un territori que perd població és un territori que sagna i que hipoteca el seu futur.

Arribats a aquest punt, però, creiem oportú tornar a subratllar els recursos que té aquest territori per esdevenir un territori econòmicament més pròsper en el futur. Dit d'un altra manera més acadèmica, les Terres de l'Ebre són un territori amb avantatges comparatius significatius, que neixen dels seus recursos endògens indiscutibles, però fins ara no ha sabut o no ha aconseguit transformar aquests avantatges "primaris" en un avantatge competitiu de manera eficaç i eficient. Per tant, es tenen els recursos però no se'ls ha tret prou partit. Quines són les bases d'aquest avantatge comparatiu que són transformables en avantatge competitiu? Un llistat primari seria el següent:

- Un territori mediambientalment extraordinari. Amb una gran part de la seva superfície amb espais naturals protegits, les Terres de l'Ebre ofereixen actius naturals de gran riquesa com el dos parcs naturals, la reserva de Sebes, etc.
- Un territori amb recursos turístics potencialment transformables en producte, amb arrels en els seus atributs agroalimentaris, naturals, paisatgístics, patrimonials i culturals.
- Un territori que, malgrat la llunyania respecte dels principals centres poblacionals, es troba en la ròtula dels eixos de creixement que conformen la vall de l'Ebre i l'eix del Mediterrani, amb les potencialitats per activitats econòmiques (serveis i industrials) que això pot comportar.
- Un territori amb una quantitat important de productes agraris i gastronòmics de primer nivell, que no anomenarem perquè ens faltaria espai.
- Un territori amb espais empresarials disponibles per ser utilitzats en diferents llocs relativament ben connectats.
- Un territori que ha estat declarat Reserva de la Biosfera de la Unesco i que, per tant, disposa d'una marca específica utilitzable, per exemple, per als productes agroalimentaris i turístics.
- Un territori poc desenvolupat, la qual cosa vol dir potencial de creixement.
- Un territori amb algunes empreses capdavanteres en els seus sectors, típicament, agroalimentàries.
- Un territori amb gran presència de les cooperatives com a unitats de producció, transformació i comercialització.
- Un territori amb alguns nodus de recerca en l'àmbit mediambiental i agroalimentari.

Però, com hem dit, aquests avantatges, que neixen dels recursos territorials, no són suficients perquè es converteixin en avantatges competitius i, per tant, impulsin el creixement econòmic i la creació de llocs de treball. Cal ser capaços de posar-les en valor. I això que vol dir? Vol dir governança territorial; vol dir empremadoria i foment de la iniciativa privada; vol dir internacionalització; vol dir

noves tecnologies, vol dir recerca, formació i universitat ... Vol dir, en definitiva, modernitat.

I vol dir principis i esperit, principis en què el territori sigui la clau de volta del model; en què s'aprofitin els projectes estratègics en clau de territori i no s'enfoquin en clau local; amb una visió solidària entre territoris, agents i persones; en què la coordinació i la col·laboració entre tots sigui la norma i no l'excepció; en què el territori cregui de veritat en les fortaleses pròpies sense caure en el victimisme.

El salt està a l'abast del territori. Sempre ho ha estat.

**Capítol 1: Empresa i competitivitat a les Terres de l'Ebre.
Situació el 2014**

*Pau Galiana
Departament de Gestió d'Empreses
Universitat Rovira i Virgili*

1. Introducció

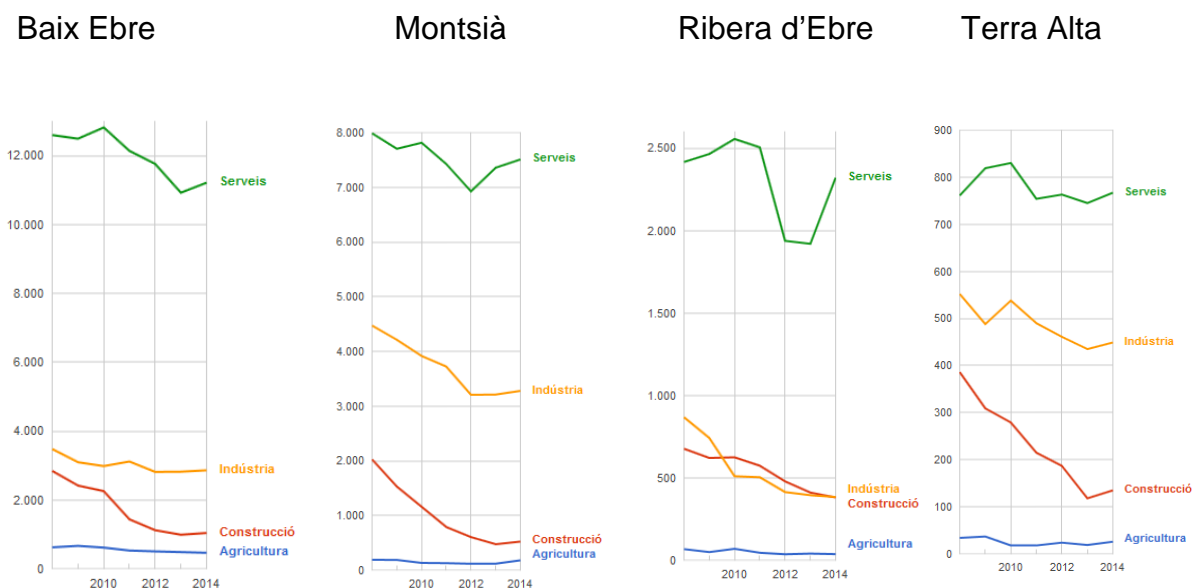
El capítol sobre empresa i competitivitat de l'Informe d'economia local i regional de 2013 remarcava que no havia estat un any amb canvis significatius, però que hi observàvem algunes tendències de millora o, almenys, de desacceleració en la caiguda. Podem afirmar, des de la perspectiva empresarial, que aquesta tendència s'ha confirmat el 2014, tant en xifres, que són millors, com en l'opinió i les expectatives dels empresaris i gestors institucionals. Com en els darrers anys, analitzarem la situació empresarial de les Terres de l'Ebre des d'una metodologia qualitativa, tot tenint en compte l'opinió dels principals actors del món empresarial, i incidirem en la visió de la situació actual i la visió de l'evolució temporal i de futur, tant de cadascun dels sectors o subsectors com de l'empresa del territori davant dels reptes de futur. Per tant, la informació s'ha extret sobretot d'entrevistes a agents de manera directa.

La continuïtat metodològica és important en la redacció d'aquest capítol de l'informe anual, ja que permet entomar les problemàtiques i els aspectes tractats en anys anteriors i plantejar-los a les diferents parts actives del món empresarial de les Terres de l'Ebre.

Per situar el context, cal dir que, segons l'informe trimestral de la Càtedra d'Economia Local i Regional (quart trimestre de 2014), el nombre de persones afiliades a la seguretat social a les Terres de l'Ebre ha crescut un 2,7 % interanual, la millor xifra des de l'inici de la crisi, tot i que lleugerament inferior a la mitjana catalana, que ha estat del 3%. Aquesta xifra es deu a l'afiliació en règim general (increment del 3,6%), ja que els autònoms han disminuït en un 0,9%. Aquesta davallada de l'afiliació d'autònoms no sempre s'ha de veure des d'una vessant negativa, ja que hi ha casos (sobretot en construcció i serveis) de treballadors que s'havien contractat en règim d'autònom i que durant el darrer any la mateixa empresa els ha consolidat la plaça i els ha incorporat al règim general.

Com podem veure en el gràfic que mostrem a continuació, l'evolució de l'afiliació a la seguretat social en règim general ha capgirat la tendència en el darrer any 2014. L'evolució negativa que s'ha arrossegat en els darrers anys, ha canviat en totes les comarques i en quasi tots els sectors, amb les excepcions de l'agricultura al Baix Ebre i la Ribera, i la construcció i la indústria a la mateixa comarca. La Ribera d'Ebre ha compensat els descensos gràcies a una evolució molt positiva del sector serveis, però és una xifra centrada en els serveis socials de la capital de la comarca, Móra d'Ebre, tal com expliquem més endavant.

Gràfic 1.1. Evolució afiliats a la seguretat social en règim general, 2008-2014

Font: Idescat

La taula 1.1 ens mostra els sectors que han destacat més en aquest repunt d'afiliació; com observem, sobretot els serveis i en menor mesura la construcció han incrementat l'afiliació el 2014. Per comarques, com indicàvem, la Ribera però també el Baix Ebre, el Montsià i la Terra Alta, per aquest ordre pel que fa a xifres absolutes, han incrementat els afiliats tant en el règim general com en el d'autònoms.

Taula 1.1. Afiliats a la seguretat social per comarques i sectors

		Agricultura		Indústria		Construcció		Serveis		Total	
		Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%
Baix Ebre	Règim general	465	-4,1%	2.862	1,4%	1.040	5,1%	11.217	2,7%	15.584	2,4%
	Autònoms	761	1,3%	383	1,8%	905	1,3%	4.121	1%	6.170	27%
Montsià	Règim general	181	52%	3.278	2,1%	523	10,3%	7.508	2%	11.490	2,9%
	Autònoms	947	-1,6%	404	-2,6%	657	4,9%	3.530	3,9%	5.538	2,5%
Ribera d'Ebre	Règim general	38	-7,3%	384	-2,8%	381	-7,3%	2.321(*)	20,9%	3.124	12,9%
	Autònoms	477	1,7%	144	-1,3%	242	2,9%	1.068	2,7%	1.931	2,1%
Terra Alta	Règim General	26	36,8%	449	3,2%	135	14,4%	767	2,9%	1.377	4,6%
	Autònoms	783	-3,10%	178	0%	238	-1,2%	617	2%	1.816	-0,08%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

(*) Hi ha un increment de més de 300 altes en aquest sector corresponent al municipi de Móra d'Ebre explicat, en part, pel canvi d'adscripció dels treballadors de l'Hospital gestionat per SAGESSA, la qual cosa distorsiona les dades de la comarca.

Els increments en nombre d'afiliats durant el 2014 han estat significatius, tenint en compte el context del qual partíem: 1.256 persones, cosa que representa un increment del 2,74%, més accentuat a la Ribera d'Ebre en règim general (12,9%, tenint en compte l'apunt de la taula) i menys a la Terra Alta (descens de 0,08% en autònoms), amb poques diferències entre les dues comarques amb més població activa, el Baix Ebre i el Montsià. Com a curiositat, i a causa del gran pes de la població ocupada agrícola a la Terra Alta (un 25,3%), cal remarcar que hi ha més afiliació d'autònoms que en règim general en aquesta comarca.

Taula 1.2. Comparació agrupació sectorial d'afiliacions

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
Terres de l'Ebre	7,8%	17,2%	8,8%	66,2%
Catalunya	1,1%	15,4%	5,7%	77,8%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Respecte a la distribució d'afiliats per sectors cal destacar la dada del gran nombre de treballadors del sector primari respecte a altres demarcacions territorials i respecte del total de Catalunya. A les Terres de l'Ebre aquest sector

dóna feina actualment al 7,8% del total d'ocupats, xifra molt superior a la mitjana catalana. Tot i la correcció feta durant els anys de crisi de la construcció, cal destacar que aquest sector continua ocupant quasi el 9% dels treballadors al territori, més de tres punts per sobre de la mitjana catalana. Finalment, cal apuntar que quasi la totalitat d'aquesta diferència va en detriment del sector serveis, que actualment ocupa un 11% menys de treballadors que a la resta de Catalunya.

Taula 1.3. Evolució nombre d'ERO a les Terres de l'Ebre 2007-2014

Any	Nombre expedients	Treballadors afectats		
		Extinció	Suspens.	Total
2007	5	30	31	61
2008	31	163	409	572
2009	106	700	1.285	1.985
2010	113	184	1.164	1.348
2011	169	140	1.075	1.212
2012	261	125	1.722	1.847
2013	192	68	1.203	1.271
2014	108	11	688	699

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació

Taula 1.4. Evolució nombre d'ERO a les Terres de l'Ebre 2007-2014.

Trimestre	2014	Treballadors
	Núm. Exp.	afectats 2014
Gen-Mar	38	348
Abr-Jun	34	190
Jul-Sep	14	66
Oct-Des	22	95

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació

Observem que, tant en nombre d'expedients de regulació d'ocupació presentats, com en nombre de treballadors afectats, el descens ha estat de més del 40% respecte a l'any anterior, la qual cosa representa un descens important amb una clara tendència a la baixa. Ratifica aquestes dades l'opinió d'alguns agents empresarials, en el sentit que en el primer trimestre de 2014 va continuar la tendència de l'any anterior, però a partir de la primavera va millorar

el consum i, per tant, s'ha notat una clara millora, que es veu reflectida en la pujada de la contractació i la baixada dels ERO presentats.

Abans d'entrar en consideracions més detallades al voltant de la situació empresarial a les Terres de l'Ebre, cal recordar que l'anàlisi i les conclusions s'extreuen de l'opinió recollida dels diferents actors implicats, a partir de les entrevistes realitzades a empresaris de tots els sectors, representants de treballadors i institucions.

2. Entre l'estancament i l'optimisme

Si algun concepte ha planat al llarg del treball de camp, ha estat l'estabilitat, amb el benentès que això no és una molt bona notícia. Aquesta estabilitat és ben acollida per uns, ja que ha significat la fi de la llarga caiguda que semblava que no havia d'arribar, mentre que per altres representa l'estancament en nivells d'activitat molt i molt allunyats dels de fa uns quants anys. Cal dir que l'opinió majoritària ha variat força respecte de fa un any, fruit del lleuger increment de l'activitat i de les vendes en quasi tots els sectors, amb excepcions no tant des del punt de vista sectorial, sinó empresarial.

El sector agroalimentari, tant el derivat de la producció agrícola com el de la producció ramadera (majoritàriament avicultura), està immers en una carrera contínua per reduir costos, l'única manera que consideren possible per ajustar un preu que doni un mínim de marge per retribuir el pagès i continuar l'activitat, ja sigui cooperativista o d'alguna altra mena de societat mercantil.

Has de ser molt eficient a nivell de costos per, en el preu que et donen, poder subsistir. Intentant augmentar el volum i l'eficiència de la planta, pagant el mínim possible els treballadors, ser molt agressiu amb els proveïdors de materials... Al pagès el matxuques molt, el que fas és tensar tota la corda.

Concretament el sector dels cítrics, molt rellevant en el territori, centra els esforços en l'exportació, però atès que la distribució està en mans de tres o quatre grans distribuïdors que actuen com a oligopoli, això no els deixa cap marge per negociar ni preu ni quantitat, tal com explica un gerent d'aquest sector:

La realitat és que quan veiem als nostres clients [...] són quatre noms, que vas a negociar. Si ells et diuen, “el preu es aquest”, i tu pots decidir enviar o no enviar. Si tu decideixes no enviar dos setmanes, et lleven de proveïdor. Tu ets preu-acceptant.

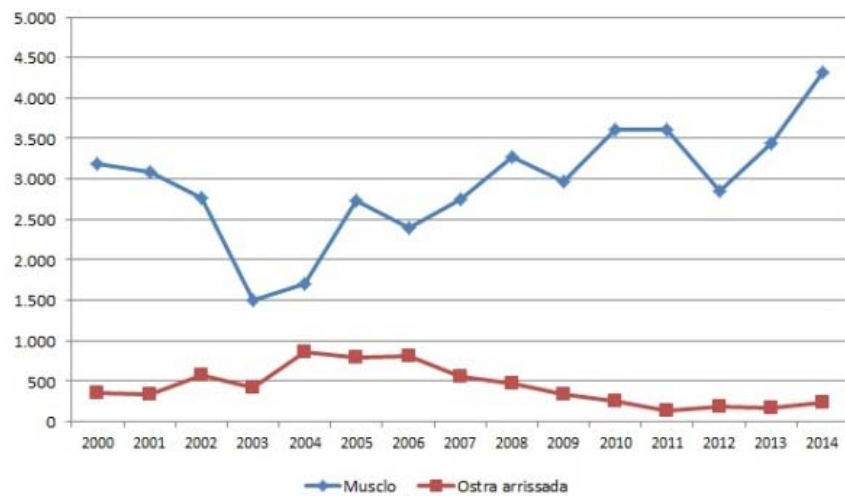
Tot i així, les capacitats productives en el sector cítric estan al màxim i no hi ha capacitat per assumir-ne més. De fet, enfront de la problemàtica de l'empresa Agrofruit, que està en concurs de creditors i amb diversos problemes de gestió que s'han fet evidents durant el 2014, la resta de competidors ho veuen com un problema, ja que no seria possible assumir la producció d'aquesta empresa, ni repartint-la entre les altres. L'excés d'oferta empeny a la baixa els preus, ja que a la del territori se li ha d'afegir la de la resta del llevant espanyol, la del nord d'Àfrica, d'altres països mediterranis o del sud de l'Europa de l'Est.

Encara que no tant decantat cap a l'exportació, el sector de l'oli d'oliva arrossega problemes semblants, tot i que es troba en un període estable. Atès que encara bona part de l'oli produït no té qualitat verge extra o la diferenciació com a ecològic, només es pot vendre a preus determinats pels distribuïdors. No obstant això, els diferents molins, grans o petits, fan un intent de diferenciació a partir de nous formats d'envàs (de mida petita per restaurants, per exemple), de millor qualitat o de noves estratègies de comercialització i màrqueting. En paraules de la direcció d'una de les empreses capdavanteres:

Es pot créixer en oli envasat de qualitat, però encara tenim mancances en regadiu, en control de plagues com la mosca de l'oliva, en formació i en mecanització.

La campanya de l'any passat pel que fa al sector aquícola es qualifica de molt bona, cada cop aporta més riquesa al territori, ja sigui produït o comercialitzant el producte de les badies i l'importat.

Gràfic 1.2. Evolució de la producció en Tn de bivalves

Font: Departament d'Agricultura i Medi Natural. Generalitat de Catalunya

En les dos darreres anualitats, tant les condicions climatològiques com les riudes per aportar nutrients han estat favorables, i així es preveu també en l'actual 2015. Durant els darrers anys, i també el 2014 s'ha incrementat la tornada de gent més jove tant a l'activitat aquícola com al camp, fenomen que té una doble lectura: d'una banda, disminueix l'edat mitjana del sector, sobretot en la pagesia, molt envellida en les nostres terres, però, d'altra banda, és un retorn forçat per les circumstàncies laborals, poc format i gens professionalitzat.

El sector avícola també està sotmès a la tirania de la distribució, però com la majoria de la indústria agroalimentària, tot i tenir un any dur i de lluita, ha estat força positiu. Les empreses d'aquest sector, lluny de perdre força laboral, n'han incrementat lleugerament i, com en el cas de PADESA, afronta nous reptes d'inversió a curt i mitjà termini. Hem de tenir en compte que estem davant de l'empresa de més dimensió de les Terres de l'Ebre pel que fa a nombre de treballadors, aproximadament 800 a finals de 2014, amb un increment d'un 2,5%. Com comentàvem anys anteriors respecte d'Ous Roig, aquesta és una empresa que ha pogut consolidar la producció i que comercialment té una força de vendes ben distribuïda entre la indústria càrnia, les grans distribuïdores i la xarxa de majoristes.

La indústria del moble al Montsià afirma, encara que amb la boca petita, que el 2014 ha estat l'any de l'estabilitat i que sembla que el 2015 pot ser el del repunt. Tot això, amb el benentès que aquest repunt en cap cas suposarà un gran increment de producció ni d'ocupació en el sector; continua estacada la venda de moble de llar, i només la diversificació cap a nous nínxols de mercat com el moble juvenil, el moble per a hotels o l'exportació, han aportat aquest any l'equilibri necessari per aturar la caiguda. Seguint aquestes línies estratègiques, el Centre de Difusió Tecnològica de la Fusta i el Moble de Catalunya (CENFIM) fa esforços per cercar nous mercats:

Les empreses que romanen actives han fet molts d'esforços per trobar nous mercats, amb estratègies de diversificació de producte o de diversificació de mercats..., exportació o canvi de canal, passar de mobiliari de la llar a mobiliari per a col·lectivitats, com mobiliari d'hoteleria...

Tot i que des de la patronal PiMEC no s'observa el 2014 com el d'un repunt del sector industrial, les dades estadístiques, encara que de forma minsa, ho desmenteixen. Altres empresaris del sector afirmen que han crescut lleugerament en facturació i també en contractació. La indústria més gran de la Terra Alta, Gràfiques Salaet, per posar un exemple, ha incrementat el nombre de treballadors i es proposa invertir en una ampliació de la planta productiva, encara que les infraestructures no li són del tot favorables. En aquest cas el valor que ofereix al client és el manteniment d'un alt nivell d'estocs, ja que es tracta de productes no peribles i de producció i demanda constant; així asseguren poder donar servei al client en qualsevol moment i guanyen en prestigi i fidelització. La situació geogràfica de la comarca, juntament amb la dificultat dels accessos fan que les nostres empreses no ho tinguin fàcil a l'hora de competir, segons PiMEC:

L'autovia no està construïda, l'autopista segueix sent de pagament i el trens continuen passant de llarg...

Podem afirmar que el sector turístic ha continuat la tònica de millora de xifres d'anys anteriors (tot i el descens de turistes russos, que sembla que ha estat una bombolla), i que la diversitat de l'oferta a poc a poc es va incrementant.

Amb relació a aquesta afirmació podem posar exemples, com la primera arribada de petits creuers al port de la Ràpita, l'increment de visitants a la ciutat de Tortosa moguts per l'oferta cultural i el patrimoni, o la consolidació del producte Tuna Tour, ofert per Balfegó a l'Ametlla de Mar, que l'han consumit més de 10.000 persones el 2014 i es preparen per a novetats el 2015. El consorci Leader també està treballant en el foment del turisme al territori, a partir de la gran oferta d'activitats esportives de tota mena que hi ha establertes i que desplacen milers de persones cap a les Terres de l'Ebre. No obstant això, cal incrementar aquesta millora de l'oferta de producte, ja que el sector opina que queda molt per fer i que l'esclat del sector tan comentat i desitjat al territori no s'ha produït, tal com explicava un empresari amb més de vint anys d'experiència:

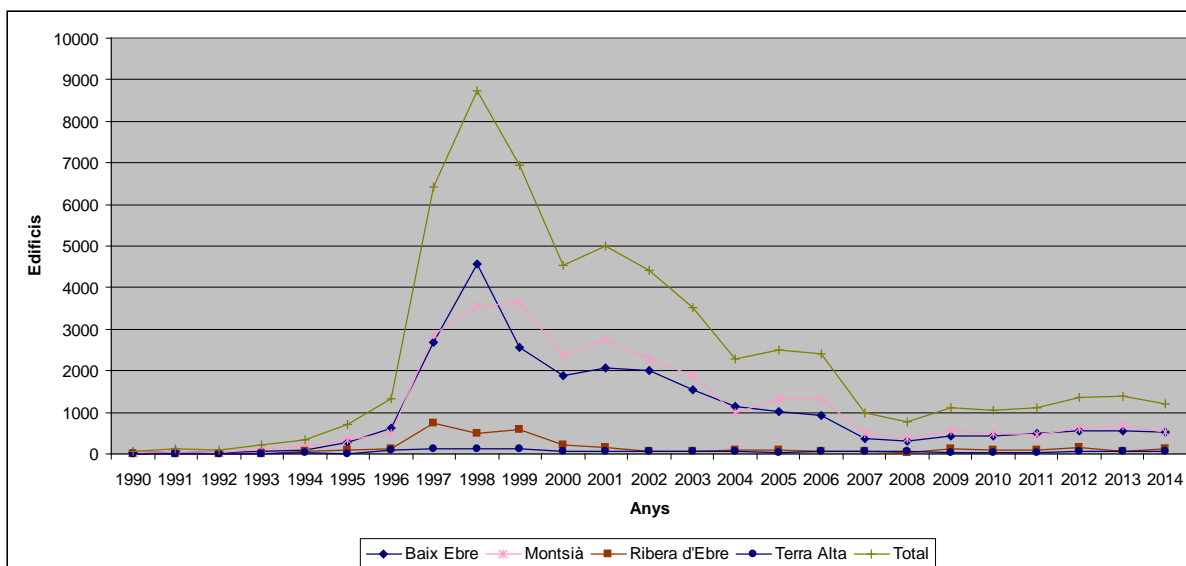
Ens hem d'adonar que aquest territori no pot viure de l'especialització en matèria de turisme, sinó de la diversitat d'oferta i de la creació de producte a partir de la mateixa... L'arribada massiva de turistes no es produirà i tampoc ens convé si volem que l'experiència turística que oferim sigui de qualitat.

Pel que fa al comerç, els actors entrevistats han detectat una lleugera recuperació del consum, sobretot a partir del segon trimestre de l'any, tot i que han hagut de continuar en la dinàmica de control de preus i de venda majoritària en època de rebaixes. Tot i així encara el 2014 es fa palesa una alta rotació de comerços que obren i tanquen en un període curt de temps (al voltant del 20% o 30%), fruit de l'escassa professionalitat que empeny a no fer un bon estudi de mercat o un bon càlcul de despeses. La presència de conegudes marques de moda, ja sigui en botiga pròpia o franquiciada i les grans superfícies, fan que l'atractiu comercial de Tortosa s'incrementi en detriment del comerç de la resta de municipis més petits.

Hem vist en la introducció que s'havia incrementat l'ocupació en el sector de la construcció; no obstant això, si analitzem el parc d'edificis començat a les quatre comarques seguint la sèrie històrica des de 1990, podem veure que aquesta dada ha continuat caient. Així, doncs, cal concloure que l'increment de l'ocupació en el sector o fins i tot el gran percentatge d'afiliats respecte de la

mitjana catalana (recordem, un 8,8%), s'ha de dedicar majoritàriament al manteniment, les reformes o l'obra pública.

Gràfic 1.3. Evolució dels edificis començats a les Terres de l'Ebre (1990-2014)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Territori i Sostenibilitat. Generalitat de Catalunya

3. El valor afegit als productes i serveis del territori

*Innovar és connectar conscientment idees, persones, territoris, projectes.
Connectar idees que fins ara no havien interactuat i convertir-les en valor per al nou viatger.*
Fòrum turístic i professional de la Ràpita INTER CONNECTEM

Aquesta creació de valor ha de sorgir indefectiblement d'una aposta clara per la innovació. Hem d'aclarir que la innovació no ha de venir sempre i únicament per la banda del producte, sinó que es poden millorar resultats o productivitat a partir d'innovacions en processos de producció, en logística, en màrqueting, en embalatge o en organització interna, entre d'altres. Però per a qualsevol d'aquestes millores cal fer una feina prèvia de recerca o, almenys, d'anàlisi; i aquesta sí que és una mancança en la majoria de les empreses del nostre territori.

Potser, inclús, que la proximitat i la facilitat d'obtenció que les persones del territori tenim vers els productes de la terra, hagi condicionat la nostra percepció i no li hem donat el valor que realment té.

Aquesta reflexió feta per un informant de l'agroindústria pot revelar una de les causes que duen a un territori, que tothom visualitza com de gran potencial agrícola, ramader, pesquer i aqüícola, a continuar comercialitzant, any rere any els productes, sense esforç, realment convençut, de donar-los un valor afegit.

Estem acostumats a tenir una taronja de l'arbre, o que el veí o el parent ens doni oli de la finca, o trobar peix recent sortit de la barca, però fora d'aquí, tot això es valora moltíssim... i es paga.

S'ha de tenir en compte que, més del 90% del cítric que es produeix s'exporta, i es fa, indefectiblement, al preu que marca el distribuïdor europeu. Es té el convenciment des del sector que no hi ha cap altra manera de fer-ho, bé pels elevats costos d'elaborar productes derivats, bé pel convenciment que els productes es trobarien en la mateixa situació de fixació de preus per part de les grans distribuïdores. També els mateixos acords amb les grans superfícies que compren el producte impedeixen, com en el cas de la indústria avícola, elaborar productes que entrin en competència amb els clients. No obstant això, l'avenç cap a la transformació del producte, donant-hi més valor afegit, ha de ser una alternativa que cal considerar.

En el mercat en què estem, de marca blanca i de grans distribuïdores, la creació de valor no existeix, perquè el producte no es diferencia... Això ens passa amb els cítrics, però amb el vi passa el mateix, vi a granel no aporta valor; però ells han sabut treballar una marca per la qual poden cobrar cinc euros en lloc d'un.

Si tenim els cítrics com a concepte, està molt bé intentar fer sucs, però s'ha de comptar amb una inversió molt gran per caure de nou en mans de les distribuïdores... Per això ja ho portem a Lleida, que ja en fan...

El sector de l'oli d'oliva sí que és molt conscient d'aquesta necessitat i mira de millorar la qualitat del producte. Això passa necessàriament pel convenciment

de l'agricultor que ha de fer les coses d'una altra manera i per la formació, perquè tot el procés sigui millor. També les empreses realitzen esforços per innovar en envasos, afegint mides per restauració i millorant la comercialització i el màrqueting del producte. En aquest sentit, un factor que esdevé clau és la professionalització de la direcció administrativa i tècnica de les empreses, incloent les cooperatives. Des de la Cooperativa S. Josep de Bot afirmen que és clau poder comptar amb actius ben formats i dotar-los de responsabilitats i capacitat de decisió en àrees empresarials concretes, i fugir del model clàssic d'una gerència multitasca que finalment esdevé un coll d'ampolla que tendeix a ser menys eficient empresarialment. Per tant, com dèiem abans, la innovació que ha de ser la porta de la creació de valor, també ve, com en aquest cas, de la millora organitzativa en estructura i en personal.

La manca de teixit industrial preparat fa que les escasses iniciatives d'innovació pel que fa a productes amb valor afegit, tampoc hagin tingut acollida i assentament a les Terres de l'Ebre. Empreses líders del sector al nostre territori han escollit, per aquesta circumstància, empreses situades en un radi d'uns 200 km per realitzar aquesta producció derivada dels productes de la terra, la qual cosa impedeix el desenvolupament i el creixement agroindustrial derivat i la consegüent oferta de llocs de treball que podrien ser, en part, de bona qualificació. També s'argumenta que al territori hi manca talent, en primer lloc perquè és un territori poc poblat i perquè sovint els joves emprenedors o amb talent empresarial són "exportats" a les grans ciutats per falta d'oferta universitària completa al territori.

Al territori, de gent emprenedora i brillant no n'hi ha, i això també és una circumstància a tenir en compte a l'hora de poder crear producte...

Mes preocupació cap a la visualització del valor afegit en els seus productes tenen els sectors vinícola, oleícola i aquícola. En els primers casos, a partir de les denominacions d'origen (DO Terra Alta i DOP Baix Ebre-Montsià), i en el cas de l'aqüicultura, en la millora de qualitat i la cerca de la certificacions, tal com ens deien des de Muscleres Prats:

A final de mes ja tindrem la certificació ISO 22.000 i això és un plus, perquè una cosa és parlar de la qualitat i una altra és estar certificat, això és un altre esglaó.

Sortosament hi ha sectors com el del moble que, tot i patir una greu crisi en els darrers anys, estan apostant per la innovació i la formació. En aquesta línia, el CENFIM dóna aquest servei, aposta per projectes finançats per la UE que creuen en la sostenibilitat en els materials i la producció, crea línies d'ecodisseny i millora la comunicació i la comercialització.

Vàrem pensar: millor que ajudem a les empreses a ser competitives en innovació no tecnològica, en disseny, tendències, ecodisseny, materials, en organització d'empresa i en comercialització i màrqueting. I clarament el que més valoren les empreses aquests últims anys és que les ajudes a vendre. Quan hi ha una crisi tan bèstia, el que necessiten són mercats.

I precisament, aquesta comercialització que molts cops els petits empresaris no poden realitzar en el sector turístic en si mateixos, és la principal tasca que realitza l'Estació Nàutica de la Ràpita; després d'alguns anys de feina, aquest 2014 ha aconseguit un gran increment de vendes de productes dels associats que els ha permès cobrir les despeses de personal dedicat a aquesta tasca. La formació dels associats, la comercialització conjunta, i la difusió i la recerca de nous mercats són les principals tasques d'aquest nou exemple d'entitat de col·laboració publicoprivada.

4. Diferents estratègies empresarials

Un cop analitzades les entrevistes realitzades, podem estudiar les diferents estratègies empresarials que es duen a terme. Veurem que és difícil trobar estratègies diferents en el mateix sector, així que més aviat podem parlar d'estratègies sectorials, ja que els pocs actors que s'hi desmarquen, tenen encara una dimensió petita o una implantació recent. D'altra banda, no es reflecteix una forta preocupació per l'anàlisi estratègica i són comptades les organitzacions que dibuixen una planificació estratègica, en què predominen el curt termini i les estructures poc professionalitzades. No obstant això, sí que és

cert que cada cop més, encara que a poc a poc, es van veient apostes per la professionalització, ja sigui intraempresarial, o per mitjà d'assessors externs o institucions i associacions empresarials que ofereixen els seus serveis a l'empresariat.

En l'agroindústria, predomina clarament l'estratègia de lideratge en costos, única, que consideren adequada molts empresaris del sector al territori. La competència en preus de la gran distribució és ferotge i, en temps de crisi, com hem vist en l'apartat anterior, no s'ha apostat per la valorització del producte, sinó per la competència en preus, i això determina la disminució de costos en tots els nivells. Aquesta estratègia competitiva en alimentació no és nova, sinó que sembla enquistada al sector i no té aturador, tal com es reconeix des d'una de les empreses més grans del territori.

L'altre dia repassava un article de l'any 2008 que deia que hi havia una guerra de preus a la gran distribució, que feia bastant de temps i que no se l'hi veia el final... Clar, set anys després continua aquesta guerra salvatge a la gran distribució.

En aquestes condicions, la impossibilitat d'establir acords comercials amb una durada que et permeti negociar preus i no ser tan restrictiu en els costos, fa que l'escalada sigui gairebé impossible d'aturar. Això té una part positiva, que és l'aposta en inversions productives que puguin millorar l'eficiència del sistema, però des del punt de vista laboral les condicions són cada cop més restrictives, sobretot en salaris. De fet, les dos empreses amb més treballadors del Baix Ebre/Montsià i la Terra Alta tenen previstes inversions productives importants aquest 2015. El marge que tenen les empreses de l'agroindústria per col·locar el seu producte al distribuïdor comporta que l'eficiència sigui la clau, i la productivitat, tant de la maquinària com de la mà d'obra, ha de ser màxima per competir en aquesta sortida contínua cap avant.

Qualsevol empresa que ofereix el seu producte a una distribuïdora compleix els mínims de qualitat alimentària; per tant, no hi ha diferències actualment en aquest sentit. Fa uns anys et deien un preu que tu podies estimar... però avui

en dia et giren la pantalla de l'ordinador (per veure el preu que tenen ofert), i si ets capaç de millorar-ho en parlem, i si no, no cal ni que en parléssim.

De fet, sí que hi ha intents per sortir de la dinàmica de guerra de preus, però aquests són incipients i sense una inversió que faci preveure que les coses poden canviar almenys a curt termini. Apostes per obtenció de productes derivats dels primaris, semielaborats, ecològics, gourmet, etc., encara es realitzen amb poc convenciment i, la major part de vegades subcontractant la producció, i fan evident que de moment no han de formar part de les activitats primàries de la cadena de valor de les empreses del territori. De fet, els preus en origen en alguns sectors com l'avicultura estan alts i, en canvi, el preu de venda a la distribuïdora fa que molts cops el marge sigui quasi inexistent.

En què podem afegir valor al territori i diferenciar-nos? Això, en el cas del sector primari és una utopia molt gran. Nosaltres podem ser més competitius, fer les coses més ben fetes i invertir, invertir i invertir. Invertir i capital humà, invertir en instal·lacions. Aquesta és la inversió que ens fa falta aquí.

En canvi, a diferència del sector agroalimentari, la indústria del moble a partir de la caiguda del consum, ha hagut de seguir una estratègia de diferenciació, ja que l'existència de clústers més ben posicionats i de grans superfícies com IKEA, fan impossible ser competitius en preu. La millora de la comercialització ha estat clau en el manteniment de les empreses que han quedat en peu després de gairebé vuit anys de reculada de la demanda interna familiar. En aquest sentit, l'especialització en segments de mercat que encara tenen sortida, la internacionalització i l'aposta per la professionalització donen fruit en aquestes empreses.

Hi ha un mercat emergent en els darrers anys de contracte, equipament hoteler, al Marroc... Doncs, per què no li posem un parell... i muntem un *showroom* a Casablanca? Contractem un marroquí que faci de comercial, visitant als prescriptors marroquins...

La Unió Europea ens ha finançat un gran projecte a partir d'una idea nostra, i la coordinació amb deu entitats d'arreu d'Europa la farem nosaltres, i treballarem el vector de competitivitat a partir de la sostenibilitat. Les empreses han

d'aprendre a explotar-ho i comunicar-ho millor per millorar la posició competitiva en el mercat, i ens ajudi a vendre més.

Molt important per al ressorgiment del sector és el treball en l'estratègia comunicativa, ja que anteriorment gairebé no era necessària atesa l'allau de clients i la fama del sector al territori que atreia moltíssim. L'esforç per posar el producte en coneixement del client, cada cop més variat i més especialitzat és gran, com ho demostren els projectes que s'estan duent a terme.

En TIC ara comencem un altre projecte finançat per la UE que ens permetrà treballar l'ús de la realitat augmentada i la realitat virtual en la distribució de mobiliari.

Ens està sortint molt bé ajudar a les empreses a comercialitzar mobiliari i equipament per a l'interior dels hotels. Probablement l'activitat més visible és Interihotel.com, que és un *marketplace*, un punt de trobada entre oferta i demanda per l'equipament hotel·ler, i aquí estem generant molt de contacte, molt de coneixement i estem ajudant a les empreses a posicionar-se en aquest canal, que és un mercat enorme que requereix molta especialització.

L'estratègia que està determinant l'oferta turística, en canvi, és la diversificació. Potser determina aquesta circumstància el mateix territori, que, és ric en recursos turístics que no es presenten en un format únic, sinó, tot al contrari, molt divers. Delta i ports, riu i mar, patrimoni natural i cultural, gastronomia de costa i d'interior, productes de la terra, activitats, paisatges, persones, emocions... Totes aquestes coses vénen al cap i a la boca dels empresaris turístics quan descriuen l'oferta.

Aquí a la zona o et diversifiques molt o pots tenir problemes quan el mercat s'apreta... Has d'ampliar a altres activitats, nosaltres tenim un alberg, turisme local amb acords amb ajuntaments, el guiatge... No pots tancar-te un mercat perquè competeixes a nivell local, però també amb els de fora, i no pots posar tots els ous a la mateixa cistella.

De fet, tal com dèiem, no només cada empresa mira de diversificar, sinó que l'oferta també és molt diversa, però com en altres sectors hem comentat, llevat d'excepcions puntuals, hi ha una falta de professionalització molt accentuada

en l'activitat turística al territori, només suplerta per organismes d'arrel publicoprivada que han tirat endavant projectes en què els empresaris han pogut formar-se i veure la importància de l'assessorament en producte i en comercialització.

La transformació del recurs en producte, la seva comercialització, sobretot en línia, i la formació específica en el sector i en idiomes, són les principals mancances de l'empresariat i el treballador turístic. Tal com dèiem mes amunt, la clau és creure que allò que l'autòcton veu com a habitual, pel turista esdevé singular; però avui en dia, no n'hi ha prou amb el recurs, cal oferir un producte diferenciat, alguna cosa única que no es trobi enlloc més. Per tant, no només cal diversificar, sinó que cal diferenciar el producte.

Superant el nivell empresarial, fins i tot el sectorial, de l'anàlisi de les entrevistes es desprèn que, a judici dels informants, les Terres de l'Ebre han d'adoptar, com a territori, una estratègia de diversificació. És a dir, no hi ha una aposta convençuda perquè hi hagi un sector o subsector que predomini, independentment de la seva organització interna o de la seva aposta estratègica. Tothom coincideix que no s'ha de reeditar el model que havia predominat en els anys anteriors a la crisi, això és, amb un pes elevat del sector de la construcció i en municipis o zones de monocultiu industrial. Tots els àmbits han de millorar, guanyar en eficiència i ser més productius, per poder rebaixar d'aquesta manera la taxa d'atur, que avui en dia és la principal preocupació de tots els agents econòmics del territori.

5. Les co-paraules: co-ordinació, co-operació, co-laboració

Compartir és Créixer.

Neus Arqués. Empresària i escriptora

Aquest paradigma *co-*, que en els darrers anys està envaint els fòrums empresarials, com a recepta davant de les dificultats dels darrers anys, no ha calat amb intensitat a l'empresariat de les quatre comarques. No cal més que fer una repassada a les respostes donades a partir d'aquest plantejament, per adonar-nos que predomina l'individualisme empresarial i el poc o nul interès pel

que fa la resta d'agents. El "cadascú a la seva" està molt present en el territori. Cal dir també que hi ha excepcions i que, fins i tot en els sectors més immobiliàstres, s'ha engegat alguna experiència que es valora com a positiva. Sobre el paper de l'Administració pública respecte a la col·laboració amb l'empresariat i la seva coordinació interna, cal fer també una reflexió.

Començant pels projectes que estant posant en valor la col·laboració entre el sector públic i el privat, ja hem parlat anteriorment de la tasca que ha dut a terme el CENFIM en sector del moble, que ja duu una trajectòria de quasi deu anys i que està aconseguint bons i nous projectes gràcies a la cooperació amb els empresaris i al seu tarannà.

Els empresaris de la Sènia són els més organitzats a l'hora de ser "pesats" davant de l'Administració, és a dir, volem mostrar-nos com un lobby que demana recolzament davant de l'Administració, el sector i el territori, i van aconseguir que es posés en marxa una entitat que donés recolzament al sector i que estigués a la Sènia, que jo sempre dic que és un exemple de descentralització màxima...

A nosaltres ens agrada molt trobar reptes col·laboratius, és a dir, si hi ha una oportunitat o una necessitat, intentem treballar-la, intentem trobar unes quantes empreses que la vulguin resoldre conjuntament...

També podem parlar, encara que no és el que predomina, sobre una eina de col·laboració en agroindústria; es tracta de les experiències de gestió de les denominacions d'origen, que, tal com se'ns explica des d'un dels més importants cellers de la Terra Alta, són un punt important alhora d'aglutinar esforços que d'una altra forma seria impossible fer-ho.

Gràcies a que tenim una DO, i uns gestors de la mateixa que se n'encarreguen de que fer coses en comú sigui possible, i no tan sols és possible, sinó que ja s'està fent... Però el que és cooperació empresarial entre dos cooperatives és una cosa molt difícil, perquè ja et dic, hi ha poca consciència del negoci i quan hi ha consciència del negoci és per veure qui la té més llarga...

Una experiència de bona tasca conjunta publicoprivada en turisme és l'EN la Ràpita, que ja hem comentat. L'aportació tècnica de l'Ajuntament i l'associació de més de vuitanta empreses i negocis turístics fan que no només estiguin millorant les vendes en fer-ho de forma centralitzada, sinó que la formació i la millora de l'oferta sigui indiscutible actualment. La qüestió és si aquest model de gestió conjunta és extrapolable a la totalitat del territori. Indiscutiblement la coordinació entre Administració pública i empresariat turístic ha de ser el camí que cal seguir, amb una direcció única i tècnica que faci possible en primer terme la promoció conjunta, la formació coordinada, la creació de producte atractiu i de qualitat a partir de criteris tècnics i, finalment, en últim terme, la possibilitat de la comercialització centralitzada dels productes turístics del territori.

Seria extrapolable el model al conjunt de les Terres de l'Ebre, però passa que l'organització hauria de vindre d'un organisme supramunicipal, que tingués competències supramunicipals... L'acoblament, llavors, de les oficines de turisme locals o comarcals s'hauria d'estudiar, segons les tasques que estan realitzant actualment. Una funció clau és informar, però sobretot fer la reserva, i per això és clau estar a peu de carrer, a l'oficina de turisme. La funció supramunicipal hauria de ser a nivell de captar operacions, touoperació, però les oficines de turisme tenen una funció molt important a nivell local, que no es pot deslocalitzar, per això aquesta funció que fem aquí al punt de venda, perquè al final el prioritari és vendre.

El que queda clar és que, a pesar dels esforços que alguns dels actors fan per tenir un model turístic reconeixedor i unificat, la dispersió competencial i la falta de coordinació fan que la difusió i la promoció no estigui unificada, que la formació especialitzada sigui escassa i no alineada i que el model estigui dispers. Com a exemple de distorsió de la marca turística, es pot apuntar el fet que l'Ametlla de Mar hagi optat per promocionar-se com a Estació Nàutica Costa Daurada, mentre, d'altra banda, és promocionada amb la marca turística Terres de l'Ebre.

En termes de la designació de les Terres de l'Ebre com a Reserva de la Biosfera, de clar potencial per al desenvolupament del territori, les entrevistes

revelen certa discussió. Podem recollir l'opinió d'alguns agents empresarials del territori, bé de l'agroindústria, bé del turisme.

El tema de l'Ebrebiosfera és una gran notícia, però va camí de convertir-se en una oportunitat perduda o en generar frustració, perquè per mi és un error parlar de marca, perquè és un error vendre una marca nova, perquè hi ha tan poca professionalitat que es pot malmetre en quatre dies.

Els són polítics i es dediquen a això, i arriba un moment que sí que tenen en compte el servei públic, però sobretot el que preval és el seu lloc...

Està bé identificar-nos com a reserva de la biosfera, és un actiu que l'hem de posar en valor, però el procés s'està portant per la via de certificació de les empreses... Jo crec que faria falta un suport més professional, en el sentit de fer una certificació creïble... Alguns empresaris opinen que el fet que s'estiguin definint uns criteris potser més atenent a la possible aplicació de les empreses, té la part bona de que més gent pugui pujar al carro, però té la part no tant bona que s'està perdent l'oportunitat de fer un pas endavant en temes de sostenibilitat [...]. El problema que tenim davant els touroperadors i agències de viatge és que hi ha poca coherència entre el missatge que estem donant i el que percep el turista quan arriba al territori... "Això és reserva de la biosfera?", pregunten passant per la cimentera d'Alcanar, o pels blocs turístics de determinats punts de la costa, o per construccions o elements del paisatge del Delta distorsionadors totalment... A nivell paisatgístic hi ha un problema de coherència...

Per acabar el comentari sobre la gestió de la reserva de la biosfera, s'evidencia que el sector turístic, tot i amb reticències, veu una possibilitat bona d'aprofitar aquesta declaració per atreure un tipus de turista que està molt en sintonia amb el model de sostenibilitat desitjat. Tot al contrari, el sector industrial i de serveis no relacionats amb el turisme, no en veu la utilitat i estan prou desinformatos. Fins i tot l'agroindústria, que és un dels sectors que els gestors de la marca veuen com a principals interessats respecte a l'acreditació de productes amb segell, d'acord amb els criteris marcats, no acaben de veure l'aspecte positiu d'aquesta acreditació.

M'agrada la idea, però encara no ho acabo de veure, és a dir, és una nova marca més que tenim, però ja existeixen moltes marques; al final si parlo des

del sector de l'oli, a una botella d'oli tinc la DOP, la denominació d'oli verge, ara la marca Ebrebiosfera, m'estic emplenant de logos. No és una crítica, però moltes vegades no sé on volem arribar en aquesta marca a nivell d'alimentació. Hi ha tantes marques que no sé què volem que arribi al senyor que està a Londres o Frankfurt o a Xangai...

Tornant a la qüestió dels conceptes *co-* entre empreses, com hem dit anteriorment, la majoria d'agents empresarials de territori viuen allunyats de les activitats alienes de empreses del sector i molt més de les d'altres sectors. Són molt escasses les iniciatives privades i encara menys les públiques que incentivin aquesta possibilitat.

Sempre ens veiem com a competència, però fins i tot entre empreses del mateix sector caldria també sumar...

Durant els darrers mesos de 2014 hi ha hagut un apropament entre les patronals AECE i PiMEC a les Terres de l'Ebre per unificar criteris i almenys tenir una interlocució conjunta davant de l'Administració pública del territori. També per primera vegada s'ha organitzat un treball en xarxa a les Terres de l'Ebre a partir d'una idea d'AECE amb col·laboració de PiMEC de les Terres de l'Ebre. L'experiència ha estat positiva i ha comptat amb la participació de 55 empreses del territori que van poder fer curtes presentacions dels seus negocis a la resta d'assistents individualment. "És un dia de feina i de potenciació de la teva empresa, a partir del qual poden sorgir no només vendes, sinó aliances o col·laboracions. En últim terme, has conegut què fan i com treballen altres empresaris de la zona", segons ens explica el representant de la patronal.

Tot i tenir en compte aquestes experiències, tal com afirmàvem, no estem encara en un ambient de col·laboració interempresarial ni de coordinació publicoprivada, tal com ens afirmava un dels gestors amb experiència en coordinació dels dos àmbits.

Iniciatives sí que en van sortint, però si haguéssim de fer una gràfica del nivell d'implicació per les dos parts (públic i privat), no és que no hi hagi res, però el nivell desitjable estaria molt per sobre del que tenim ara.

La falta de proximitat entre les administracions i el teixit empresarial és evident quan opina l'empresariat. "Que molesten el menys possible", "només quan necessitem algun permís i esperant que no siguin molt lents" o "la mínima possible", són algunes respostes que et trobes quan preguntes sobre el paper de l'Administració pública. No tot és així, també hi ha opinions que pensen que tot i no ser àgil, sí que intenta fer un paper d'ajut al empresari, però només des de la vessant administrativa, en cap cas de coordinació o de potenciador de l'activitat empresarial.

6. Conclusions

Les dades de l'evolució de l'ocupació al llarg del 2014 i, sobretot, la comparativa respecte dels anys anteriors, fan palès que, no només s'ha aturat la destrucció de llocs de treball tal com es detectava el 2013, sinó que hi ha hagut, en alguns sectors, un petit i encara incipient repunt. Les xifres d'adscripció a la seguretat social així ho indiquen. També hi ha hagut un considerable descens dels expedients de regulació d'ocupació i dels treballadors afectats.

No obstant això, potser encara és més encoratjador escoltar l'opinió dels agents empresarials de les nostres terres, que fan evident un lleuger canvi de tendència i sobretot, un canvi d'ànim pel que fa a les perspectives de futur. No tots els agents estan d'acord amb aquesta diagnosi, i no falten els qui continuen veient més que un rebrot, un estancament a la baixa en quasi tots els sectors. On sí que malauradament hi ha unanimitat és a no detectar cap sector o subsector que hagi d'encapçalar la sortida de la situació d'atur en què es troben més del 20% dels ciutadans del territori. Els informants no detecten que algun canvi d'estratègia o que algun dels sectors pugui ser el motor de la reactivació econòmica, tot i que sí que n'hi ha que tenen marge de millora, com el turisme, la indústria alimentària o la logística, per posar exemples.

Hi ha una gran unanimitat entre els entrevistats a reclamar un full de ruta territorial, una guia que posi en valor les potencialitats del territori i que pugui coordinar els esforços realitzats entre el sector públic i el privat. Aquesta coordinació i cooperació es reclama contínuament i des de diferents sectors. No es pot negar que hi ha iniciatives respecte d'això, com s'ha evidenciat en l'anàlisi, però de moment són microsectorials o locals, en cap cas tenen una visió extensa de territori i àmplia sectorialment. Molts sectors, però sobretot el turístic, veuen evident aquesta falta d'estratègia conjunta, i projectes com el de la Reserva de la Biosfera, no sembla que estiguin solucionant aquesta mancança.

Qualsevol definició actual de funció empresarial recull com a principal tasca la creació de valor, i ha quedat palès que al territori encara s'està lluny d'anar en aquesta direcció, la qual cosa es fa més evident en el sector agroalimentari. És difícil, però l'actual situació de lluita de preus no fa més que escanyar tots els agents del sector, des del pagès fins als treballadors de les empreses, i deixa uns beneficis molt escassos i beneficia únicament les grans distribuïdores nacionals i internacionals. Només part d'alguns productes com ara l'oli, el vi o els bivalves poden escapar d'aquesta espiral sense sortida.

Els intents de creació de nou producte alimentari, basat en la transformació, l'elaboració o el precuinat topen en la realitat que al territori no hi ha un teixit empresarial amb capacitat i voluntat d'invertir en aquest camp. En aquesta situació, alguns productes surten cap a empreses d'altres territoris, i impedeixen la creació de llocs de treball a Terres de l'Ebre, que en alguns casos podrien ser qualificats.

Altres estratègies d'especialització, com en el cas explicat de la indústria del moble o dels envasos alimentaris, o estratègies de diversificació com en el cas del turisme, actualment es mostren com a alternatives efectives a la lluita de preus predominant en molts sectors. El que queda clar és que per implementar noves estratègies amb èxit, cal professionalitzar les estructures empresarials, no només en gerència, sinó en les diferents àrees funcionals, i fomentar la formació continuada intraempresarial i externa.

Amb relació a la qüestió de falta de teixit empresarial i la seva professionalització, els agents del territori també denuncien el poc esperit emprenedor del jovent i la dificultat de trobar personal qualificat quan el requereixen. La constant exportació de joves qualificats per la falta d'oferta de formació universitària més àmplia, juntament amb la poca disposició de talent de fora per venir al territori, és un problema que destaquen els empresaris. També és evident la dificultat de formació en cursos especialitzats, postgraus i màsters per als mateixos empresaris o treballadors qualificats, atesa la llunyania de les ciutats on es troba l'oferta.

Fonts d'informació

- Observatori Empresa i Ocupació. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.
<<http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>>
(Consultes entre gener i febrer de 2015)
- Observatori Empresa i Ocupació. Focus Territorial. Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.
<<http://www20.gencat.cat/portal/site/observatoritreball/>>
(Consultes gener i febrer 2015)
- Observatori Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural. Generalitat de Catalunya.
<<http://www20.gencat.cat/portal/site/DAR/>>
(Consultes gener i febrer de 2015)
- Departament de Territori i Sostenibilitat. Generalitat de Catalunya.
<<http://territori.gencat.cat/ca>>
(Consultes gener i febrer de 2015)
- Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT). Generalitat de Catalunya.
<<http://www.idescat.cat/>>
(Consultes gener i febrer 2015)
- Sistema de anàlisis de balances Ibèriques (SABI).
<www.sabi.bvdep.com/>
(Consultes gener i febrer de 2015)
- *Informes trimestrals de conjuntura econòmica de les Terres de l'Ebre 2014*. DURO, J.A. [et al.], 2014. Càtedra d'Economia Local i Regional. Universitat Rovira i Virgili.
- "Empresaris i representants institucionals de les Terres de l'Ebre", entrevistes personals. Gener i febrer de 2015.

*Maria Victoria Soldevilla
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. Introducció

En aquest capítol sobre el sector primari de l'Informe d'economia local i regional, a part de l'anàlisi conjuntural del sector agrari i pesquer a les comarques ebrenques, volem presentar també algunes propostes per al desenvolupament del sector.

Així, doncs, el present capítol s'estructura en dues parts ben diferenciades. La primera part correspon a l'habitual anàlisi de les dades quantitatives sobre el sector primari a les Terres de l'Ebre. Aquesta part l'hem subdividit en funció de les dades disponibles. En l'apartat 2.1 analitzem el VAB agrari com a magnitud que ens permet calibrar el pes del sector agrari en l'estructura productiva de les comarques ebrenques i la seva aportació al creixement del VAB comarcal. Encara no estan disponibles les dades referents al VAB comarcal del 2014, de manera que no podem avaluar la contribució del sector al creixement del VAB comarcal però sí que podem oferir una visió general de l'evolució del VAB del sector primari a les comarques de l'Ebre el 2013 i comparar-la amb l'evolució del sector en el conjunt de Catalunya, d'acord amb les dades del darrer *Anuari econòmic comarcal* de Catalunya Caixa. També s'apunten algunes previsions per al 2014 (tot i que encara no disposem de les dades definitives).

La informació es complementa amb les dades dels *Avanços de superfícies i rendiments agrícoles*, les dades sobre capacitat ramadera del SIR (Sistema d'Informació Ramadera) i les dades sobre captures i recaptació de les llotges de peix de les comarques ebrenques. Les dades sobre superfícies i producció i capacitat ramadera han estat facilitades pels Serveis Territorials del DAAM però es tracta de dades provisionals. Aquesta informació es tracta en l'apartat 2.2.

En la secció 3 analitzem l'evolució de l'ocupació i l'atur en el sector primari el 2014. Les fonts que hem utilitzat són les afiliacions a la seguretat social, extretes de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, i l'atur registrat publicat per l'Idescat.

En la segona part, tal com hem comentat, es presenten les conclusions i algunes propostes per fer front a les problemàtiques que presenta el sector primari a les Terres de l'Ebre. Hi ha algunes problemàtiques que són recurrents en el sector primari de les Terres de l'Ebre i que caldria abordar amb celeritat i buscant el màxim consens entre els agents implicats.

2. La producció primària a les Terres de l'Ebre, 2013 i 2014

2.1 El VAB sectorial i la seva contribució al creixement de les Terres de l'Ebre

Les darreres dades disponibles sobre l'evolució del VAB sectorial des del punt de vista comarcal corresponen al 2013. Encara no disposem de les dades del 2014; per tant, no podem utilitzar aquest indicador per analitzar l'evolució de l'agricultura, la ramaderia i la pesca de l'any passat.

Hem dividit aquest apartat en dos subapartats. El primer es basa en les dades disponibles del 2013, i ens permetrà constatar com l'agreujament de la crisi econòmica va tenir també la seva translació en el sector primari a Catalunya. En el segon apartat ens centrem en el sector primari de les Terres de l'Ebre i analitzem quina va ser la contribució del sector primari al VAB total de les comarques ebrenques el 2013.

2.1.1 Introducció: el sector primari a Catalunya

La recessió econòmica va continuar a Catalunya el 2013, amb un creixement negatiu del PIB del -0,5%, una caiguda inferior a l'any precedent i que semblava que apuntava una lleu recuperació econòmica de cara al 2014, fet que sembla que s'ha confirmat amb les dades avançades del PIB, que presenten un increment del 1,2% per a l'any passat (Font: *Indicadors de Conjuntura*, març de 2015, Departament d'Economia i Coneixement).

Pel que fa al sector primari català, les bones perspectives del 2013 sembla que no s'han consolidat el 2014, en què tot apunta que serà un mal any per a l'agricultura catalana. El 2013 el sector primari català va créixer un 3,7%. Cal

recordar, però, que es venia d'un any força dolent, el 2012, en què el VAB agrari va recular un 5,5%. Amb aquest creixement del 3,7%, el sector primari va ser el sector que més va augmentar el 2013, per davant de la indústria, que presentava un creixement més modest (1%), i de la construcció i els serveis, que van presentar taxes negatives (-6,7% i -0,4% respectivament) (Font: *Anuari econòmic comarcal 2014* de CatalunyaCaixa).

El creixement del **VAB primari** va ser degut a la millora del VAB agrícola (6,8%) i pesquer (2,8%), mentre que el sector ramader i el forestal van presentar taxes negatives de creixement (-0,3% i -1,2%, respectivament). Atesa la rellevància del VAB agrícola (representa un 52,7% del VAB primari), el bon comportament del sector explica l'aportació positiva del primari al creixement del PIB català el 2013. Els sectors dels cereals i del vi van tenir creixements força importants (19,5% i 17,8%, respectivament), la fruita fresca i l'oli també van tenir un comportament positiu, si bé molt més moderat (creixements del 2,2% i del 1%, respectivament). Per contra, els cítrics i, sobretot, la fruita seca, van tenir caigudes importants (-5,2% en el cas dels cítrics i -17% en el cas de la fruita seca) (Font: *Anuari econòmic comarcal 2013* de CatalunyaCaixa).

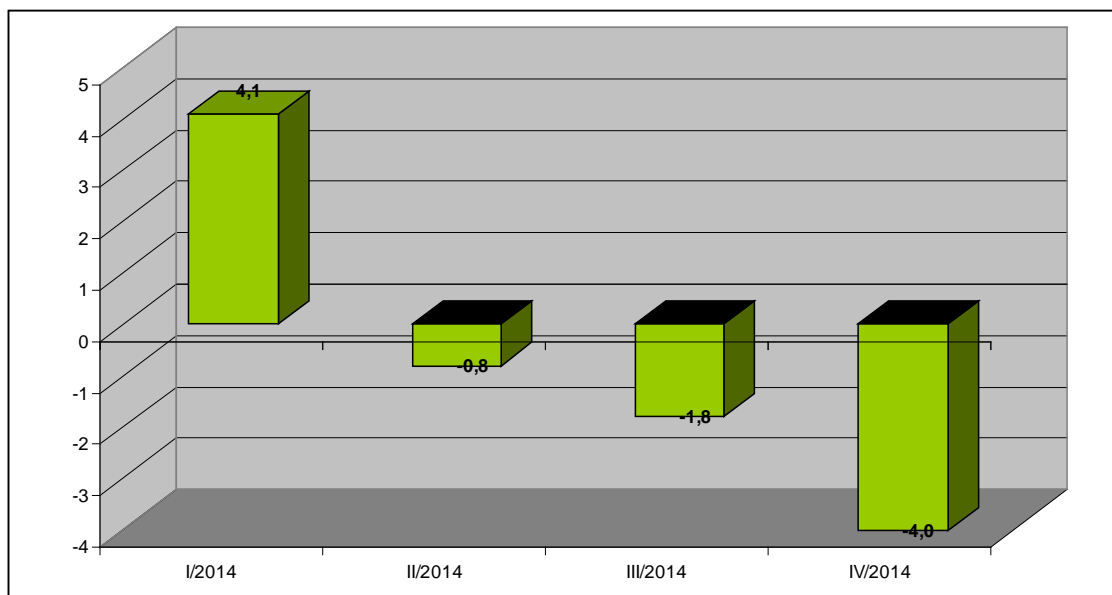
Pel que fa al sector ramader, el sector porcí continua creixent (1%), i també la producció de llet (1,2%), mentre que el vaquí i l'aviram reculen (-1% i -2,9%, respectivament); i el sector de l'oví i el cabrum no presenten signes de recuperació i continuen immersos en una situació complicada (-12,6%).

Finalment, la indústria agroalimentària ha continuat mostrant-se com un dels sectors més resistents a la crisi econòmica i va créixer un 1,6% el 2013. (Font: *Anuari econòmic comarcal 2014* de CatalunyaCaixa).

Tot i això, les dades trimestrals del 2014, que presentem en el gràfic 2.1, apunten a l'empitjorament de la situació del sector primari respecte a l'any anterior. En concret, malgrat el creixement en el primer trimestre (+4,1%) respecte al primer trimestre de l'any anterior, el segon, el tercer i, sobretot, el quart trimestre presenten xifres preocupants (disminucions del -0,8 % , de l'-

1,8% i del -4%, respectivament). A manca de tenir les dades definitives, podem afirmar que el 2014 no va ser un bon any per a l'agricultura catalana (Font: Indicadors de conjuntura, Idescat, 2015).

Gràfic 2.1. Variació interanual del VAB agrari a Catalunya. I, II, III i IV trimestre de 2014

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Idescat

Pel que fa a l'**ocupació**, el creixement del VAB agrari el 2013 no es va traslladar a la creació de llocs de treball. De fet, els ocupats al sector agrari van disminuir en prop de 3.000 persones segons les dades de l'Enquesta de població activa (EPA). Tot i així, també segons l'EPA, el nombre d'aturats es va reduir durant el 2013, i va passar d'11.700 el 2012 a 9.800 el 2013. Aquest comportament només pot explicar-se per la pèrdua d'actius del sector. Les dades de 2014 no conviden a l'optimisme: el nombre d'ocupats agraris s'ha reduït en 14% mentre que els aturats registrats han augmentat un 8,5% (Font: Indicadors de conjuntura econòmica, Idescat, 2015).

Malgrat tot, observem una millora en la **renda agrària** de 2013, que augmenta un significatiu 17,7% (a preus corrents) i un 16,8% (a preus constants), que se situa en els 1.952, 61 milions d'euros. Aquesta millora és deguda, principalment, al creixement de la producció final agrícola (16,2%) i, en menor mesura, a la reducció dels consums intermedis (-4,3%) (Font: *Avanç de la*

renda agrària de Catalunya 2013, DAAM, 2015). Caldrà veure si el 2014 s'ha mantingut la mateixa tendència.

El 2013 la taxa de cobertura del **comerç exterior** del sector agroalimentari i pesquer va situar-se en rècords històrics, en 94,04%. El 2014, la taxa de cobertura va continuar en un nivell força elevat (91,9%) però per sota de la que es va assolir el 2013. La taxa de cobertura s'ha reduït a causa del creixement de les importacions (5,5%), superior al creixement de les exportacions (3,2%). Per tant, malgrat que es manté el dinamisme exportador del sector, sembla que la reactivació del consum ha comportat l'increment de les importacions (Font: *Comerç exterior agroalimentari*, DAAM, 2015).

2.1.2 L'aportació del sector primari al creixement de les Terres de l'Ebre

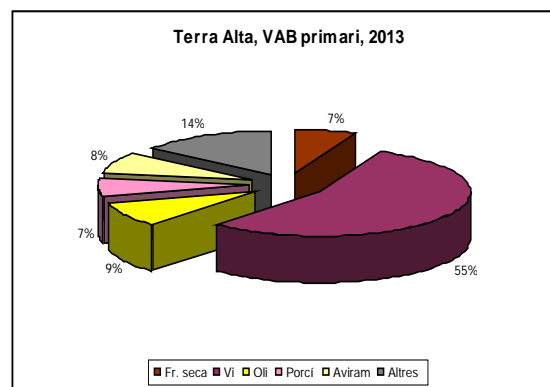
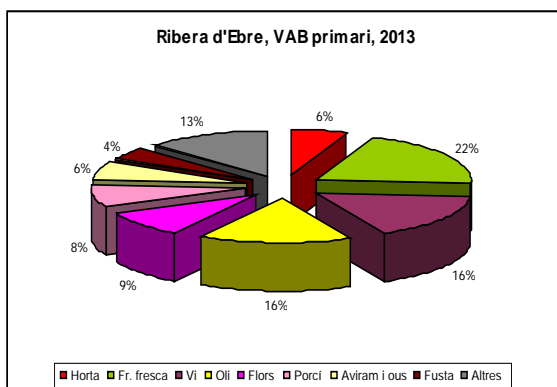
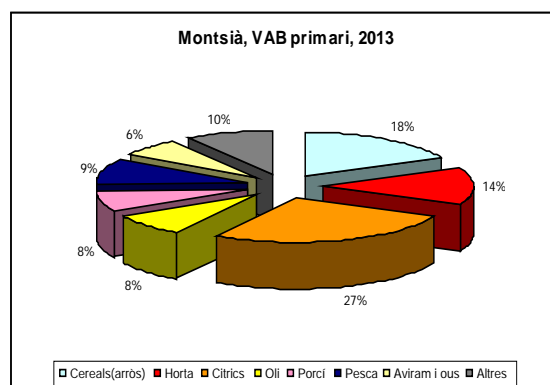
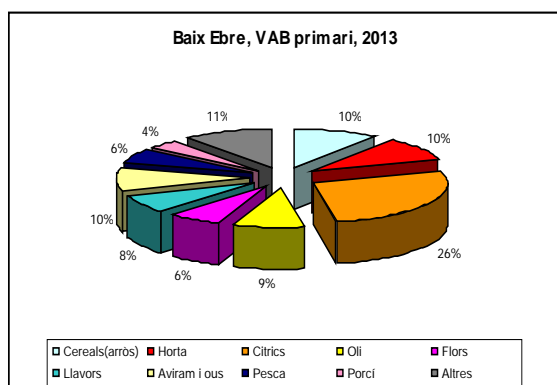
a) L'estructura del VAB primari a les Terres de l'Ebre

Tal com hem comentat en informes anteriors, una de les característiques de l'estructura productiva de les Terres de l'Ebre en comparació amb la resta de Catalunya és el pes de les activitats primàries. Cal tenir en compte que el VAB primari representa només un 1,9% del VAB total a Catalunya. Totes les comarques ebrenques presenten més especialització en el primari en comparació amb el conjunt de Catalunya.

De fet, en aquesta etapa de crisi econòmica el pes d'aquest sector ha anat creixent en l'estructura productiva de les comarques ebrenques. Així, cal recordar que el 2007, el primari representava el 8,88% del VAB comarcal, mentre que ara representa un 10,3%. La participació de l'agricultura en el VAB total ha augmentat en 4,6 punts percentuals al Montsià, i ha passat de representar el 10,32% del PIB el 2007 al 14,92% actual; en gairebé 4 punts a la Terra Alta, la comarca més "agrària" de les Terres de l'Ebre (de 15,48% a 19,37%), i en més de 2 punts percentuals al Baix Ebre (de 9,08% a 11,31%). No obstant això, a la Ribera d'Ebre el pes del sector s'ha mantingut estable en aquest període de crisi (un lleugeríssim augment de 0,06 punts percentuals).

Cal tenir en compte que el pes dels diferents subsectors primaris pot variar d'any en any a causa de les importants oscil·lacions en la producció, els consums intermedis i els preus. Tot i així, observem que l'estructura del VAB primari presenta diferències significatives entre les quatre comarques ebrenques. L'arròs, els cítrics i les hortalisses tenen un pes important en el VAB primari del Baix Ebre i el Montsià. La producció de fruita fresca (especialment, préssecs, nectarines i cireres) es concentra a la Ribera d'Ebre. La fruita seca, principalment ametlles, és present a la Terra Alta però ha anat perdent pes a la Ribera d'Ebre. El vi s'ha convertit en la producció més important de la Terra Alta, on ja representa més d'un 55% del VAB primari comarcal. El vi també és una producció que va prenent una importància creixent a la Ribera d'Ebre (16% del VAB primari). L'oli és un producte destacat en les quatre comarques: representa més del 16% del VAB primari de la Ribera d'Ebre i percentatges lleugerament per sota del 10% del VAB primari en les altres comarques.

Gràfic 2.2. Els sectors primaris al Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta, 2013

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Anuari econòmic comarcal 2014 de CatalunyaCaixa

Pel que fa als sectors ramaders, a les quatre comarques trobem una forta implantació de l'aviram i, en menor mesura, del porcí. L'aviram i els ous representen un 10% del VAB agrari al Baix Ebre, i el porcí és més marginal (4%). A la Terra Alta, l'aviram i els ous representen un 8% del VAB primari, i el porcí un 7%. Al Montsià i a la Ribera d'Ebre, les dues produccions ramaderes, presenten percentatges molt similars del VAB primari comarcal: 6% l'aviram i els ous i 8% el porcí.

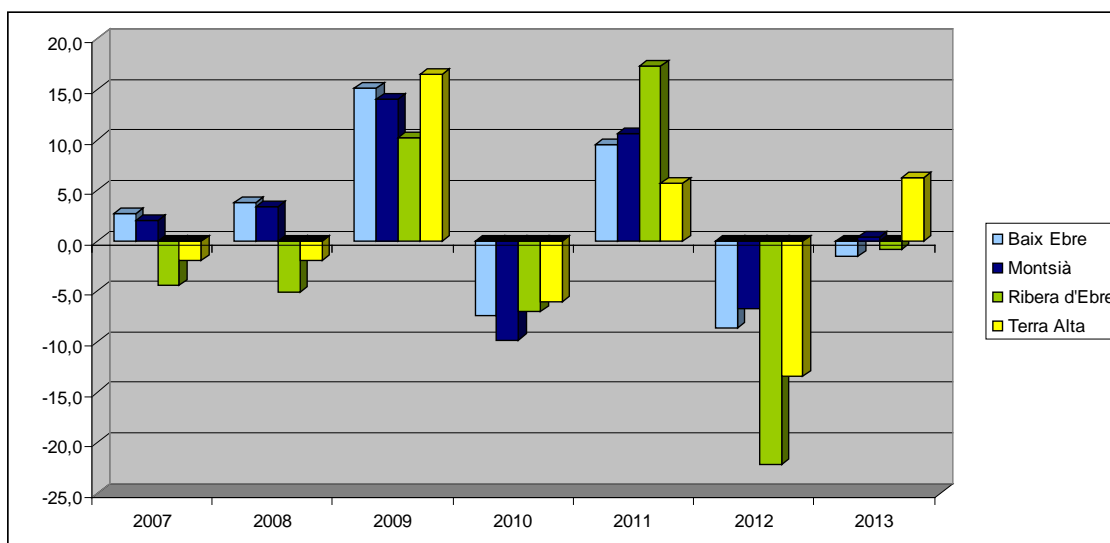
Finalment, la pesca representa un percentatge significatiu del VAB primari a les dues comarques costaneres (9% al Montsià, 6% al Baix Ebre) (Font: *Anuari econòmic comarcal 2014* de CatalunyaCaixa).

Tal com podem observar en els gràfics anteriors, el Baix Ebre, el Montsià i la Ribera d'Ebre presenten una estructura productiva força diversificada, mentre que la Terra Alta presenta una forta especialització en el sector vitivinícola i, en menor grau, en l'oli.

b) El comportament del VAB primari a les Terres de l'Ebre el 2013

Malgrat que el 2013 va ser un bon any per al sector primari en el conjunt de Catalunya, on va créixer un 3,7%, a les Terres d'Ebre no va ser així, on el sector va disminuir un -0,1%. Els mals resultats del sector dels cítrics, les hortalisses i l'oli, tres sectors amb un pes important en l'estructura primària de les comarques ebrenques, no es van veure compensats pels bons resultats de la producció d'arròs i el vi.

Gràfic 2.3. Taxes de creixement anual del VAB primari al Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta, 2007-2013

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Idescat i de l'Anuari econòmic comarcal 2014 de CatalunyaCaixa

En l'àmbit comarcal, la caiguda de la producció primària va tenir lloc al Baix Ebre (-1,57%) i a la Ribera d'Ebre (-0,88%), mentre que la producció es va mantenir al Montsià (0,35%). A la Terra Alta els resultats van ser força positius, especialment a causa del bon comportament del sector vitivinícola (6,18%) (Font: *Anuari econòmic comarcal 2013* de CatalunyaCaixa). Aquests resultats, tot i que no són positius, presenten una millora substancial respecte als que es van obtenir el 2012, amb una caiguda important del VAB primari en totes les comarques.

Si analitzem l'evolució del primari en el període de crisi, podem observar fortes oscil·lacions. Així, en els primers anys de la crisi (2007 i 2008), els creixements del primari van ser moderats en el conjunt de les Terres de l'Ebre (1,1% i 2%, respectivament). El 2009 i 2011, en canvi, van presentar unes taxes de creixement excepcionals, del 14,2% i del 10,4%. El 2012 va ser un any força dolent (el VAB agrari va créixer un 9,9%), amb caigudes forta acusades, especialment a la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta. En canvi, el 2013 ha estat un any d'estabilització, tot i que el creixement de la Terra Alta no ha pogut compensar les lleugeres caigudes de la resta de comarques.

c) L'aportació del sector primari al creixement de les Terres de l'Ebre el 2013

La taula 2.1 presenta les aportacions de l'agricultura, ramaderia i pesca al creixement del VAB comarcal. L'aportació sectorial al creixement es calcula ponderant la taxa de creixement anual del sector pel pes que aquest sector té en l'estructura productiva del territori.

Taula 2.1. Taxes de variació interanual del VAB primari, pes del VAB primari sobre el VAB comarcal i aportació sectorial a la variació del VAB comarcal, 2013

	Taxa de variació interanual del VAB pb primari (2013-2012)	Pes del VAB pb primari sobre VAB pb comarcal (2013)	Aportació a la variació del VAB pb comarcal (2013)
Baix Ebre	-1,57	11,3	-0,18
Montsià	0,35	14,92	0,05
Ribera d'Ebre	-0,88	4,70	-0,04
Terra Alta	6,18	19,37	1,13

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Anuari econòmic comarcal 2014 de CatalunyaCaixa

Com que el Baix Ebre i la Ribera d'Ebre han presentat taxes de creixements negatives, l'aportació del sector primari a la variació del VAB pb comarcal ha estat, doncs, negativa al Baix Ebre (-0,18%), i a la Ribera d'Ebre (-0,04%). Mentre que al Montsià, l'aportació ha estat positiva, però molt moderada (+0,05). L'elevat pes del sector primari i la taxa de creixement positiva expliquen la important repercussió del sector primari en el creixement de l'economia de la Terra Alta. De fet, el sector primari va aportar 1,3 punts percentuals de creixement al VAB comarcal.

2.3 Les principals produccions primàries a les Terres de l'Ebre el 2014

En aquest apartat fem una anàlisi conjuntural del sector primari a les Terres de l'Ebre durant la campanya 2013-2014, segons el tipus de producció primària: agrícola, ramadera i pesquera. Per a l'anàlisi de la producció agrícola utilitzem la informació subministrada pels Serveis Territorials del DAAM a partir dels avenços sobre superfície, rendiments i producció agrícola. Pel que fa a la

informació ramadera utilitzem les dades sobre capacitat facilitades també pel DAAM i, pel que fa a la pesca, la informació de les llotges pesqueres.

a) Produccions agrícoles

En la producció d'oli d'oliva es venia d'una campanya molt dolenta, a causa de les condicions climàtiques adverses i de la propagació de la plaga de la mosca de l'olivera. En canvi, la collita del 2014 ha estat una bona collita, i la producció presenta increments substancials, ha doblat amb escreix la producció de l'any anterior. Les condicions climàtiques han estat millors, i els tractaments per evitar la proliferació de la mosca de l'olivera s'han mostrat més efectius (tot i que aquesta plaga continua sent un problema important per al sector).

Tot i que l'olivera és un conreu important a les quatre comarques ebrenques, el Baix Ebre i el Montsià són les comarques amb més presència. Cal assenyalar que aquest conreu s'està estenent a la Ribera d'Ebre, on han augmentat les hectàrees conreades, i també és present a la Terra Alta. En el conjunt de les Terres de l'Ebre, la producció ha augmentat un 172,86% respecte a la campanya anterior i la superfície conreada ha augmentat lleugerament (0,57%). La millora en els rendiments ha estat, doncs, força significativa.

Taula 2.2. Superfície i producció d'oli d'oliva. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre, 2013 i 2014

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció respecte 2014-2013 (%)	
	2014	2013	2014	2013	Superfície	Producció
Baix Ebre	22.368	22.383	38.305	14.164	-0,07	170,4
Montsià	14.851	14.932	25.485	9.464	-0,54	169,3
Ribera d'Ebre	9.168	8.761	20.165	7.162	4,65	181,6
Terra Alta	6.228	6.242	11.145	4.064	-0,23	174,3
Terres de l'Ebre	52.615	52.318	95.101	34.853	0,57	172,9

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2015

La producció d'arròs es localitza a les comarques del Baix Ebre i el Montsià. La superfície conreada s'ha reduït lleugerament a les Terres de l'Ebre (-0,56%).

Aquesta reducció s'ha produït al Montsià (-1,01%) mentre que al Baix Ebre pràcticament no ha variat (0,05%). Els rendiments, però, s'han reduït en ambdues comarques i de resultes d'això la producció s'ha reduït (-4,5%). La caiguda de la producció ha estat més intensa al Baix Ebre (-6,8%) que al Montsià (-2,83%), tot i així cal tenir en compte que es venia d'una collita molt bona en l'any anterior (Font: *Avanços de superfícies i produccions agrícoles*, DAAM, gener 2014).

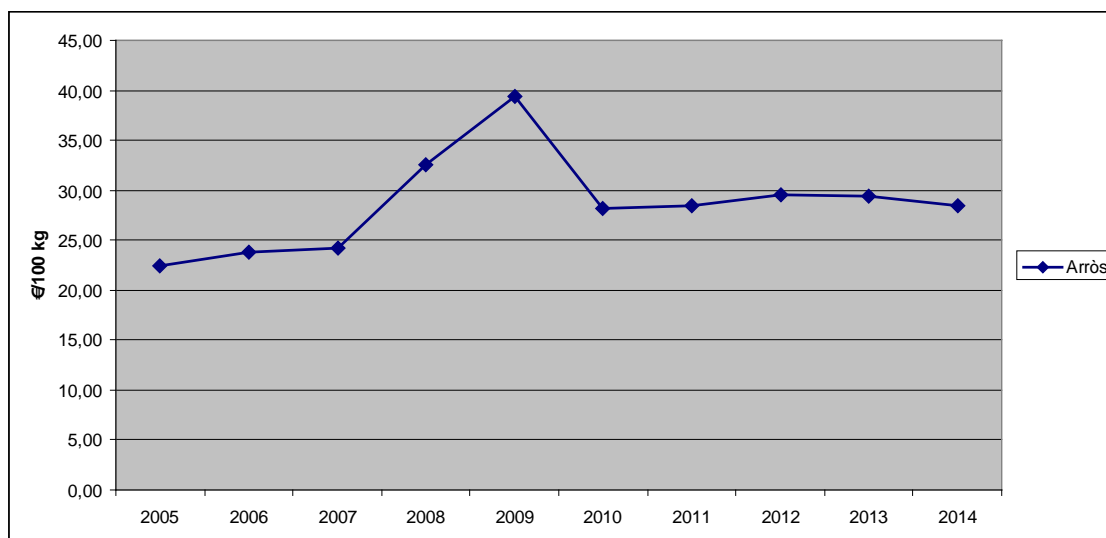
Taula 2.3. Superfície i producció d'arròs. Baix Ebre, Montsià i Terres de l'Ebre, 2013 i 2014

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció respecte 2014-2013 (%)	
	2014	2013	2014	2013	Superfície	Producció
Baix Ebre	8.431	8.427	52.028	55.862	0,05	-6,8
Montsià	11.376	11.492	74.024	76.180	-1,01	-2,83
Terres de l'Ebre	19.854	19.967	126.474	132.472	-0,56	-4,5

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2015

La principal preocupació del sector continua sent l'eradicació del cargol poma, però sembla que les inundacions amb aigua salada estan aconseguint reduir-ne la presència, tot i que aquesta pràctica té repercussions sobre la producció i comporta una lleugera pèrdua en la superfície de conreu. Els preus també són una altra de les preocupacions, perquè van a la baixa, tal com podem observar en el gràfic 2.4.

Gràfic 2.4. Evolució dels preus percebuts pel pagès. Arròs. Catalunya, 2005-2014

Font: Preus percebuts pel pagès. Catalunya 2005-2014, web del DAAM, 2015

Per contra, la producció de vi es concentra sobretot a la Terra Alta, i en menor mesura a la Ribera d'Ebre. Hi ha algunes plantacions de vinya al Baix Ebre i al Montsià però són marginals. La collita ha estat excepcional a la Terra Alta, on s'han superat amb escreix les 40.000 tones previstes. També en termes de qualitat pot considerar-se una molt bona collita. A la Ribera d'Ebre, no obstant això, la producció s'ha reduït lleugerament (-3,57%).

Taula 2.4. Superfície i producció de vinya. Terra alta, Ribera d'Ebre i Terres de l'Ebre, 2013 i 2014

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció respecte 2014-2013 (%)	
	2014	2013	2014	2013	Superfície	Producció
Ribera d'Ebre	1.215	1.221	8.236	8.541	-0,47	-3,57
Terra Alta	5.849	5.794	42.886	33.671	0,9	27,4
Terres de l'Ebre (*)	7.111	7.063	51.528	42370	0,68	21,61

(*) inclou superfície i produccions de Baix Ebre i Montsià.

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2015

Els vins de la Terra Alta continuen recollint importants reconeixements per la seva qualitat (Premis Vinari, etc.) i això repercuteix de forma molt positiva en el conjunt del sector.

Pel que fa a la producció de **cítrics**, no disposem de les dades comarcals de 2014, però, ja que la producció de cítrics de Tarragona (i gairebé de Catalunya), es concentra a les Terres de l'Ebre, podem considerar les dades de Tarragona com a representatives de les Terres de l'Ebre. Tal com podem observar en la taula, la producció de cítrics s'ha reduït, especialment en el cas de la taronja.

Taula 2.5. Producció de cítrics. Tarragona. Campanya 2013 i 2014

	Producció (tn)		Variació respecte 2014-2013 (%)
	2014	2013	
Taronja	38.000	44.577	-14,75
Mandarina	121.000	121.846	-0,69
Llimona	100	100	0

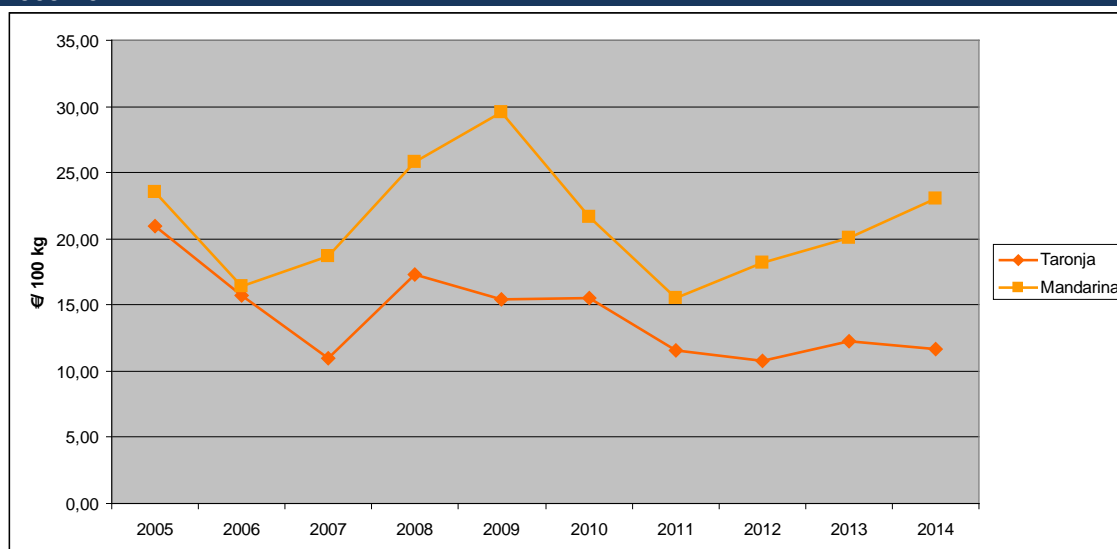
(*) inclou superfície i produccions de Baix Ebre i Montsià.
 Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2015

El sector continua en una situació molt delicada. El problema dels preus es manté, especialment en el cas de les taronges. Tal com podem observar en el gràfic 2.5., els preus se situen molt per sota dels que es van obtenir el 2005. Al recurrent problema sobre els preus cal afegir-hi la repercussió del veto rus (no tant perquè Rússia sigui un mercat important per als cítrics de l'Ebre, sinó perquè el veto ha afectat els mercats d'Europa central i del nord, que és el principal mercat d'exportació de taronges i mandarines de l'Ebre).

Les males condicions climàtiques a finals de l'any passat fan preveure una mala collita, però de nou, el problema són els preus. De fet, recentment el Ministeri ha aprovat una retirada de 5.000 tones de clementines, per destinar-les a sucs i donar-les a entitats benèfiques. Però els pagesos consideren que aquesta mesura és del tot insuficient davant la magnitud del problema.

A tot això cal afegir-hi els problemes econòmics pels quals passen algunes de les empreses més representatives del sector a les Terres de l'Ebre.

Gràfic 2.5. Evolució dels preus percebuts pel pagès. Taronja i mandarina. Catalunya, 2005-2014

Font: Preus percebuts pel pagès. Catalunya 2005-2014, web del DAAM, 2015

Les principals produccions de **fruita fresca** a les Terres de l'Ebre són els préssecs, les nectarines i les cireres. Pel que fa als **préssecs i nectarines**, la producció es concentra a la Ribera d'Ebre, que suposa el 80% de la superfície total de préssecs i nectarines de les Terres de l'Ebre. El Baix Ebre, la segona comarca en producció, representa solament un 10% de la superfície, que es concentra al voltant de Benifallet. La superfície i producció del Montsià i la Terra Alta és força més reduïda.

Taula 2.6. Superfície i producció de préssecs i nectarines. Baix Ebre, Montsià, Terra Alta, Ribera d'Ebre i Terres de l'Ebre, 2013 i 2014

		Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció respecte 2011-2012 (%)	
		2014	2013	2014	2013	Superfície	Producció
Baix Ebre	Nectarines	17	17,1	294	307	-0,58	-4,44
	Préssecs	184	181,4	3.116	3.105	1,43	0,35
Montsià	Nectarines	6	6,6	104	119	-9,09	-12,6
	Préssecs	111	109,4	1.846	1.841	1,46	0,28
Ribera d'Ebre	Nectarines	440	415	7.596	7.453	6,02	1,19
	Préssecs	1.067	1.040	18.069	17.802	2,6	1,5
Terra Alta	Nectarines	2	2,2	34	40	-9,09	-12,62
	Préssecs	57	55,4	943	923	2,89	2,11
Terres de l'Ebre (*)	Nectarines	465	440,9	8.027	7.918	5,47	1,37
	Préssecs	1.419	1.386,2	23.973	23.670	2,37	1,28

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2015

En la **cirera**, la producció es localitza a la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. Tot i que les previsions de la collita no eren massa optimistes a causa de les adverses condicions climatològiques en l'inici de la campanya, finalment, la producció de cirera va augmentar a causa també a l'augment en la superfície de conreu, especialment, a la Ribera d'Ebre (5,8%).

Taula 2.7. Superfície i producció de cireres. Terra alta, Ribera d'Ebre i Terres de l'Ebre, 2013 i 2014

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció respecte 2014-2013 (%)	
	2014	2013	2014	2013	Superfície	Producció
Ribera d'Ebre	553	522,6	2.248	1.699	5,8	32,3
Terra Alta	211	208,3	825	651	1,29	26,7
Terres de l'Ebre (*)	842	806,4	3.385,8	2,593	4,4	30,6

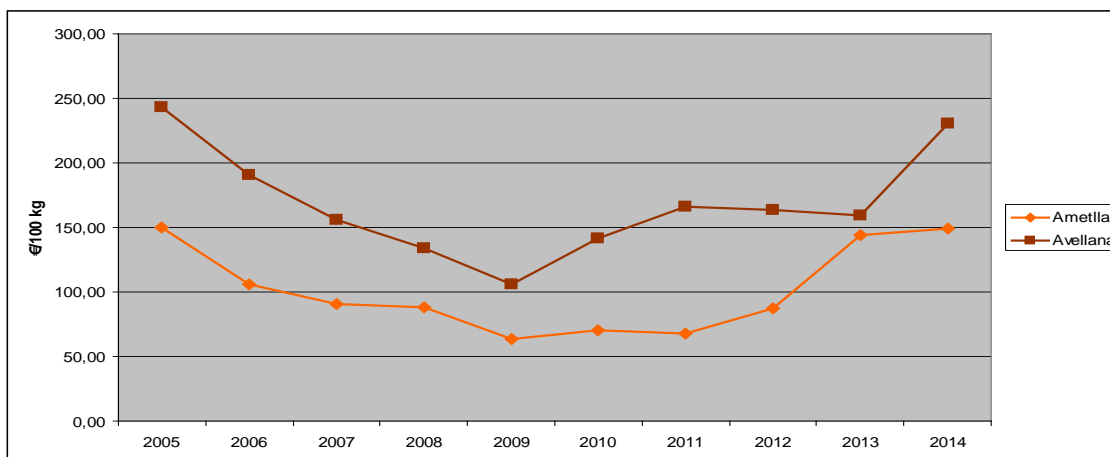
(*) inclou superfície i produccions de Baix Ebre i Montsià.

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2015

La resta de produccions de fruita dolça tenen poc pes dins de la producció agrària de les Terres de l'Ebre. La **pera i la poma** tenen una certa presència a la Ribera d'Ebre, on l'any passat la producció de pera va superar les 1.000 tones. Tot i això, aquest sector, com la resta de productes fruiters, també es va veure afectat pel veto rus.

Pel que fa a la **fruita seca**, després d'uns quants anys amb preus baixos, aquest any les cotitzacions han anat significativament a l'alça, perquè la producció de Turquia ha estat inferior a la que s'esperava.

Gràfic 2.6. Evolució dels preus percebuts pel pagès. Ametlla i avellana. Catalunya, 2005-2014

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2015

Això ha beneficiat especialment els productors d'avellanes, però també els d'ametlles, que han augmentat la producció. No obstant això, la producció d'avellana ha estat inferior a la de la campanya passada. La superfície d'ambdós produccions s'ha reduït lleugerament.

Taula 2.8. Superfície i producció d'ametlles i avellanes. Baix Ebre, Montsià, Terra Alta, Ribera d'Ebre i Terres de l'Ebre, 2013 i 2014

		Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció respecte 2011-2012 (%)	
		2014	2013	2014	2013	Superfície	Producció
Baix Ebre	Ametlles	1.662	1.673,2	772	606	-0,67	27,2
	Avellanes	-	-	-	-	-	-
Montsià	Ametlles	355	356	170	134	-0,28	27,3
	Avellanes	-	-	-	-	-	-
Ribera d'Ebre	Ametlles	2.855	2.790	1.495	1.133	2,32	31,9
	Avellanes	127	128	83	94	-0,62	-11,7
Terra Alta	Ametlles	10.380	10.721	3.812	3.073	-3,18	24,0
	Avellanes	550	551	352	397	-0,19	-11,4
Terres de l'Ebre (*)	Ametlles	15.252	15.541	6.248	4.946	-1,8	26,3
	Avellanes	677	679	435,0	491	-0,3	-11,5

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2015

Els productes de l'**horta** també tenen un pes important a les comarques ebrenques, especialment, al Baix Ebre i al Montsià. El Baix Ebre presenta la producció d'una gran varietat de productes de l'horta: destaquen la producció de tomàquets i coliflor, però també enciam, escarola, síndria, carbassa i

carbassó, cogombre, pebrot, carxofa, ceba i porro. El Montsià no té una varietat de productes tant àmplia, però cal remarcar la producció de tomàquet, coliflor i, sobretot, carxofa. La producció d'hortalisses és força més reduïda a la Ribera d'Ebre i a la Terra Alta. A més, tal com podem observar en la taula, la superfície destinada a aquestes produccions s'està reduint en aquestes comarques, mentre que es consolida al Baix Ebre i al Montsià.

La producció de tomàquet i de carxofa va augmentar, especialment, al Montsià. En canvi, la producció d'enciams, cogombres, cols i api es va reduir. Les produccions de carbassa, coliflor i ceba es van mantenir relativament estables.

Taula 2.9. Superfície i producció d'hortalisses. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre, 2013 i 2014

	Superfície productiva (ha)		Producció (tn)		Variació producció respecte 2014-2013 (%)	
	2014	2013	2014	2013	Superfície	Producció
Baix Ebre	1.062	1.038	24.546	22.715	2,27	8,06
Montsià	780	726	16.893	13.831	7,44	22,14
Ribera d'Ebre	36	189	1.067	4.461	-80,95	-76,08
Terra Alta	59	86	1.564	1.867	-30,99	-16,25
Terres de l'Ebre	1.937	2.039	44.070	42.875	-5,00	2,79

Font: elaboració pròpia amb dades provisionals facilitades pel DAAM, 2015

Un dels sectors que està guanyant protagonisme en la producció agrària de les Terres de l'Ebre és el sector de **la planta ornamental**. La producció al conjunt de les Terres de l'Ebre va arribar a les 14.355 tones el 2014. La producció es concentra al Montsià (10.105 tones), però també presenta produccions relativament importants a la Ribera d'Ebre (2.600 tones) i al Baix Ebre (1.650 tones). No hi ha producció de flors ni planta ornamental a la Terra Alta.

b) Produccions ramaderes

Les produccions ramaderes més importants a les Terres de l'Ebre són l'aviram i el porcí. L'aviram es troba força concentrat a la comarca del Baix Ebre, que representa el 70% de les places del conjunt de les Terres de l'Ebre. El Baix Ebre és la comarca amb més orientació ramadera de les comarques ebrenques. Hi trobem gairebé totes les espècies ramaderes, boví, oví i cabrum, i hi destaquen els conills i les abelles. Però, sens dubte, la producció ramadera més important al Baix Ebre continua sent l'aviram. El porcí, en canvi, té un fort arrelament al Montsià (48% de la capacitat del conjunt de les Terres de l'Ebre). L'aviram i el porcí també estan força implantats a la Terra Alta. En canvi, a la Ribera d'Ebre hi ha poca presència de produccions ramaderes.

Pel que fa a l'evolució de les places de bestiar a les comarques de l'Ebre, si es compara la situació vigent amb la del 2012, podem observar un augment en l'aviram, especialment al Baix Ebre i la Terra Alta. En canvi, observem una disminució de les places de porcí al Baix Ebre, i reduccions menys significatives al Montsià i la Ribera d'Ebre. En canvi, el porcí s'està expandint a la Terra Alta.

Taula 2.10. Explotacions ramaderes i places de bestiar. 2012. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre, Terra Alta i Terres de l'Ebre

		2014	2012	Variació producció respecte 2014-2013 (%)
Baix Ebre	Aviram (*)	14.409.882	10.059.972	43,24
	Porcí	65.967	84.058	-21,52
Montsià	Aviram (*)	2.220.231	2.025.842	9,60
	Porcí	167.352	172.589	-3,03
Ribera d'Ebre	Aviram (*)	699.754	587.834	19,04
	Porcí	49.043	50.794	-3,45
Terra Alta	Aviram (*)	2.763.735	1.943.277	42,22
	Porcí	61.848	56.675	9,13
Terres de l'Ebre	Aviram (*)	20.093.602	14.616.925	37,47
	Porcí	344.210	364.116	-5,47

Font: elaboració pròpia amb dades dels documents del DAAM "Nombre explotacions i places de bestiar per comarca". Any 2012 i Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2011.
(*) Només gallines i pollastres.

c) L'activitat pesquera

Les Terres del Ebre representen aproximadament el 20% de les captures de Catalunya. Cal tenir en compte que la llotja de Sant Carles de la Ràpita, juntament, amb la de Vilanova i la Geltrú i Tarragona, són les llotges amb més volum de captures i facturació de Catalunya. La llotja de Sant Carles s'ha mantingut en nivells elevats de captures al voltant dels 3 milions de quilos. Per contra, l'Ametlla presenta una disminució continuada en els seus nivells de captures i recaptació des de 2007, i aquesta tendència s'ha mantingut aquest any.

La tendència en els preus ha estat a l'alça en la majoria d'espècies, de manera que tot i que les captures en volum (tones), han disminuït respecte a l'any anterior (-16,3%), en termes monetaris hi ha hagut un augment de l'1,7% dels ingressos. Cal reiterar la pèrdua de captures i, consegüentment, d'ingressos a la llotja de l'Ametlla, tendència molt diferent de la resta de llotges, on la recaptació ha augmentat.

Taula 2.11. Captures pesqueres (en tones) i import (en €). Principals llotges de les Terres de l'Ebre. 2014 i 2013

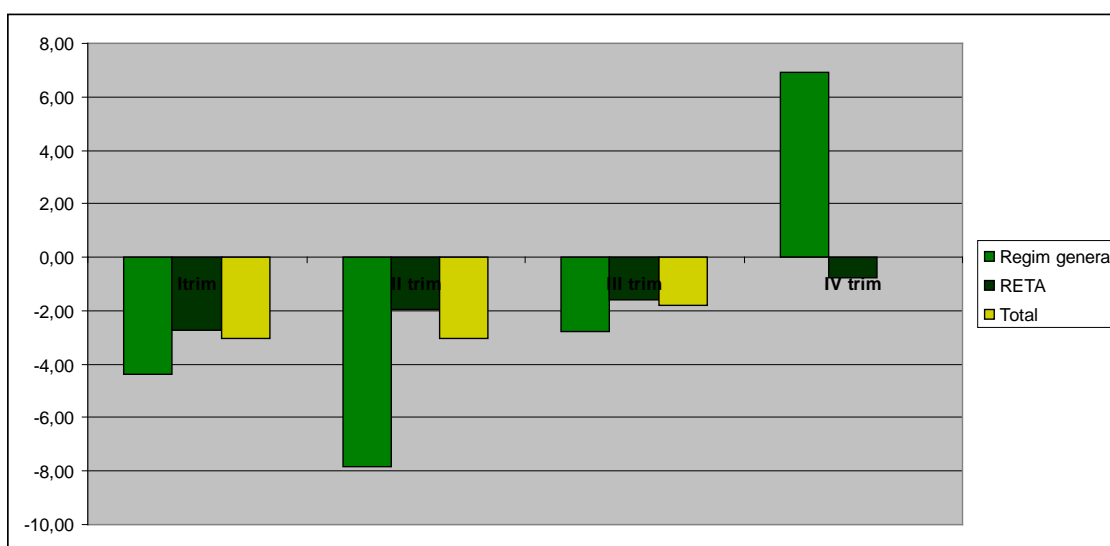
	2014		2013		Variació 2014-2013 (%)	
	Captures (t)	Import (€)	Captures (t)	Import (€)	Captures (t)	Import (€)
<i>Ametlla de Mar, l'</i>	1.444.163	6.420.293	2.197.691	7.221.499	-52,18	-12,48
<i>Ampolla, l'</i>	205.645	1.013.046	202.924	922.466	1,32	8,94
<i>Deltebre</i>	224.698	1.400.967	218.652	1.321.745	2,69	5,65
<i>Alcanar</i>	232.326	959.343	233.571	833.678	-0,54	13,10
<i>St. Carles de la Ràpita</i>	3.196.496	14.202.996	3.314.684	13.286.381	-3,70	6,45
Terres de l'Ebre	5.303.328	23.996.645	6.167.522	23.585.769	-16,30	1,71

Font: estadístiques pesqueres, DAAM, 2015

3. L'evolució de l'ocupació i l'atur a les Terres de l'Ebre el 2014

Per tal d'analitzar l'evolució del mercat de treball al sector agrari de les Terres de l'Ebre, utilitzarem la informació trimestral sobre afiliats a la seguretat social de l'Observatori d'Empresa i Ocupació. Aquestes dades estan desagregades en règim general i règim especial de treballadors autònoms. Les dues sèries representen treballadors amb característiques diferents. Els primers presenten fortes oscil·lacions temporals, perquè la contractació està molt vinculada a l'estacionalitat derivada de les produccions agràries. En canvi, els treballadors autònoms són més estables i no presenten grans oscil·lacions. De fet, els treballadors autònoms representen la majoria dels treballadors en el sector agrari. Aproximadament representen més del 60% dels ocupats agraris al Baix Ebre, el 80% al Montsià, al voltant del 90% a la Ribera d'Ebre i gairebé la totalitat dels treballadors agraris a la Terra Alta (el 97%). En el conjunt de les Terres de l'Ebre, els afiliats al RETA són més del 80% dels treballadors del sector.

Gràfic 2.7. Taxa de variació intertrimestral (2014-2013) dels afiliats a la seguretat social en el sector de l'agricultura, ramaderia i pesca. Afiliats al règim general i RETA, Terres de l'Ebre

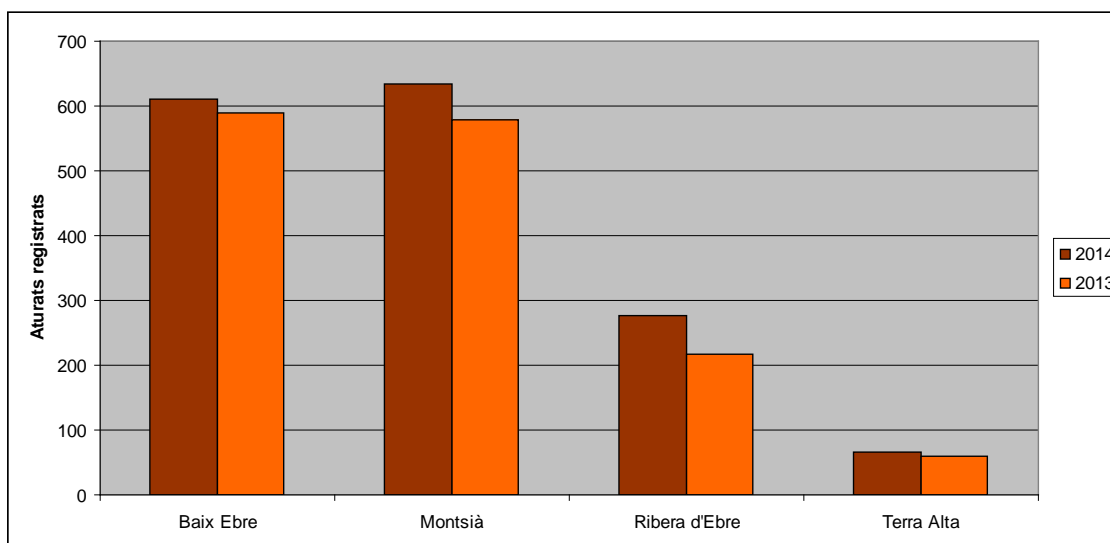
Font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, 2015

El gràfic 2.7 presenta les variacions intertrimestrals dels treballadors en règim general, RETA i el total, per al conjunt de les Terres de l'Ebre. Tal com podem observar en el gràfic, l'estacionalitat de la producció agrària comporta oscil·lacions elevades en els afiliats al règim general. Cal assenyalar que els afiliats al règim general al Baix Ebre (la comarca amb més presència d'aquest col·lectiu) van presentar variacions negatives respecte a tots els trimestres de l'any anterior, mentre que en les altres comarques els afiliats només es van recuperar en els dos últims trimestres. Això ens indica que el mercat laboral no s'està recuperant quant a ocupació.

Però la dada més preocupant és la contínua reducció del nombre de treballadors autònoms. Tal com observem en el gràfic, el nombre d'autònoms s'ha reduït en tots els trimestres i en totes les comarques, excepte en el Baix Ebre, on els autònoms agraris han augmentat lleugerament. Les dades apunten a la manca de relleu generacional i a l'abandonament del sector.

La tendència a la destrucció d'ocupació en el sector agrari que s'intueix amb les dades d'afiliació a la seguretat social es veu corroborat per l'altre indicador conjuntural de l'evolució del mercat de treball, que és l'evolució de la taxa d'atur registral, que mostrem en el gràfic 2.8. El nombre d'aturats registrats ha augmentat en totes les comarques ebrenques. On l'increment ha estat més accentuat ha estat a la Ribera d'Ebre (26%), mentre que al Montsià i a la Terra Alta, els aturats han augmentat en un 10%. Finalment al Baix Ebre, l'increment ha estat més moderat (3,6%). En el conjunt de les Terres de l'Ebre, el nombre d'aturats registrats ha augmentat un 9,8%.

Gràfic 2.8. Aturats registrats en el sector de l'agricultura, ramaderia i pesca. Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta. 2014 i 2013

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Idescat, 2014 i 2013

4. Conclusions i propostes d'actuació

El present informe posa de manifest algunes problemàtiques de caràcter estructural en el sector primari de les Terres de l'Ebre.

En primer lloc, els preus continuen a nivells baixos per a la majoria de produccions agropecuàries. És veritat que hi hagut algunes situacions puntuals que, aquest any, han agreujat la situació dels preus, per exemple, el veto rus, que ha generat un excés d'oferta de determinats productes (especialment, fruita, horta i carn) en el mercat europeu i, per tant, ha pressionat els preus a la baixa. Però al marge d'aquesta circumstància, sembla que el problema dels preus no és una qüestió conjuntural sinó estructural, i molt relacionada amb les asimètriques relacions de poder en la cadena alimentària, amb una creixent concentració en el sector de la distribució. S'està intentant corregir aquests desequilibris des de l'Administració mitjançant l'aprovació de legislació com la Llei de mesures per millorar el funcionament de la cadena alimentària en l'àmbit estatal, que, segurament, serà del tot insuficient, o la constitució de les OPFH (organitzacions de productors de fruites i horta). Tot i que aquestes mesures avancen en alguns aspectes, també hi ha marge per implementar polítiques

des del punt de vista local per promoure preus més retributius per als pagesos de les Terres de l'Ebre.

En aquesta línia caldria millorar la comercialització dels productes de la zona, per exemple, mitjançant estratègies de comercialització conjunta, atesa la varietat dels productes existents al territori i les complementarietats entre aquestes produccions. També s'observen mancances importants en la comercialització en els mercats locals: caldria fer una aposta més decidida per potenciar la presència dels productes de la zona en els mercats municipals i el comerç de la zona, i fomentar la presència dels productes de l'Ebre en la restauració. El potencial turístic de la zona, que ara es reforça amb la marca Reserva de la Biosfera, ofereix una bona oportunitat per impulsar la producció local.

D'altra banda, les cadenes curtes, com la venda directa o les agrobotigues, poden contribuir a millorar les retribucions dels agricultors a causa de la supressió d'intermediaris i d'una vinculació més gran entre productor i consumidor. Ja hi ha algunes iniciatives interessants que s'estan consolidant a les Terres de l'Ebre, però encara queda molt per fer.

Finalment, la millora del valor afegit dels productes agraris també és una altra via per obtenir marges més retributius: fomentar activitats de primera transformació agroalimentària al territori o augmentar el valor de la producció mitjançant una millor qualitat o produccions alternatives (integrades i ecològiques) són actuacions que caldria potenciar.

Una altra de les problemàtiques que mostren les dades d'aquest any és la disminució en el nombre d'ocupats agraris, especialment, treballadors autònoms. Això ens indica que no s'està aconseguint el relleu generacional. En un primer moment, va semblar que la crisi econòmica podia ser un estímul a la incorporació de joves al sector, però sembla que la tendència no es consolida. Sens dubte, les dificultats que travessa el sector fan difícil que es vegi com una alternativa econòmica viable per a molts joves. En aquest sentit, caldria també

fomentar les activitats formatives, com les escoles de capacitació agrària o els graus universitaris vinculats a activitats agràries i agroalimentàries.

Les plagues continuen sent un problema per a les produccions agràries de les Terres de l'Ebre. Tant el cargol poma com la mosca de l'olivera afecten els rendiments i les produccions de l'arròs i l'oliva respectivament, dues de les produccions amb més pes a l'economia ebrenca. Cal un esforç més gran en l'eradicació i, sobretot, en la prevenció d'aquestes plagues. I, en aquesta qüestió, es fa imprescindible el suport de les administracions públiques.

Finalment, també cal assenyalar els problemes del sector pesquer. Cal modernitzar la flota pesquera de les Terres de l'Ebre i millorar la comercialització dels productes pesquers; i també cal potenciar el consum entre la població de la zona.

En definitiva, el sector primari de les Terres de l'Ebre ha d'afrontar reptes importants i, per assolir-los amb èxit, cal que compti amb el suport de les administracions locals i regionals. La qualitat dels productes de la zona que, cada cop més, reben més reconeixement extern són un al·licient per continuar apostant pel sector.

Bibliografia i fonts estadístiques

- Caixa de Catalunya, *Anuari Econòmic Comarcal 2014*, 2015.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Quadre de Comandament Agroalimentari i Rural*, desembre 2014.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Comerç exterior agroalimentari*, 2015.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Avenços de superfícies i produccions agrícoles*, gener 2015.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Superfícies, rendiments i produccions comarcals dels conreus agraris. Any 2013*, 2014.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Superfícies, rendiments i produccions comarcals dels conreus agraris. Any 2011*, 2012.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Avanç de la Renda Agrària de Catalunya 2013*, 2015.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Nombre explotacions i places de bestiar per comarca. Any 2012*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Capacitat explotacions ramaderes, Any 2014*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Estadístiques pesqueres. DAAM. 2015*.
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM), *Preus percebuts pels agricultors. Catalunya 2005-2014*, 2015.
- Departament d'Empresa i Ocupació, *Afiliats a la Seguretat Social (diferents trimestres)*, Observatori d'Empresa i Ocupació, 2015.
- Departament d'Economia i Coneixement, *Indicadors de conjuntura*, març de 2015.
- Idescat. Indicadors de conjuntura econòmica. PIB. Base 2008. Oferta. Avanç, 2015.
- Idescat. Indicadors de conjuntura econòmica. Mercat de treball, 2015.
- Idescat. Aturats registrats. Banc d'estadístiques de municipis i comarques, 2015.

Capítol 3: La situació dels sectors industrials i energètics a les Terres de l'Ebre 2014

*Mercedes Teruel Carrizosa
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. Introducció

El 2014 ha suposat una situació de cert canvi en el context amb l'augment de la demanda mitjançant dues vies. D'una banda, la demanda interna que es continua amb pressions a la baixa dels salaris, percep cert impuls gràcies a la situació de deflació. Aquesta situació de deflació està fortament influenciada per la baixada de preus de les primeres matèries. D'altra banda, la demanda externa està aprofitant els darrers mesos pel context de deflació de l'euro a causa de les polítiques de caràcter macroeconòmic que aplica el Banc Central Europeu.

Davant d'aquesta situació, les empreses van reaccionant i es van adaptant a aquest context, que es manté amb una certa calma tensa en l'àmbit internacional, en què alguns mercats als quals s'exportava van tancant-se, altres es van obrint, mentre que nous països van ubicant-se en el panorama internacional.

Per tant, amb aquesta situació de crisi cal mantenir sota observació els sectors industrials i energètics, ja que continuen sent dos pilars fonamentals quant a intensitat tecnològica i capacitat de llocs de treball. Especialment rellevant és la qualitat del treball generat i la durada de nous contractes.

Aquest capítol presenta els principals indicadors d'ambdós sectors en quatre seccions. En el segon apartat mostrem la situació general dels dos sectors durant el darrer any. A continuació, aprofundim en la situació del sector industrial des del punt de vista del mercat laboral, empresarial i financer. En la quarta secció mostrem les dades de manera similar a l'anterior però pel que fa al sector energètic. A continuació presentem alguns fets contextuals de la situació de les empreses manufactureres i energètiques. Finalment exposem les conclusions que es deriven de l'anàlisi de dades anteriors.

2. El sector industrial i l'energia

A continuació presentem les dades relacionades amb la situació del sector industrial i energètic en termes de valor afegit brut (VAB) a preus constants del 2000. Aquestes dades permeten observar l'evolució real d'ambdós sectors productius.

La taula 3.1 mostra el VAB per al sector industrial i energètic en termes absoluts, relatius respecte a Catalunya i la taxa de variació del període 2007-2012. Les dades mostren que les Terres de l'Ebre representen un 3,3% del total del VAB industrial de Catalunya, davant del 12% del VAB energètic. Per comarques, la Ribera d'Ebre presenta el percentatge més elevat especialment en el sector energètic.

Taula 3.1. Valor afegit brut (VAB). 2012

	Indústries manufactureres		Energia	
	VAB pb	Distribució sobre Catalunya (%)	VAB pb	Distribució sobre Catalunya (%)
Baix Ebre	207	0,70	22	0,60
Montsià	242	0,80	7	0,20
Ribera d'Ebre	489	1,70	426	11,20
Terra Alta	30	0,10	3	0,10
Camp de Tarragona	3.166	11,00	1.528	40,00
Terres de l'Ebre	967	3,30	458	12,00
Catalunya	28.911	100,00	3.816	100,00

(*) Inclou les indústries extractives, energètiques, de l'aigua i els residus.
Nota: VAB pb (preus bàsics) en milions d'euros constants del 2000

Font: Caixa Catalunya

Quant a l'evolució durant el període 2007-2012 (taula 3.2), observem un decreixement per al conjunt de les Terres de l'Ebre del 8,40% en el sector industrial i d'un 3,30%. Les davallades són significatives, ja que el Camp de Tarragona durant el mateix període ha presentat taxes de creixement positives. Com que les taxes de variació pertanyen a un període crític d'inici de canvi de cicle a un punt àlgid de la crisi, les dades són representatives de la virulència de la crisi econòmica a les Terres de l'Ebre.

Per comarques hem de destacar:

- Les davallades en el sector industrial a la comarca del Montsià però amb un increment en el sector energètic (amb un increment del 26,60%). Tanmateix, el baix pes d'aquest sector provoca que la davallada dels sectors industrial no quedi compensada amb el sector energètic. De fet, pel que fa a la mitjana del creixement per al període 2007-2013, aquesta comarca presenta la mitjana de creixement interanual més baixa, cosa que suposa un retrocés constant.
- De manera similar, el Baix Ebre ha experimentat també un decreixement del VAB en el sector industrial del -5,90% però que es pot veure compensat per l'increment en el sector energètic.
- La Ribera d'Ebre és la comarca que s'ha trobat més castigada, ja que ha experimentat decreixements en ambdós similars. En termes generals, el 2013 presenta un creixement interanual positiu del 5,9%, que assegura el comportament positiu dels darrers dos exercicis.
- Finalment, la Terra Alta —si bé és la que disposa d'uns valors de VAB més baixos (que representen un 0,1% sobre el total de Catalunya en ambdós sectors)— és la comarca que ha aconseguit mantenir el VAB en el sector industrial i fins i tot incrementar de forma significativa el VAB del sector energètic.

Taula 3.2. Creixement del VAB pb industrial i energètic. 2007-2013
Taxes reals de variació interanual i mitjana en %

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Creixement mitjà 2007-13	Taxa de variació del període 2007-12	
									Indústries manufactureres	Energia
Baix Ebre	-0,8	-4,5	-11,1	6,0	1,3	0,9	2,2	-0,9	-5,90	42,90
Montsià	1,0	-7,0	-14,5	1,5	-2,5	-2,2	-0,6	-3,5	-12,30	26,60
Ribera d'Ebre	-2,4	-7,4	-5,0	14,0	-8,1	4,5	5,9	0,2	-7,90	-5,60
Terra Alta	-3,1	-5,0	-8,6	9,8	-0,4	1,5	1,5	-0,6	0,30	83,40
Catalunya	0,4	-4,5	-12,4	7,1	-0,3	-0,2	1,0	-1,3	-9,70	30,90

Font: Anuario Económico Comarcal 2014 i 2013

L'evolució dels darrers anys ha disminuït el pes dels sectors industrials (incloent tots els sectors manufacturers, i també la resta de sectors). Tanmateix, continuem observant certes pautes d'especialització a les comarques de les Terres de l'Ebre:

- La Ribera d'Ebre continua tenint un elevat pes en el sectors energètics (amb un 56,90% del VAB de la comarca produït en el sector energètic i altres).
- Aquesta comarca arrossega també l'indicador de les Terres de l'Ebre (amb un 14,40%).
- La resta de comarques com el Baix Ebre, el Montsià i la Terra Alta presenten una escassa especialitat productiva en sectors industrials (independentment que estiguin relacionats amb els sectors energètics o bé estrictament manufacturers). La resta de sectors són els que contribueixen a la creació del valor productiu empresarial.

Taula 3.3. Situació financera a les manufactures. Comparativa 2013-2012

	Indústria (manufactureres i extractives)	Extractives, energia, aigua i residus
Baix Ebre	16,30	1,80
Montsià	23,80	0,70
Ribera d'Ebre	65,40	56,90
Terra Alta	18,90	1,90
Camp de Tarragona	29,50	14,20
Terres de l'Ebre	30,30	14,40
Catalunya	21,10	2,80

Font: Caixa Catalunya 2013

3. El sector industrial

La següent secció presenta l'evolució de les empreses manufactureres quant a nombre d'empreses, nombre de treballadors, dimensió mitjana i nombre de treballadors que treballen per compte propi en aquest sector. Per analitzar-ho, com a font d'informació utilitzem els registres disponibles a la seguretat social.

La situació de les Terres de l'Ebre a 31 de desembre del 2014 posa de manifest les següents característiques:

- Les comarques del Baix Ebre i el Montsià concentren el 90% dels llocs de treball i de les empreses a les Terres de l'Ebre. Així, el Montsià concentra el 8,6% del total de treballadors i l'11,3% del total d'empreses de la província de Tarragona, mentre que la comarca del Baix Ebre presenta un 7,6% dels treballadors i un 10,6% de les empreses de la província de Tarragona. Per tant, es manté l'aglomeració al voltant d'ambdós nuclis.
- Respecte al nombre de treballadors autònoms, la pauta és similar. Ambdues comarques són les que tenen el percentatge més gran d'autònoms. El Baix Ebre presenta un percentatge igual a l'11,1%, mentre que el Montsià té un percentatge igual a l'11,7%.

Taula 3.4. Nombre de treballadors, empreses, dimensió mitjana i autònoms a les manufactures 4t trimestre del 2014

	Treballadors		Empreses		Autònoms		Dimensió mitjana	
	Valors	%	Valors	%	Valors	%	Valors	%
Baix Ebre	2.683	7,60	213	10,62	373	11,10	12,6	0,72
Montsià	3.032	8,59	226	11,27	394	11,72	13,4	0,76
Ribera d'Ebre	330	0,93	54	2,69	142	4,22	6,1	0,35
Terra Alta	436	1,23	52	2,59	176	5,24	6,4	0,48
Tarragona (prov.)	35.307		2.006		3.361		17,6	
Catalunya	362.883		23.870		44.675		15,2	

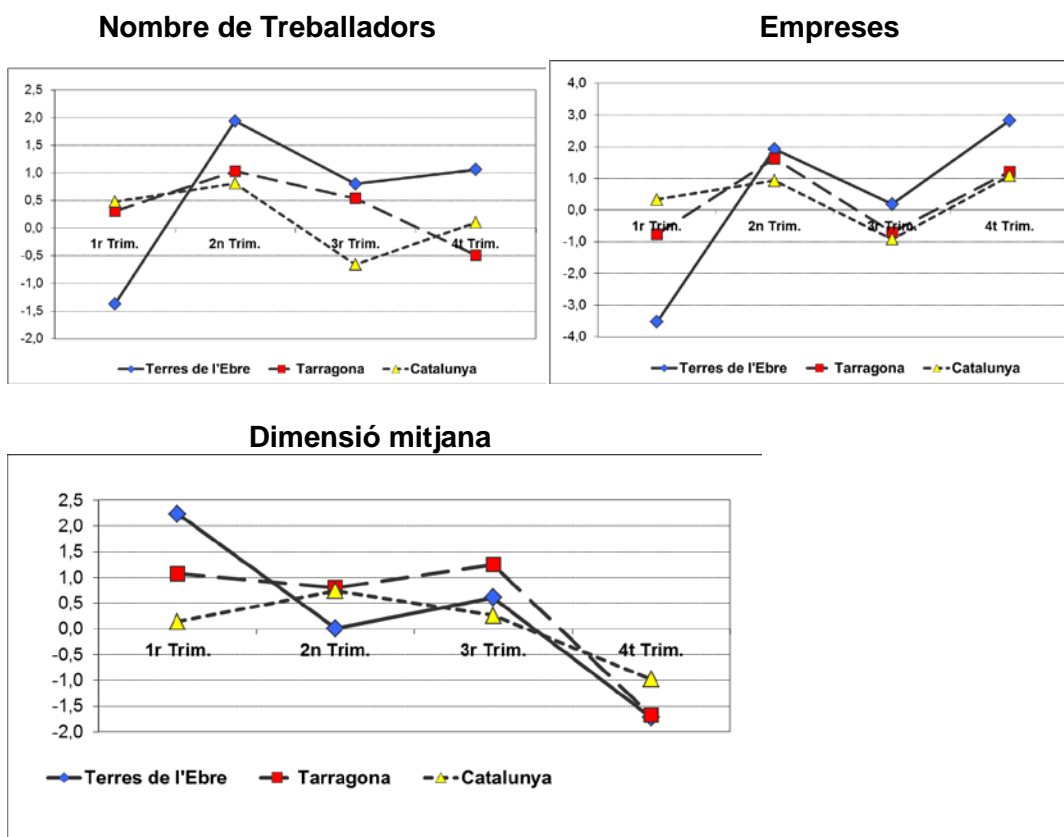
Font: elaboració pròpia a partir de dades de la seguretat social

- Respecte a la dimensió mitjana, les empreses presenten una mitjana igual a 12,6 treballadors al Montsià i de 13,4 treballadors al Baix Ebre.

Aquests valors són sensiblement inferiors a la mitjana de la província de Tarragona. En concret, la dimensió mitjana de l'empresa a ambdues comarques se situa al voltant d'un 75% de la dimensió mitjana de l'empresa de Tarragona.

- Tal com hem remarcat en altres exercicis, les comarques de la Ribera d'Ebre i la Terra Alta presenten un nombre baix d'empreses manufactureres, la qual cosa denota la baixa densitat empresarial d'aquests sectors en les dues comarques. Tanmateix, el percentatge d'autònoms és relativament superior al percentatge de treballadors i empreses ubicades en aquestes comarques. De fet, la dimensió mitjana de l'empresa respecte a la mitjana de la província de Tarragona d'aquestes empreses és sensiblement inferior i se situa entre el 35% de la Ribera d'Ebre i el 48% a la Terra Alta.

Gràfic 3.1. Creixement trimestral del nombre de treballadors, les empreses i la dimensió mitjana. 2014

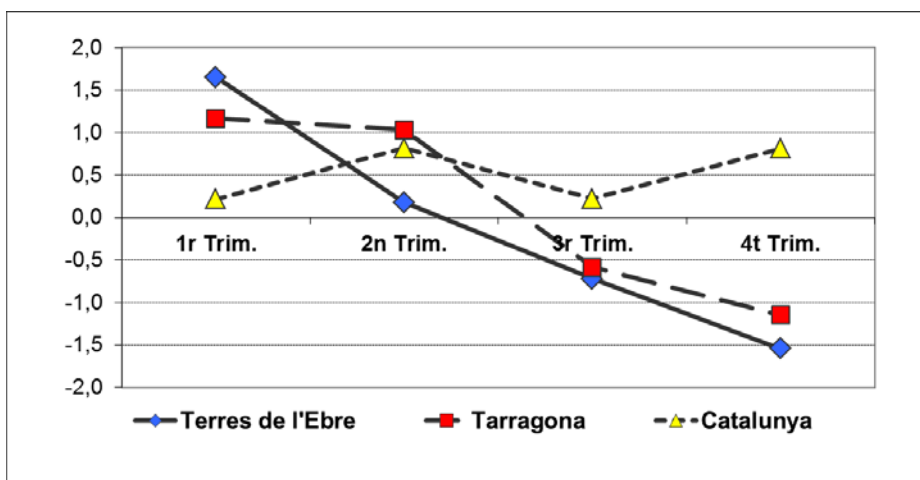

Font: elaboració pròpia a partir de la seguretat social

El gràfic 3.1 presenta el creixement trimestral del nombre de treballadors, el nombre d'empreses i la dimensió mitjana. Respecte al nombre de treballadors ocupats, si bé observem una davallada a la Terres de l'Ebre durant el primer trimestre, en la resta de trimestre i fins a final del 2014 es mostra un creixement modest del nombre de treballadors ocupats. Aquest comportament divergeix en comparació amb la tendència de la província de Tarragona i del total de Catalunya. Així en l'àmbit provincial el nombre d'ocupats va augmentar fins al tercer trimestre del 2014, moment a partir del qual observem una davallada modesta. Pel que fa a Catalunya, la pèrdua d'ocupació fou més lleugera amb davallades durant el tercer trimestre del 2014.

Mentre que l'evolució del nombre de treballadors és relativament diferent entre les tres àrees geogràfiques, l'evolució del nombre d'empreses mostra una tendència quasi bé similar. En el primer trimestre el nombre d'empreses es manté constant, amb l'excepció del primer trimestre a les Terres de l'Ebre, en què observem una destrucció neta d'empreses. En el segon i tercer observem la recuperació del nombre d'empreses mentre que en el tercer hi ha una davallada. Finalment el 2014 acaba amb un increment net d'empreses. Caldrà estar pendent en el futur proper de l'evolució del nombre d'unitats productives actives en el mercat.

Gràfic 3.2. Creixement trimestral dels autònoms dels sectors manufacturers 2014

Font: elaboració pròpia a partir de la seguretat social

En definitiva, la tendència a mantenir llocs de treball o fins i tot incrementar durant el darrer trimestre el nombre d'empreses que cotitzen a la seguretat social, provoca que la dimensió mitjana hagi disminuït durant el darrer trimestre. Cal matisar que en els trimestres anteriors es van registrar taxes positives pel que fa a l'evolució de la dimensió mitjana.

El gràfic 3.2 mostra el creixement trimestral dels treballadors autònoms durant el 2014. Els principals trets són els següents:

- En general cauen les taxes de creixement trimestrals durant tot l'any independentment del territori de referència.
- Ara bé, només són negatives durant el tercer i darrer trimestre a la província de Tarragona i Catalunya.
- A les Terres de l'Ebre, en canvi, observem un lleuger increment del nombre d'afiliats durant aquests dos darrers trimestres. Per tant, durant el darrer semestre el conjunt de les comarques ebrenques difereix respecte de les anteriors.

Taula 3.5. Evolució trimestral en percentatge el 2014. Manufactures

	1r trim.	2n trim.	3r trim.	4t trim.
Baix Ebre				
Treballadors	-1,78	1,04	-1,15	3,75
Empreses	1,37	-0,54	0,27	1,08
Dimensió mitjana	-1,45	1,47	-2,42	5,45
Treballadors autònoms	-0,34	-0,42	1,30	-1,61
Montsià				
Treballadors	-0,88	2,64	1,37	-0,10
Empreses	-0,49	-1,49	-0,75	-0,25
Dimensió mitjana	-3,95	2,74	-0,44	0,89
Treballadors autònoms	3,19	-0,10	1,82	-0,98
Ribera d'Ebre				
Treballadors	-7,27	7,52	-1,22	1,54
Empreses	2,08	1,36	-0,67	-4,05
Dimensió mitjana	-6,12	4,35	6,25	5,88
Treballadors autònoms	-1,23	3,04	-7,03	-4,10
Terra Alta				
Treballadors	2,39	-1,40	10,40	-6,64
Empreses	6,86	4,28	-2,56	-7,37
Dimensió mitjana	-7,41	-2,00	8,16	-1,89
Treballadors autònoms	10,58	0,61	2,07	-4,84

Font: elaboració pròpia a partir de la seguretat social

En l'àmbit comarcal, podem veure les tendències durant el 2014. Les principals característiques són les següents:

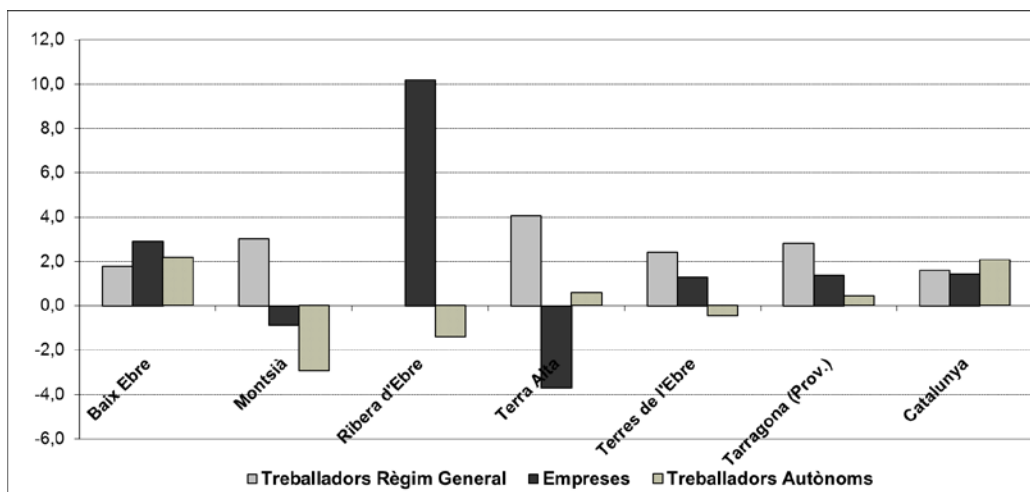
- Al Baix Ebre, observem una destrucció de treballadors durant el primer i el tercer trimestre, que es recupera significativament durant el darrer trimestre. D'altra banda, el nombre d'empreses ha crescut lleugerament, amb l'excepció del segon trimestre. El resultat final ha estat la caiguda de la dimensió mitjana moderada durant el primer i el tercer trimestre i l'increment del 5,45% de la dimensió mitjana. Respecte del nombre de treballadors autònoms, observem una evolució negativa durant tots els trimestres amb l'excepció del tercer trimestre.
- La comarca del Montsià mostra davallades en el nombre d'empreses durant tots el quadrimestres i també una disminució lleugera del nombre de treballadors registrats a la seguretat social durant el primer i el darrer

trimestre del 2014. L'efecte sobre la dimensió mitjana de l'empresa és que la davallada del nombre mitjà de treballadors per empresa durant el primer trimestre, però amb increments continuats durant la resta de l'any. Respecte al nombre de treballadors autònoms, observem una disminució significativa especialment en el tercer i quart trimestre.

- Respecte a la Ribera d'Ebre, observem una destrucció de llocs de treball important durant el primer trimestre del 2014, tot i que el nombre de treballadors actius es recupera durant el segon trimestre. Durant el tercer trimestre va experimentar una lleugera disminució, que es compensà a final de l'any. Tanmateix, durant els dos primers trimestres incrementa el nombre d'empreses amb una davallada durant la segona meitat de l'any, en particular durant el darrer trimestre. Aquesta evolució provoca, amb l'excepció del primer trimestre, que el nombre de treballadors per empresa hagi augmentat de manera continuada. Respecte al nombre de treballadors autònoms, es produeix una pèrdua continuada del nombre de registres, amb l'excepció del segon trimestre.
- Finalment, la Terra Alta presenta també una volatilitat elevada amb augments durant el primer i el tercer trimestre, mentre que en el segon trimestre les taxes són negatives. Cal destacar especialment la segona meitat de l'any amb taxes molt significatives. Respecte al nombre d'empreses actives en el mercat, van augmentar durant els dos primers trimestres amb davallades significatives durant el darrer trimestre. Així mateix, també observem l'oscil·lació del nombre de treballadors autònoms amb un increment significatiu durant el primer trimestre i una caiguda de quasi 5 punts percentuals durant el quart trimestre.

Tal com hem pogut observar, existeix una elevada fluctuació intertrimestral durant l'any passat. A continuació, presentem la tendència final entre el darrer trimestre del 2013 i el 2014. Les principals pautes són les següents (gràfic 3.3):

Gràfic 3.3. Variació anual del nombre de treballadors, empreses i treballadors autònoms. Manufactures. 2014

Font: elaboració pròpia a partir de la seguretat social

- El nombre de treballadors augmenta a les comarques del Baix Ebre, el Montsià i la Terra Alta, mentre que a la comarca de la Ribera d'Ebre el nombre final de treballadors es manté constant. En conjunt, les Terres de l'Ebre augmenten un 2% el nombre de treballadors, percentatge lleugerament inferior al del conjunt de la demarcació de Tarragona però superior a la mitjana catalana.
- Respecte al nombre d'empreses registrades, el balanç final anual és positiu per a les comarques del Baix Ebre i la Ribera d'Ebre. Tanmateix, a les comarques del Montsià i la Terra Alta el nombre d'unitats productives cau, la qual cosa és especialment significativa a la comarca de la Terra Alta. En definitiva, les Terres de l'Ebre augmenten lleugerament el nombre d'empreses actives, amb percentatges similars als de la resta de la província i la mitjana catalana.
- Quant al nombre de treballadors autònoms, les comarques del Baix Ebre i la Terra Alta augmenten lleugerament el nombre de treballadors, mentre que les comarques del Montsià i la Ribera d'Ebre finalitzen l'any amb un nombre inferior respecte el de l'inici de l'any. Amb tot, es produeix un deteriorament lleuger de les xifres de treballadors autònoms, mentre que a la província de Tarragona i la resta de Catalunya es produeix un augment net.

- En termes generals, a les Terres de l'Ebre observem una situació millor a la comarca del Baix Ebre. Mentre que a la resta de comarques ebrenques s'observen tendències contraposades entre les variables del nombre de llocs de treball i el nombre d'unitats productives.

3.2 Situació financera de les empreses

A continuació, presentem la situació dels balanços i comptes de pèrdues i guanys disponibles en el Registre Mercantil. L'anàlisi de la situació financera ens permetrà examinar l'evolució de la situació empresarial. Cal matisar que les dades del Registre Mercantil depenen de l'actualització, de manera que la manca d'una empresa podria arribar a alterar-ne els valors. No obstant això, el Registre Mercantil representa la principal font per conèixer la situació empresarial.

A partir de la taula 6 observem les característiques següents de la situació empresarial:

- La comarca del Baix Ebre mostra en mitjana els valors més elevats dels ingressos, valor afegit, immobilitzat, actiu i passiu. Els valors d'aquesta comarca se situen per damunt de la mitjana de les Terres de l'Ebre. Tanmateix, els valors dels ingressos mitjans de les empreses de la comarca no assoleixen la mitjana de la província de Tarragona.
- A diferència de l'any anterior, el 2013 la comarca que se situa en segon lloc és la Ribera d'Ebre, que va darrere del Baix Ebre.
- A continuació, trobem les comarques de la Terra Alta i el Montsià amb valors força similars.

Taula 3.6. Característiques empresarials a les manufactures (1/1/2014). Valors mitjans

	Ingressos	Valor afegit	Immobilitzat	Actiu circulant	Passiu fix	Passiu líquid
Baix Ebre	4.122,86	633,27	1.252,14	1.718,63	652,74	992,40
Montsià	846,62	224,48	390,31	579,03	195,54	314,76
Ribera d'Ebre	1.749,68	402,16	1.166,59	520,31	322,35	935,57
Terra Alta	1.329,45	394,48	778,12	807,06	376,89	616,14
Terres Ebre	2.458,73	441,39	895,81	1.109,99	430,21	711,99
Tarragona	4.565,46	840,54	1.750,44	1.776,16	851,10	1.559,05
Taxes de creixement interanual (%)						
Baix Ebre	8,01	-5,23	7,07	-1,79	10,26	-3,05
Montsià	-23,77	-27,41	-20,07	-14,94	-30,70	-28,64
Ribera d'Ebre	-2,69	-4,04	48,09	-20,19	-7,16	40,11
Terra Alta	19,67	19,99	2,17	10,44	-23,50	5,76
Terres Ebre	3,41	-7,94	6,32	-3,05	-2,53	-2,35
Tarragona	4,53	-4,90	5,95	4,41	-0,71	14,30

Font: dades SABI

Per tant, seguint amb la tònica d'altres exercicis, els valors mitjans de les empreses ubicades a les Terres de l'Ebre se situen significament per sota de la mitjana de les empreses tarragonines.

Quant a l'evolució interanual, els principals canvis són:

- Quant a les taxes de creixement interanual, la comarca de la Terra Alta mostra els índexs més elevats quant a ingressos, valor afegit i valor de l'actiu circulant mitjà de l'empresa.
- A més a més, destaca la comarca de la Ribera d'Ebre, ja que augmenta el valor mitjà de l'immobilitzat i de passiu líquid.
- Tanmateix, el Montsià presenta davallades significatives en els ingressos mitjans de les empreses, i el valor afegit i l'immobilitzat. Des de punt de vista del passiu, tant el valor mitjà de l'actiu líquid com l'actiu fix experimenten davallades significatives.
- Així mateix, la comarca de la Ribera d'Ebre presenta una davallada important en el valor mitjà de l'actiu circulant, i la Terra Alta en el passiu fix.
- En general, les dades de les Terres l'Ebre mostren una certa davallada en el valor afegit, l'actiu circulant i el passiu.

- A la província de Tarragona es produeix un augment dels ingressos mitjans, però una davallada en el valor afegit. Cal destacar l'augment del valor del passiu líquid en un 14,30%.

A partir de les dades del Registre Mercantil, analitzem diversos indicadors relacionats amb la situació financera general de les empreses. D'una banda, presentem la qualitat del deute i la ràtio de circulat. El primer indicador permet conèixer del total del deute quina part correspon a deutes a llarg termini. Com més gran és el valor, més gran és la qualitat del deute, ja que les obligacions vencen en un termini superior i, per tant, poden finançar-se de manera més estable. El segon indicador presenta la ràtio dels actius circulants respecte als passius circulants. Com més gran és el valor, més gran és la capacitat per cobrir els deutes a curt termini que té l'empresa.

Taula 3.5. Situació financera a les manufactures. Comparativa 2014-2013

	(1/1/2014)		(1/1/2013)	
	Qualitat del deute	Ràtio circulat	Qualitat del deute	Ràtio circulat
Baix Ebre	39,68	1,73	36,64	1,71
Montsià	38,32	1,84	39,01	1,54
Ribera d'Ebre	25,63	0,56	34,21	0,98
Terra Alta	37,95	1,31	45,82	1,25
Terres Ebre	37,67	1,56	37,71	1,57
Tarragona	35,31	1,14	38,59	1,25

Font: dades SABI

Respecte a la situació financera (taula 3.7), les dades mostren les següents característiques:

- En termes generals, la ràtio de la qualitat del deute ha empitjorat lleugerament, mentre que la ràtio del circulat s'ha mantingut similar. Per tant, sembla que la sortida d'empreses del mercat ha provocat el debilitament de la situació financera. Aquesta situació continua amb la tendència de l'any anterior, ja que ja es va debilitar la situació financera.

- La qualitat del deute mostra com al voltant del 38% del deute és a llarg termini, mentre que la ràtio del circulant se situa a les Terres de l'Ebre en un valor igual a 1,61. És a dir, l'actiu circulant és un 56% superior al passiu líquid.
- Per comarques, cal destacar les dades de la qualitat del deute de la comarca del Baix Ebre i del Montsià, mentre que la comarca de la Ribera d'Ebre disminueix significativament la qualitat del deute i també la ràtio de circulant de les empreses.

4. El sector energètic

Respecte a les característiques de les empreses actives i els treballadors ocupats en el sector de l'energia, la taula 3.8 mostra les següents característiques:

- El nombre de treballadors ocupats en el sector energètic és escàs, i el Baix Ebre és la comarca que disposa de més treballadors ocupats a les Terres de l'Ebre (representa un 2,62% de les empreses del total de la província) seguida de la Ribera d'Ebre (amb un 0,41%). Aquests valors són similars als de l'any anterior.
- Quant al nombre d'empreses actives, el Baix Ebre presenta 5 empreses actives en el sector energètic seguit del Montsià (amb 2 empreses). La Ribera d'Ebre disposa d'una empresa activa durant el quart trimestre. Cal destacar que a la Terra Alta no n'hi consta cap; per tant, no hi hauria cap empresa del sector a la comarca.
- L'escàs nombre de treballadors ocupats en les empreses energètiques causa que la dimensió mitjana de l'empresa també se situï per sota de la dimensió mitjana a la província de Tarragona (amb un valor mitjà de 46,8 treballadors per empresa) o de Catalunya (amb un valor mitjà de 23,7 treballadors per empresa).
- El nombre d'autònoms registrats en el sector energètic és poc representatiu, amb 1 autònom a la comarca del Baix Ebre i 2 a la comarca del Montsià.

Taula 3.8. Nombre de treballadors, empreses, dimensió mitjana i autònoms al sector energètic 4t trimestre del 2014

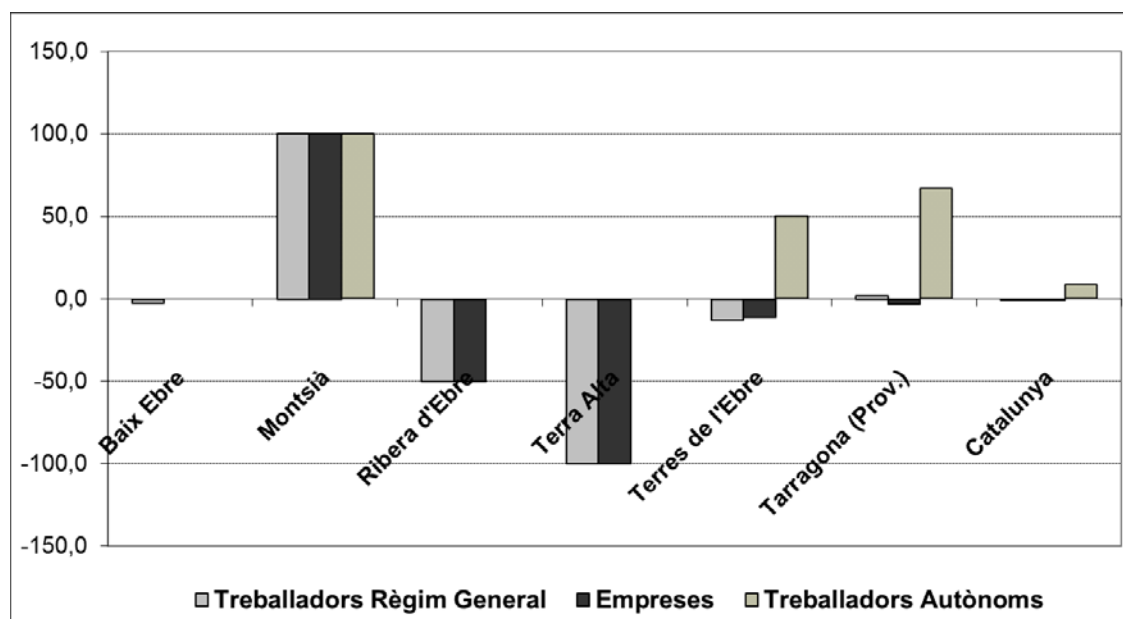
	Treballadors		Empreses		Autònoms		Dimensió mitjana	
	Valors	%	Valors	%	Valors	%	Valors	%
Baix Ebre	38	2.62	5	10,62	1	6.67	7.6	0.16
Montsià	2	0.14	2	11,27	2	13.33	1.0	0.02
Ribera d'Ebre	6	0.41	1	2,69	0	0.00	6.0	0.13
Terra Alta	0	0.00	0	2,59	0	0.00	0	0.00
Tarragona (prov.)	1.541		31		15		46,8	
Catalunya	5.164		218		167		23,7	

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la seguretat social

Respecte a la variació interanual entre el darrer trimestre del 2013 i el darrer trimestre del 2014, el gràfic 3.4 mostra:

- D'una banda, el Montsià presenta augments en totes les variables: el nombre de treballadors, empreses i treballadors autònoms.
- La Ribera d'Ebre, d'altra banda, presenta una davallada del 50%, i es produeix una reducció del nombre d'empreses actives i treballadors autònoms.
- La Terra Alta, d'altra banda, mostra una davallada amb la desaparició del sector en aquesta comarca.
- Finalment, el Baix Ebre no mostra cap mena de canvi significatiu.
- Cal destacar que l'evolució per a la demarcació de Tarragona és positiva, ja que incrementa el nombre de treballadors autònoms. Tanmateix, el nombre de treballadors per compte aliè i d'unitats productives es manté força estable. Quant a Catalunya, les taxes es mantenen similars a les de l'inici del 2014.

Gràfic 3.4. Variació anual del nombre de treballadors, empreses i treballadors autònoms. Sector energètic. 2014

Font: elaboració pròpia a partir de la seguretat social

4.2 Situació financera empresarial

Quant a les característiques principals de les empreses actives, la taula 3.9 mostra les variables de les comarques del Baix Ebre i el Montsià. Aquestes comarques presenten empreses amb seu ubicada en aquest territori. Els principals resultats són:

- Les empreses energètiques del Baix Ebre mostren els valors més elevats en totes les variables.
- Tanmateix, l'evolució respecte al paràmetre anterior és negativa amb caigudes superiors al 50% en totes les magnituds financeres.
- Cal comentar que els valors de les comarques ebrenques són inferiors als corresponents a la mitjana de la província de Tarragona en totes les partides.
- Hem de destacar el fet que no apareix la comarca de la Ribera d'Ebre¹.

¹ Dos motius poden respondre a aquest fet. D'una banda, les dades s'obtenen a partir del Registre Mercantil, que identifica la seu de l'empresa en funció de la localització de la seu tributària. D'altra banda, els sectors poden no tenir adequadament classificades les seves activitats. Ambdós motius poden provocar que no es puguin identificar la totalitat d'empreses actives en una comarca.

Taula 3.9. Característiques empresarials al sector energètic (1/1/2014). Valors mitjans

	Ingressos	Valor afegit	Immobilitzat	Actiu circulant	Passiu fix	Passiu líquid
Baix Ebre	3.078,85	876,15	3.300,39	1.748,42	733,12	962,98
Montsià	55,31	50,01	498,80	89,10	268,52	16,11
Terres d'Ebre	962,37	350,42	1.517,57	692,49	475,01	360,42
Tarragona	9.298,04	4.578,31	2.679,40	3.824,81	2.624,49	3.101,34
Taxes de creixement interanual (%)						
Baix Ebre	-77,58	-60,24	-58,09	-1,79	-83,67	-64,12
Montsià	-6,11	-52,61	-81,98	-14,94	-86,59	-95,28
Terres Ebre	-80,86	-61,26	-69,01	-3,05	-84,09	-72,25
Tarragona	-6,98	42,22	-61,29	4,41	5,54	-28,81

Font: dades SABI

Quant a la comparativa de la situació financera a l'empresa (taula 3.10), hem de destacar:

- Al Baix Ebre es produeix un deteriorament en la qualitat del deute però un augment de la ràtio de circulat.
- Però a la comarca del Montsià, observem un augment de la qualitat del deute i la ràtio de circulat.
- En termes generals ambdues ràtios financeres milloren significament respecte de l'exercici anterior.

Per tant, observem la millora de les ràtios financeres a la comarca del Montsià, tot i que en general es produeix una davallada dels valors empresarials mitjans de les empreses energètiques.

Taula 3.10. Situació financera al sector energètic. Comparativa 2014-2013

	(1/1/2014)		(1/1/2013)	
	Qualitat del deute	Ràtio circulat	Qualitat del deute	Ràtio circulat
Baix Ebre	43,22	1,82	62,58	1,29
Montsià	94,34	5,53	85,43	0,15
Terres Ebre	56,86	1,92	69,68	1,05
Tarragona	45,84	1,23	36,34	0,94

Font: dades SABI

5. Panorama empresarial

A continuació presentem alguns fets destacables que afecten la situació empresarial:

1. Algunes empreses han iniciat la seva activitat exportadora i d'altres l'han consolidat. Un exemple n'és la consolidació de l'empresa Arrossaires del Delta, la qual ha aconseguit fixar les seves exportacions i incrementar-les.
2. S'ha enfortit el pol energètic ubicat entre les comarques de la Ribera d'Ebre, la Terra Alta i el Baix Camp. L'actual capacitat productiva energètica ha aconseguit que reverteixi en un millor tractament del preu de comercialització de l'electricitat a les activitats econòmics existents i noves, gràcies a la signatura d'un acord.
3. Tanmateix, es busca consolidar una certa diversificació de l'estructura productiva que permeti crear altres motors de creixement econòmic a les comarques ebrenques. Entre les iniciatives cal destacar:
 - a) Es realitzen esforços de cara a consolidar l'activitat emprenedora i la diversificació de l'estructura productiva amb el foment de l'activitat emprenedora.
 - b) Un exemple és l'ampliació del Viver Baix Ebre Innova amb el suport econòmic dels Fons Europeus Leader.
 - c) En aquest mateix viver d'empreses, es realitza un servei d'atenció a les empreses que agilitza la creació d'empreses i facilita la tramitació de la documentació.
 - d) Des de la comarca del Montsià, es promou la inserció laboral amb el reciclatge professional i la facilitació de la inserció laboral mitjançant el projecte Montsià Actiu. Aquest projecte uneix els esforços del Consell Comarcal del Montsià i el Servei d'Ocupació de Catalunya.
4. Alguns punts febles destacables de l'actual situació són:
 - a) Encara queda pendent la resolució de la utilització d'instal·lacions empresarials que han quedat buides. Un exemple clar són els intents de donar sortida a la planta que Lear va tancar el 2009.

- b) Manca enfortir alternatives de diversificació productiva en algunes de les àrees.
- c) Especialment preocupant és que alguns dels mercats exportadors com el rus poden provocar una davallada de les exportacions de determinades comandes de productes frescos.
- d) La qualitat i tipologia del contracte és rellevant per assegurar la recuperació de la demanda interna. Caldrà assegurar no només el creixement de contractes, sinó també que aquests acabin consolidant-se.

6. Conclusions

Tal com he pogut observar, la situació encara és d'estancament. Tanmateix, després d'obviar les oscil·lacions entre els diferents trimestres, observem una certa creació de llocs de treball i d'empreses actives en els sectors industrials. Això fa que hi hagi una certa dinamització a la zona de les Terres de l'Ebre en aquest sector productiu. Tanmateix, el sector energètic presenta certa pèrdua que caldrà continuar observant, atès el pes en comarques com la Ribera d'Ebre.

L'actual context econòmic amb l'elevada incertesa socioeconòmica no permet preveure a priori quina en serà l'evolució. Tanmateix, les mesures adoptades per part de les institucions monetàries europees fan preveure, almenys a curt termini, una certa relaxació de les tensions econòmiques. Aquesta situació de la conjuntura hauria de ser aprofitada per les empreses industrials ebrenques per enfortir-se i buscar nous mercats que permetin diversificar les carteres de clients i les àrees geogràfiques de les quals depenen.

Especialment preocupant és l'indicador de deteriorament generalitzat de les variables de caràcter financer i que justifiquen el que hem dit. És a dir, les empreses haurien d'aprofitar l'actual conjuntura per adoptar decisions estratègiques que les enforteixin internament.

Capítol 4: Turisme a les Terres de l'Ebre 2014. Situació i perspectives²

Antonio Paolo Russo
Departament de Geografia
Universitat Rovira i Virgili

²Aquesta memòria es basa en informació publicada en diferents fonts citades en el text, algunes de les quals no es posen al dia cada any; en aquests casos, la informació relativa és igual o semblant a la de la memòria del 2012.

1. Introducció

La marca turística Terres de l'Ebre és una de les nou marques en què actualment es divideix el territori català a fi de promoure i comercialitzar els productes turístics, tot i que aquest sistema "territorial" és progressivament franquajat i fins i tot abandonat com a conjunt de marques turístiques per un altre sistema basat en productes i clústers turístics.

Figura 4.1. Marques turístiques de Catalunya (2013)

Font: Turisme de Catalunya

El sistema de marques ha anat evolucionant durant l'última dècada, amb la integració de marques preexistents (com en el cas de la marca Costa de Barcelona, que el 2012 ha substituït les marques Costa del Garraf i Costa de Maresme, encara presents al mapa oficial de Turisme de Catalunya de 2013 —figura 4.1—) i l'establiment de noves marques, com és precisament en el cas de Terres de l'Ebre, divisió del 2004 duta a terme per la "germinació" de la

marca Costa Daurada en l'àmbit de la delimitació administrativa de la província de Tarragona, ambdues impulsades per la Diputació de Tarragona per mitjà del Patronat de Turisme de Costa Daurada i Terres de l'Ebre. La marca Terres de l'Ebre inclou les quatre comarques més meridionals de Catalunya: Baix Ebre, Montsià, Ribera d'Ebre i Terra Alta (figura 4.2). Globalment, cobreix una extensió territorial de 3.308,5 km i una població de 185.500 habitants (2011).

Figura 4.2. Comarques de la demarcació turística Terres de l'Ebre i capitals comarcals (2013)

Font: Turisme de Catalunya

La situació geogràfica excèntrica de Terres de l'Ebre en relació amb les àrees més importants d'arribada a Catalunya des de l'exterior i d'origen de fluxos de mobilitat turística, i el fet de no haver inclòs cap dels elements més característics del turisme a Catalunya (complex turístic de costa, de muntanya, i atractius urbans), han determinat un retard relatiu de les Terres de l'Ebre quant a desenvolupament turístic. Tanmateix, això garanteix que aquesta regió "jove" des del punt de vista de la visibilitat com a destinació independent tingui un potencial de creixement encara no aprofitat arran del seus importants recursos, a condició que s'identifiquin i s'ofereixin productes amb valor diferencial que ja estan disponibles en altres marques de Catalunya, i que continuïn millorant les condicions perquè siguin més accessibles i es popularitzin.

En aquesta memòria il·lustrem les principals tendències d'aquesta regió quant a l'evolució de la seva estructura i els seus resultats turístics en el marc de la situació general del turisme a Catalunya al llarg de l'última dècada. Amb un enfocament analític sobre els resultats dels últims anys, identifiquem algunes tendències destacades, i proposem algunes claus per poder anticipar possibles temes de valor estratègic i problemes incipients de cara al desenvolupament futur.

2. Moviment turístic a les Terres de l'Ebre en el marc del turisme a Catalunya

2.1 Moviment turístic: tendències anys 2000-2014 en el marc del turisme a Catalunya

El 2014 Terres de l'Ebre continua sent la setena marca més visitada de Catalunya, tant pel que fa a arribades com a pernoctacions de turistes, i es va consolidant una posició que ha ocupat sense grans variacions des que es va constituir el 2003.

A les taules 4.1 i 4.2 oferim les dimensions principals de la situació actual del moviment turístic en les marques turístiques de Catalunya, i distingim els tipus d'establiments d'acollida.

Taula 4.1. Viatgers a les marques turístiques de Catalunya, 2014

	TOTAL	Hotel	Càmping*	Tur. rural*
Total viatgers	19.732.500	16.754.300	2.649.700	328.500
Barcelona	7.054.100	7.054.100	-	-
Catalunya Central	1.054.800	944.200	64.500	46.100
Costa Brava	4.088.200	2.983.200	1.020.900	84.100
Costa Daurada	2.856.600	2.183.500	651.000	22.100
Costa Barcelona	2.815.200	2.351.000	451.100	13.100
Pirineus	1.020.900	539.300	356.100	125.500
Terres de Lleida	259.400	229.100	10.500	19.800
Terres de l'Ebre	358.400	260.900	85.900	11.600
Val d'Aran	218.600	208.800	9.800	n.d.
<i>Terres de l'Ebre com a % de tot Catalunya</i>	<i>1,82%</i>	<i>1,56%</i>	<i>3,24%</i>	<i>3,53%</i>

* Dades provisionals, 24/2/2015

Font: Idescat, a partir de l'Enquesta d'ocupació en allotjaments de turisme rural de l'INE, Enquesta d'ocupació hotelera de l'INE, Enquesta d'ocupació en acampaments turístics de l'INE

Taula 4.2. Pernoctacions a les marques turístiques de Catalunya, 2014

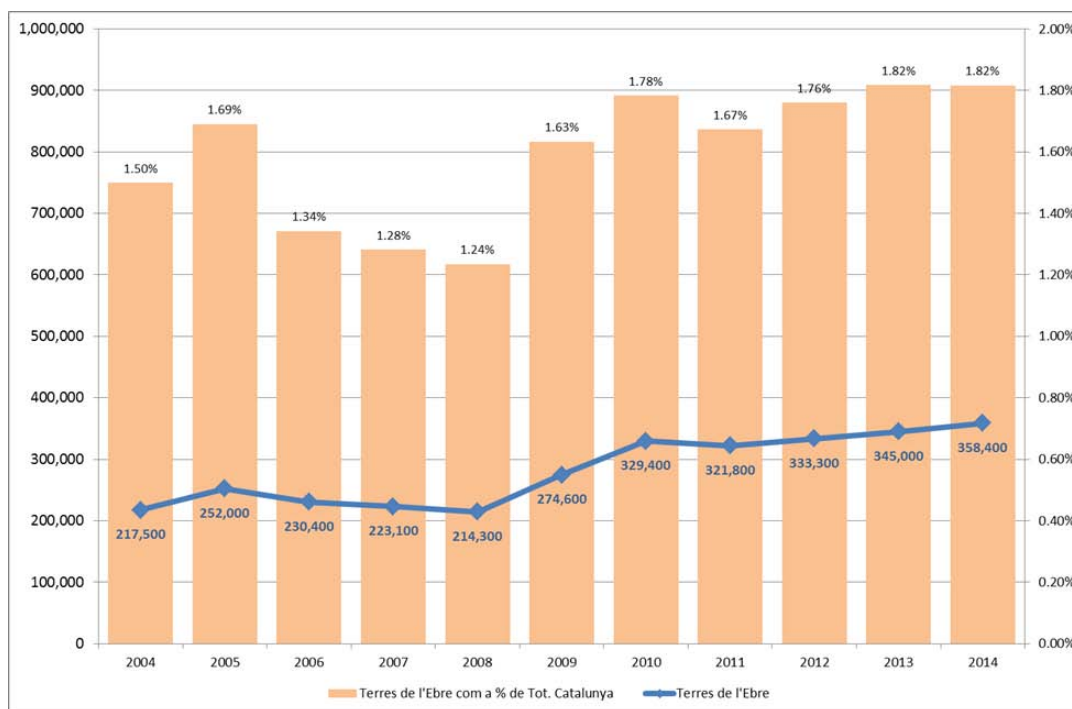
	TOTAL	Hotel	Càmping	Tur. Rural
Total pernoctacions	65.749.400	50.018.600	14.812.900	917.900
Barcelona	18.304.500	18.304.500	-	-
Catalunya Central	2.170.300	1.842.700	194.300	133.300
Costa Brava	17.399.800	10.668.900	6.477.600	253.300
Costa Daurada	13.557.500	8.885.500	4.609.300	62.700
Costa Barcelona	9.637.400	7.671.200	1.922.700	43.500
Pirineus	2.421.100	1.062.500	1.027.900	330.700
Terres de Lleida	464.600	367.400	47.900	49.300
Terres de l'Ebre	1.134.600	616.900	491.100	26.600
Val d'Aran	641.000	599.000	42.000	n.d.
<i>Terres de l'Ebre com a % de tot Catalunya</i>	<i>1,73%</i>	<i>1,23%</i>	<i>3,32%</i>	<i>2,90%</i>

* Dades provisionals, 24/2/2015

Font: Idescat, a partir de l'Enquesta d'ocupació en allotjaments de turisme rural de l'INE, Enquesta d'ocupació hotelera de l'INE, Enquesta d'ocupació en acampaments turístics de l'INE

El primer element destacat que podem subratllar en aquestes taules és la posició relativament feble de les Terres de l'Ebre en el sector hotelier, que podem interpretar precisament com una característica de destinació en estadis primaris de desenvolupament turístic. I, d'altra banda, el posicionament relativament millor quant a moviment en els sectors de turisme rural i dels càmpings, que podem atribuir a les característiques pròpies d'una regió amb una imatge turística força orientada al turisme de naturalesa i amb una bona oferta de productes integrats en el seu caràcter paisatgístic predominant.

Gràfic 4.1. Arribades a les Terres de l'Ebre en tota mena d'establiments turístics, en valors absoluts 2004-2014 i com a quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya

Font: vegeu taules 4.1 i 4.2

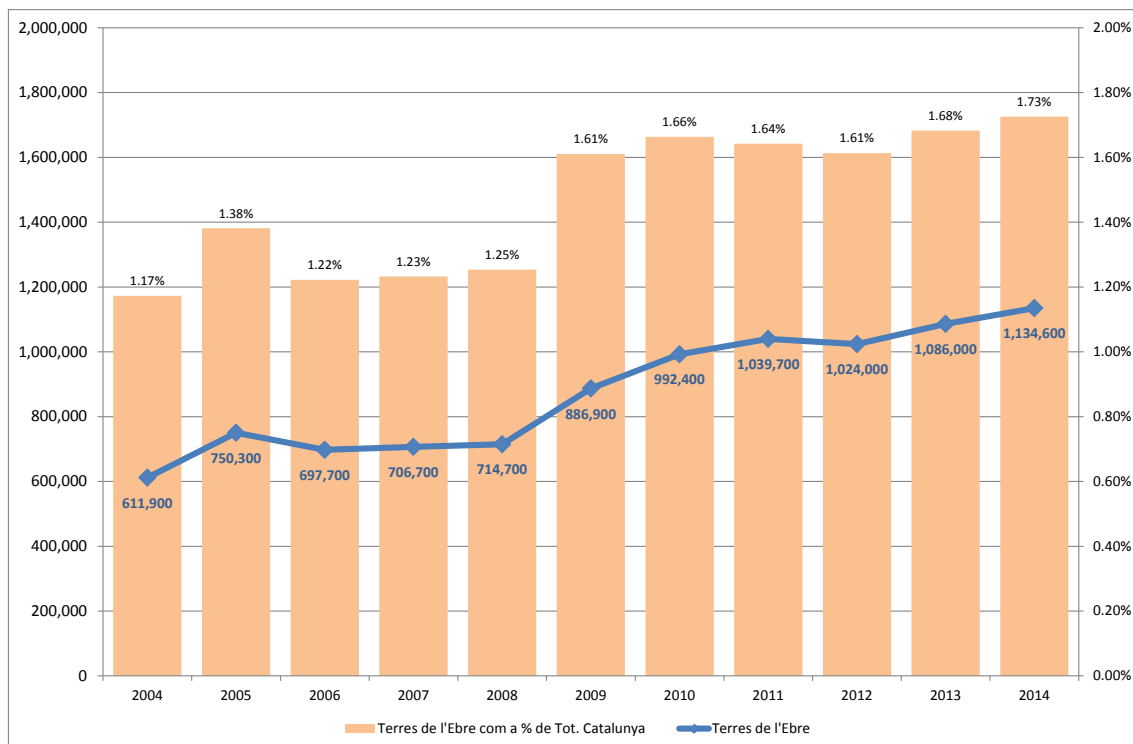
L'exploració de l'evolució més a llarg termini d'aquestes variables ens permet avançar algunes interpretacions més articulades. En els gràfics 4.1 i 4.2 analitzem el traç dels moviments turístics a les Terres de l'Ebre des del moment en què es disposen dades en termes absoluts d'aquest àmbit territorial i com a quota de mercat en el conjunt de Catalunya.

Així, distingim una sèrie d'elements, com una certa lentitud de l'arrencada en la part central de la dècada del 2000 tant en termes absoluts com relatius (amb resultats més negatius en arribades, que disminueixen fins al 2008, que de pernoctacions, que creixen, encara que amb taxes baixes, però superiors a les de Catalunya en conjunt), seguida d'una millora de les tendències entre 2009 i 2014, que toca un àpex el 2010, i es torna a superar el 2013 i continua consolidant-se pel que fa a la quota de mercat, que el 2014 ronda l'1,8% de les arribades i l'1,7% de les pernoctacions.

En el context dels bons resultats turístics de Catalunya el 2014, que registra un fort creixement de les arribades (+4% respecte el any anterior) i un creixement més moderat de les pernoctacions (+1,9%), Terres de l'Ebre es consolida com

a destinació amb un augment de les pernoctacions força superior al del país en conjunt (+4,5%), i el creixement sostingut de les arribades, encara que lleugerament inferior al del país en general (+3,9%), inversió de tendència respecte a la disminució de la durada de les estàncies sobre els anys anteriors.

Gràfic 4.2. Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en tota mena d'establiments turístics, en valors absoluts 2004-2014 i com a quota de mercat en el conjunt de Catalunya

Font: vegeu taules 4.1 i 4.2

Posem en l'annex les gràfiques de les tendències segons tipus d'establiments d'acolliment (gràfics A.4.1 i A.4.8). Hi podem notar una evolució en el segment hoteler oposada a la del conjunt, amb un lleugera pèrdua de quotes de mercat de Terres de l'Ebre, seguint els indicis de vitalitat dels anys passats; dinàmica globalment positiva del segment càmping amb excel·lents resultats en el darrer any; i indicis de recuperació importants en el segment turisme rural tant en termes d'arribades com de pernoctacions.

Encara que no sigui possible distingir al nivell de detall territorial necessari entre moviments de turistes espanyols procedents de diferents comunitats

autònomes, sí que podem enfocar l'anàlisi sobre les tendències de moviments de turistes espanyols calculats per l'Idescat (taula 4.3)³.

Terres de l'Ebre és la vuitena marca més visitada el 2014 pels turistes espanyols, posició que es manté des del 2009; i aquests resultats no s'allunyen de manera destacada de les tendències evidenciades amb relació al moviment global. Les sèries històriques (gràfics 4.3 i 4.4) posen de manifest que després d'un període de dificultat en la part central de la dècada del 2000, amb moviments i quotes de mercat que han anat disminuint gradualment, les Terres de l'Ebre han recuperat una dinàmica positiva quant a arribades (des del 2009) i pernoctacions (des del 2011) de turistes espanyols, amb la qual cosa s'ha anat incrementant constantment la quota de mercat en aquests últims anys.

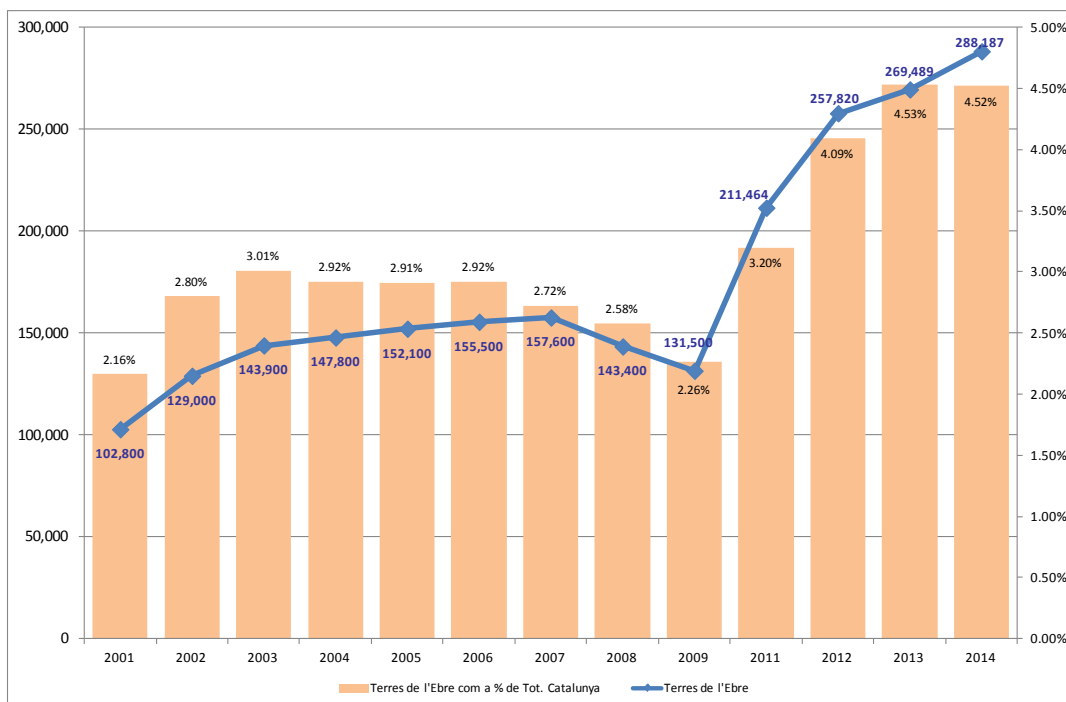
Taula 4.3. Moviment turístic de turistes espanyols a les marques turístiques de Catalunya, 2014

	Arribades	Pernoctacions
Turistes espanyols a Catalunya	6.374.700	14.131.600
Barcelona	1.497.412	2.860.602
Catalunya Central	684.716	1.363.788
Costa Brava	1.741.219	4.913.323
Costa Daurada	1.662.828	6.170.698
Costa de Barcelona	1.161.036	2.741.903
Pirineus	904.188	2.116.442
Terres de l'Ebre	288.187	869.690
Terres de Lleida	217.773	394.464
Val d'Aran	167.314	498.917
<i>Terres de l'Ebre com a % de tot Catalunya</i>	<i>4,52%</i>	<i>6,15%</i>

Font: Direcció General de Turisme i Idescat. Els resultats es refereixen als turistes residents a la resta d'Espanya de quinze anys i més. Aquests resultats no inclouen les dades (no disponibles) per establiments de turisme rural a la Vall d'Aran.

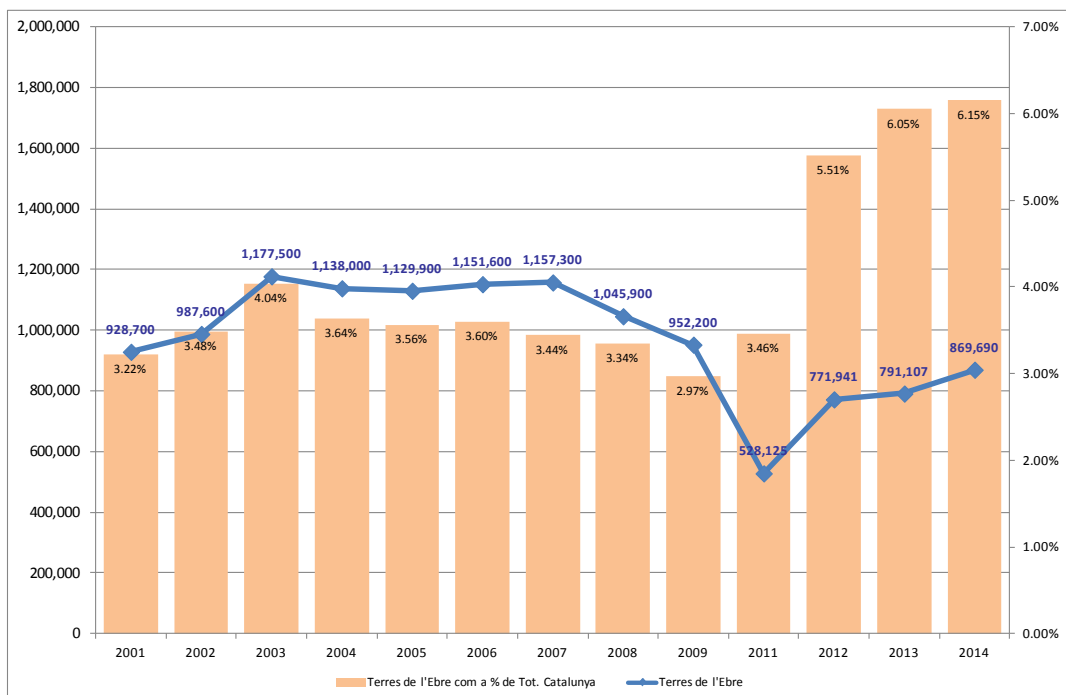
³ Es tracta d'una estimació duta a terme segons una metodologia diferent de la que emprà l'INE en el cas del moviment global que hem tractat abans, i per això no n'extrapolem les tendències del mercat estranger.

Gràfic 4.3. Arribades a les Terres de l'Ebre de turistes de la resta de l'Estat espanyol en tota mena d'establiments turístics, en valors absoluts 2001-2014 i com a quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya

Font: vegeu taula 4.3

Gràfic 4.4. Pernotacions a les Terres de l'Ebre de turistes de la resta de l'Estat espanyol en tota mena d'establiments turístics, en valors absoluts 2001-2014 i com a quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya

Font: vegeu taula 4.3

2.2 Moviment turístic: anàlisi conjuntural 2010-2014

En aquest apartat, oferirem algunes dades de caràcter conjuntural i que s'han articulats territorialment, que ens permetran afinar l'anàlisi dels punts de força i feblesa de les Terres de l'Ebre quant a destinació per diferents mercats i formes de turisme. Utilitzarem, per a això, dades proporcionades per l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre (CDTE), basades en l'elaboració d'enquestes que es duen a terme amb periodicitat quinzenal, i organitzades per mercats d'origen, en què s'hi distingeixen dos àmbits territorials en les Terres de l'Ebre, el litoral (municipis de la costa) i l'interior (tota la resta de la demarcació).

Començant amb el moviment turístic, en la taula 4.4 mostrem dades mensuals sobre pernoctacions el 2014 en els dos àmbits territorials en el conjunt d'establiment turístics d'acollida. Hi notem com la temporalitat del moviment turístic en aquesta regió és especialment marcada en la zona litoral (que intercepta el 75,1% del moviment global) i menys pronunciada en l'interior, tal com cal esperar. I, a més, aquesta variabilitat, que s'havia anat reduint en els tres anys precedents, ha tornat a créixer el 2014. La zona litoral augmenta lleugerament la quota de pernoctacions el 2014, continuant amb la tendència dels dos anys anteriors. En ambdues delimitacions, el pic en termes de pernoctacions se situa al mes d'agost, i, encara que la variació intermensual en el cas de l'interior sigui notablement més baixa, aquest pic ha estat més intens el 2014, fet que contrasta amb la tendència conjuntural dels anys anteriors.

El gràfic 4.5 mostra la tendència conjuntural dels últims cinc anys; hi notem la progressiva pèrdua de dinàmica dels mesos d'"esquena" (d'abril a juny i de setembre a octubre) en els últims anys, sobretot al litoral, mentre que a l'interior demostra que és més estable.

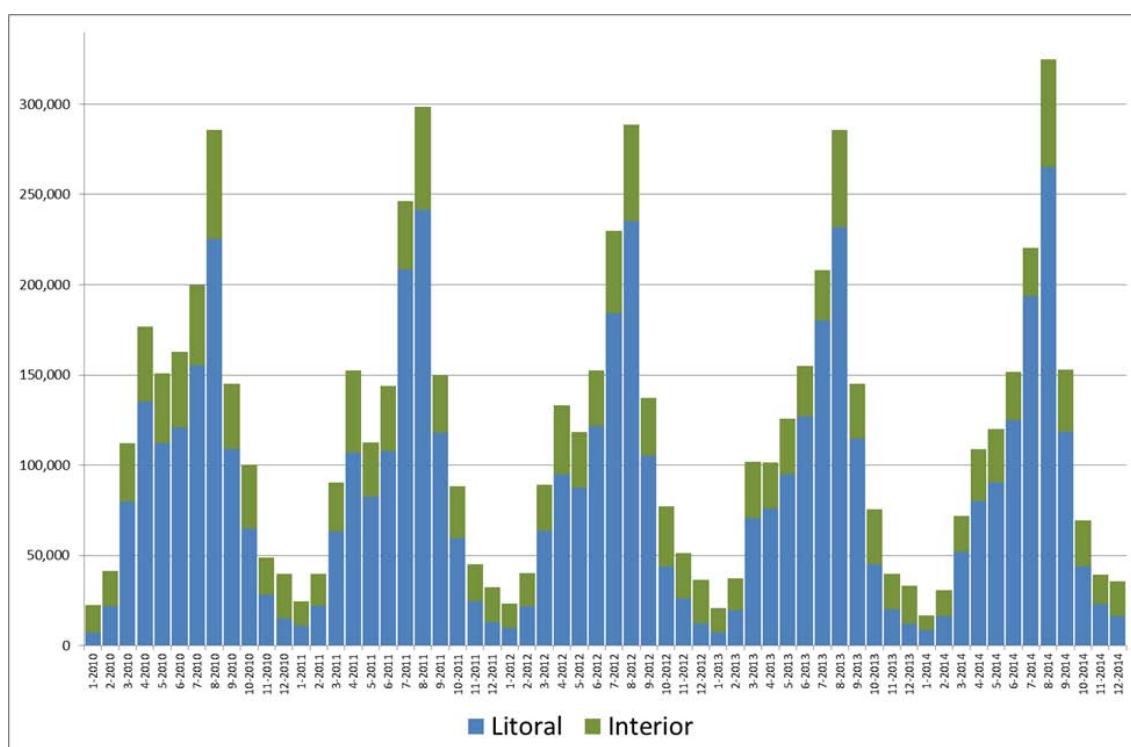
Taula 4.4. Moviment turístic mensual (pernoctacions) a les Terres de l'Ebre (tota mena d'establiments turístics), 2014

	Litoral	Interior	Total
1-2014	8.345	8.589	16.931
2-2014	16.520	14.114	30.634
3-2014	52.536	19.698	71.934
4-2014	80.011	28.951	108.962
5-2014	90.470	29.484	119.954
6-2014	124.895	26.736	151.631
7-2014	193.556	26.847	220.403
8-2014	265.270	59.483	324.753
9-2014	118.411	34.496	152.907
10-2014	43.861	25.635	69.496
11-2014	23.041	16.391	39.432
12-2014	16.304	19.581	35.885
TOT-2014	1.032.920	310.005	1.342.925
Índex var. ¹	72,79	6,45	73,48

¹: variància sèrie / mitjana*1000

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre

Gràfic 4.5. Moviment turístic mensual (pernoctacions) a les Terres de l'Ebre (tota mena d'establiments turístics), 2010-2014

Font: vegeu taula 4.4

Observant les pernoctacions en diferents tipus d'equipament (gràfics A.4.7-A.4.10 de l'annex), podem identificar un paper important com a tipus d'establiment d'acolliment per a la demanda turística de Terres de l'Ebre per al sector hotelier, que intercepta aproximadament el 53% de les pernoctacions, quota que, d'altra banda, va lleugerament disminuint en els últims tres anys, a favor del sector del càmping i de manera més marcada de l'apartament turístic. De fet, han més que quadruplicat la quota de mercat a Terres de l'Ebre el 2014 respecte del 2010, mentre que el sector del turisme rural va recuperant la quota de mercat, tot i que en un escenari de creixent polarització de temporada. Aquestes mateixes tendències es repeteixen amb poques variacions a la zona de litoral, mentre que a l'interior observem un lleu creixement de l'activitat en el càmping, encara que el resultat hagi estat negatiu el 2014. Quant a la temporalitat, la variació intermensual ha tornat a créixer en l'últim any en tots els sectors excepte en el del càmping, després d'alguns anys de tendència a la reducció d'aquest indicador; mentre que els apartaments el veuen augmentar d'acord amb el creixement de la quota de mercat, i el turisme rural es queda estable, encara que amb un increment de variabilitat en els dos àmbits.

En la taula 4.5 il·lustrem les principals tendències conjunturals quant a mercats turístics atrets a la regió el 2014. Es veu com el mercat espanyol representa el 69,5% del moviment turístic total en el litoral, quota que ha tornat a créixer aquest any després d'uns quants anys de disminució progressiva (des del 79% del 2010), i el 80,1% a l'interior, igualment creixent respecte al 2013.

Taula 4.5. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre per mercats espanyol i estranger, 2014

	LITORAL		INTERIOR	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
1-2014	6.300	2.045	7.275	1.314
2-2014	14.339	2.181	10.854	3.260
3-2014	47.065	5.171	15.542	4.156
4-2014	55.128	24.883	24.869	4.082
5-2014	58.082	32.388	20.816	8.668
6-2014	95.670	29.225	21.549	5.187
7-2014	121.747	71.809	20.162	6.685
8-2014	174.548	90.722	48.836	10.647
9-2014	86.558	31.853	26.976	7.520
10-2014	29.650	14.211	19.688	5.947
11-2014	17.280	5.760	13.703	2.688
12-2014	11.429	4.875	18.152	1.429
TOTAL-2014	717.281	315.124	248.420	61.585
Índex var. ¹	44,35	30,96	5,31	1,62

¹: variància sèrie / mitjana*1000

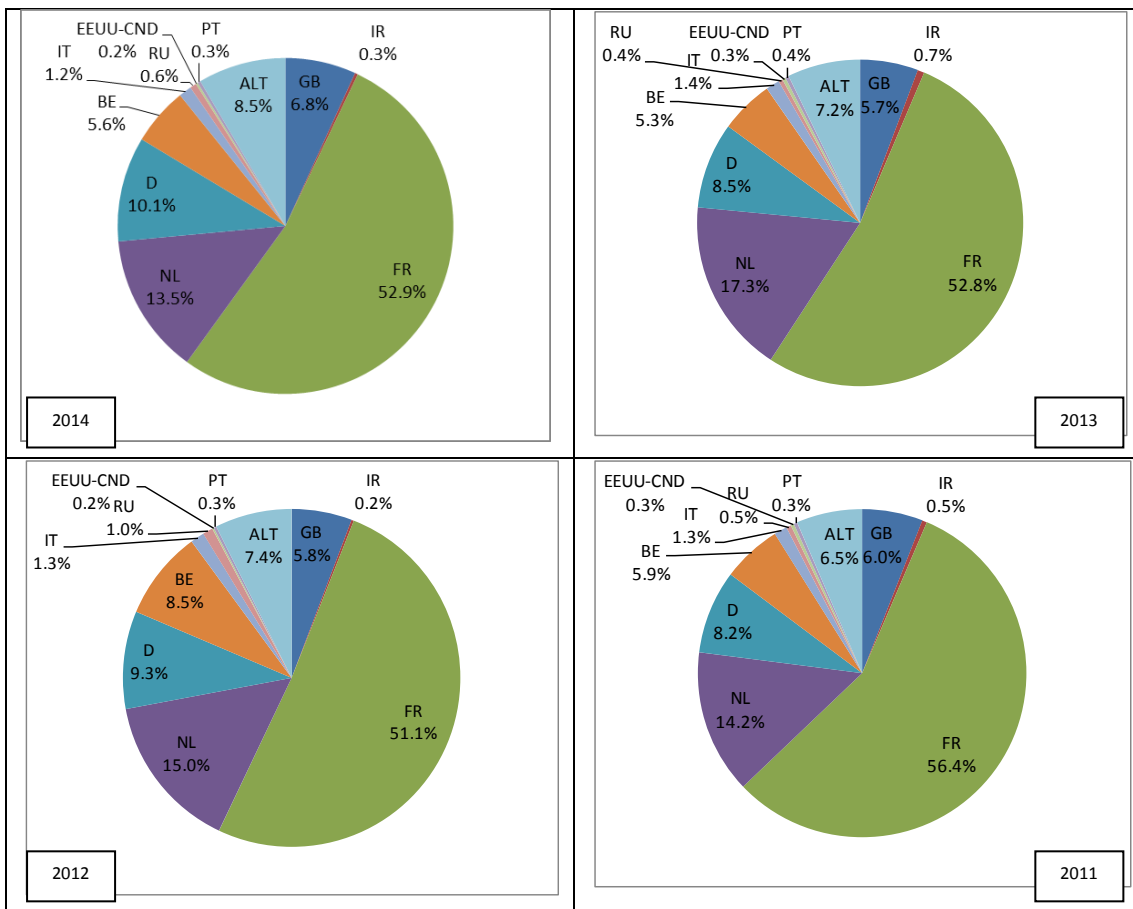
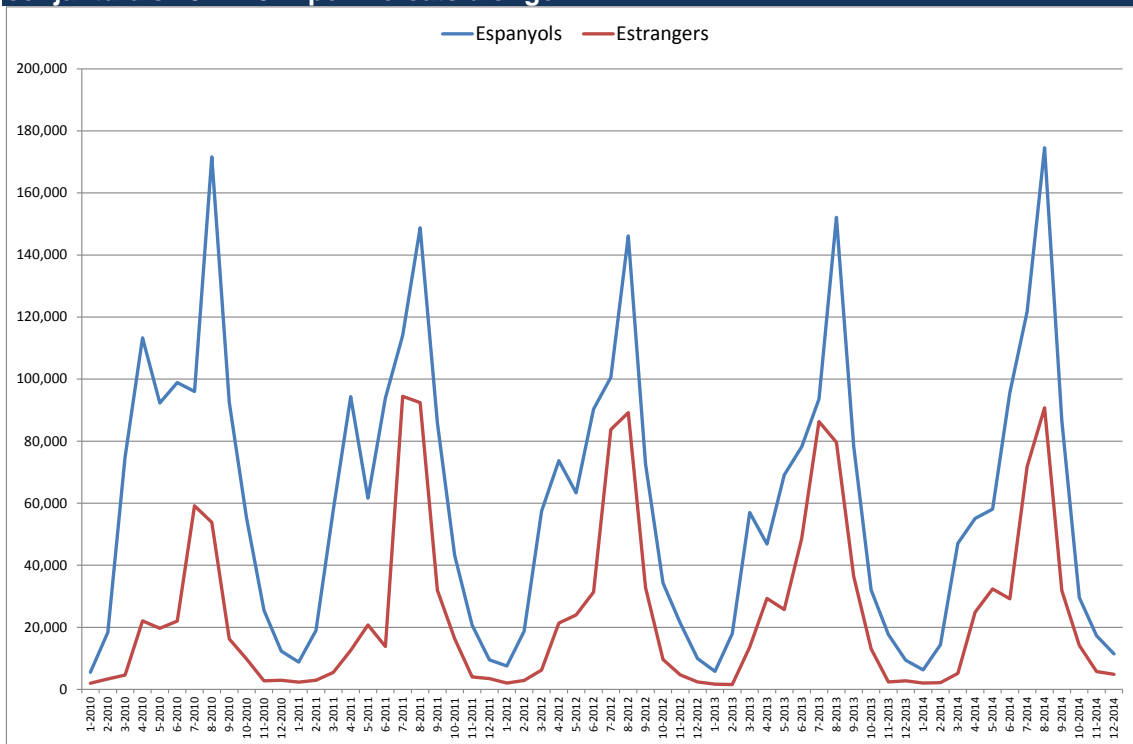
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre

Les tendències dels últims anys són analitzades ulteriorment en els gràfics 4.6 i 4.7, en què es veu que el turisme espanyol torna a augmentar la variabilitat temporal en l'últim any, mentre que el turisme estranger la disminueix. Aquestes figures inclouen també el desglossament de les dades de quotes de mercat amb relació als diversos països d'origen dels turistes estrangers, en què es nota la dimensió estable del turisme francès com a mercat més important al litoral, seguit per l'holandès com a quarta força estable; mentre que els mercats francès, britànic i alemany divideixen la majoria del moviment turístic a l'interior, encapçalat aquest últim any per l'holandès, que ha anat creixent constantment en els últims quatre anys.

En el gràfic 4.6, al marge del lleuger creixement (+1%) del moviment turístic global a la zona litoral, seguint un descens constant als últims anys, apreciem el creixement de la variació intermensual el 2014, tendència que s'inverteix respecte a l'any anterior. Aquest creixement es deu especialment a la reactivació del mercat domèstic, que més que compensa la primera caiguda de l'estranger en els últims anys, però és un mercat més estacional que l'estranger. Quant a les quotes de mercat estrangeres, en aquest període

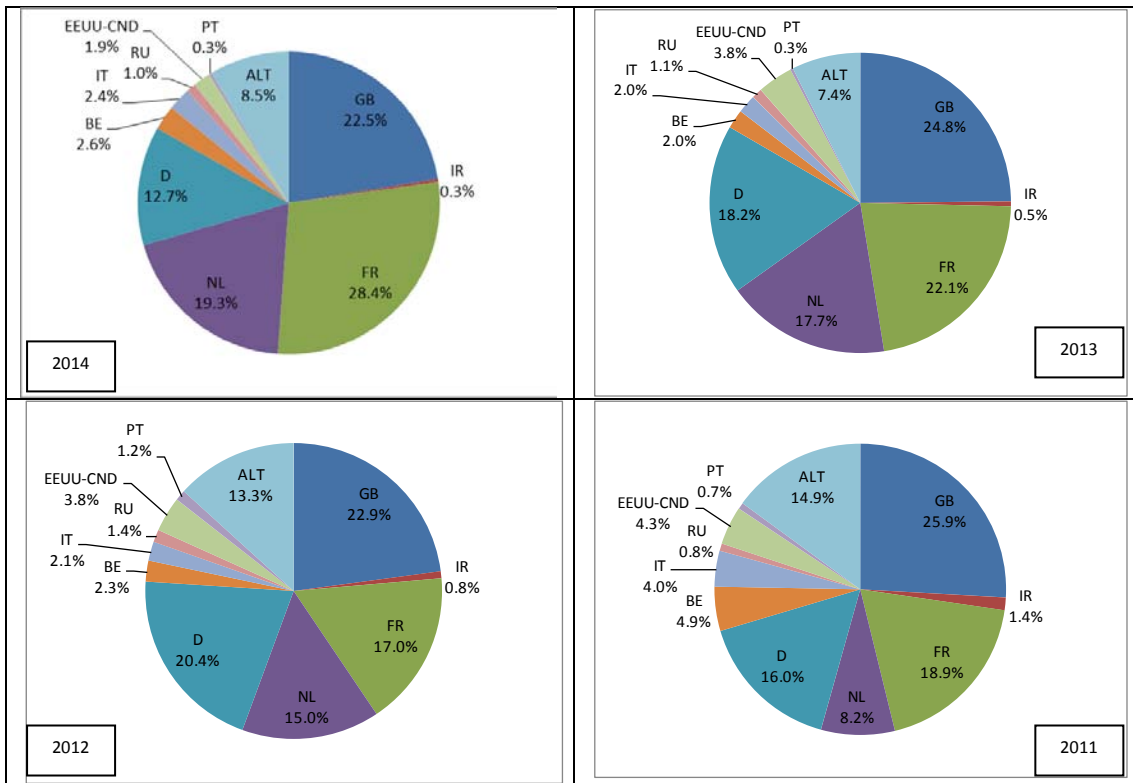
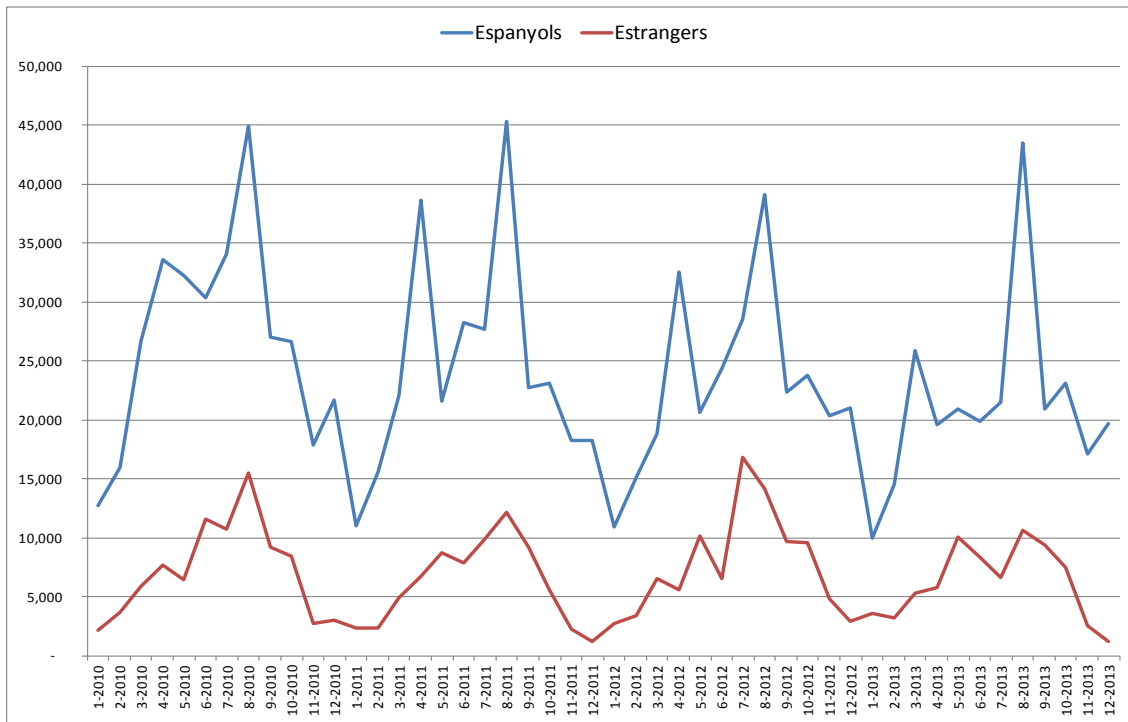
notem l'enfortiment del mercat francès, ja predominant, per sobre del 50%; la tendència variable de l'holandès, segon per quota; i del belga, i la recuperació de l'alemany i del macrogrup d'"altres mercats". En el cas de Terres de l'Ebre no es nota la creixent dependència del mercat rus, que ha caracteritzat altres destinacions madures a Espanya, i que s'ha afeblit notablement el 2014 en el conjunt de Catalunya a causa dels problemes interns del país.

Gràfic 4.6. Pernoctacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona litoral), dades conjunturals 2011-2014 per mercats d'origen

Font: vegeu taula 4.5

Gràfic 4.7. Pernotacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona interior), dades conjunturals 2011-2014 per mercats d'origen

Font: vegeu taula 4.5

En el gràfic 4.7 crida l'atenció la dinàmica negativa del moviment turístic a l'interior tant pel que fa al mercat estranger com al domèstic, tendència gairebé constant en els últims anys, amb un creixement de la variabilitat intermensual determinada sobretot per l'augment de la quota de mercat del turisme espanyol.

El "pic secundari" de temporada a Setmana Santa es va reduint progressivament en els últims dos anys, i es fa més pronunciat el pic primari de l'agost. Quant als mercats estrangers, el 2014 guanya pes el mercat francès, que torna a superar el britànic i l'alemany, i continuen creixent les quotes de l'holandès i del grup "altres", mentre donen senyals de recuperació els mercats italià i belga.

Per concloure aquesta secció, mirem el repartiment dels resultats conjunturals per tipus d'establiment d'acolliment. En les taules 4.6 i 4.7 s'il·lustren les dades relatives al 2014 respectivament a la zona litoral i interior. Quant a la zona litoral, destaquen la pèrdua consistent del mercat estranger en hotels (gairebé una cinquena part menys respecte a les dades del 2013), els bons resultats del sector dels càmpings (exclusivament a causa del segment domèstic) i dels apartaments turístics, en què el segment nacional compensa la pèrdua d'estrangers, i el resultat dels establiments de turisme rural, que, després d'anys de disminució, recuperen un creixement moderat especialment amb el segment estranger.

Taula 4.6. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona litoral) per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment d'acollida, 2014

	Hotel		Càmping		Apartaments turístics		Est. turisme rural	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
1-2014	5.758	1.163	373	875	-	6	170	-
2-2014	13.736	1.146	402	1.012	16	-	193	15
3-2014	34.647	1.747	11.622	3.394	152	1	634	39
4-2014	29.064	8.731	20.768	15.287	3.553	536	1.749	323
5-2014	33.373	12.406	21.975	17.196	1.652	2.291	1.064	513
6-2014	50.885	8.909	39.755	19.142	3.587	798	1.523	296
7-2014	58.890	23.937	49.709	43.729	11.273	3.638	1.854	526
8-2014	80.756	19.189	77.624	57.846	10.853	13.053	5.170	779
9-2014	60.693	10.506	16.915	18.621	7.244	2.479	1.469	214
10-2014	21.708	3.073	5.129	10.800	1.870	128	932	221
11-2014	15.677	1.918	984	3.508	119	47	495	293
12-2014	8.203	1.505	1.883	3.361	212	14	1.126	-
TOT-2014	413.661	94.229	247.139	194.771	40.531	22.991	16.378	3.220
Índex var. ¹	16,35	4,44	28,05	19,56	5,17	7,21	1,29	0,22

¹: variància sèrie / mitjana*1000

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre

Quant a la zona d'interior, continua perdent força el moviment als hotels, tant en el segment d'espanyols com en el d'estrangers, en la línia dels últims anys, al mateix temps que n'augmenta la variabilitat intermensual; creixen les pernoctacions d'espanyols als càmpings, però no tant de compensar la pèrdua forta en el segment estranger; en surt bé especialment el moviment als apartaments turístics, en què la xifra d'estrangers més que duplica els resultats del 2013; i millora, i de manera consistent, el resultat del sector d'establiments rurals, que ha crescut el 40% respecte al 2013 pel que fa als estrangers.

Taula 4.7. Moviment turístic mensual a les Terres de l'Ebre (zona interior) per mercats espanyol i estranger i per tipus d'establiment d'acollida, 2014

	Hotel		Càmping		Apartaments turístics		Est. turisme rural	
	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers	Espanyols	Estrangers
1-2014	6.691	1.171	210	37	-	-	476	4
2-2014	8.987	1.880	1.961	410	110	-	725	41
3-2014	12.126	1.453	4.158	498	296	55	1.106	6
4-2014	17.372	1.449	5.784	483	667	42	2.955	199
5-2014	12.451	2.997	8.635	2.079	401	17	2.715	189
6-2014	15.413	3.134	4.401	895	22	-	2.607	264
7-2014	13.087	3.800	4.608	1.338	419	188	2.174	1.233
8-2014	30.019	6.412	12.048	2.573	1.285	21	5.636	1.489
9-2014	18.876	3.383	7.830	1.403	240	-	2.236	528
10-2014	14.071	2.367	5.987	1.007	369	24	1.665	145
11-2014	9.980	1.413	3.030	429	360	14	876	289
12-2014	10.109	1.024	5.157	522	206	-	2.179	384
TOT-2014	169.181	30.484	63.809	11.674	4.375	361	25.350	4.771
Índex var. ¹	2,65	0,94	1,86	0,59	0,33	0,09	0,91	0,58

¹: variància sèrie / mitjana*1000

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic de la Costa Daurada i Terres de l'Ebre

Finalment, en l'annex (gràfics A.4.11-A.4.18) analitzem les tendències recents quant a evolució de les quotes de mercat per tipus d'establiment i amb detall de les quotes de mercat estranger. El sector hotelier manté els resultats no obstant la lleugera disminució de l'hegemonia del mercat francès amb el 60% de la quota de mercat estrangera al litoral, després d'una lleu flexió el 2011; i també creixen els mercats alemany i belga, mentre que es contreuen el rus i el britànic; en l'hotelier d'interior s'hi observa una flexió forta del mercat francès i una recuperació forta del britànic i més moderada de l'alemany, del nord-americà i del italià.

En la tipologia de càmping, el litoral es manté estable respecte al 2013, amb una lleu flexió de l'holandès (20%) i un creixement del francès cap al 46%. Quant a l'interior, el mercat del 2014 es reparteix gairebé uniformement entre holandesos, que han pujat notablement en el període 2010-2014, francesos i britànics, mentre que el mercat alemany continua reduint-se i s'atesta al 17%.

En la tipologia d'apartaments turístics, el domini francès es consolida cap a un 78%, seguit per l'alemany i britànic amb quotes força menors, tendència molt

semblant a la de l'interior, en què el mercat francès disminueix lleugerament cap al 70%, i en segon lloc hi trobem el britànic amb un 13%.

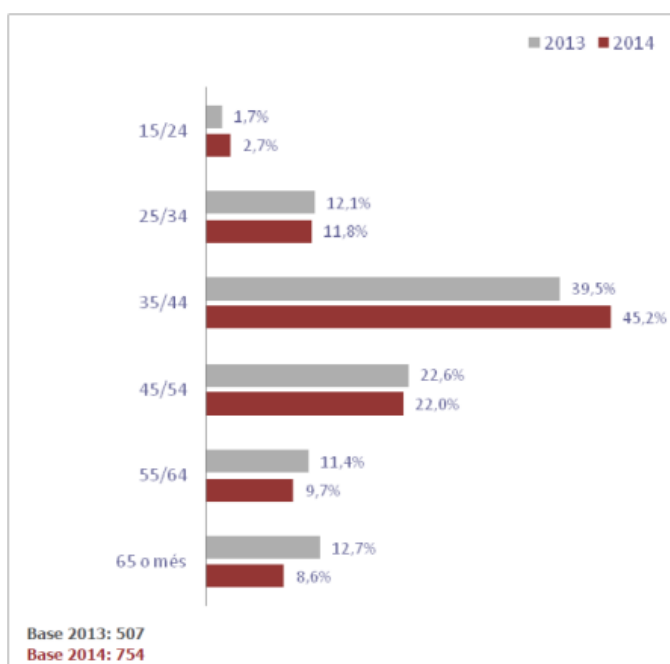
Finalment, la tipologia de turisme rural veu també el domini del mercat francès al litoral (70% i pujant), seguit per l'holandès i el britànic; a l'interior, el mercat francès es redueix notablement cap al 40% tot i mantenir la primera plaça, seguit per "altres nacionalitats" i l'alemany, mentre es redueix a la meitat el britànic cap a l'11,6%.

2.3 Caracterització del turisme d'estiu: enquesta 2014

En aquest apartat, caracteritzarem ulteriorment la demanda turística de Terres de l'Ebre havent recopilat la informació més destacada procedent de la memòria "Terres de l'Ebre: estiu 2014", encarregada a l'Observatori Turístic CDTE per la Diputació de Tarragona. Aquesta memòria es basa en l'elaboració de dades de l'enquesta duta a terme del juny al setembre del 2014 entre 754 turistes de Terres de l'Ebre, i es compara amb els resultats obtinguts amb la mateixa metodologia a l'any anterior.

Quant a l'**edat** dels visitants, el grup d'edat més freqüent a Terres de l'Ebre durant l'estiu 2014 el configuren amb un 45,2% els turistes que tenen entre 35 i 44 anys d'edat (gràfic 4.8), grup que creix, seguit dels que tenen entre 45 i 54 anys (22,0%), en suau retrocés. Disminueixen, després d'un any de creixement fort, els turistes d'entre 45 i 54 anys (9,7%), més de 65 anys el 2014 (8,6%), i també els d'entre 25 i 34 anys, mentre es reforça lleugerament el segment dels més joves.

Gràfic 4.8. Estratificació del turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre per franges d'edat, 2013-2014

Font: l'Observatori Turístic CDTE, 2014

Quant a l'**origen**, el mercat català ha estat el més nombrós (53,2%) durant l'estiu del 2014 a Terres de l'Ebre, tot i que en disminueix la quota respecte a les dades de 2013; al mateix temps creixen les quotes de turistes de la resta de l'Estat espanyol (29,3%, i augmenta 6,5 punts sobre el 2013) i del mercat estranger (17,5%, +3,4 punts).

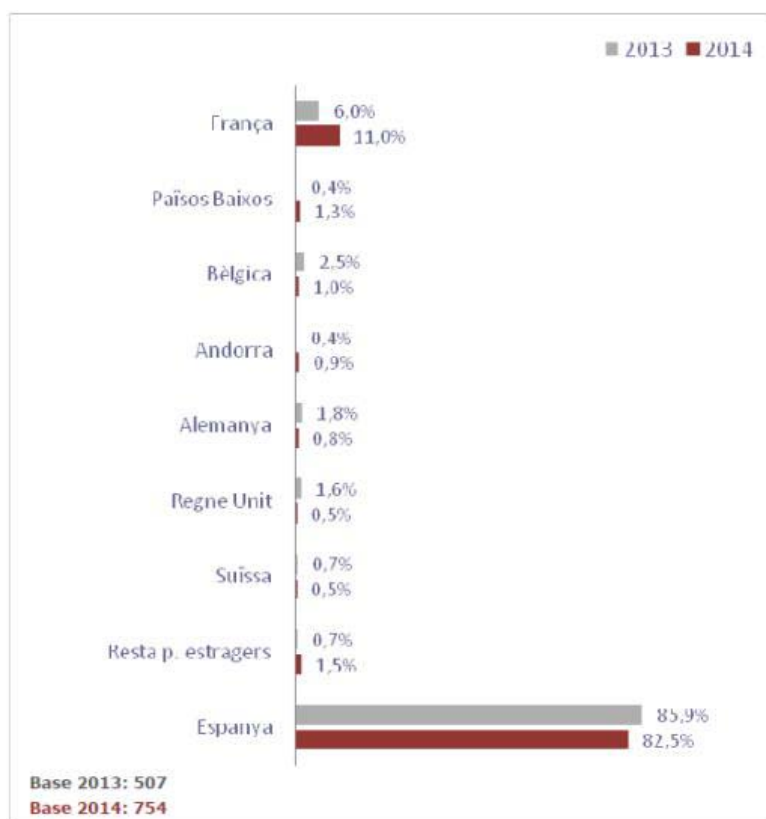
La disminució del mercat català està marcada pel descens de barcelonins (-5,6%), tarragonins (-3,4%), i lleidatans (-1,3%), mentre creix lleugerament la quota de gironins (+1,5%).

El 58,9% dels turistes que repeteixen estada a Terres de l'Ebre pertanyen al mercat català, i és el mercat més fidelitzat. Tant els espanyols com els nacionals tenen taxes de repetició inferiors encara que no estadísticament significatives.

Comparant els turistes procedents de les diferents comunitats autònomes, rere el mercat català, el valencià, l'aragonès i el basc són els més presents entre els turistes de Terres de l'Ebre (amb un 6,1%, un 5,8%, i un 4,7% respectivament, tots en augment). Així mateix, amb quotes més petites, creixen el mercat madrileny, el navarrès i el castellà.

En el gràfic 4.9 oferim una il·lustració de les tendències del mercat estranger. El mercat francès continua sent entre els mercats estrangers que han visitat Terres de l'Ebre, el més present tant durant l'estiu de 2014. Representa un 11,0% dels turistes totals i recupera 5 punts percentuals després de la baixada de l'any anterior. El segueixen el mercat holandès (1,3%), que avança el belga (1,0%). Tots els altres mercats estrangers principals, amb excepció de l'andorrà, baixen, i cap, excepte el grup residual d'"altres mercats" (incloent el rus), no puja de l'1,0% com a quota.

Gràfic 4.9. Estratificació dels turistes estrangers d'estiu a les Terres de l'Ebre per mercats d'origen, 2013-2014

Font: Observatori Turístic CDTE, 2014

Quant a la **classe social** dels turistes, el grup predominant durant l'estiu 2014 a Terres de l'Ebre és la classe mitjana amb un 42,7%, que ha augmentat 5,3 punts sobre els resultats del 2013. La classe mitjana-baixa representa un 21,3% i és superada per la classe mitjana-alta (29,6%). Igualment augmenta la classe alta i disminueix la classe baixa: es podria dir que la destinació Terres

de l'Ebre s'ha anat fent més exclusiva el 2014. La quota de mercat de la classe mitjana-baixa puja al 25,3% dels turistes quan es considera només la zona litoral.

El **perfil predominant** entre els acompanyants dels turistes per a ambdós períodes ha estat "famílies amb nens", la suma dels quals representa un 78,6% dels turistes (que ha augmentat 12 punts percentuals sobre les dades de 2013), seguit dels grups de "famílies amb adults", la suma dels quals representa el 26,1% dels turistes (que ha disminuït 3,5 punts). Els viatgers sols representen només el 3,5%, i gairebé doblen la quota del any passat. Dels turistes entrevistats amb una edat compresa entre 45 i 54 anys, el 39,4% viatgen amb la família amb nens de 6 a 12 anys, mentre la majoria dels grups de familiars adults solen ser de més de 55 anys.

L'estada al territori més freqüent és de 1 o 2 nits, en un 15,2% dels turistes enquestats, seguit de les estades de 6 nits, amb una freqüència del 15,1%, i les de 5 nits, amb el 13,1%. La quota d'estades entre 8 i 15 nits ha crescut en gairebé 2 punts percentuals respecte al 2013, i ha invertit la tendència respecte als últims anys, mentre que les estades de més de 15 nits en el conjunt han disminuït. Les estades són proporcionalment més breus a la zona d'interior i en les famílies amb nens, i més llargues als càmpings, per als estrangers, i (encara que no pas de manera estadísticament significativa) quan creix l'edat dels viatgers.

Les **principals motivacions del viatge** el 2014 són el descans (15,6%), la platja (14,1%) i les característiques de l'allotjament (14,0%). El paisatge i la naturalesa també són una de les principals raons per venir a Terres de l'Ebre, ja que ho han esmentat el 12,7% del turistes, i també el clima (11,4%), mentre que la motivació estrictament per les característiques familiars de la destinació disminueix 5 punts percentuals. Hi ha moltes variacions respecte al 2013, cosa que acostuma a ser usual quan es tracta de variables que responen a preguntes obertes.

El 22,0% dels campistes de les Terres de l'Ebre vénen a la destinació motivats principalment pel paisatge i la naturalesa del territori; en canvi, el 31,4% dels turistes amb una edat de 65 anys o més ho fan per costum o hàbit. Qui s'allotja als càmpings s'estima més les característiques naturals de l'entorn. Entre els

turistes que vénen a les Terres de l'Ebre per raons climàtiques, el 4,3% són catalans. Dels turistes que arriben a les Terres de l'Ebre per primera vegada, el 28,9% dels turistes estrangers ho fan motivats pel clima, molt per sobre dels turistes catalans que no havien vingut mai.

La majoria dels qui visiten Terres de l'Ebre per primera vegada, ja coneixien la destinació (41%, pujant al 66% pels catalans) o s'han informat gràcies a amics i familiars (30,6%). Només el 9,9% dels visitants (i només l'1,9% dels catalans) ha tret informació d'Internet, disminució notable respecte al 2013 quan la quarta part ho feia. Evidentment el boca-orella continua sent la **font d'informació** més popular, i això va creixent.

Quant al **mitjà de transport utilitzat**, la gran majoria (91%) dels turistes de Terres de l'Ebre hi arriben en cotxe o en autocaravana (2,5%); només menys del 2,5% del viatgers arriben en avió, si bé en vols regulars, xàrters o línies de baix cost a Reus o Barcelona, i un 1,5% en tren.

Això sembla que contrasta amb les **formes d'organització del viatge**, en què l'opció d'organització per Internet amb el 48,7%, tot i que ha disminuït lleugerament, continua essent majoritària, per damunt de l'organització directa (36%) i de la reserva amb agència de viatge convencional (10,9%), ambdós opcions a l'alça. Mentre que un 64,7% dels turistes allotjats en establiments de turisme rural organitzen el viatge gràcies a Internet, el 66,5% dels allotjats en càmpings reserva el viatge directament a l'empresa. També els turistes de 65 anys o més són el grup d'edat majoritari (67,1%) que es dirigeix directament a l'empresa, ja sigui en origen o a la destinació.

Mentre el 2013 els turistes decidiren el viatge a Terres de l'Ebre amb una mitjana de 60 dies d'antelació, a l'estiu del 2014 s'han decidit amb una anticipació mitjana de 44,5 dies. El 40,8% dels turistes ho han decidit amb una antelació d'entre 1 i 7 dies. Només el 30% dels turistes reserven amb una antelació superior a 1 mes. Gairebé el total de turistes que s'allotgen en establiments de turisme rural (98,4%) reserven l'allotjament amb una anticipació d'1 a 7 dies, mentre el 20,8% dels turistes estrangers realitzen la reserva de l'allotjament amb una previsió entre 2 i 3 mesos abans del viatge.

3. Oferta turística a les Terres de l'Ebre

3.1 Oferta receptiva: tendències anys 2000-2013 en el marc del turisme a Catalunya ⁴

Terres de l'Ebre ofereix un 3,94% dels equipaments i només un 2,34% de places en un territori que representa el 10% del territori total de Catalunya i on viu el 2,5% de la població, i aquestes quotes han decregut en el últim any. És a dir, es tracta d'un territori poc desenvolupat turísticament perquè, com dèiem en la primera secció, és excèntric respecte a les àrees més centrals i les portes d'accés a Catalunya, menys accessible des de les zones d'origen del turisme de proximitat, menys "coherent" amb les característiques dels productes *core* de Catalunya, i promogut des d'un temps relativament més recent que altres marques. A més, no obstant això, cal destacar el caràcter poc dens i escassament urbanitzat del seu poblament, característica que se sol acompanyar amb nivells modestos de desenvolupament turístic. Així i tot, la marca ha anat expandint-se al llarg de l'última dècada, com es pot constatar en la taula 8, amb taxes per sobre del conjunt català (en termes de places), i amb diferencials més marcats en el període 2009-2013, fins a aconseguir una dimensió comparable amb la regió d'una capital provincial com Lleida quant a establiments, i gairebé doblar aquest nombre quant a places.

En comparació amb altres marques (vegeu figura 4.3), Terres de l'Ebre té dimensions quant a receptivitat més típiques de les comarques d'interior, encara que aprofitant una franja litoral molt extensa. Les places receptives el 2013 es distribueixen entre el sector hotelier (37,1%), càmping (56,9%), i turisme rural (6,0%); aquesta repartició sectorial no ha canviat de forma rellevant des de la creació de la marca⁵, al costat de petites fluctuacions anuals, com ara en l'últim any quan les places als càmpings han anat augmentant i disminuint als hotels.

⁴ N.B. al moment de redactar aquesta memòria, Idescat no ha fet disponibles les dades relatives al 2014.

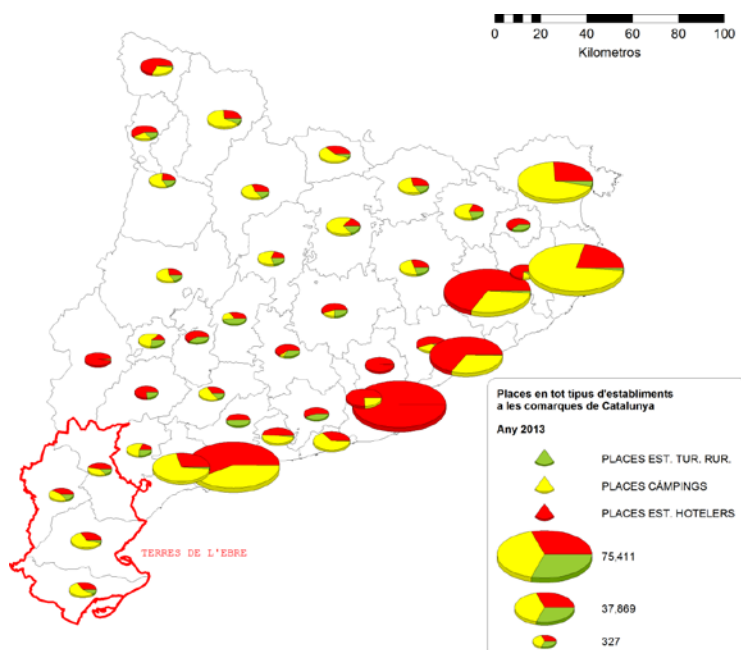
⁵ Solament es disposa de dades per al període 2005-2013.

Taula 4.8. Oferta d'equipaments receptius a les marques turístiques de Catalunya, 2005-2013, tendències històriques i repartició territorial

	Establiments				Places			
	2013	quota total	Δ uota tot	Δ uota tot	2013	quota total	Δ uota tot	Δ uota tot
Tot. Catalunya	5,437		6.73%	12.24%	591,447		12.33%	2.06%
Barcelona	629	:	:	:	73,690	:	:	:
Catalunya Central	561	10.32%	9.57%	21.18%	22,907	3.87%	20.58%	7.74%
Costa Brava	1,252	23.03%	5.12%	8.28%	203,462	34.40%	11.60%	-0.99%
Costa Daurada	539	9.91%	1.70%	13.51%	121,793	20.59%	8.10%	1.59%
Costa de Garraf	:	:	:	14.78%	:	:	:	-7.69%
Costa de Barcelona-Maresme	463	8.52%	118.40%	-4.39%	80,069	13.54%	63.68%	-6.02%
Pirineus	1,388	25.53%	6.52%	14.34%	58,206	9.84%	15.03%	6.67%
Terres de l'Ebre	214	3.94%	5.42%	14.37%	13,835	2.34%	15.34%	3.30%
Terres de Lleida	256	4.71%	7.11%	25.68%	7,825	1.32%	11.06%	-1.18%
Val d'Aran	135	2.48%	5.47%	0.00%	9,660	1.63%	9.25%	1.83%

Font: Idescat, a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació

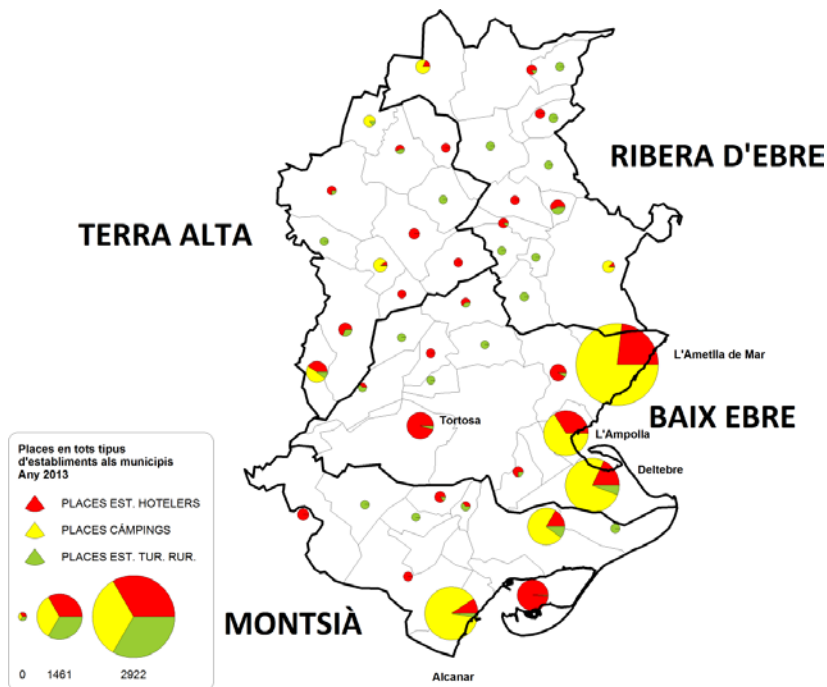
Figura 4.3. Distribució per comarques de la capacitat d'acollida en tota mena d'establiments turístics, 2013

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

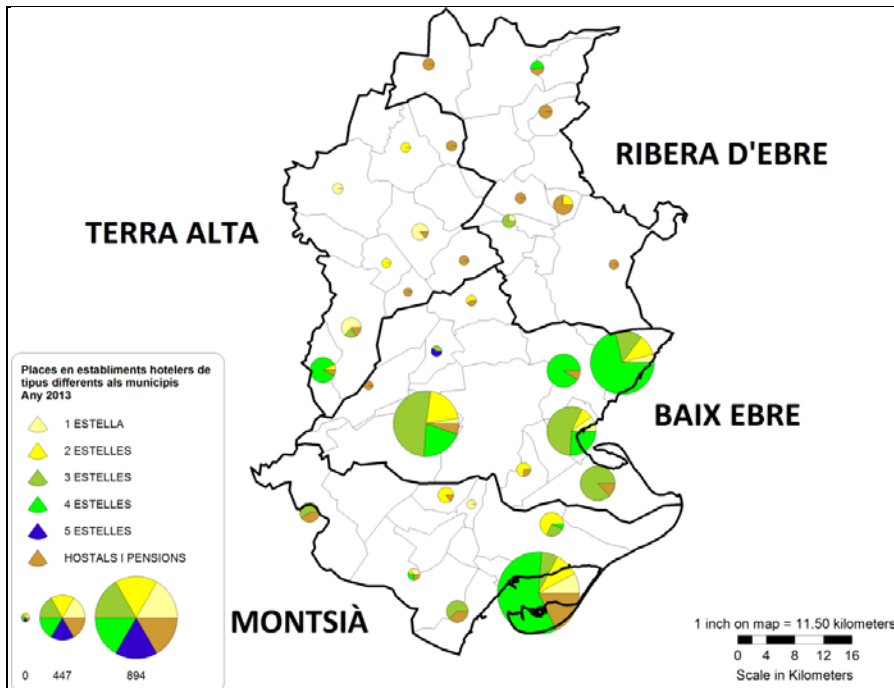
En les figures 4.3 i 4.4 podem apreciar com les places de càmping dominen l'oferta en les dues comarques de costa (Montsià i Baix Ebre), principalment als municipis com l'Ametlla de Mar, l'Ampolla, Deltebre i Alcanar, mentre que les places en hotels i establiments de turisme rural són més nombroses en les dues comarques d'interior, encara que en termes de nombre d'establiments en gairebé tots municipis, inclosa la costa, són més nombrosos els petits establiments de turisme rural, amb poques excepcions com ara Tortosa.

Figura 4.4. Distribució per municipis de les Terres de l'Ebre de la capacitat d'allotjament en tot tipus d'establiments turístics, 2013

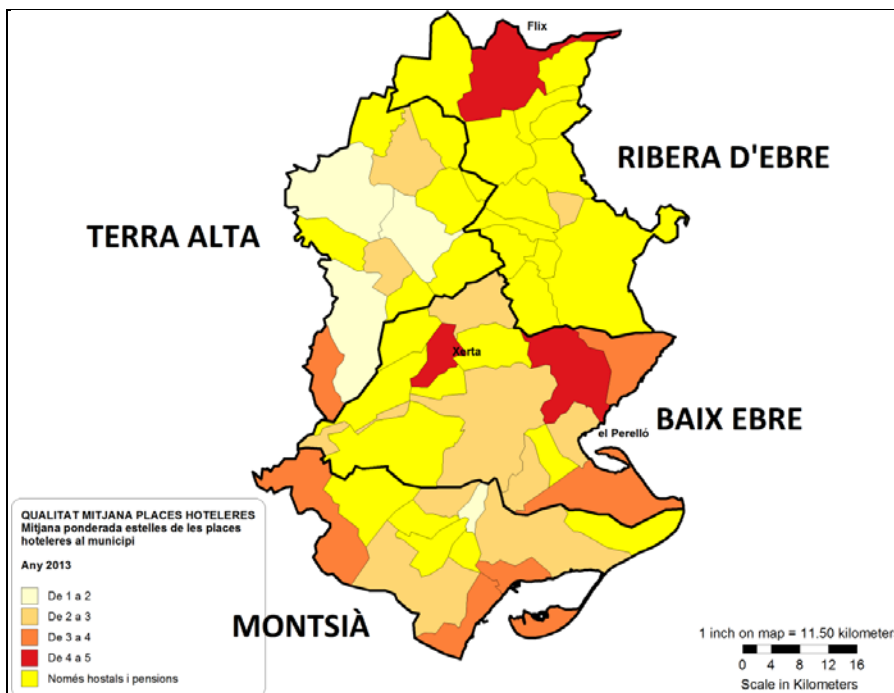
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Figura 4.5. Distribució de les places en establiments hotelers (n. estrelles), municipis de les Terres de l'Ebre, 2013

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Figura 4.6. Qualitat mitjana de les places en establiments hotelers (n. estrelles), municipis de les Terres de l'Ebre, 2013

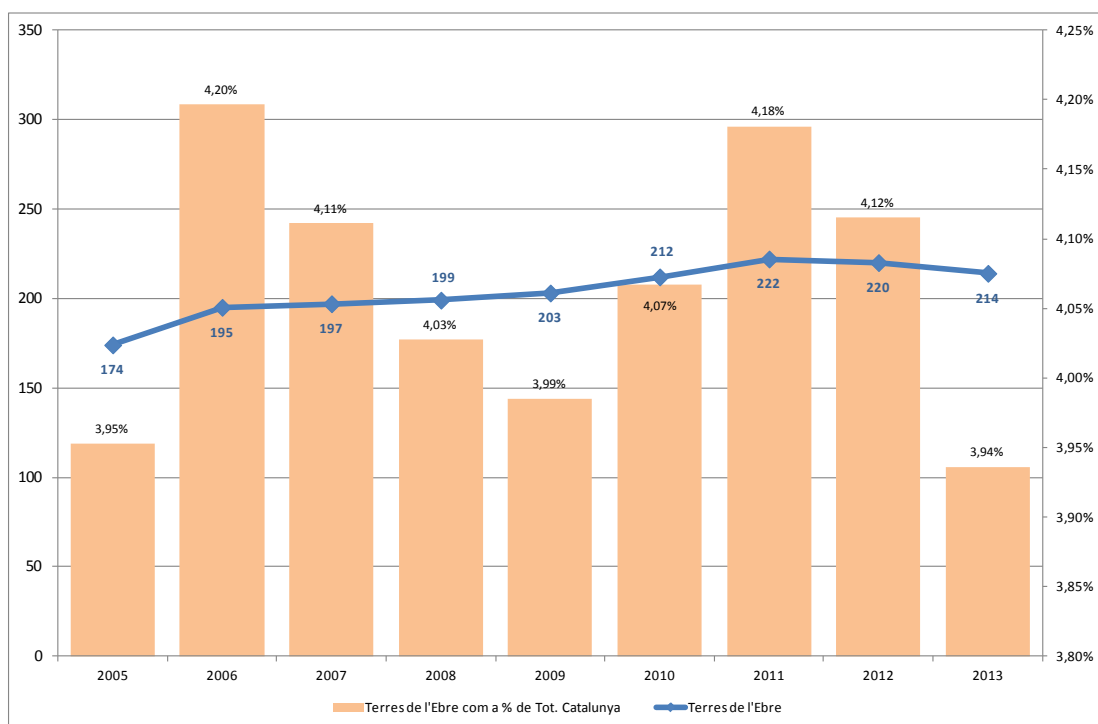
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

En la figura 4.5 s'aprecia la distribució de les places per nombre d'estelles, i podem veure com les places en 3 o 4 estelles dominen l'oferta hotelera als municipis de més intensitat turística a la costa i a l'interior; el nivells mitjans de més qualitat s'ofereixen al Perelló, Xerta i Flix (figura 4.6).

Quant a l'evolució temporal en el marc del desenvolupament del sector receptivitat a Catalunya, en els gràfics 4.9 i 4.10 presentem la tendència d'establiments i places ofertes a tota mena d'equipaments i les quotes relatives sobre el conjunt de Catalunya al llarg dels anys 2005-2013. Tant el nombre d'establiments com el de places, i les quotes en el conjunt del territori català, que havien anat creixent de forma gradual durant el període precedent, han decrescut notablement en els últims dos anys. Evidentment, per l'efecte de la crisi, alguns establiments més petits han tancat.

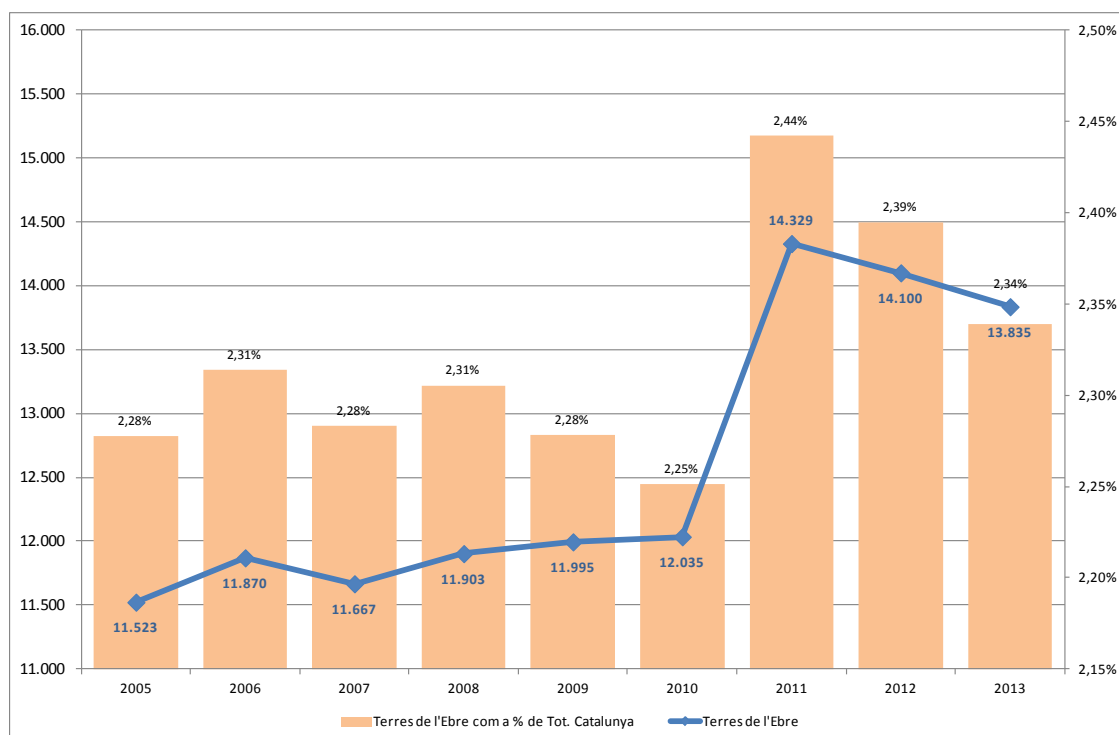
Quant a les quatre comarques de Terres de l'Ebre, presentem l'evolució de nombre d'equipaments i de places, respectivament, en els gràfics 4.11 i 4.12. Hi notem la primacia tendencial quant a nombre d'establiments i places de la comarca del Baix Ebre, en tots dos casos seguida per la del Montsià, les dues comarques de la costa; després ve la Terra Alta i finalment la Ribera d'Ebre. El nombre de places ha anat creixent de manera pràcticament ininterrompuda entre 2006 i 2011 en totes les quatre comarques, i ha disminuït en totes el 2012 i 2013.

Gràfic 4.9. Evolució del nombre d'establiments de tota mena a Terres de l'Ebre, valors absoluts i com a quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2013

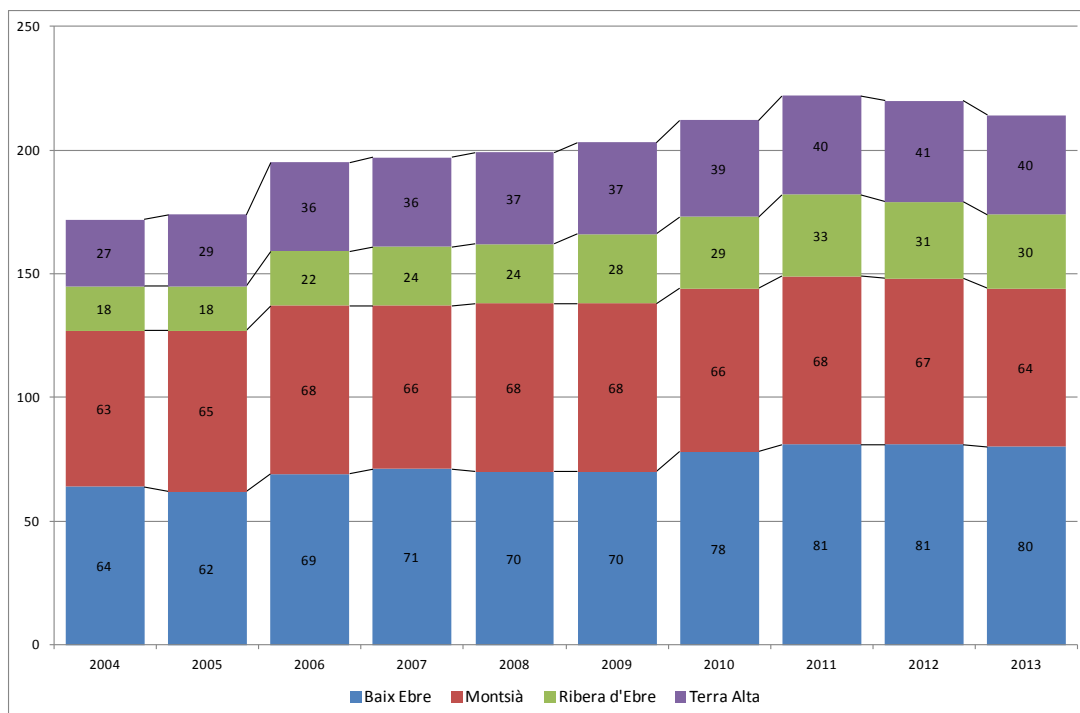
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Gràfic 4.10. Evolució del nombre de places en establiments de tota mena a les Terres de l'Ebre, valors absoluts i com a quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2013

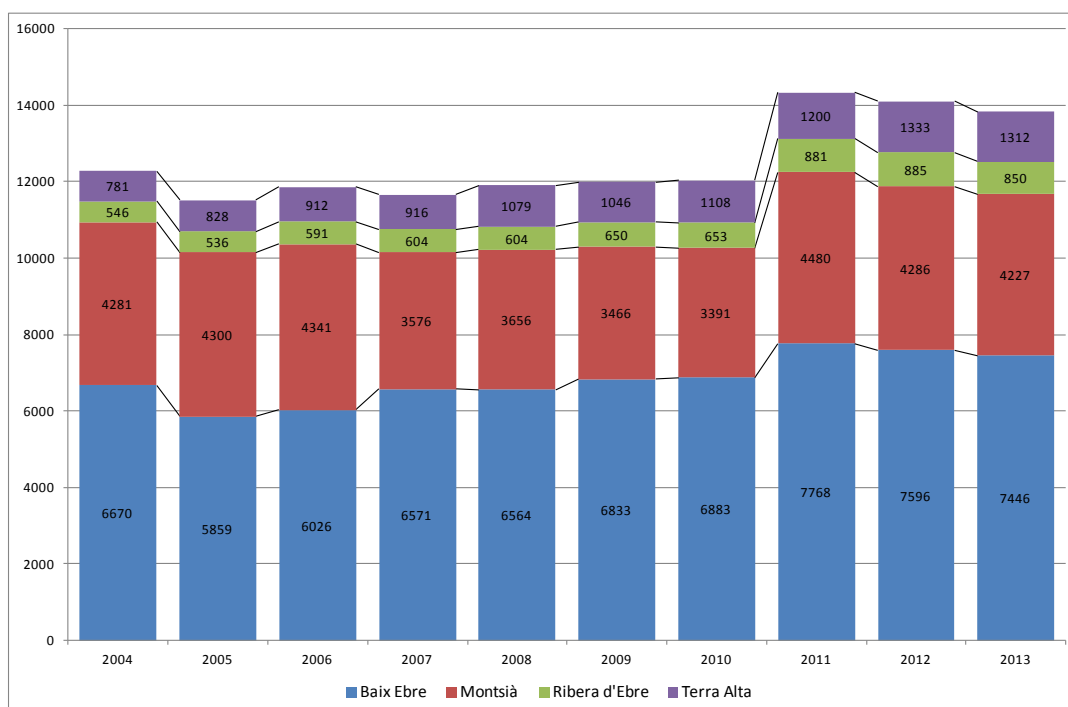
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Gràfic 4.11. Evolució del nombre d'establiments turístics de tota mena a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2004-2013

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Gràfic 4.12. Evolució del nombre de places en establiments de tota mena a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2004-2013

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Totes les dades que hem presentat en aquesta secció es desglossen per tipus d'equipament, per marques i comarques, en les gràfiques incloses en l'annex (Gràfics A.4.19-A.4.27). Hi notem els següents aspectes:

- Les places en el sector hotelier han continuat creixent gairebé sense interrupcions en el període considerat; ha guanyat la quota sobre el conjunt de Catalunya, enfront d'una tendència menys dinàmica del nombre d'establiments (i indicant així el creixement de la capacitat receptiva dels hotels). La comarca on el creixement ha estat més sostingut ha estat el Baix Ebre, mentre que l'oferta hotelera del Montsià ha anat reduint la seva grandària en el període.
- El nombre de càmpings i les places disponibles han tingut una dinàmica més alternada, amb una disminució substancial en el Baix Ebre en el període; després del pic del 2011, les dues comarques amb més capacitat han disminuït la seva oferta de forma substancial. Els equipaments de turisme rural han crescut de forma contínua en el període considerat tant en nombre d'establiments com de places, i a totes comarques, excepte una lleu disminució el 2012 a les comarques d'interior.
- En l'últim any ha mantingut el nombre d'establiments i places només el sector del càmping, i el Baix Ebre i la Ribera d'Ebre han perdut més places en els establiments hotelers. Només la Ribera d'Ebre ha guanyat places en el sector del turisme rural el 2013.

3.2 Oferta d'altres serveis turístics, 2000-2007⁶

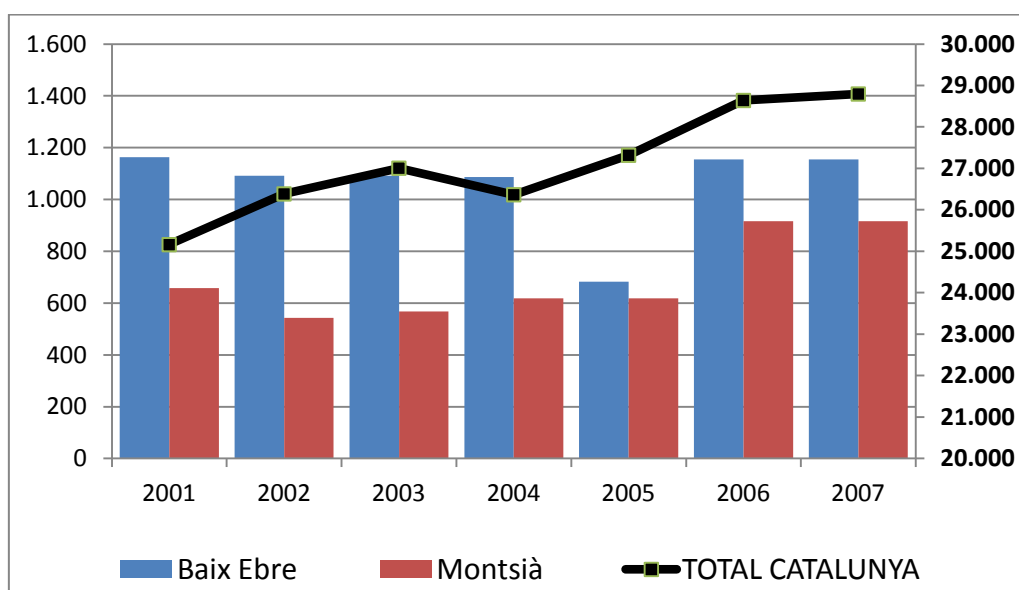
En aquest apartat presentem l'evolució en l'oferta d'altres equipaments complementaris de Terres de l'Ebre en el context català. Per als restaurants, solament disposem de dades antigues, entre 2005 i 2007, que indiquen l'existència de 108 restaurants, i 367 entre bars i cafeteries, en la demarcació de Terres de l'Ebre, nombres que han anat creixent en aquell període més o menys en taxes similars a la resta de Catalunya.

Des del 2011 Terres de l'Ebre té el seu primer equipament de golf, que s'afegeix als 81 existents en tot Catalunya (45 solament en les marques de la

⁶ Idescat presenta dades només cobrint aquest període.

costa). Les estacions nàutiques també han anat creixent en el període 2001-2007 (del qual es disposa de dades). El 2007 les dues comarques de litoral de Terres de l'Ebre tenien juntes 4 embarcadors (els únics presents al territori català), i 4 dàrsenes esportives d'un total de les 19 presents a Catalunya, mentre que no tenien ni ports esportius ni marines, presents respectivament en nombre de 19 i 22 en altres marques de Catalunya. Globalment van amarrar en la costa de Terres de l'Ebre 2.070 esportistes nàutics, en un total de 28.797 a Catalunya. El gràfic 4.13 presenta l'evolució en aquest període d'aquest nombre amb relació al total català per a les dues comarques de litoral de Terres de l'Ebre.

Gràfic 4.13. Evolució del nombre d'amarradors a les comarques de litoral de les Terres de l'Ebre, 2001-2007, i conjunt català

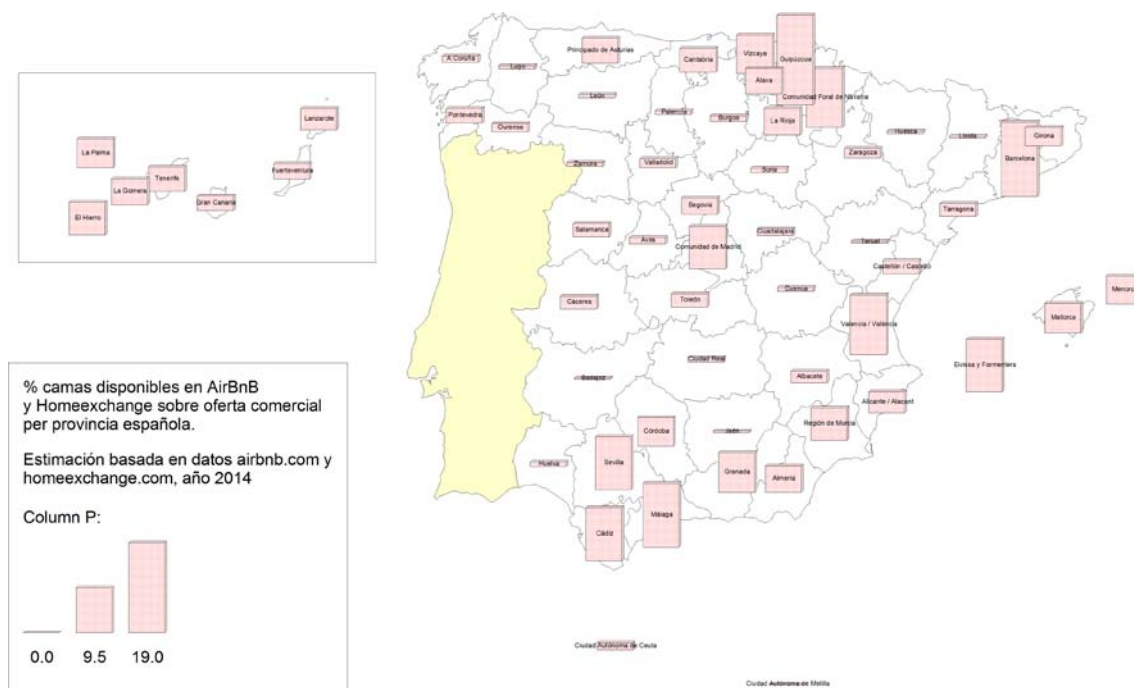
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

3.3 Turisme col·laboratiu

En aquest apartat volem oferir una primera aproximació a la situació del fenomen emergent del turisme col·laboratiu a les Terres de l'Ebre. Aquest sistema d'organització de viatge i producció es basa en l'intercanvi de productes (com ara viatges i allotjament) i experiències turístiques (dinars,

excursions, cursos, etc.), més o menys regulat i comporta o no una transacció econòmica, en una comunitat d'usuaris, normalment suportada per una plataforma web que compleix funcions de moderador, filtre, repositori o agència en línia. El model "pur" o *peer-to-peer* de turisme col·laboratiu preveu que dues parts es posin en contacte i acordin intercanviar, per exemple, la disponibilitat d'una habitació, una propietat sencera o un viatge en cotxe privat, durant un període de temps determinat, generalment simultani. Tanmateix, la dificultat de realitzar una adaptació perfecta entre usuaris, sobretot en el cas de destinacions molt atractives, ha donat pas a la proliferació (i l'enorme èxit comercial) de models híbrids de turisme col·laboratiu, que sí que preveuen una transacció econòmica; per molt que comparteixen el model semàntic, comunicatiu, i fins i tot estètic de la xarxa social, aquests "nou gegants" del negoci de la mobilitat, com ara Über o Airbnb, han acabat ocupant un nínxol important en l'oferta turística de les destinacions més dinàmiques, a vegades supeditant les barreres a l'expansió de l'oferta turística regulada en raó del seu caràcter "espontani" i informal (qüestió força criticada en alguns contextos socialment sensibles en què s'ha demostrat l'impacte que la "conversió" a ús turístic de la residència pot tenir sobre valors immobiliaris i pràctiques especulatives), i però al mateix temps permetent ampliar la gama, el disseny i el reclam de les destinacions que a través d'aquesta oferta es presenten com a més genuïnes, integradores, i confortables per a viatgers culturalment exigents.

Figura 4.7. Grau de penetració de l'oferta de Airbnb i HomeExchange com a percentatge de l'oferta de llits als equipaments comercials, 2014

Font: elaboració pròpia a partir de dades de <<http://www.airbnb.com>> i <<http://www.homeexchange.com>> (últim accés 2/12/2014)

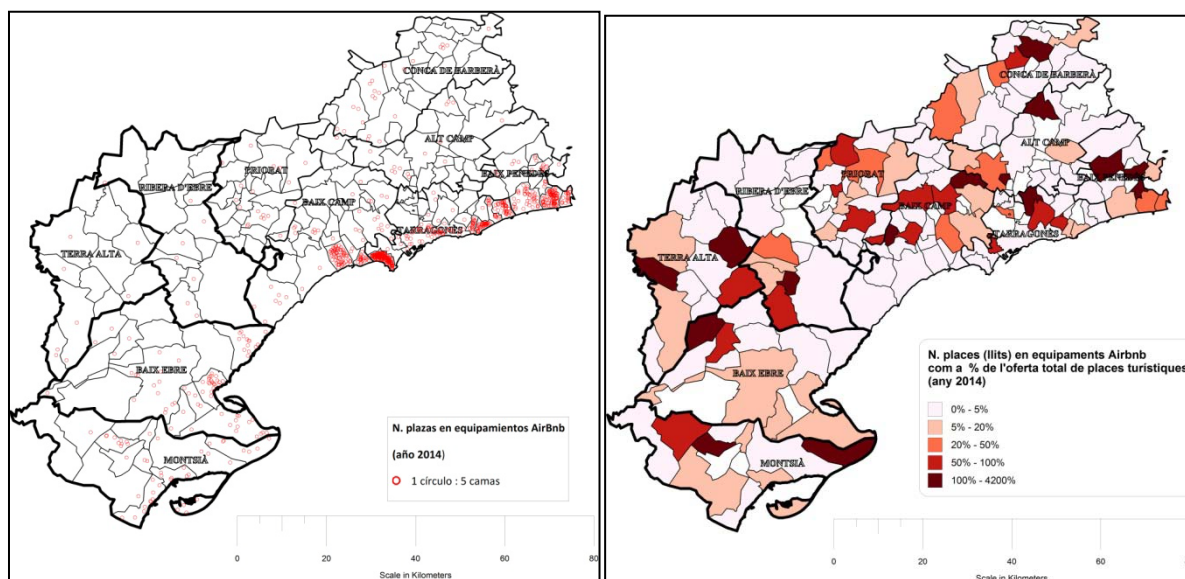
Resulta, doncs, interessant avaluar el nivell de penetració a la demarcació de les Terres de l'Ebre d'algunes d'aquestes modalitats turístiques emergents, i sobretot l'oferta en xarxes d'allotjament reticular, com el defineix l'autora Jeanne Germann Molz en diferents treballs fundacionals de l'estudi d'aquest fenomen. D'aquest punt de vista, les Terres de l'Ebre representen un context particular, ni prou "urbà" —qualitat que s'associa generalment a la disponibilitat d'aquests serveis— ni tan sols urbanitzat en el sentit estricte, que podria indicar la disponibilitat de l'excedent de capacitat (d'habitatge o serveis privats, per exemple) que el turisme *peer-to-peer* s'ocupa de "reciclar". Una primera aproximació a aquest tema ha de partir des de la situació del territori espanyol.

A la figura 4.7 s'il·lustren els graus de penetració a les províncies espanyoles del conjunt de les dues principals plataformes i models exemplars d'allotjament reticular, Airbnb i Homeexchange, que tenen respectivament una oferta d'aproximadament 70.000 places (entre propietats senceres, habitacions i habitacions compartides) i 3.000 places (generalment propietats senceres) en el territori estatal. El mapa il·lustra un grau de penetració més alt en les

principals regions urbanes, com Barcelona, Madrid, València i Sevilla (i una notable concentració al País Basc i Navarra), en algunes regions de costa més urbanitzades i madures, com la Costa Blanca, i territoris caracteritzats per formes més “creatives” de turisme com Eivissa. Observem també com la província de Tarragona registra un nivell de penetració de l’allotjament col·laboratiu més aviat baix, per exemple amb relació a la Costa Brava o a la Costa Blanca.

Les dades relatives als municipis i comarques de Terres de l’Ebre que s’exposen a la figura 4.8, només referint-se a l’oferta en la xarxa Airbnb (com s’ha dit abans, un model híbrid de turisme col·laboratiu), il·lustren una concentració encara més baixa en aquesta delimitació respecte a les altres comarques i municipis de Tarragona.

Figura 4.8. Presència de l’oferta de Airbnb als municipis de Terres de l’Ebre. Esquerra: n. absolut llits; Dreta: n. llits com a percentatge de l’oferta als equipaments comercials, 2014

Font: elaboració pròpia a partir de dades de <<http://www.airbnb.com>> i <<http://www.homeexchange.com>> (últim accés 2/12/2014)

Aquests mapes mostren una presència discreta d’oferta d’allotjament Airbnb només en alguns municipis de la costa (l’Ampolla i l’Ametlla de Mar); tanmateix, és interessant notar com en alguns municipis, tant de la costa com de l’interior (S. Jaume d’Enveja i la Galera al Montsià; Paüls al Baix Ebre; Caseres i Corbera d’Ebre a la Terra Alta; Ginestar a la Ribera d’Ebre), l’oferta de llits en

Airbnb supera l'oferta "comercial". En el cas d'altres formes d'allotjament col·laboratiu l'oferta és significativa només en els municipis de Tortosa, l'Ametlla de Mar i Amposta.

Pel que fa a les altres formes de turisme *peer-to-peer*, la taula 9 il·lustra les dades globals d'oferta de diferents tipus de productes als municipis de les comarques de Terres de l'Ebre. Hi destaca l'oferta de productes HelpJob (una plataforma col·laborativa basada en el treball voluntari en granges o tallers a canvi d'hospitalitat de franc), especialment a la comarca del Baix Ebre.

Taula 4.9. Oferta de places i altres productes de turisme col·laboratiu, 2014

Municipis	Total places est. Comerc	Total Llits Airbnb	Perc. Airbnb Sobre est. Comer.	Places Couch-surfing	Places Home Exchange	Productes Blablcar (ida)	Productos Trip4Rea l	Helpxjob	Ofertes Knoc.com	Ofertes SocialCar
Aldover	8	0	0,0%	2	0	0	0	1	0	0
Alfara de Carles	22	0	0,0%	0	0	0	0	0	0	0
L'ametlla de Mar	2.922	110	3,8%	10	3	1	0	0	0	0
Benifalset	38	0	0,0%	0	0	1	0	1	0	0
Xerta	30	19	63,3%	3	0	0	0	3	0	0
Paüls	18	18	100,0%	0	0	0	0	0	0	0
Perelló, El	331	0	0,0%	0	0	0	0	2	0	0
Roquetes	0	0	0,0%	7	0	0	0	0	0	0
Tivenys	4	0	0,0%	0	0	0	0	0	0	0
Tortosa	727	118	16,2%	76	0	0	0	7	0	0
Deltebre	1.804	107	5,9%	10	0	2	0	0	0	0
Camarles	0	42	0,0%	2	0	0	0	4	1	0
L'Aldea	93	15	16,1%	0	0	0	0	2	0	0
L'Ampolla	1.449	167	11,5%	4	15	0	0	1	0	0
BAIX EBRE	7.446	596	8,0%	114	18	4	0	21	1	0
Alcanar	1.780	79	4,4%	4	6	0	0	0	2	0
Amposta	1.136	29	2,6%	52	3	0	0	0	1	0
La Sénia	138	0	0,0%	0	0	0	0	0	0	0
Freginals	0	17	0,0%	0	0	0	0	1	0	0
La Galera	12	72	600,0%	0	0	0	0	0	0	0
Godall	0	6	0,0%	0	0	0	0	0	0	0
Mas de Barberans	20	11	55,0%	0	0	0	0	0	0	0
Masdenverge	42	6	14,3%	0	0	0	0	0	0	0
Sant Carles de la Ràpita	903	87	9,6%	0	6	2	0	0	0	0
Santa Bàrbara	105	0	0,0%	0	0	0	0	2	0	0
Ulldecona	47	4	8,5%	2	0	0	0	0	0	0
Sant Jaume d'Enveja	44	52	118,2%	0	0	0	0	0	0	0
MONTSIÀ	4.227	363	8,6%	58	15	0	0	3	3	0
Ascó	5	0	0,0%	0	0	0	0	0	1	0
Benissanet	61	8	13,1%	0	0	0	0	0	0	0
Flix	75	0	0,0%	1	0	1	0	0	0	0
Garcia	0	5	0,0%	0	0	0	0	1	0	0
Ginestar	4	10	250,0%	1	0	0	0	0	0	0
Miravet	28	2	7,1%	0	0	0	0	0	0	0
Mora d'Ebre	29	9	31,0%	0	0	2	0	0	0	0
Mora la Nova	135	0	0,0%	0	0	0	0	0	0	0
La Palma d'Ebre	9	0	0,0%	0	0	0	0	0	0	0
Rasquera	31	18	51,8%	0	0	0	0	4	0	0
Riba-Roja d'Ebre	237	10	4,2%	0	0	0	0	1	0	0
Tivissa	177	0	0,0%	4	0	1	0	1	0	0
La Torre de l'Espanyol	0	4	0,0%	0	0	0	0	0	0	0
Vinebre	59	0	0,0%	0	0	0	0	0	0	0
RIBERA D'EBRE	850	66	7,8%	6	0	3	0	0	0	0
Arnes	507	17	3,4%	0	0	0	0	0	0	0
Batea	36	4	11,1%	4	0	0	0	0	0	0
Bot	218	0	0,0%	0	0	0	0	0	0	0
Caseres	5	5	100,0%	1	0	0	0	0	0	0
Corbera d'Ebre	4	6	150,0%	0	0	0	0	0	0	0
La Fatarella	30	0	0,0%	0	0	0	0	0	0	0
Gandesa	103	0	0,0%	2	0	0	0	1	0	0
Horta de Sant Joan	203	18	8,9%	0	0	0	0	0	0	0
El Pinell de Brai	20	10	50,0%	0	0	0	0	1	0	0
La Pobla de Massaluca	145	0	0,0%	0	0	0	0	0	0	0
Prat de Compte	6	0	0,0%	1	0	0	0	0	0	0
Vilalba dels Arcs	36	0	0,0%	0	0	0	0	1	0	0
TERRA ALTA	1.312	60	4,6%	8	0	0	0	3	0	0

Font: elaboració pròpia de dades procedents de <<http://www.airbnb.com>>, <<http://www.homeexchange.com>>, <<http://www.couchsurfing.com>>, <<http://www.blablcar.com>>, <<http://www.trip4real.com>>, <<http://www.helpxjob.com>>, <<http://www.knoc.com>>, <<http://www.socialcar.com>> (consultades 12/2/2015)

4. Resultats i impacte territorial del turisme a les Terres de l'Ebre

4.1 Taxes d'ocupació

En aquest apartat prenem en consideració algunes mesures de *performance* del producte turístic de Terres de l'Ebre. En primer lloc, se'n considera un aspecte estrictament empresarial, o sigui, les taxes d'ocupació a les diferents classes d'equipament. En les taules 4.10 i 4.11 s'il·lustren les dades anuals basades en l'enquestes de conjuntura de l'Observatori Turístic CDTE per a les zones de litoral i interior de Terres de l'Ebre en el període 2011-2014.

Taula 4.10. Taxes d'ocupació als establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral), 2010-2014

	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2011	57,4%	34,8%	48,2%	37,0%	54,0%
TOT-2012	56,2%	32,9%	46,4%	31,1%	49,1%
TOT-2013	54,7%	30,9%	44,8%	32,9%	40,3%
TOT-2014	54,8%	30,9%	45,0%	32,5%	38,7%
2011/12	-2,2%	-10,3%	-3,9%	-15,8%	-9,1%
2012/13	-2,7%	-5,4%	-3,5%	5,9%	-17,8%
2013/14	0,3%	-0,1%	0,5%	-1,2%	-4,0%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE

Taula 4.11. Taxes d'ocupació als establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona interior), 2010-2014

	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2011	34,8%	48,2%	37,0%	54,0%	39,0%
TOT-2012	32,9%	46,4%	31,1%	49,1%	33,6%
TOT-2013	30,9%	44,8%	32,9%	40,3%	34,0%
TOT-2014	30,9%	45,0%	32,5%	38,7%	33,3%
2011/12	-5,4%	-3,9%	-15,8%	-9,1%	-13,7%
2012/13	-6,1%	-3,5%	5,9%	-17,8%	1,2%
2013/14	-0,1%	0,5%	-1,2%	-4,0%	-2,1%

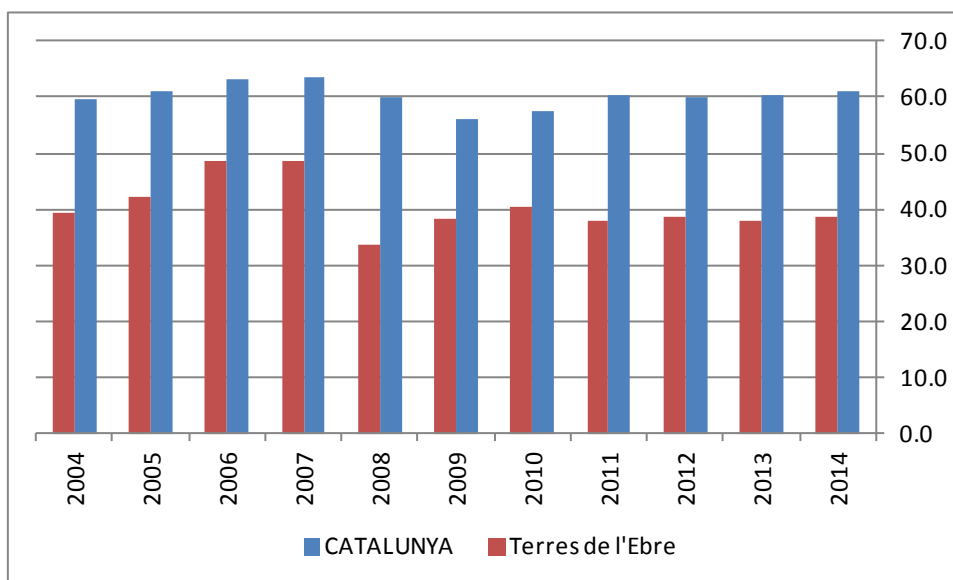
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE

Les taxes anuals mitjanes són força altes per al sector hotelier del litoral i més moderades en les altres classes d'equipaments. El resultat en taxes globals per a tot el sector receptor està en línia amb les de zones turístiques d'interès moderat i en lleugera disminució respecte als resultats del 2013, tendència que segueix la dels últims quatre anys, per molt que s'inverteixi els sectors d'hotels i d'apartaments el 2014.

La mateixa tendència s'observa en la zona d'interior, on només el sector de càmpings aconsegueix millorar, mentre que el sector de turisme rural és el que més sofreix la tendència negativa.

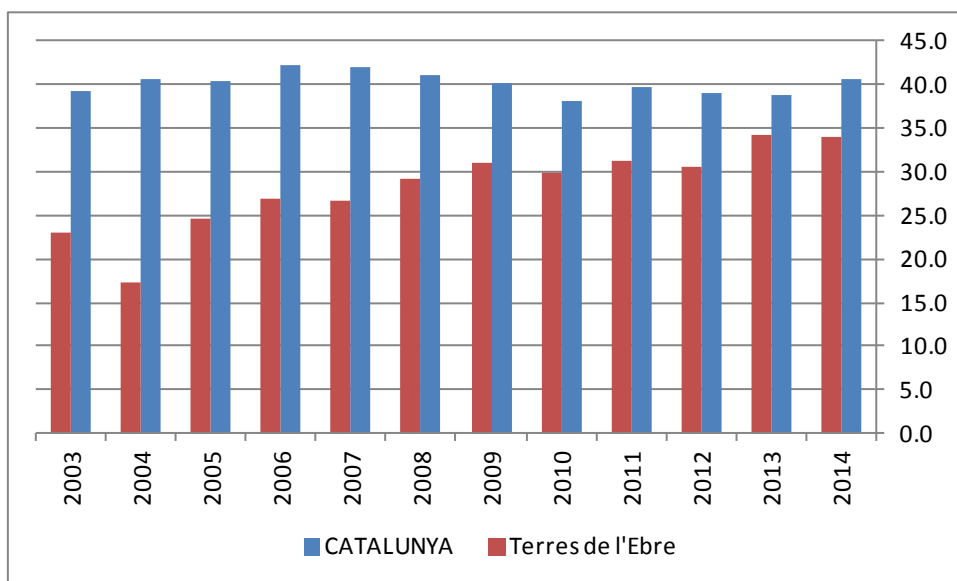
En conjunt, les Terres de l'Ebre han evolucionat de manera desigual respecte a Catalunya (gràfic 4.14 – 4.15), han crescut lleument (i menys que a Catalunya en conjunt), en el sector hotelier, han baixat en el sector de càmping —quan l'ocupació d'aquest sector a Catalunya ha crescut notablement el 2014— i han crescut de manera significativa i més que a Catalunya en conjunt en el sector del turisme rural.

Gràfic 4.14. Taxa d'ocupació dels establiments hotelers a les Terres de l'Ebre, en comparació amb Catalunya, anys 2004-2014

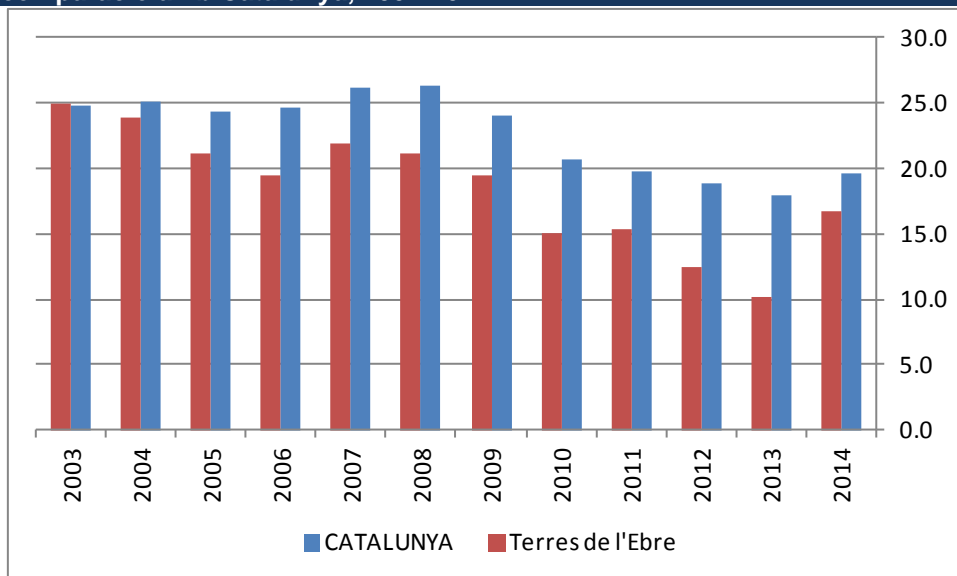
Font: vegeu taules 4.10 i 4.11

Gràfic 4.15. Taxa d'ocupació dels càmpings a les Terres de l'Ebre en comparació amb Catalunya, 2004-2014

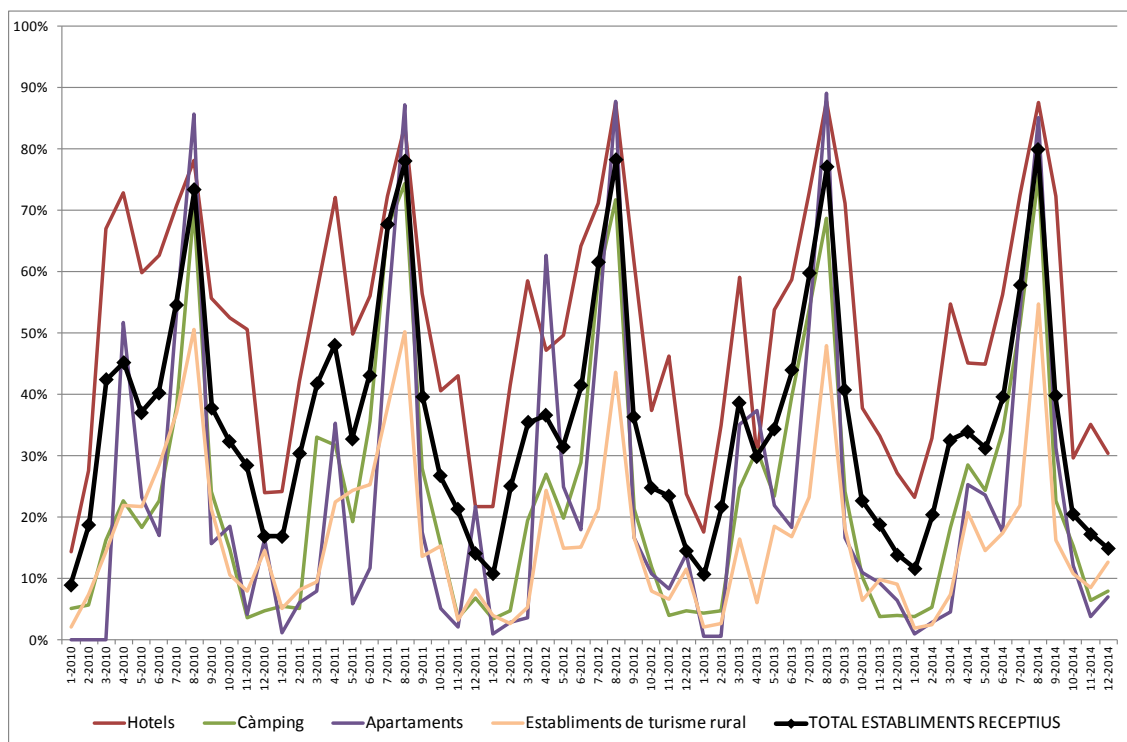
Font: vegeu taules 4.10 i 4.11

Gràfic 4.16. Taxa d'ocupació dels establiments de turisme rural a les Terres de l'Ebre en comparació amb Catalunya, 2004-2014

Font: vegeu taules 4.10 i 4.11

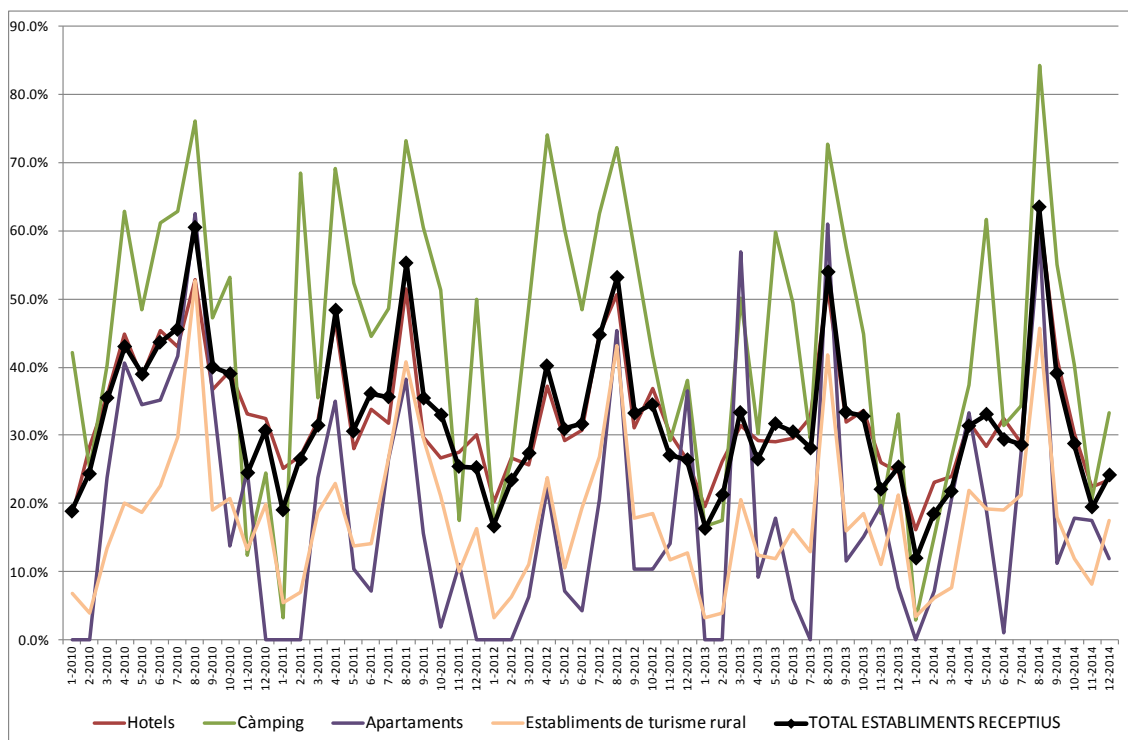
Gràfic 4.17. Taxes d'ocupació en diferents classes d'establiments turístics de Terres de l'Ebre (zona litoral), valors mensuals, 2010-2014

Font: vegeu taules 4.10 i 4.11

En els gràfics 4.17 i 4.18 mostrem les tendències conjunturals en el litoral i en l'interior per als diferents sectors receptius; s'hi tornen a observar pics d'ocupació marcats a l'agost i durant la Setmana Santa en el litoral, i tendències menys marcades i previsibles en el cas del turisme d'interior, en què destaquen les diferències de patrons entre anys diferents especialment per al sector càmping. L'anàlisi de la variació intermensual de les taxes el 2014 indica que aquests índexs han anat creixent lleugerament en tots els sectors d'allotjament amb excepció dels càmpings a la zona d'interior, mentre que les taxes d'ocupació dels apartaments baixen en les dues demarcacions; la variabilitat intermensual creix en general a l'interior mentre es manté als nivells del 2013 al litoral, amb una certa disminució al sector hotelier.

Gràfic 4.18. Taxes d'ocupació en diferents classes d'establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona interior), valors mensuals, 2010-2015

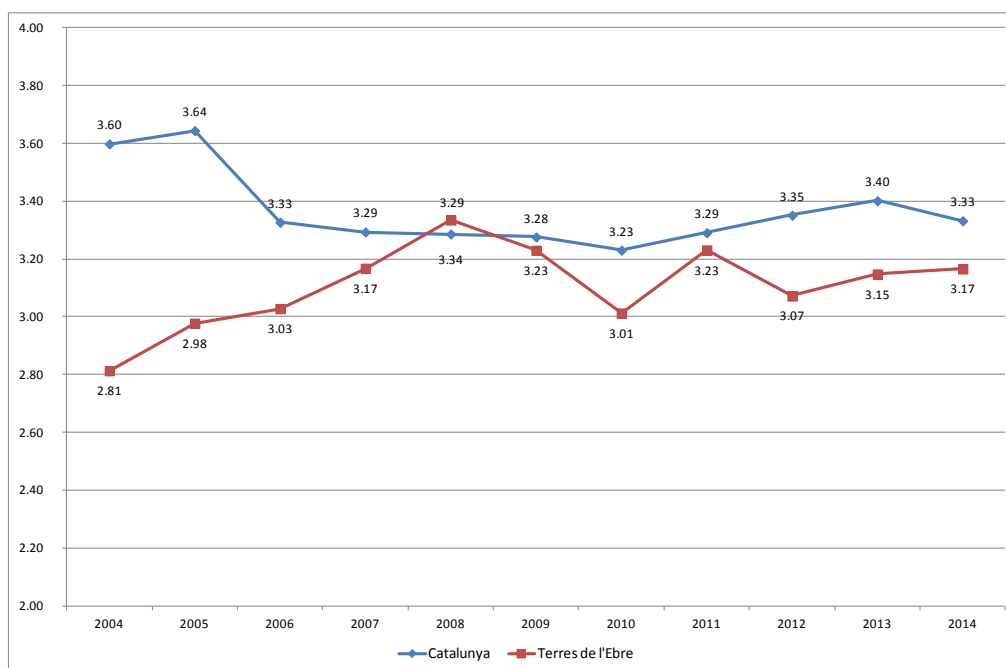

Font: vegeu taules 4.10 i 4.11

4.2 Durada de les estades

Amb relació a Catalunya en el seu conjunt, les estades a les Terres de l'Ebre han estat més breus en els últims deu anys (excepte el 2008), tot i que el 2014 la diferència s'ha reduït: mentre la durada de les estades a les Terres de l'Ebre ha crescut del 0,6%, ha disminuït del 2% al conjunt de Catalunya (gràfic 4.19, i per tipus d'establiments als gràfics A.4.28-31 de l'annex).

Gràfic 4.19. Durada de les estades (mitjana nits) en tots els establiments turístics de les Terres de l'Ebre amb relació a la tendència catalana, 2004-2014

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Utilitzarem una altra vegada les dades conjunturals de l'Observatori Turístic CDTE per analitzar les tendències recents quant a la durada de les visites. Il·lustrem les dades mitjanes anuals en les taules 4.12 i 4.13, en què es pot veure el creixement gradual de la durada de les estades en el litoral fins a la flexió de l'últim any; tendència oposada, encara que lleugerament, als hotels; i la tendència erràtica de les estades a l'interior, on les estades de més d'una nit acaben sent més curtes que en el litoral, i el 2013 només han millorat els seus resultats els càmpings.

Taula 4.12. Durada de les estades (mitjana nits) en establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral), 2011-2014, valors mitjans anuals

	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2011	3,26	4,10	5,45	2,42	3,53
TOT-2012	3,05	4,20	5,45	2,51	3,45
TOT-2013	3,22	3,89	5,33	2,42	3,52
TOT-2014	2,88	4,28	5,66	2,50	3,46
2011/12	-6,6%	2,6%	0,1%	3,6%	-2,2%
2012/13	5,8%	-7,6%	-2,3%	-3,5%	1,8%
2013/14	-10,6%	10,1%	6,3%	3,0%	-1,7%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE

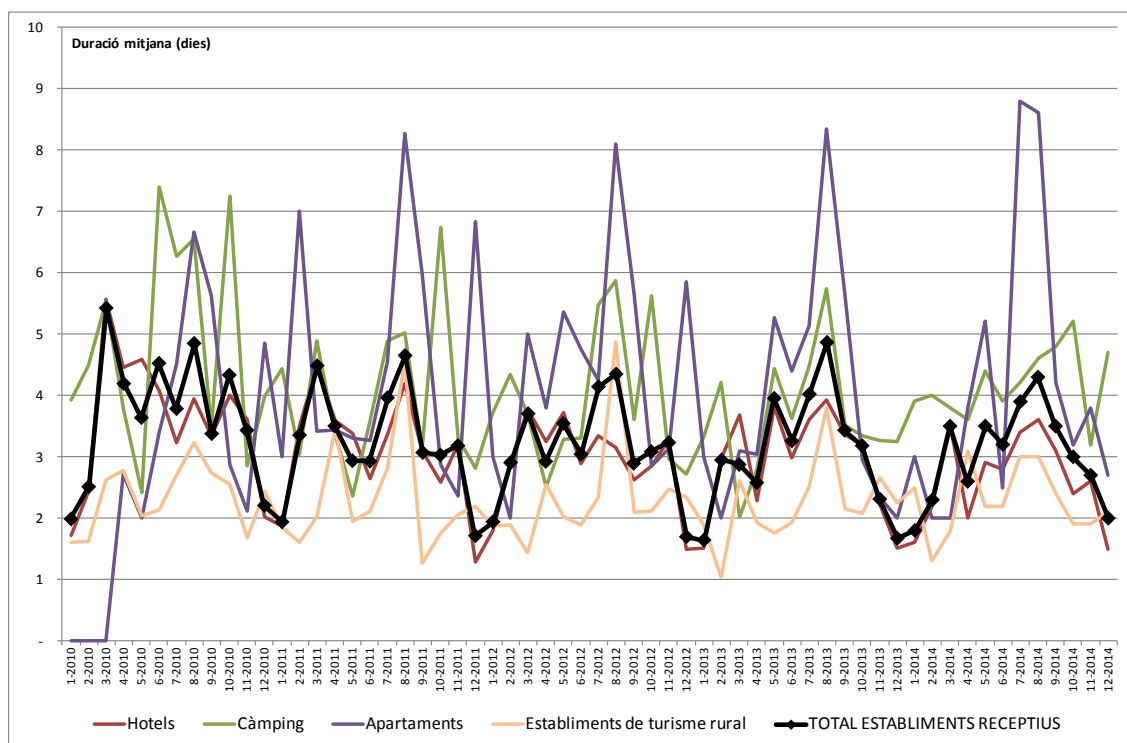
Taula 4.13. Durada de les estades (mitjana nits) en establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona interior), 2011-2014, valors mitjans anuals

	Hotels	Càmping	Apartaments	Establiments de turisme rural	TOTAL
TOT-2011	1,99	3,51	2,58	2,83	2,25
TOT-2012	2,08	3,18	2,57	2,61	2,32
TOT-2013	2,04	3,22	3,15	2,57	2,29
TOT-2014	1,89	3,04	3,31	2,83	2,16
2011/12	5,0%	-9,2%	-0,6%	-8,0%	3,2%
2012/13	-2,3%	1,1%	22,7%	-1,3%	-1,2%
2013/14	-7,0%	-5,6%	5,3%	10,2%	-5,8%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE

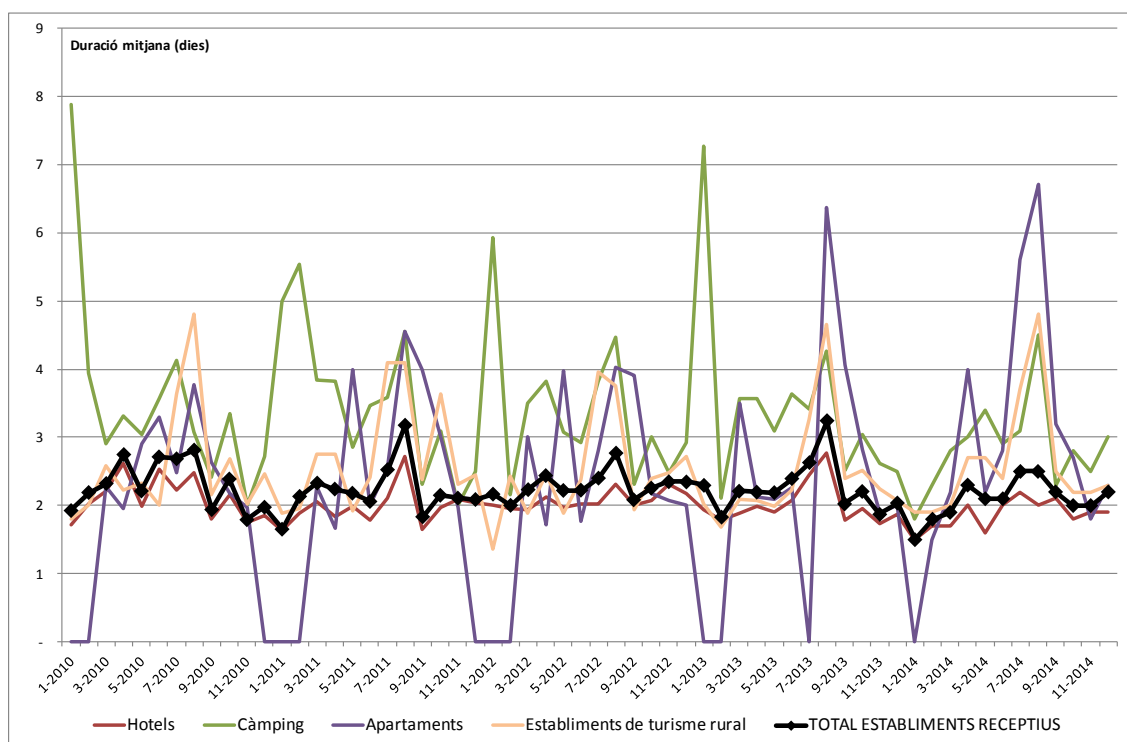
Les tendències conjunturals en els dos àmbits s'il·lustren en els gràfics 4.20 i 4.21. Resulta evident que la durada de les estades és poc dependent de l'època de l'any, encara que sigui generalment més baixa en els mesos hivernals. Hi notem també el creixement gradual de les durades de les estades als apartaments turístics, tant al litoral com a l'interior, i la recuperació dels càmpings del litoral, mentre continua disminuint la durada de les estades als hotels, per sota de les nits al litoral i de les dues nits a l'interior.

Gràfic 4.20. Durada de les estades (mitjana nits) en diferents classes d'establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona litoral), valors mensuals, 2010-2014

Font: vegeu taules 4.12. i 4.13

Gràfic 4.21. Durada de les estades (mitjana nits) en diferents classes d'establiments turístics de les Terres de l'Ebre (zona interior), valors mensuals, 2010-2014

Font: vegeu taules 4.12. i 4.13

A les A.4.28-A.4.30 de l'annex, notem com la durada de les estades ha crescut en el sector hotelier el 2014 en context de flexió al conjunt de Catalunya, mentre que continua reduint-se en el sector del càmping en conformitat amb la tendència del país i continua enfonsant-se en el sector de turisme rural per sota de la dada global de Catalunya, tendència mantinguda sense excessives variacions al llarg de la última dècada.

4.3 Despesa i satisfacció dels turistes

Les dades sobre la despesa turística i la satisfacció dels visitants, aspectes que la teoria turística indica com a fortament relacionats entre si, estan disponibles només per a la demanda domèstica (viatgers espanyols), i fins al 2009. En la taula 4.14 s'ofereixen les dades relatives a l'últim any disponible, mentre que l'evolució històrica de la despesa per càpita i del nivell de satisfacció s'il·lustren en els gràfics 4.22 i 4.23.

Així, podem veure com el 2009 Terres de l'Ebre interceptava solament el 2,5% de la despesa turística declarada dels viatgers espanyols a Catalunya, però

amb una quota per càpita per sobre de la mitjana catalana i fins i tot de la mateixa Barcelona, i molt per sobre de Costa Daurada i Costa Brava, la qual cosa indica que Terres de l'Ebre té una capacitat diferencial interessant de "generar" despesa, o més aviat per atreure un perfil de turista espanyol de més poder adquisitiu o perquè té recursos de qualitat més elevada, i això mereix una anàlisi ulterior que deixem per a plantejaments futurs. Es nota que també el nivell de satisfacció expressat pels viatgers espanyols és bastant elevat i per sobre de la mitjana catalana. En tots dos aspectes Terres de l'Ebre ha anat millorant els resultats durant el període 2001-2009, com podem constatar en els gràfics 4.22 i 4.23.

Taula 4.14. Despesa turística i nivell de satisfacció del turista a les comarques de Catalunya, 2009

	Despesa declarada total (1) (milions d'euros)	Despesa declarada per persona i viatge (euros)	Grau de satisfacció del viatge (2)
Tot Catalunya	1726,4	297	8
Barcelona	789	302,2	8,2
Catalunya Central	101,8	375,2	8
Costa Brava	176,8	269,7	8,1
Costa Daurada	377,6	262,9	8
Costa del Garraf	58,4	325,5	8,6
Costa de Barcelona-Maresme	59,1	376,1	8
Pirineus-Prepirineus	66	366,4	8
Terres de l'Ebre	44,7	340,2	8,2
Terres de Lleida	23,4	220,8	8,9
Val d'Aran	29,5	353,7	8,6
Δ Terres de l'Ebre s. Catalunya		14,5%	2,5%

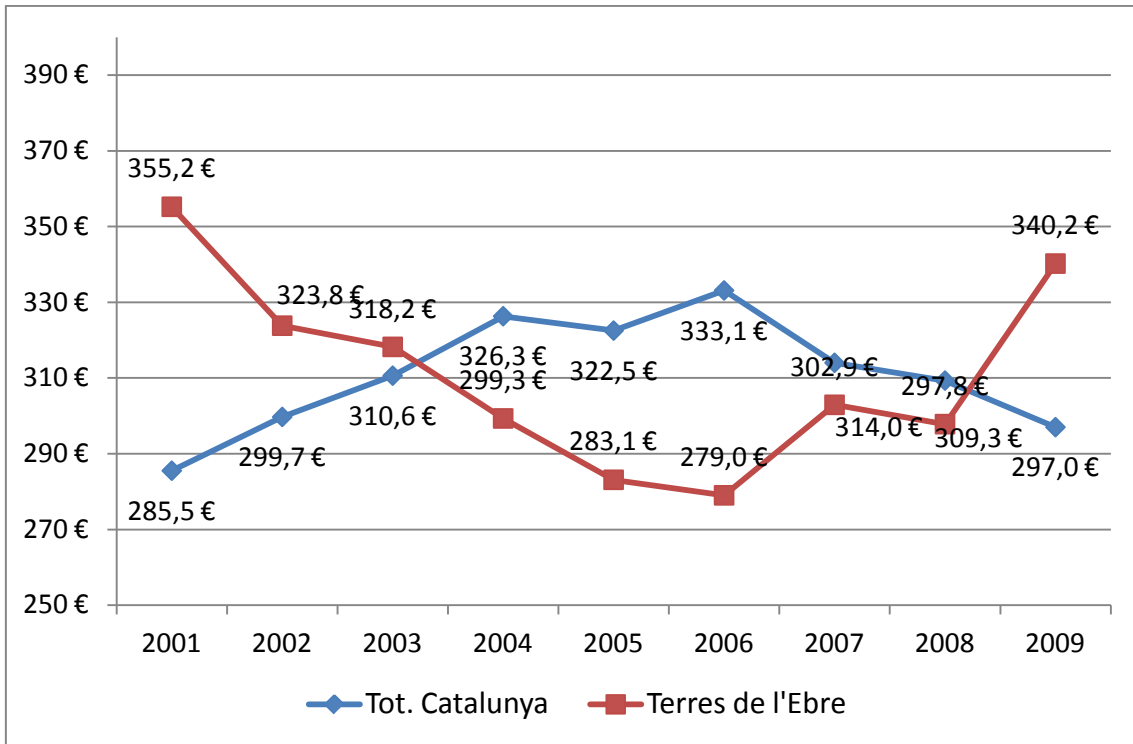
Font: Direcció General de Turisme i Idescat

(1) Els resultats fan referència als turistes residents a la resta d'Espanya de quinze anys i més.

(2) Grau de satisfacció: mitjana de puntuació (d'1 a 10) assignada a cadascun dels viatges declarats.

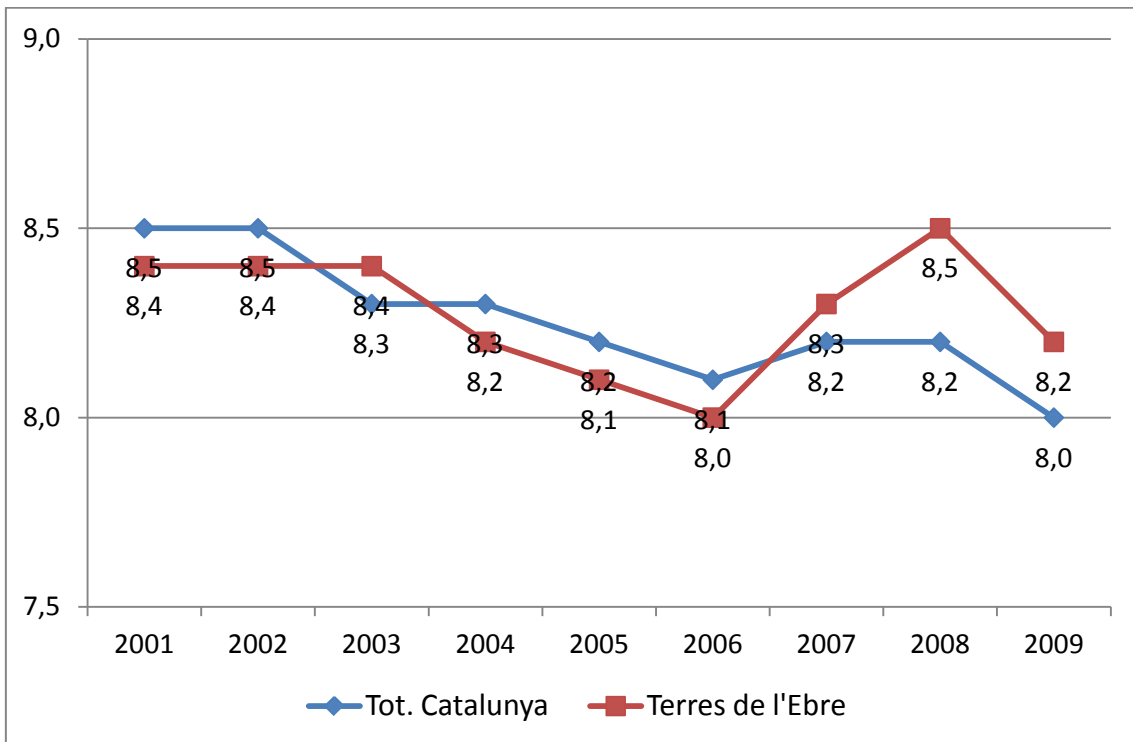
Institut d'Estadística de Catalunya

Gràfic 4.22. Despesa per càpita dels turistes espanyols a Terres de l'Ebre, i comparació amb el nivell mitjà a Catalunya, 2001-2009

Font: vegeu taula 4.14

Gràfic 4.23. Nivell de satisfacció dels turistes espanyols a les Terres de l'Ebre, i comparació amb el nivell mitjà a Catalunya, 2001-2009

Font: vegeu taula 4.14

4.4 Valoració de la destinació de les Terres de l'Ebre: enquesta 2014

Tornem a utilitzar informacions procedents de la memòria "Terres de l'Ebre: Estiu 2014" de l'Observatori Turístic CDTE per apreciar millor les pràctiques, percepcions i valoracions de la destinació Terres de l'Ebre entre els turistes d'estiu, amb dades d'enquesta.

Quant a la fidelitat a la destinació, un 30,9% dels turistes de les Terres de l'Ebre que hi vénen durant l'estiu ho fan per primer cop i un 60,1% dels turistes repeteixen la seva destinació de viatge. Els "retorns" creixen respecte al 2013 de gairebé 8 punts, seguint amb la tendència dels últims anys.

Anar a la platja (64,8%, menys 10 punts amb respecte al 2013), els valors culturals (36,2%) i la relaxació i el descans (35,5%) són les opcions més esmentades com a **activitats realitzades** durant l'estada a les Terres de l'Ebre el 2014. Darrere n'hi ha d'altres com el passeig (25,5%), la gastronomia (15,3%), el cicloturisme (14,5%), el senderisme (10,4%) i les activitats nàutiques (9%). Relaxar-se sense sortir de l'establiment és l'activitat realitzada pel 36,7% dels turistes que viatgen acompanyats de la família amb nens entre 0 i 5 anys. Es pot dir que no obstant l'enfocament fort de la marca en les activitats a l'entorn natural, les opcions més generalistes continuen practicant-se més, i hi surt com activitat de pes la visita als llocs d'interès culturals, que era gairebé absent en les enquestes anteriors. Tot i la força creixent de les DO locals, com la Terra Alta, només el 2,2% dels visitants declara haver visitat cellers i vinyes durant l'estada.

Pels turistes d'estiu, el Parc Natural del Delta de l'Ebre es configura com la **destinació més visitada** dels turistes allotjats a hotels, càmpings i establiments de turisme rural de les Terres de l'Ebre, i registra un 50,5% de freqüència. Amb això consolida la seva importància respecte al 2013, i es revela particularment atractiva pels turistes de càmping i els turistes allotjats als municipis costaners. La segueixen les visites a Tortosa (15,6%, i en forta flexió, però capta el 31,3% dels turistes estrangers), i els pobles del Montsià (13,4%, i creixent). Per sota hi ha el Parc Natural dels Ports (9,9%, pujant a 35,4 amb els turistes allotjats a l'interior), que també perd força, Horta de Sant Joan (9,6% i puja, i el 33,6% dels turistes allotjats a l'interior), la resta dels pobles de la Terra

Alta (5,5%) i la ciutat de Tarragona (5,5%), encara que es trobi fora de la delimitació.

Quant a la **despesa mitjana a la destinació** per persona (sense incloure allotjament ni transport), el rang de despesa mitjana més freqüent durant l'estada a les Terres de l'Ebre és de menys de 200 € per persona (vegeu la figura 4.9), i repeteix la posició assolida el 2013 i n'augmenta la quota. L'1% dels turistes té una despesa superior als 500 € per persona durant tota la seva estada (lleu inflexió respecte al 2013). També baixen els rangs de despesa mitjana d'entre 200 € a 300 € i d'entre 300 € a 500 € per persona; globalment, la despesa mitjana per persona a l'estiu de 2014 ha estat de 129 €, mentre que el 2013 va ser de 132€.

El 70,6% dels turistes estrangers tenen una despesa menor de 200 €, però mitjanament gasten més (213 € al dia contra els 105,7 € dels catalans i 117,3 € dels de la resta de l'estat). Els turistes de més edat presenten una despesa mitjana per persona superior a la resta de grups d'edat (246,8 € al dia els majors de 65 anys).

Figura 4.9. Despesa mitjana dels turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre durant el total de la seva estada, 2013-2014

	Turistes 2013	Turistes 2014
Menys de 200 €	63,3%	64,4%
De 200 a 300 €	9,5%	6,1%
De 301 a 500	6,4%	2,1%
De 501 a 900	0,8%	0,7%
De 901 a 1000	0,4%	0,2%
De 1001 a 2000	0,2%	0,1%
Més de 2001	0,0%	0,0%
Ns/Nc	19,3%	26,4%
MITJANA PER PERSONA	132 €	129 €
DESVIACIÓ TÍPICA	169 €	138 €

Base 2013: 507
Base 2014: 754

Font: Observatori Turístic CDTE, 2014

Quant a la **valoració de diferents aspectes de la destinació**, en una escala de l'1 al 5, el grau de satisfacció general, per terme mitjà, que manifestaren els

turistes enquestats a l'estiu de 2014 va ser d'un 4,5, amb la qual cosa va baixar lleugerament una dècima respecte al 2013 (figura 4.10). Tot i això, diferents aspectes han obtingut uns resultats superiors a l'any anterior. El més destacat és el de la qualitat del transport públic (vuit dècimes), seguit per la seguretat (quatre dècimes, i esdevé l'aspecte més ben valorat pels turistes catalans, amb una puntuació mitjana de 4,9), i les facilitats per als vianants (quatre dècimes), mentre que ha baixat la percepció de la relació qualitat/preu (menys dos dècimes, però millor valorat pels turistes estrangers). D'aquests aspectes, es valoren més els preus (4,6), i la qualitat (4,5). El 28,7% dels turistes estrangers també puntuen satisfactòriament l'entreteniment i la vida nocturna de les Terres de l'Ebre, mentre que l'ítem dels equipaments a les platges el valoren positivament el 53,3% dels turistes de la resta de l'Estat.

Figura 4.10. Valoració de diferents aspectes de la destinació pels turistes d'estiu a les Terres de l'Ebre, 2013-2014

	2013	2014
Neteja de les àrees públiques	4,2	4,2
Seguretat	4,4	4,8
Amabilitat de la gent	4,7	4,8
Transports públics	3,1	3,9
Facilitats per als vianants	4,3	4,7
Entreteniment i vida nocturna	3,7	4,1
Ambient natural	4,7	4,7
Neteja de les platges i el mar	4,1	4,0
Equipaments de les platges	3,9	4,0
Senyalització	4,2	4,2
Relació qualitat/preu	4,4	4,2
Grau de satisfacció general	4,6	4,5

Base 2013: 507
Base 2014: 754

Valoració d'1 – molt deficient – a 5 – excel·lent
Font: Observatori Turístic CDTE, 2014

Considerar el territori de les Terres de l'Ebre una destinació que proporciona calma és el significat més freqüent entre els turistes que hi arriben, amb una freqüència de resposta d'un 46,1% (i escollit per un de cada dos turistes catalans i de la resta de l'Estat), seguit del significat "natura" (8,1%) i "vacances" (6%).

4.5 Indicadors de desenvolupament turístic (intensitat i estrès)⁷

Acabem amb una aproximació territorial a l'anàlisi basada en indicadors que en la teoria geogràfica del turisme serveixen per identificar zones de pressió antròpica excessiva sobre els recursos socials, natural i culturals d'una regió o destinació (indicador d'intensitat turística, donat per l'estona de visitants per residents; i indicador d'estrès turístic, donat per la ràtio de visitants per km²).

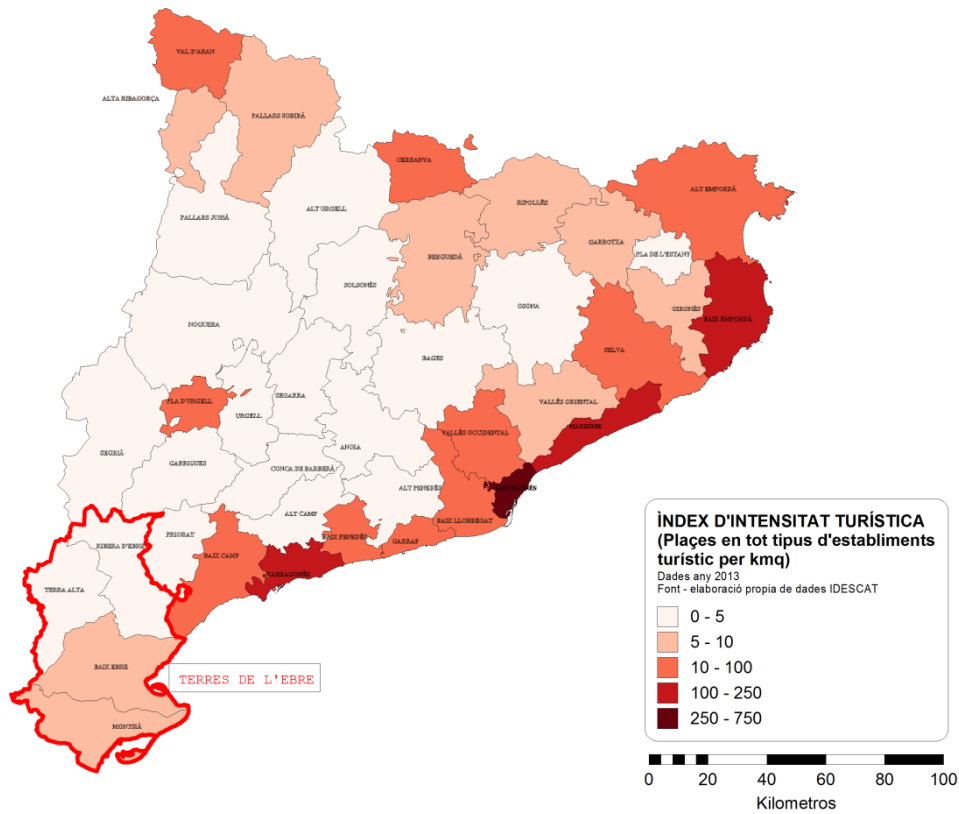
Com que manquen dades desagregades territorialment sobre la demanda per sota del nivell de les marques, utilitzem com a *proxy* d'això les dades d'oferta que estan disponibles en l'àmbit municipal, i interpretem la presència d'infraestructura receptiva en un lloc determinat com a indicador de desenvolupament i alhora pressió antròpica sobre els recursos. Així podem generar mapes que posen en evidència on es concentren les àrees en què la gestió territorial del turisme cobra una importància particular, o més aviat (i cal esperar que sigui el cas de Terres de l'Ebre) on s'identifica un "buit" de desenvolupament amb escassetat d'infraestructura enfront d'un potencial representat per recursos i atraccions territorials situats en zones específiques, que detallarem més endavant.

Els mapes en les figures 4.11-38 ofereixen una representació dels valors d'aquests indicadors pel que fa a les comarques de Catalunya, i posen en evidència els valors de les quatre comarques de Terres de l'Ebre, i els valors en l'àmbit municipal en aquestes comarques (en el cas de les dades municipals, solament es van poder utilitzar dades sobre les places en equipaments hotelers).

Quant a la intensitat turística, aquest indicador sol interpretar-se com un factor de desenvolupament turístic però també com un indicador d'estrès sobre els recursos físics i naturals generats pel turisme.

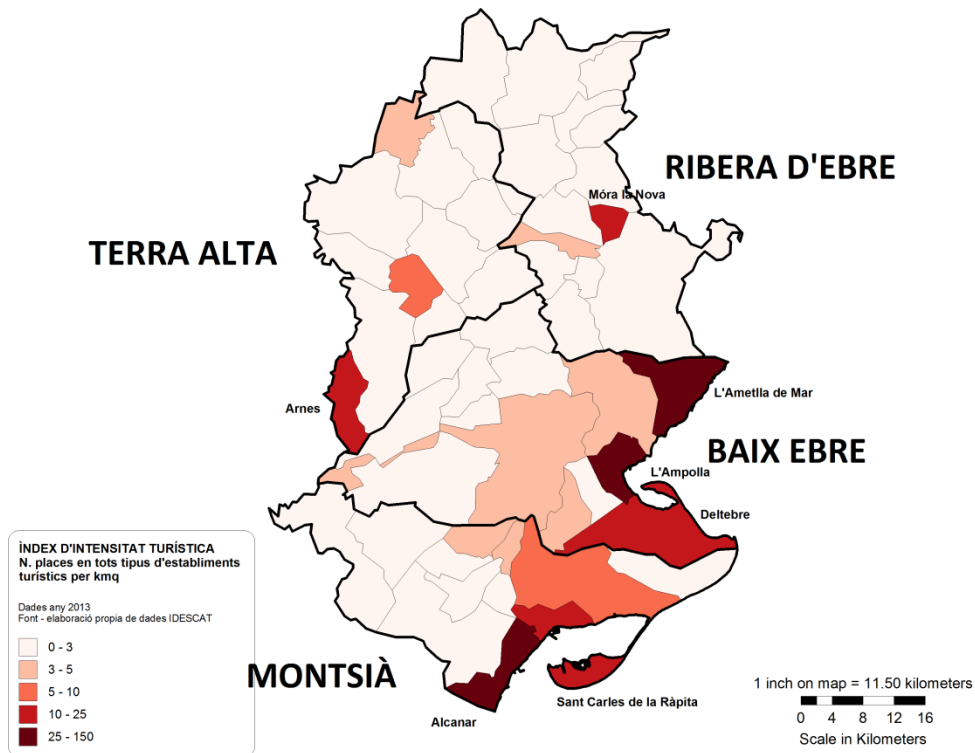
⁷ D'acord amb l'observació en la nota a peu n.3, aquesta secció utilitza dades del 2013.

Figura 4.11. Intensitat turística. Comarques de Catalunya (2013)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Figura 4.12. Intensitat turística. Municipis de les Terres de l'Ebre (2013)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

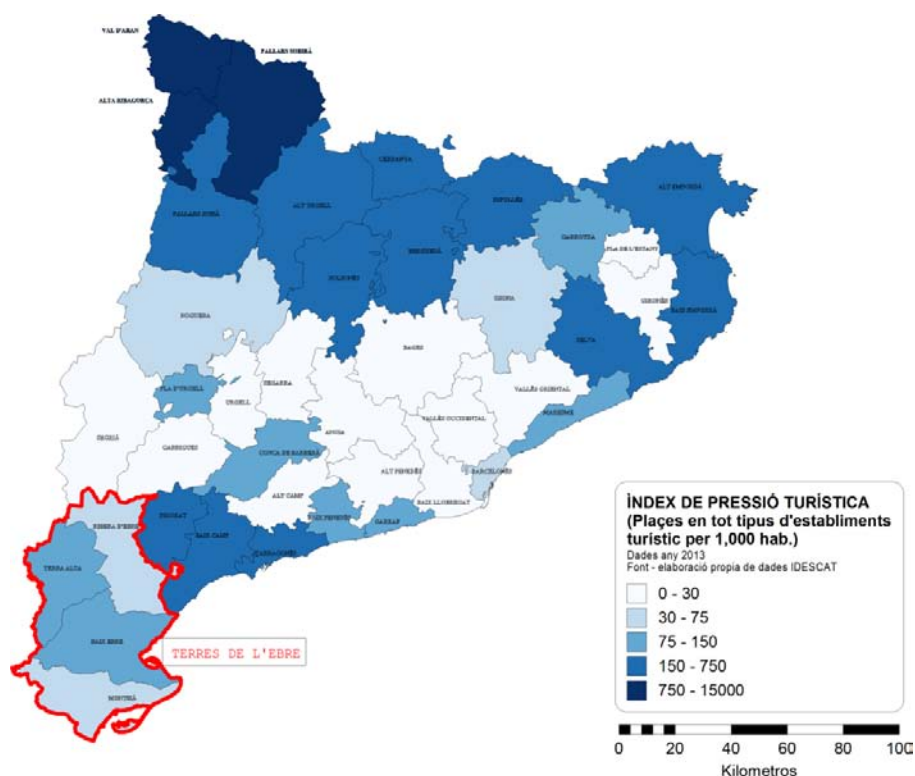
A la figura 4.11 podem veure com des d'aquest punt de vista Terres de l'Ebre registra taxes de desenvolupament molt per sota de les tendències catalanes, i especialment a la costa, amb només el Baix Ebre i el Montsià amb valors (respectivament, 7,43 i 5,55 places/km²) que els aproximen als nivells de comarques del Pirineu com el Ripollès i la Garrotxa, mentre les altres dues comarques no superen el valor de 2 places /km².

Les dades municipals (figura 4.12) ens mostren que els valors més elevats amb valors per sobre de les 25 places/km² es concentren en els termes municipals de l'Ametlla de Mar (43,7), l'Ampolla (40,6), i Alcanar (37,8), valors comparables amb els obtinguts en el conjunt de la comarca de l'Alt Empordà en conjunt. Sant Carles de la Ràpita i Deltebre, a la costa, i Arnes i Móra d'Ebre, a l'interior, els segueixen amb nivells d'intensitat més moderats per sota de les 25 places/km². La resta de municipis d'aquesta delimitació territorial se situen per sota de les 10 places per km².

Pel que fa a la pressió turística, aquest indicador mesura d'alguna manera el nivell de desenvolupament turístic associat a la concentració de població. En estudis turístics, se l'associa amb el nivell d'estrès sobre els recursos antròpics i socioculturals (p. ex. patrimoni cultural, infraestructura de transport, cost de la vida, identitat local), de la mateixa manera que la intensitat per km² apunta als aspectes físics. Doncs, valors baixos indiquen un potencial de desenvolupament "sostenible" del turisme, mentre que valors elevats poden indicar situació de tensió o conflicte en l'ús dels recursos des del punt de vista local.

Així, podem veure a la figura 4.13 que de les quatre comarques de les Terres de l'Ebre, només la Terra Alta, amb 106,6 places per 1.000 habitants, i el Baix Ebre, amb 91,3, aconsegueixen nivells mitjans dels valors d'aquest indicador en el context català, similars als que es poden trobar per exemple al Garraf, el Maresme o la Garrotxa. Les altres dues comarques no arriben a les 75 places per 1.000 habitants; tot i això són nivells superiors als de la majoria de les comarques de la Catalunya central i de ponent.

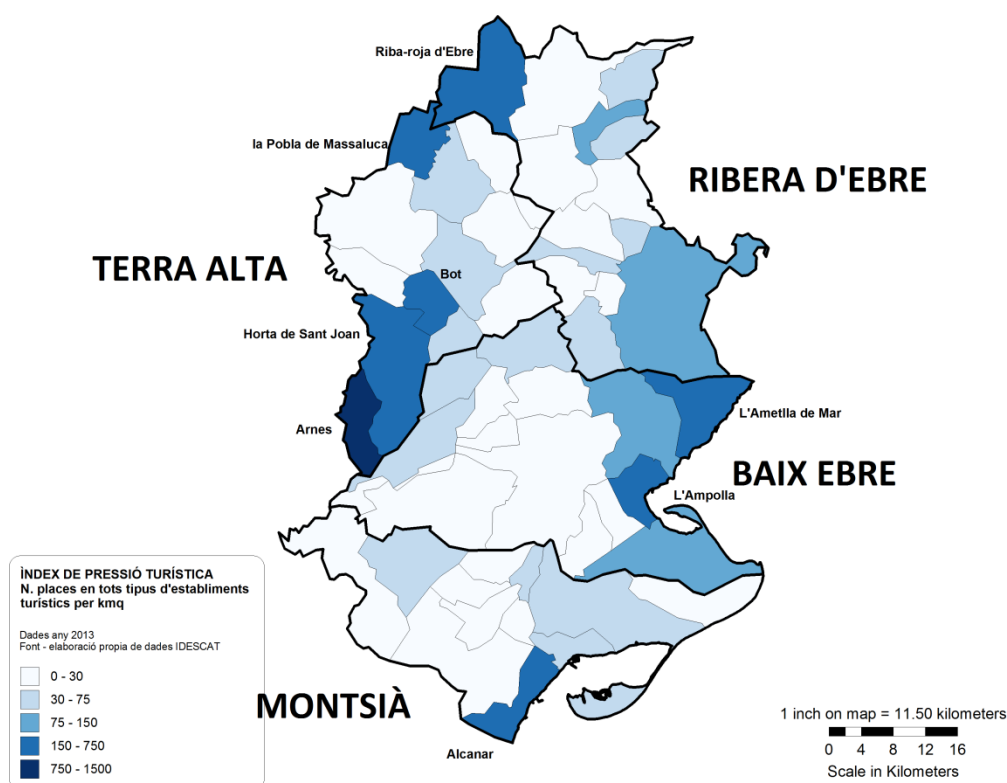
Figura 4.13. Pressió turística. Comarques de Catalunya (2013)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

En l'àmbit municipal (figura 4.14) podem veure que aquesta pressió es concentra primàriament als municipis d'Arnes (1.058 places/inh.), i, en segona línia per damunt de les 150 places per km², a l'Ampolla (398,5), la Pobla de Massaluca (389,8), l'Ametlla de Mar (379,3), Bot (326,3), Riba-roja d'Ebre (182,2), Alcanar (171,3) i Horta de Sant Joan (161,2). Alguns d'aquests són municipis que tot i que no són gaire turístics concentren establiments de gran capacitat en un municipi amb poca població.

Figura 4.14. Pressió turística. Municipis de les Terres de l'Ebre (2013)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

5. Recursos, productes o destinacions principals

En aquest apartat es vol oferir una aproximació de caràcter purament especulatiu sobre el potencial d'atracció de Terres de l'Ebre pel que fa a diferents perfils de visitants, que podem comparar amb les característiques del moviment turístic i el nivell de desenvolupament il·lustrat pels indicadors introduïts en la secció 4 per poder identificar àrees i productes estratègics que haurien de ser objecte de noves iniciatives de valorització i màrqueting turístic.

5.1 Actius i paisatges naturals

Abans de tot, les Terres de l'Ebre són una zona turística fortament caracteritzada pel patrimoni natural, i aquest caràcter és l'element principal de la seva marca i de les imatges utilitzades en les campanyes promocionals, amb productes ja consolidats (encara que, com veurem, amb gran potencial de

desenvolupament ulterior) d'activitats turístiques en la naturalesa (senderisme, *birdwatching*, passejos en canoa, activitats esportives), i turisme cultural i gastronòmic basats en els elements més destacats i productes típics del paisatge del Delta.

Taula 4.15. Evolució de visitants segons l'espai natural de protecció especial (1995-2007)

ESPAI NATURAL/ANY	1995	2000	2005	2007
Parc Nacional				
Parc Nacional d'Aigüestortes	228,000	382,000	337,500	268,796
Paratges naturals d'interès nacional				
PNIN Poblet**	192,000	158,000	185,000	184,000
PNIN Albera	18,000	28,000	41,000	55,600
Parcs naturals				
P. N. Delta de l'Ebre	810,000	814,800	968,000	919,000
P. N. Montserrat**	2,106,000	2,290,000	2,377,600	-
P. N. Cadí Moixeró	330,000	400,000	430,000	430,000
P. N. Aiguamolls de l'Empordà	171,000	150,000	152,000	188,000
P. N. Les Medes	150,000	270,000	218,000	-
P. N. Cap de Creus	-	432,000	435,000	435,000
P. N. ZV Garrotxa	-	575,000	600,000	600,000
P.N. Sant Llorenç del Munt i l'Obac*	-	76,489	-	-
P.N. del Montnegre i el Corredor*	70,648	49,575	-	-
P.N. del Montseny*	-	565,856	-	-
P.N. del Garraf*	-	161,000	-	-
Parcs Comarcals				
Castell de Montesquiu*	-	42,635	8,242	-
Reserves naturals				
R.N. Delta del Llobregat	26,000	100,000	62,500	95,000
R.M. Les Medes	-	-	218,000	200,000

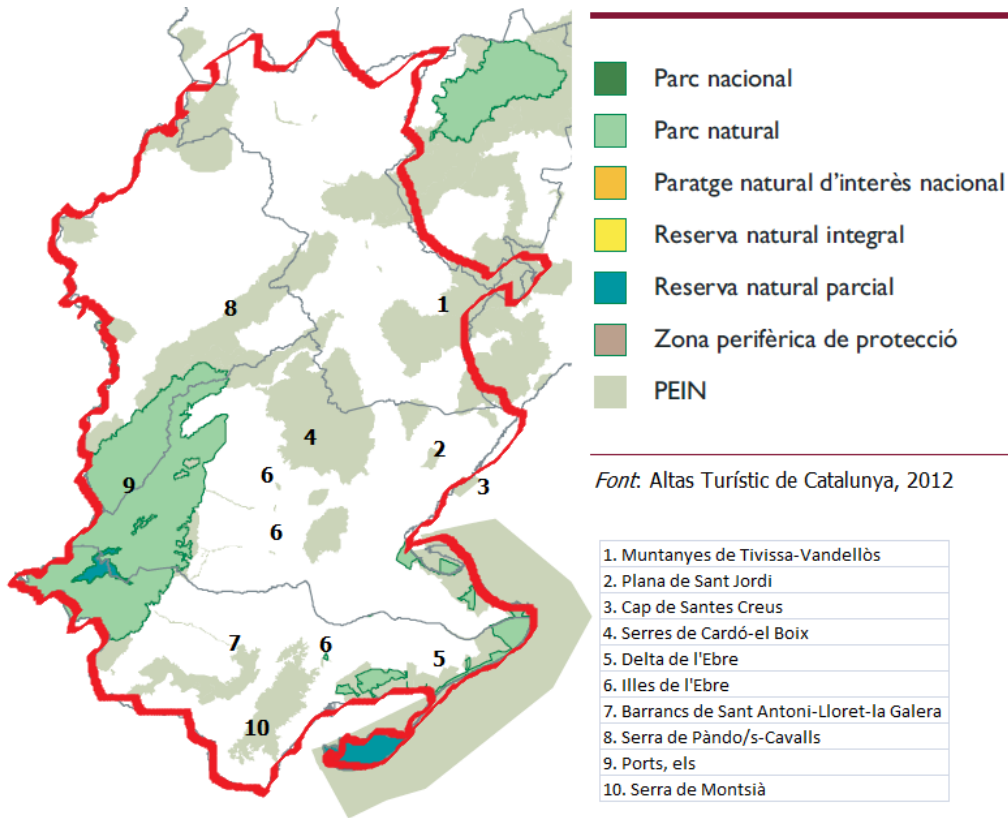
Font: Atles turístic de Catalunya (2012)

El Parc Natural del Delta de l'Ebre és no solament un dels espais verds més visitats de Catalunya (taula 4.15), amb la sola excepció del PN de Montserrat (que és molt més proper a Barcelona i deu el seu atractiu també al tema

cultural i religiós); sinó que gaudeix d'un paper únic a Catalunya com a paisatge de zona de delta, lloc per excel·lència de biodiversitat i entorn productiu (especialment relacionat amb el cultiu de l'arròs i la pesca). El mateix tema cultural del riu Ebre i les seves intermitències amb els paisatges culturals de les Terres de l'Ebre és un recurs de primer nivell que s'estén a elements importants del patrimoni intangible, històric i material de la regió.

No obstant això, les Terres de l'Ebre deuen el seu atractiu a altres espais verds en les zones d'interior i de muntanya de les seves comarques, com el Parc Natural dels Ports, un altre santuari de la biodiversitat i fauna salvatge, i la Xarxa d'Espais Protegits d'Interès Natural (PEIN), que inclou en la demarcació de Terres de l'Ebre, els parcs naturals ja esmentats, les zones naturals identificades en la figura 4.15, on els visitants poden gaudir d'una ampla gama de activitats, vistes, i rutes per descobrir alguns indrets dels més únics i incontaminats de Catalunya. Destaca la Via Verda, un itinerari d'uns 50 kilòmetres que segueix l'antic traçat de la línia de tren que unia La Puebla de Híjar (a l'Aragó) amb Tortosa, adaptat per a bicicletes i vianants, amb un recorregut espectacular que voreja el vessant occidental del massís dels Ports i la llera del riu Canaletes fins a arribar a l'Ebre.

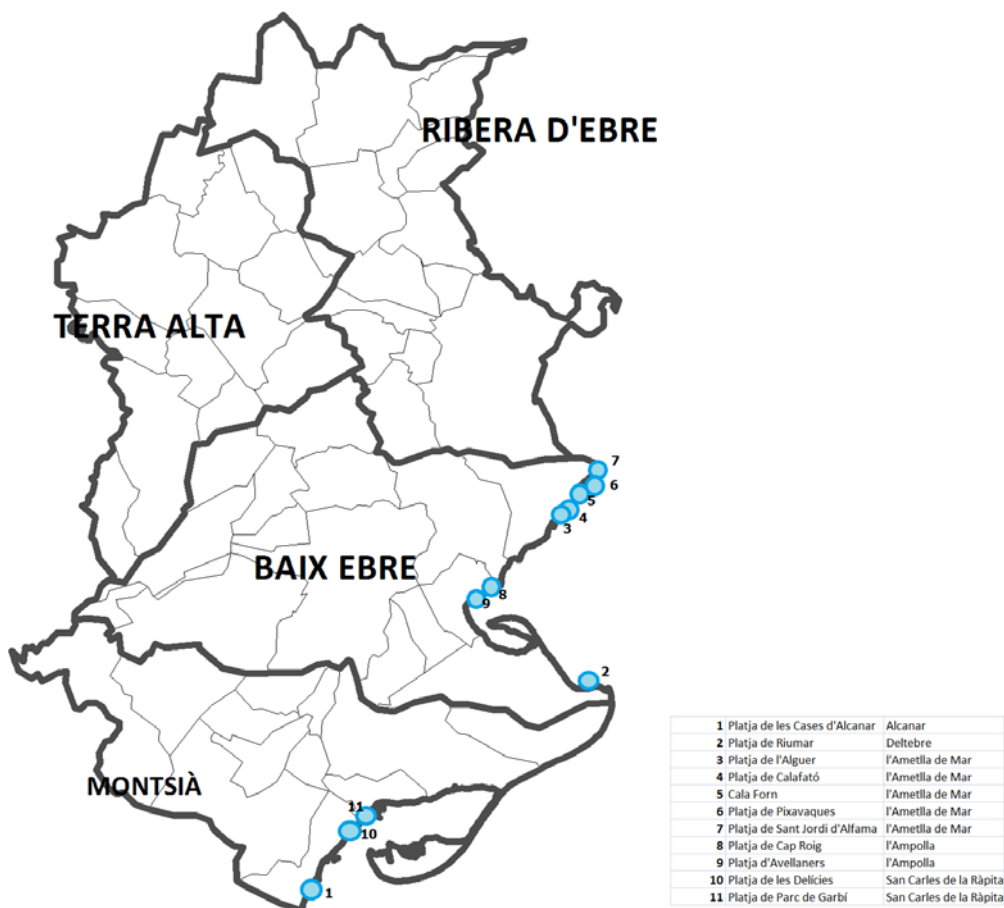
Figura 4.15. Espais naturals de les Terres de l'Ebre

Font: Atlas turístic de Catalunya (2012)

Les Terres de l'Ebre també ofereixen una important disponibilitat de platges per a activitats nàutiques i oci, tant a les zones de costa de l'Ametlla de Mar-Amposta i de Sant Carles-Alcanar, com a la zona més salvatge del delta de l'Ebre i les seves illes. Algunes han obtingut la certificació de Bandera Blava (vegeu figura 4.16).

Figura 4.16. Espais naturals de les Terres de l'Ebre

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Atles turístic de Catalunya, 2012

5.2 Patrimoni cultural

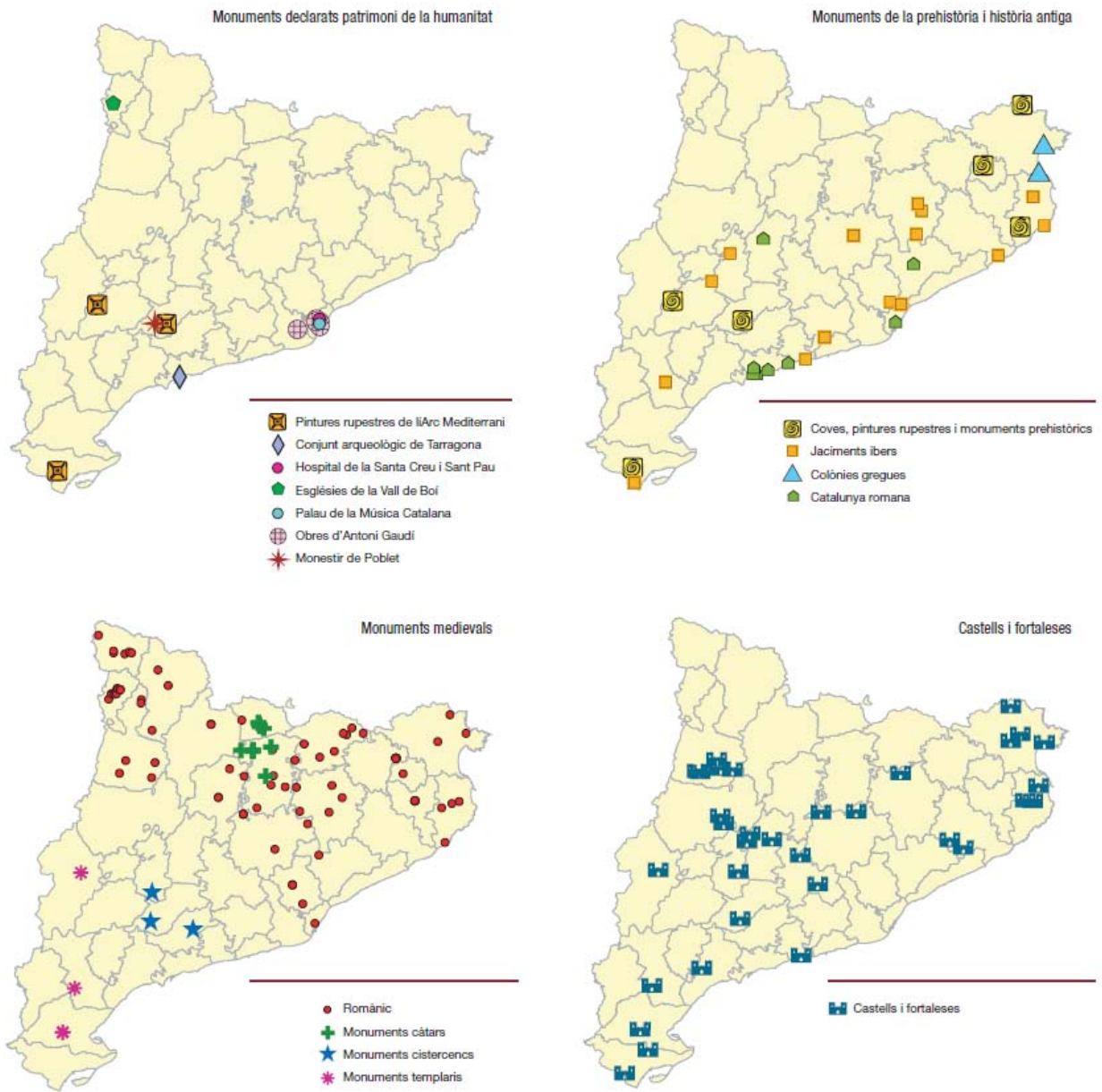
Encara que la marca Terres de l'Ebre més aviat s'identifica amb el turisme d'espais naturals, i això marca les campanyes de promoció turística de la regió, cal evidenciar com aquest territori presenta recursos culturals. Mirarem un altre cop l'*Atles turístic* per identificar aquests elements. En la selecció de recursos culturals, que l'*Atles* presenta classificats per tipologies amb mapes temàtics (figures 4.17 i 4.18) en una representació per comarques, les Terres de l'Ebre apareixen com a seu d'actius importants en els registres de monuments declarats Patrimoni de la Humanitat, monuments medievals, castells i fortaleses, i monuments de la prehistòria i història antiga.

En el mapa de monuments medievals, destaca la gran concentració d'actius a la franja pirinenca i prepirinenca, i una gradual dedensificació cap al sud, que

deixa Tortosa i Miravet com a únics nuclis dotats d'actius d'aquesta classe en tot el sud català. En el mapa de monuments declarats Patrimoni de la Humanitat, s'aprecia la presència de "Pintures rupestres de l'Arc Mediterrani" (abrics d'ermites de la serra de la Pietat a Ulldecona, Montsià).

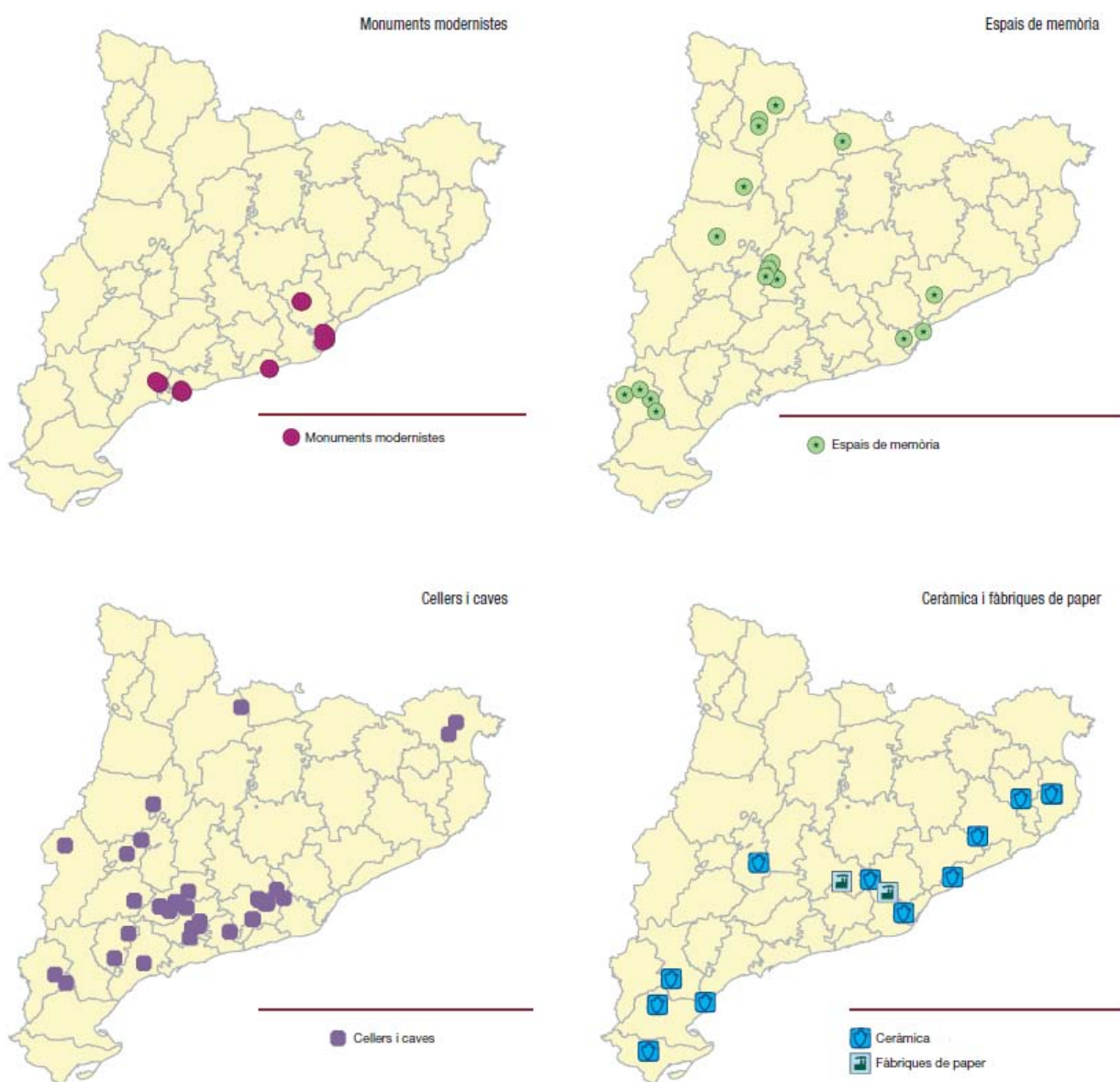
En figura 4.18, podem veure que tot i que l'*Atlas* no inclou cap element destacat quant a patrimoni modernista a les Terres de l'Ebre (i això podria ser un element de contestació, vista l'existència de recursos d'una certa importància en aquest sentit a Tortosa), sí que presenta elements destacats en els registres d'Espais de la Memòria (els actius relacionats amb la batalla de l'Ebre a la Terra Alta, museïtzats pel COMEBE (Consorti Memorial dels Espais de la Batalla de l'Ebre), de cellers i caves (també a la Terra Alta), i el del patrimoni industrial relacionat amb "Ceràmica i fàbriques de paper" en totes les comarques. Cal destacar que no s'inclou cap mapa o que tampoc s'anomenen els monuments renaixentistes dels quals pot estar orgullosa la ciutat de Tortosa.

Figura 4.17. a-d Principals monuments visitables a Catalunya (dades 2008)

Font: Atles turístic de Catalunya, 2012

Figura 4.18. a-d. Principals monuments visitables a Catalunya (dades 2008)

Font: Atles turístic de Catalunya, 2012

L'*Atles* ofereix també algunes estadístiques sobre les visites als monuments i béns culturals esmentats abans, que permeten avaluar la posició de les Terres de l'Ebre i el seu potencial en el context de l'oferta catalana. Cal remarcar que en aquest cas adoptem una visió molt tancada de turisme cultural, més aviat s'hauria de parlar de turisme de patrimoni i tenir en compte que aquestes estadístiques no diferencien entre públics, o sigui, entre visites d'estrangers, turisme domèstic o simples usuaris locals. A més, són subjectes a les inevitables i característiques limitacions a causa del fet que solament es

mesuren les visites en els monuments que cobren entrades o tenen registre de visitants, així queden exclosos tots els béns que malgrat que són part d'un conjunt i lliurement visibles, exerceixen una gran capacitat d'atracció per als turistes en un lloc.

Aquests llistats inclouen, entre els "Jaciments i Monuments de la Prehistòria i Època Antiga", el poblat ibèric de la Moleta del Remei (amb 1.700 visitants el 2007); en l'apartat de visites a esglésies i monestirs no hi apareix la catedral de Tortosa (probablement perquè el 2007 encara no era accessible la visita amb entrada a pagament al Tresor). Quant als castells i fortaleses, les estadístiques del 2007 registren 32.300 visitants al castell de Miravet, a la Ribera d'Ebre. Finalment, pel que fa a les visites al Patrimoni Industrial i Etnològic, destaquen les 8.200 visites el 2007 al celler Cal Menescal de Bot.

L'apartat d'"esdeveniments i celebracions" selecciona solament els de transcendència per a l'atracció de turistes; l'*Atles de Catalunya* solament esmenta el Baix Ebre en relació amb la capitalitat de la cultura catalana d'Ampostà el 2006; de totes maneres, l'*Atles* no esmenta altres seus d'esdeveniments culturals al sud de Sitges i Lleida, i inclou les categories de "Grans esdeveniments musicals", "Grans esdeveniments d'arts escèniques", "Grans espais destinats a esdeveniments culturals".

Finalment, l'*Atles* classifica en un apartat els recursos quant al posicionament i visibilitat en guies turístiques i mesura l'"índex d'impacte", que varia des d'un valor de 5,58 per al monestir de Poblet fins a l'1,71 del CCCB barceloní. La capital cultural de les Terres de l'Ebre, Tortosa, figura en aquesta llista i el mapa derivat com a seu de patrimoni històric, ajunta un nombre no gaire elevadíssim d'altres centres urbans catalans, a raó de dos actius: el Palau Episcopal (que consta amb rang 35, i índex d'impacte 2,65) i la Catedral (rang 41 i índex d'impacte 2,47). Entre altres centres comparables, i limitant-nos a la categoria de monuments de patrimoni històric, Girona inclou diversos monuments (la catedral de Girona al n. 7 amb 4,26; el monestir de Sant Pere de Galligants amb 3,06; els Banys Àrabs amb 2,96, etc.); Tarragona surt al n. 12 (catedral de Tarragona, índex d'impacte 3,83), església de Santa Maria de la Seu d'Urgell al n. 21 (3,16), la Plaça Major de Vic al n. 38 (2,53), la Paeria de

Lleida al n. 54 (2,20), es Castell de Sant Ferran de Figueres al n. 62 (2,06), la Basílica de Santa Maria de Manresa al n. 79 (1,88).

A partir d'aquestes dades, ens queda observar com, d'una banda, les Terres de l'Ebre, sens dubte, tenen recursos que els permetrien poder competir al mateix nivell que altres territoris com l'Empordà o les comarques de la Catalunya interior en l'atracció de turistes culturals amb un interès especial en el patrimoni de l'època medieval renaixentista; i, de l'altra, actualment no aconsegueix generar el mateix volum de visites, i la seva capital, Tortosa, se situa per sota de llocs com Vic, la Seu, Manresa, o Reus quant a "funció turística". Ja s'han esmentat possibles raons "estructurals", com el seu caràcter perifèric i la seva escassa accessibilitat en el sistema turístic català tant en termes absoluts com amb relació a les àrees de destinació més grans, però mirant l'evidència aportada en l'*Atles de turisme de Catalunya*, podem esmentar també la manca d'un element clarament identificador com a *flagship* (la jueria de Girona o el Museu Dalí de Figueres), certa diversitat de recursos culturals cap a estils i temes de la cultura intangible (com en el cas de Tàrraco Viva a Tarragona), l'absència d'espais públics emblemàtics com la Plaça Major de Vic, i d'una oferta comercial de qualitat com en el cas de la Seu. No és que aquests elements no hi siguin presents: malgrat el que surt a l'*Atles*, Tortosa sí que té patrimoni modernista industrial, actius de la cultura material del territori, esdeveniments culturals de cert espessor i, des d'aquest any, un museu d'història *state-of-the-art*; però potser aquets recursos no estan suficientment orientats i comunicats cap al públic turístic, fins i tot mirant simples temes d'imatge i encaixament urbà.

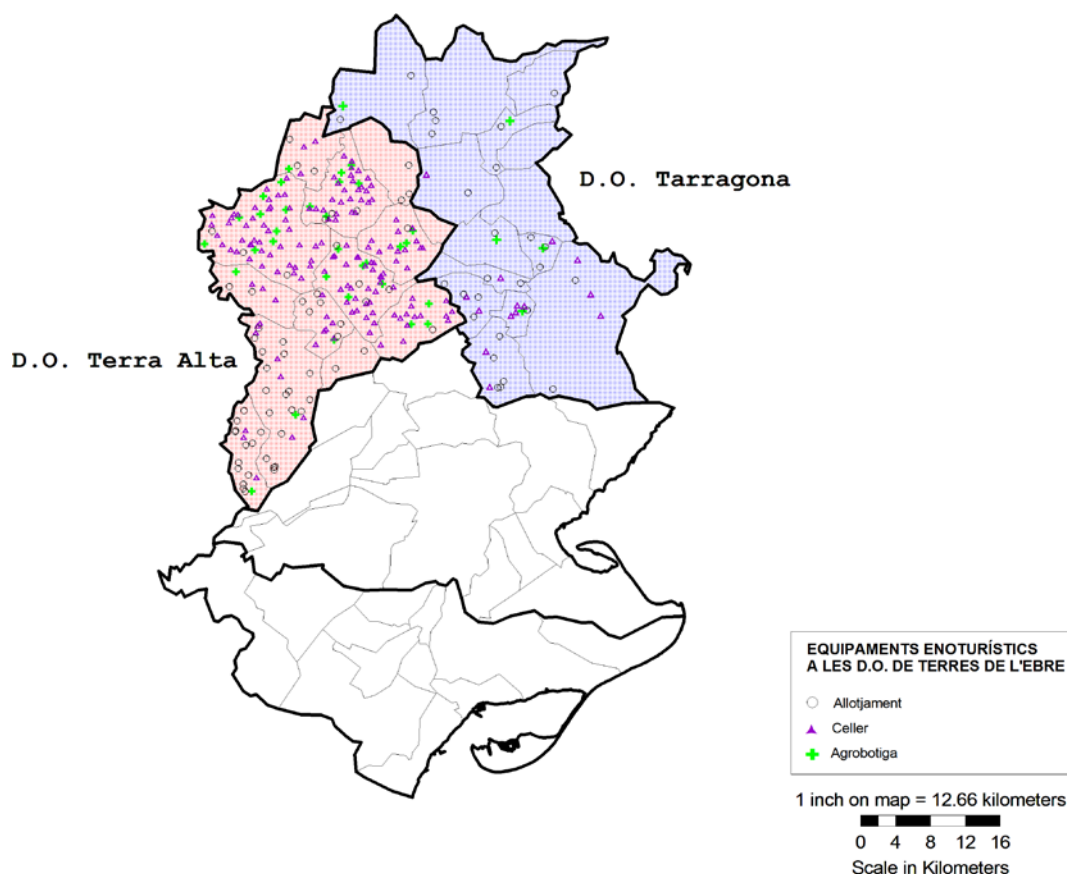
5.3 Paisatge i recursos enoturístics

Les Terres de l'Ebre inclouen dues zones on es produeixen vins amb denominació d'origen, i l'enoturisme és segurament un dels àmbits turístics més prometedors per al futur desenvolupament turístic de la demarcació, especialment a l'interior. Es proposa com un producte d'alt valor afegit i sinèrgic amb diferents sectors dins i fora del turisme. Recollim aquí la

informació publicada per l'Observatori Turístic CDTE relativa al final del 2013 (no s'ha fet enquesta el 2014).

D'una banda hi ha la DO Terra Alta i els seus dotze municipis incorporats a la denominació. D'altra banda, els municipis de la Ribera d'Ebre són part del territori que produeix la DO Tarragona (figura 4.19). Tots junts, aquests territoris generen una oferta enoturística àmplia, tot i que menys desenvolupada i reconeguda que en altres regions catalanes com el Penedès i el Priorat.

Figura 4.17. Distribució per municipis dels equipaments enoturístics a les DO de les Terres de l'Ebre, 2013

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE⁸

La Terra Alta, en particular, ha fet esforços importants (entre els quals 15 plans amb certa vinculació turística impulsats des de diferents organismes públics) per potenciar l'enoturisme com un producte dins el ventall de l'oferta turística

⁸ En aquest mapa (i en l'elaboració de dades en aquesta secció) s'hi consideren els equipaments inclosos en el EnoDataSystem, sistema de gestió de la informació enoturística a les comarques de Tarragona creat per l'Observatori Turístic de la Costa Daurada.

existent, centrada en la modalitat de turisme de natura i actiu. De fet, l'agricultura és l'activitat econòmica principal a la Terra Alta, i el cultiu de la vinya és el conreu més important en extensió, amb gairebé 6.000 hectàrees. Des de la creació de la DO Terra Alta el 1982, s'ha anat incrementant el nombre de cellers inscrits fins a arribar als 45 actuals, 18 dels quals són visitables, amb 5 agrobotigues i uns 60 allotjaments a la demarcació que ofereixen accés al paisatge i productes enoturístics de la regió. A això, cal afegir 12 cellers més (4 visitables), 27 allotjaments i 5 agrobotigues a la Ribera d'Ebre (DO Tarragona).

Dades procedents de la ja esmenada enquesta de turistes de l'estiu feta per l'Observatori Turístic CDTE ens proporcionen informació nova sobre el seu comportament consumidor que són rellevants per als territoris enoturístics: els productes que més compren els turistes de les Terres de l'Ebre continuen sent l'arròs (43,3%), l'oli (32,0%) i el vi (29,0%). Mentre que la major part dels turistes catalans i de la resta de l'Estat compren arròs, el 71,8% dels turistes estrangers adquireix oli.

Taula 4.16. Evolució resultats d'ocupació als establiments d'allotjament de la DO Terra Alta, juny-novembre 2013

PERNOCTACIONS						
	jun-13	jul-13	ago-13	set-13	oct-13	nov-13
Hotel	5191	6265	13306	7459	5837	4223
Est. turisme rural	1185	1172	3289	1235	1629	1056
PERNOCTACIONS TURISTES ESTRANGERS						
	jun-13	jul-13	ago-13	set-13	oct-13	nov-13
Hotel	208	63	532	298	525	211
Est. turisme rural	130	270	493	74	49	74
OCUPACIÓ SOBRE LLITS OFERTS						
	jun-13	jul-13	ago-13	set-13	oct-13	nov-13
Hotel	28%	29%	59%	35%	30%	22%
Est. turisme rural	19%	13%	40%	16%	20%	14%
MITJANA NITS ESTADA						
	jun-13	jul-13	ago-13	set-13	oct-13	nov-13
Hotel	2.1	4.0	3.7	2.1	2.0	2.0
Est. turisme rural	2.4	3.4	4.3	2.6	2.2	2.1
VALORACIÓ MARXA NEGOCI (1-10)						
	jun-13	jul-13	ago-13	set-13	oct-13	nov-13
Hotel	3.7	5.1	6.7	5.6	4.3	4
Est. turisme rural	3.7	2.8	5	3.1	3.2	3.5

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori Turístic CDTE

En la figura 4.17, es pot apreciar com aquesta oferta es distribueix entre tots els municipis, i en particular a Horta de S. Joan i Arnes. La presència del Parc Natural dels Ports a la part sud de la comarca, junt amb l'existència de la Via Verda, aprofitant l'antic traçat ferroviari, han afavorit el desenvolupament turístic d'aquesta zona⁹. Això ha donat lloc a la localització d'allotjaments turístics pròxims als recursos estrella, oferta que ha anat creixent en els darrers anys. De fet, des del 2002 s'han incrementat en un 52,1% les places turístiques de la comarca, sobretot en el cas d'hotels i cases rurals. Pel que fa a la capacitat d'allotjament actual, tot i que els hotels concentren el 51,0% de les places, el pes de les pensions és significatiu. Les pensions de 2 estrelles representen el 25,0% de les places totals d'hotels i pensions. La zona nord de la comarca, en canvi, mostra un menor pes pel que fa a places turístiques. És aquí on es concentra la major part dels conreus de vinyes, fet que ha condicionat la localització de cellers i productors de vi. D'altra banda, el conreu de l'olivera també té certa rellevància en aquesta zona, on hi ha presència de cooperatives, molins i altra infraestructura relacionada amb aquest sector.

Les dades disponibles (taula 4.16) mostren que aquest notable desenvolupament enoturístic encara produeix resultats febles, amb taxes d'ocupació que especialment al sector del turisme rural se situen per sota dels nivells d'altres municipis de la demarcació amb productes consolidats de turisme de natura i sol i platja; cal destacar com l'enoturisme sembla que funciona bé durant els mesos d'estiu com a producte complementari respecte als productes estrella de la regió, mentre que puja bastant l'activitat en els mesos típics d'activitat i animació del paisatge vitivinícola, a l'octubre.

⁹Aquesta informació prové de la revista en línia *Tendències Enoturisme* (1er quadrimestre 2012, núm. 2) publicada per l'Observatori Turístic de la Costa Daurada (<<http://www.pct-turisme.cat/cat/butlleti.php?ENLACE=http://www.pct-turisme.cat/intranet/node/569>>).

6. Conclusions

La gran quantitat d'informacions incloses en aquest capítol pot servir com a base per a la cerca sistemàtica d'oportunitats i directrius prioritàries de desenvolupament del turisme a les Terres de l'Ebre, que, no obstant això, ha de ser el resultat d'un procés extens de consultació i elaboració, i al mateix temps ha de tenir en compte les principals tendències territorials i sectorials que interessin aquest territori.

En el quadre de la taula 4.17 s'ofereix un intent d'organitzar i resumir la informació més destacada i les tendències principals en un marc DAFO, en el qual també s'adjunten consideracions generals sobre el context competitiu i l'evolució futura.

Taula 4.17. Matriu DAFO

	FORTALESES	DEBILITATS
Anàlisi interna	<p>Capacitats distintes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Escassa dependència de mercats de massa en crisis (ex. rus) • Bona capacitat d'atracció de joves i segments d'edat intermedis amb alt poder adquisitiu • Bons resultats DO Terra Alta <p>Avantatges naturals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Desconnexió de les zones més massificades i bona conservació de l'entorn natural i cultural <p>Recursos superiors</p> <ul style="list-style-type: none"> • Imatge forta i reconeguda de marca turística natural • Bona dotació i dinàmica positiva del sector càmping • Bona dotació i dinàmica positiva del sector apartaments 	<p>Recursos i capacitats escasses</p> <ul style="list-style-type: none"> • Situació geogràfica excèntrica i dependència del transport privat • Tendència creixent a temporades pronunciades • Disminució capacitat d'atracció pel mercat de la gens gran • Caracterització generalista de la imatge de la destinació • Caiguda progressiva taxes d'ocupació especialment al litoral <p>Resistència al canvi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Turisme rural i enoturisme no gaire orientat a la innovació • Escassa incidència d'Internet com a eina promocional i comercial • Pocs equipaments i productes nous
	OPORTUNITATS	AMENACES
Anàlisi externa	<p>Noves tecnologies</p> <ul style="list-style-type: none"> • Paper d'Airbnb i altres xarxes de turisme col·laboratiu per mobilitzar nou allotjament i recursos intangibles <p>Debilitament de competidors</p> <ul style="list-style-type: none"> • Expectatives frustrades en relació amb el projecte BCN World <p>Posicionament estratègic</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potencial de creixement encara no aprofitat tant a la costa com especialment a l'interior • Bons resultats i recuperació mercat espanyol • Millora del perfil urbà i turístic de Tortosa (esdeveniments, Museu d'Història, etc.) • Turisme internacional de la memòria històrica a l'alça i potencial batalla de l'Ebre com producte primari • Creixent popularitat enoturisme 	<p>Alts riscos - Canvis en l'entorn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Creixent dependència (especialment als sectors càmping i rural) d'un mercat francès potencialment inestable • Cost de la mobilitat en cotxe (s'estima creixement fort al propers anys) • Recuperació pressió sector de la construcció i amenaça pel manteniment del paisatge natural especialment a la zona litoral • Aeroport de Castelló en funcionament

Font: elaboració pròpia

Volem destacar de seguida una sèrie de temes que cal aprofundir i poden servir per orientar el treball futur d'elaboració de solucions, iniciatives i propostes en el marc del treball de redacció del Pla Estratègic de les Terres de l'Ebre:

Moviment turístic. El moviment turístic a les Terres de l'Ebre ha crescut al llarg de l'última dècada, i tot i alguns alts i baixos ha pogut mantenir la quota de mercat en el context català. El moviment turístic presenta una temporalitat marcada i creixent especialment amb relació al mercat domèstic. El mercat francès continua com a principal protagonista, seguit per l'anglès, l'alemany, els

mercats holandès i belga en constant creixement i la baixada de l' "eternament incipient" mercat rus. Es recupera el mercat d'espanyols, tendència més marcada a la zona litoral, i d'acord amb les estimacions econòmiques del Govern de l'Estat això es podria consolidar en els propers anys.

Oferta. L'oferta de serveis turístics i allotjaments està relativament poc desenvolupada a les Terres de l'Ebre en el context català. S'ha observat un creixement constant en aquest sentit, que en els últims anys ha demostrat un dinamisme més gran que en la resta del territori català especialment en el segment hotelier. Destaca la bona oferta de serveis relacionats amb el turisme nàutic al litoral i el creixement de la dimensió d'oferta enoturística a les comarques que ofereixen vins amb DO i especialment la Terra Alta, tot i que aquest sector no acaba d'enlairar-se, i de posar en valor els esforços d'enfortir la seva competitivitat (sobretot mitjanament fons europeus vehiculats per la Diputació de Tarragona). S'ha notat al mateix temps una feblesa important en el sector emergent del turisme col·laboratiu, tant en termes d'hospitalitat oferta per xarxes com Airbnb i Couchsurfing, com pel que fa als serveis col·laboratius de transport i a les experiències turístiques ofertes per xarxes com Trip4Real; tanmateix, es pot preveure que aquest aspecte millorarà en el futur gràcies a un sector en ebullició quant a la capacitat d'inventar noves plataformes i serveis, en què la frontera avui dia és precisament el món rural i natural i els petits centres culturals.

Resultats i valoració de la destinació. Ni en termes de taxes d'ocupació ni quant a durada mitjana de les estades, es pot notar un increment en els últims anys, encara que sí que sembla que milloren els resultats globals a la zona de litoral. Aquesta destinació és ben valorada en termes de nivells de satisfacció i intercepta un bon volum de despesa deguda, entre altres coses, al nivell socioeconòmic relativament elevat dels mercats atrets. L'índex general de desenvolupament és baix en el context català, encara que s'observen intensificacions en alguns municipis de l'interior i de la costa. És a dir, es considera que hi ha marge per expandir l'oferta receptiva i de productes enfront dels recursos existents (vegeu més avall) i ateses les característiques i valoracions dels mercats existents.

Context competitiu i territorial. Catalunya continua sent una força turística de primer ordre, i la província de Tarragona està en l'encreuada: d'una banda, mostra nous indicis d'estancament del model turístic consolidat i de massa, amb taxes d'ocupació problemàtiques el 2014, a les quals no contribueixen la frustració generada per l'estat d'avançament del megaprojecte BCN World; d'altra banda, podent comptar amb la diversitat de recursos, esdeveniments com els Jocs del Mediterrani 2017, la dinamització del paisatge d'interior i la popularització de productes turístics alternatius com el turisme actiu i enogastronòmic, àmbits en què les Terres de l'Ebre estan molt ben posicionades, si que es farà un veritable salt d'escala quant a organització, formació empresarial i diversificació dels canals de promoció i venda.

Recursos i actius territorials. Les Terres de l'Ebre presenten actius territorials importants per atreure turistes del segment natural i cultural, especialment amb relació a la seva oferta d'espais naturals, rutes, i productes basats en activitats en la naturalesa, i al seu patrimoni arqueològic, medieval i renaixentista, mentre que s'enfronta a una competència intensa d'altres territoris catalans quant a turisme de sol i platja. La seva capital cultural, Tortosa, presenta un potencial important per posicionar-se com a centre de turisme de patrimoni de primer nivell a Catalunya, i destaquen també els actius de la cultura dels territoris rurals, com la i la cultura agrícola fluvial de l'Ebre, el paisatge cultural del Delta, les vinyes de la Terra Alta i els espais de la memòria en els llocs de la batalla de l'Ebre. És evident que a aquesta riquesa i diversitat de recursos, encara no hi correspon el nivell de desenvolupament turístic que cal esperar, i això dona joc per afinar i reforçar les estratègies de disseny de producte i promoció turística del territori.

Des d'aquest punt de vista, les Terres de l'Ebre poden oferir un contrapunt interessant al model d'oferta de la resta de la Costa Daurada i adquirir una posició gairebé única al context de Catalunya, com a regió caracteritzada per:

1. **Un model de desenvolupament turístic de baixa intensitat i elevada qualitat.** Aquesta situació no és del tot l'actual, especialment a la costa (vegeu fig. 4.5). S'haurà de dissenyar una estratègia per impulsar especialment el desenvolupament d'equipament i places hoteleres i petits establiments de turisme rural de categoria elevada, potser amb l'ajust al

“reciclatge” d’equipaments obsolets. La situació és relativament millor a l’interior però cal reforçar la quantitat i qualitat de la oferta especialment a la part nord de la demarcació.

2. **La integració estructurada de diferents productes en “paquets” d’oferta** que aconseguixin estendre la durada de les visites especialment en les temporades baixes. Les associacions més clares són entre turisme de sol i platja, i turisme a la natura a la costa, i entre turisme rural i turisme actiu com ara el senderisme a l’interior, però n’hi ha d’altres que cal reforçar, entre turisme de patrimoni (especialment a Tortosa), turisme de la memòria, turisme fluvial, turisme del vi i gastronòmic i turisme de reunions (que podria utilitzar espais de valor patrimonial i cellers). Destaca especialment el protagonisme que podria adquirir l’enoturisme, sector que demostra en altres àmbits una gran capacitat de generar despesa i a més en productes locals amb fort valor de marca¹⁰.
3. **Un sistema de mobilitat turística articulada.** Reconeixent el caràcter dispers de l’oferta i la difícil situació d’accessibilitat per al transport tant públic com privat, el sistema de productes al territori s’hauria d’integrar a un sistema de mobilitat dissenyat per facilitar l’exploració del territori per part de turistes que no disposen de transport privat o prefereixen no utilitzar-lo, especialment de proximitat o procedents de les zones de vacances a les costes. Cal pensar en una xarxa de pols principals que donin accés a sistemes territorials de productes; per exemple, Amposta o Sant Carles per al delta de l’Ebre, Tortosa per al patrimoni i els esdeveniments, Horta per a l’enoturisme i el turisme actiu, Miravet per al turisme de la memòria i d’activitats fluvials. Aquests *hubs* s’han de connectar bé a la xarxa de transports públics amb línies viàries dedicades i ràpides des dels centres principals de la regió i amb enllaços d’alta velocitat (ex. Tarragona, Salou, l’estació d’AVE a Perafort, l’aeroport de Reus, Amposta, etc.) i donar accés fàcil i coordinat amb les atraccions locals més properes.
4. **Una comunicació turística més variada i “intel·ligent”.** Sense renunciar a promoure l’especialitat “natural” de les Terres de l’Ebre a partir de la riquesa de l’entorn del Delta, caldria articular el sistema d’imatges territorialment més

¹⁰ Vegeu *Tendències Enoturisme* (3er quadrimestre 2011, N°1) publicada per l’Observatori Turístic de la Costa Daurada (<http://www.pct-turisme.cat/cat/butlleti.php?ENLACE=http://www.pct-turisme.cat/intranet/node/474>).

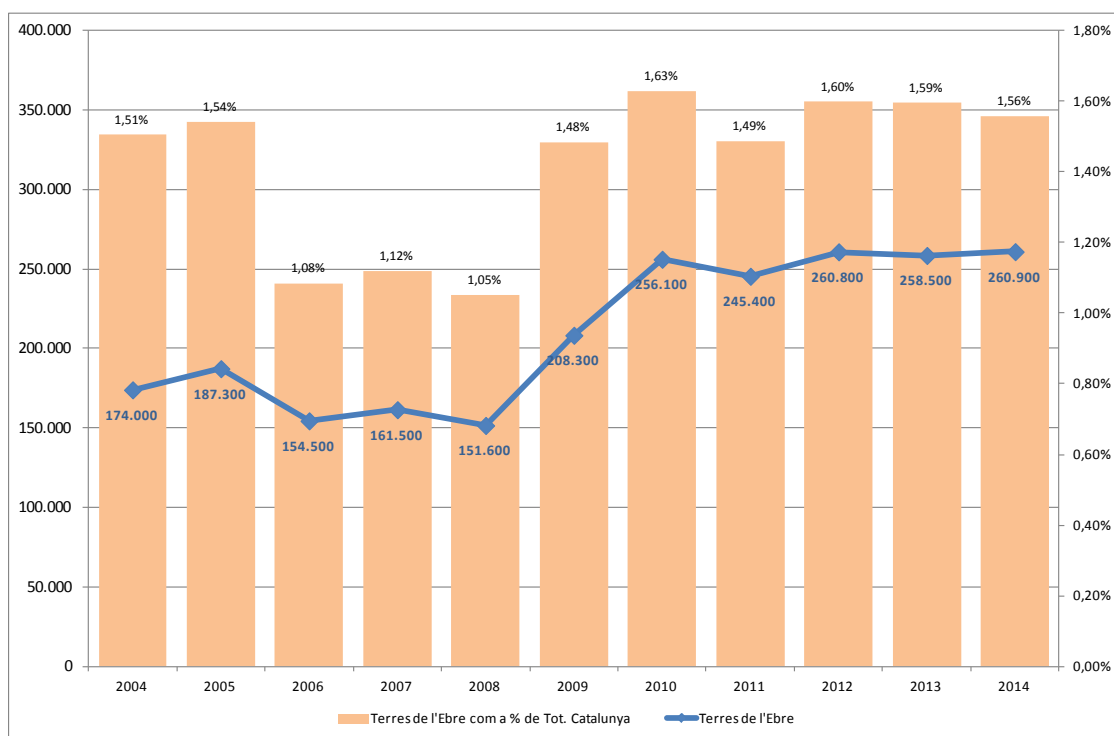
fi posant en més evidència marques de valor afegit com la vinya, el patrimoni, les rutes de senderisme, i els espais de la memòria. A més, les Terres de l'Ebre tenen la necessitat (perquè és una destinació poc coneguda i amb un sistema de mobilitat interna poc desenvolupat) i l'oportunitat de posicionar-se com a destinació turística *smart* utilitzant de manera extensiva de les TIC com a instrument de guia, planificador de viatge i socialització de continguts, construint-se sobre les primeres experiències (sistema Go Enotur¹¹ per al turisme del vi).

- 5. Una aposta decidida pel turisme col·laboratiu.** Tot i que fins al moment actual el model de TC s'ha implantat i ha contribuït a dinamitzar especialment les destinacions urbanes i els litorals amb excedència de segona residència, i sembla poc afinat al tipus d'oferta alternativa amb què compta la destinació Terres de l'Ebre, sembla possible que l'oferta de turisme col·laboratiu s'estengui i arribi a captar, com ha succeït en altres destinacions, un tipus de visitant que ara com ara no està present en aquest litoral. Més interessant sembla l'impacte que aquest nou visitant pot exercir als territoris d'interior, on, d'altra banda, el turisme col·laboratiu sí que pot arribar a impactar significativament en l'oferta de turisme existent. Anticipar-se a altres destinacions i posicionar-se competitivament per aquests col·lectius de potencials visitants pot ser una oportunitat interessant de vestir una imatge de destinació innovadora.

¹¹ Desenvolupat pel Parc Científic i Tecnològic del Turisme i l'Oci a les comarques de Tarragona (http://www.pct-turisme.cat/cat/aplicacions_goenotur.html).

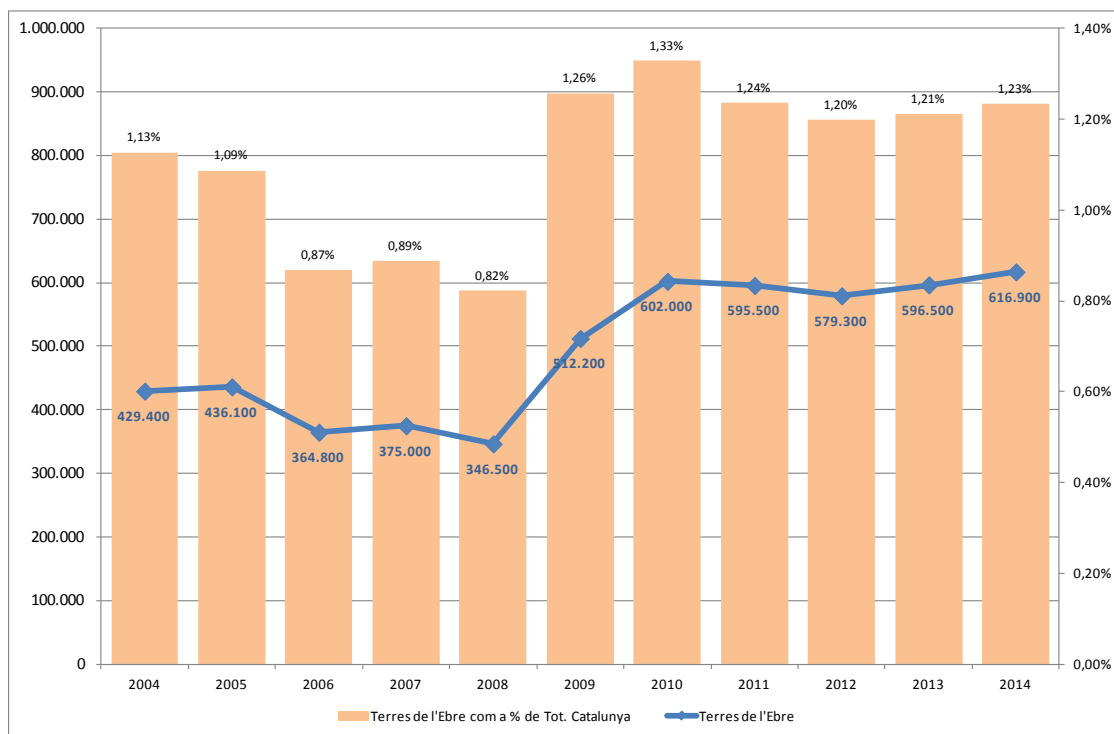
ANNEXOS

Gràfic A.4.1. Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments hotelers, en valors absoluts 2004-2014 i com a quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya

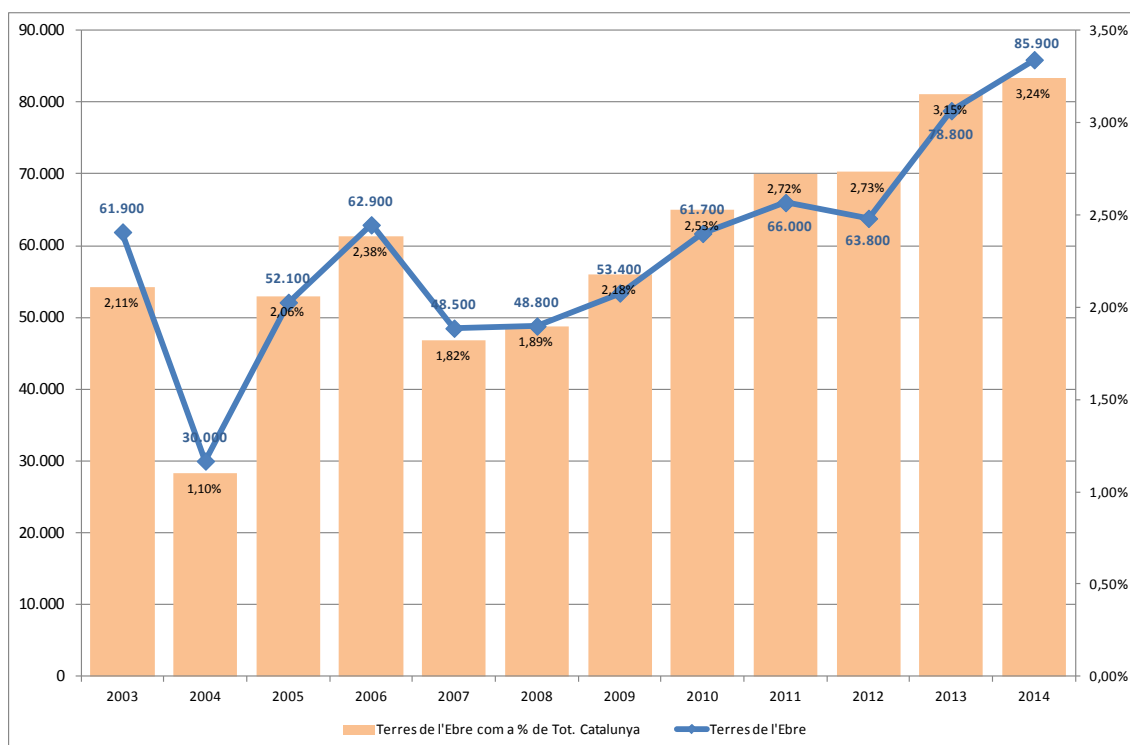
Font: vegeu taules. 4.1 i 4.2

Gràfic A.4.2. Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en establiments hotelers, en valors absoluts 2004-2014 i com a quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya

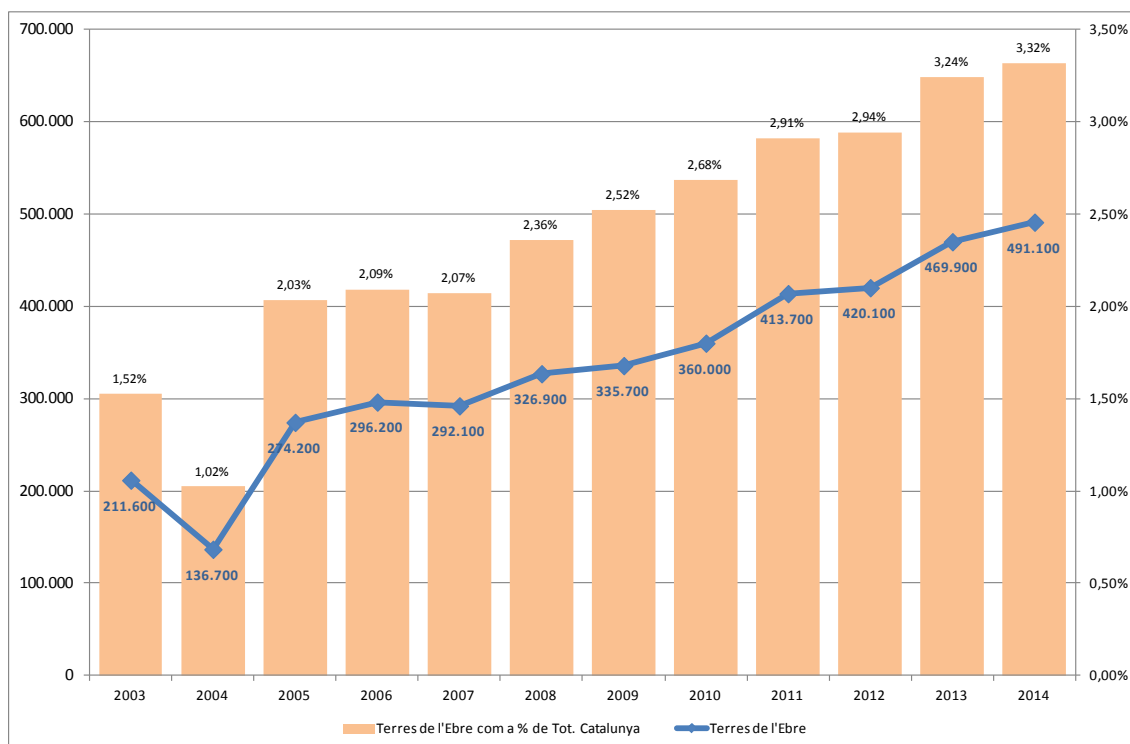
Font: vegeu taules. 4.1 i 4.2

Gràfic A.4.3. Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments de càmping, en valors absoluts 2004-2014 i com a quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya

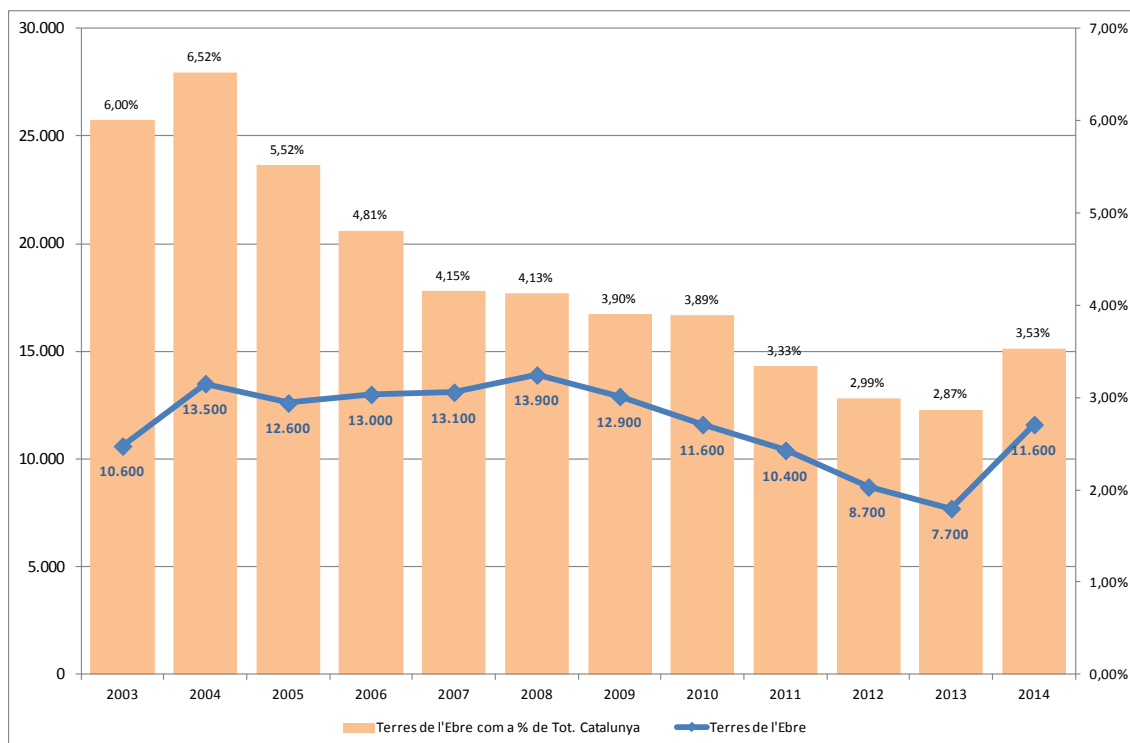
Font: vegeu taules. 4.1 i 4.2

Gràfic A.4.4. Pernotacions a les Terres de l'Ebre en establiments de càmping, en valors absoluts 2004-2014 i com a quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya

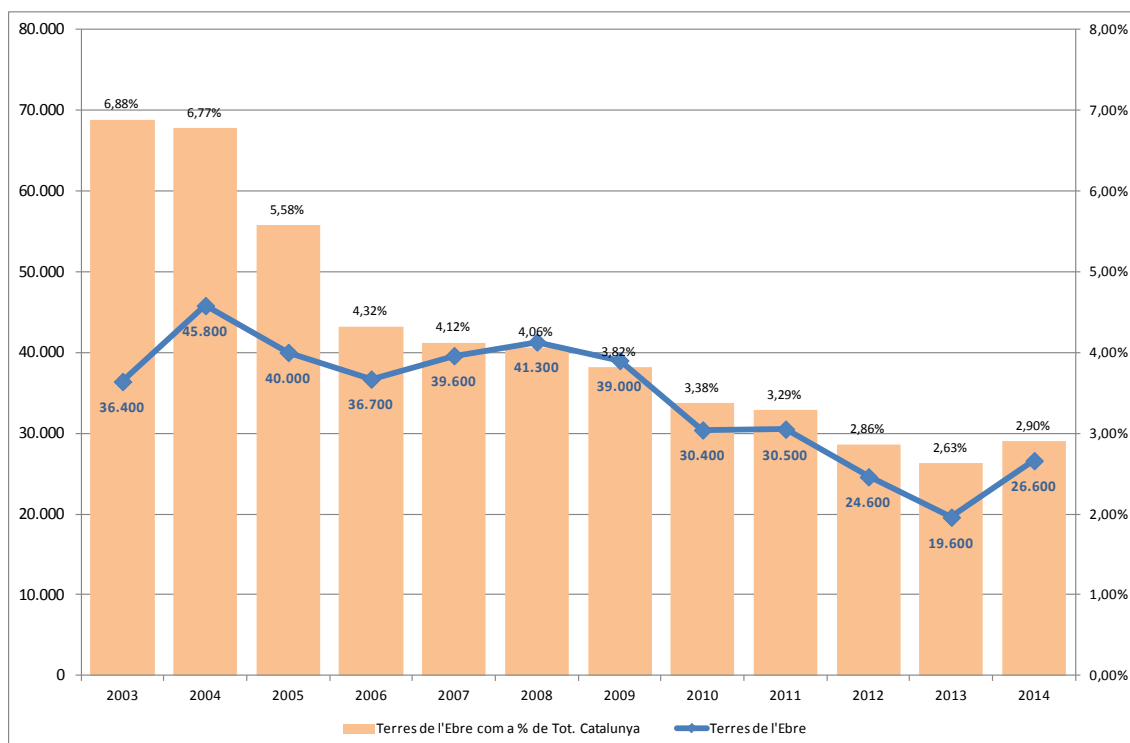
Font: vegeu taules. 4.1 i 4.2

Gràfic A.4.5. Arribades a les Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural, en valors absoluts 2004-2014 i com a quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya

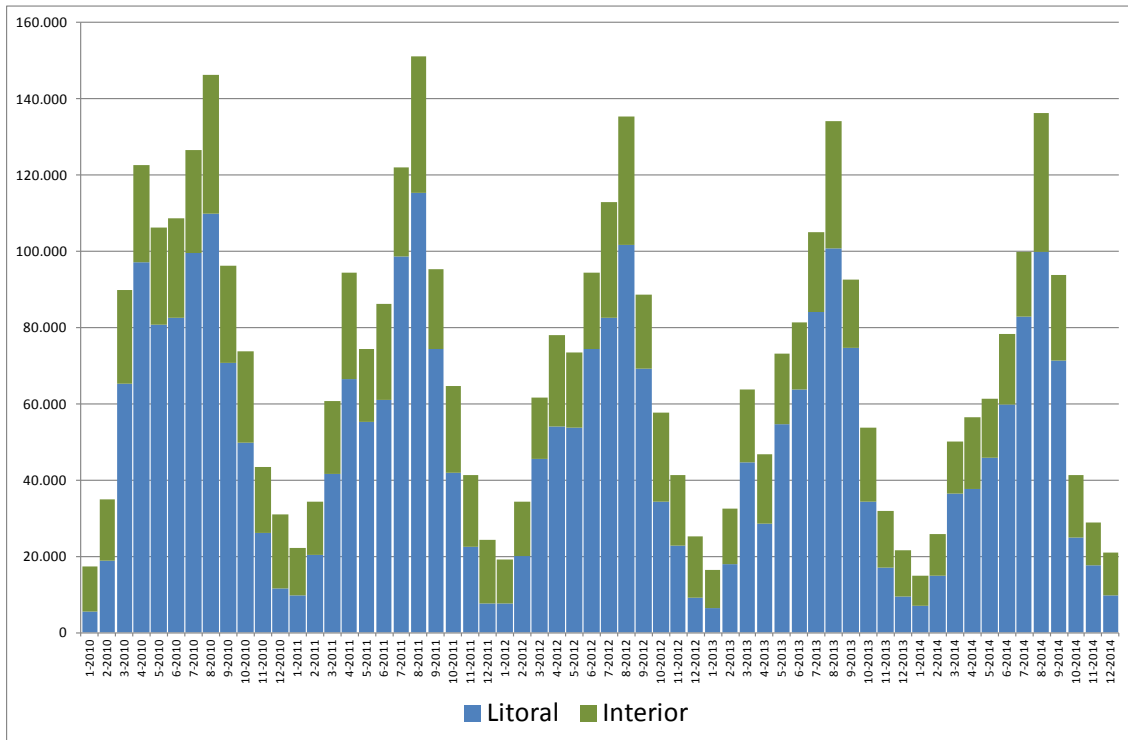
Font: vegeu taules. 4.1 i 4.2

Gràfic A.4.6. Pernotacions a les Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural, en valors absoluts 2004-2014 i com a quota de mercat de les Terres de l'Ebre en el conjunt de Catalunya

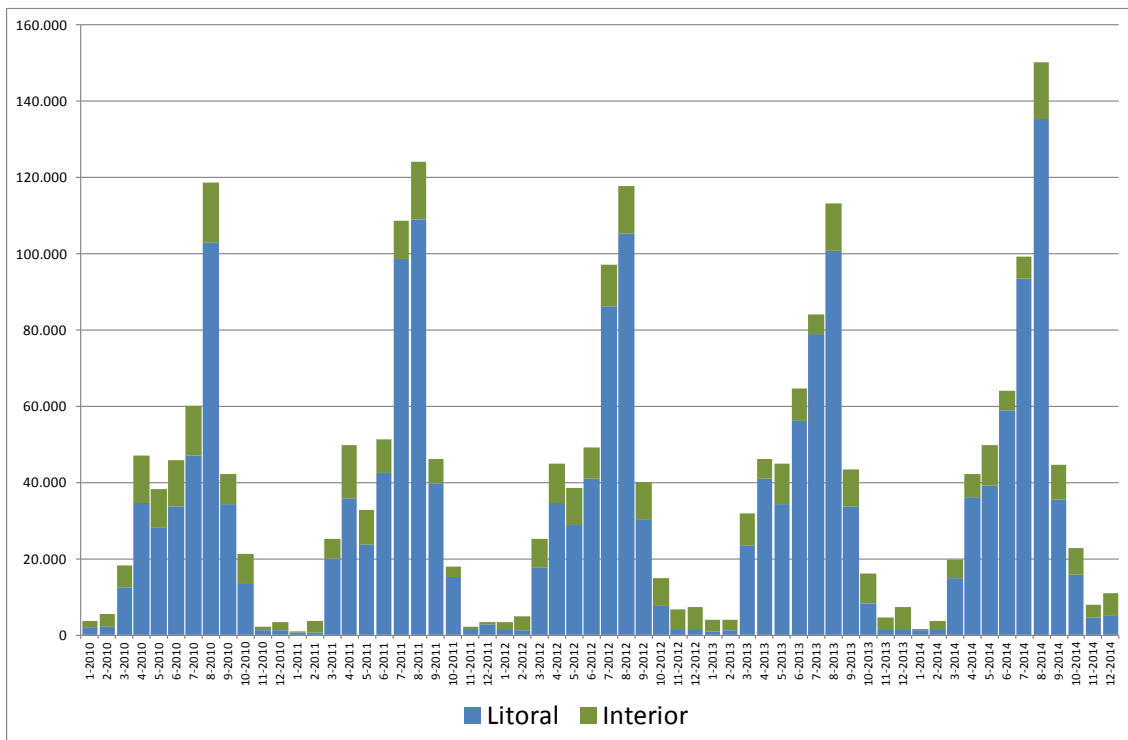
Font: vegeu taules. 4.1 i 4.2

Gràfic A.4.7. Pernotacions a les Terres de l'Ebre en establiments hotelers, valors mensuals 2010-2014

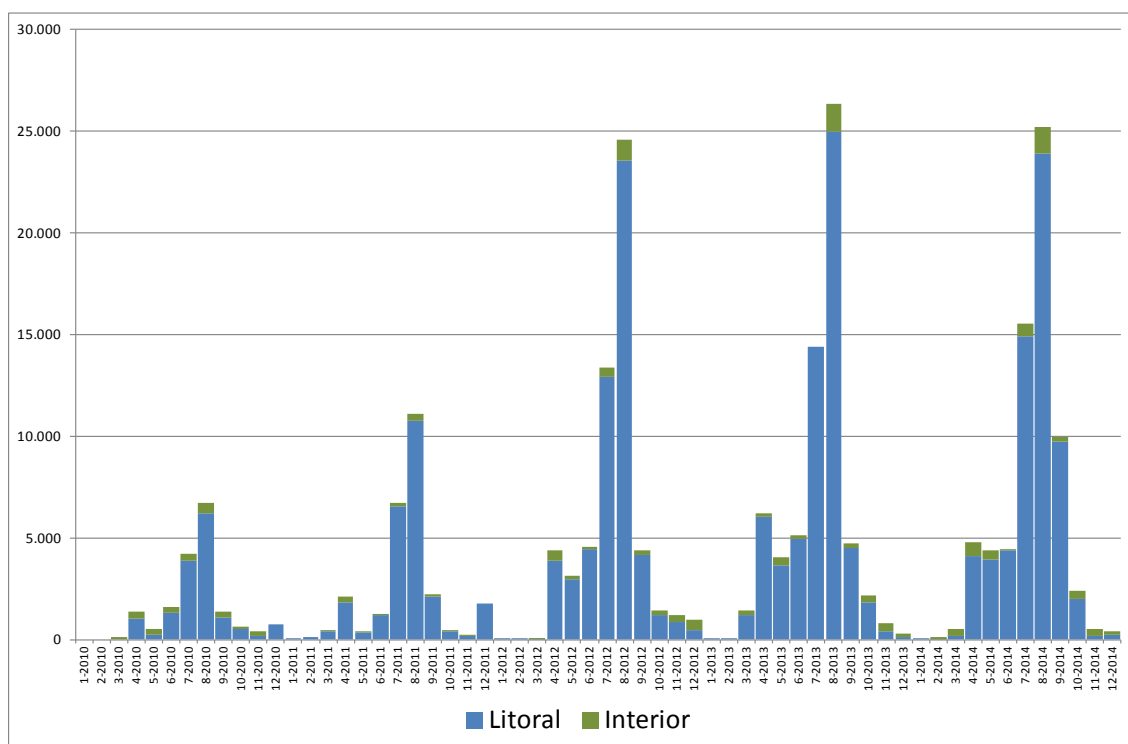
Font: vegeu taula 4.3

Gràfic A.4.8. Pernotacions a les Terres de l'Ebre en establiments de càmping, valors mensuals 2010-2014

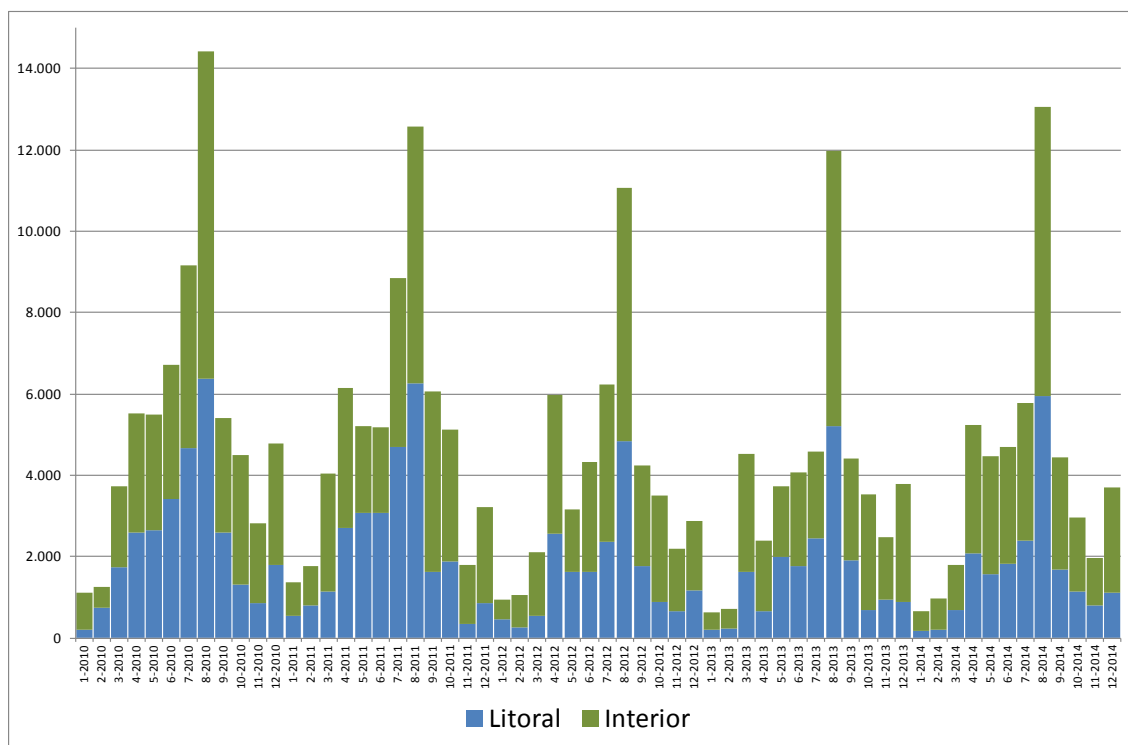
Font: vegeu taula 4.3

Gràfic A.4.9. Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en apartaments turístics, valors mensuals 2010-2014

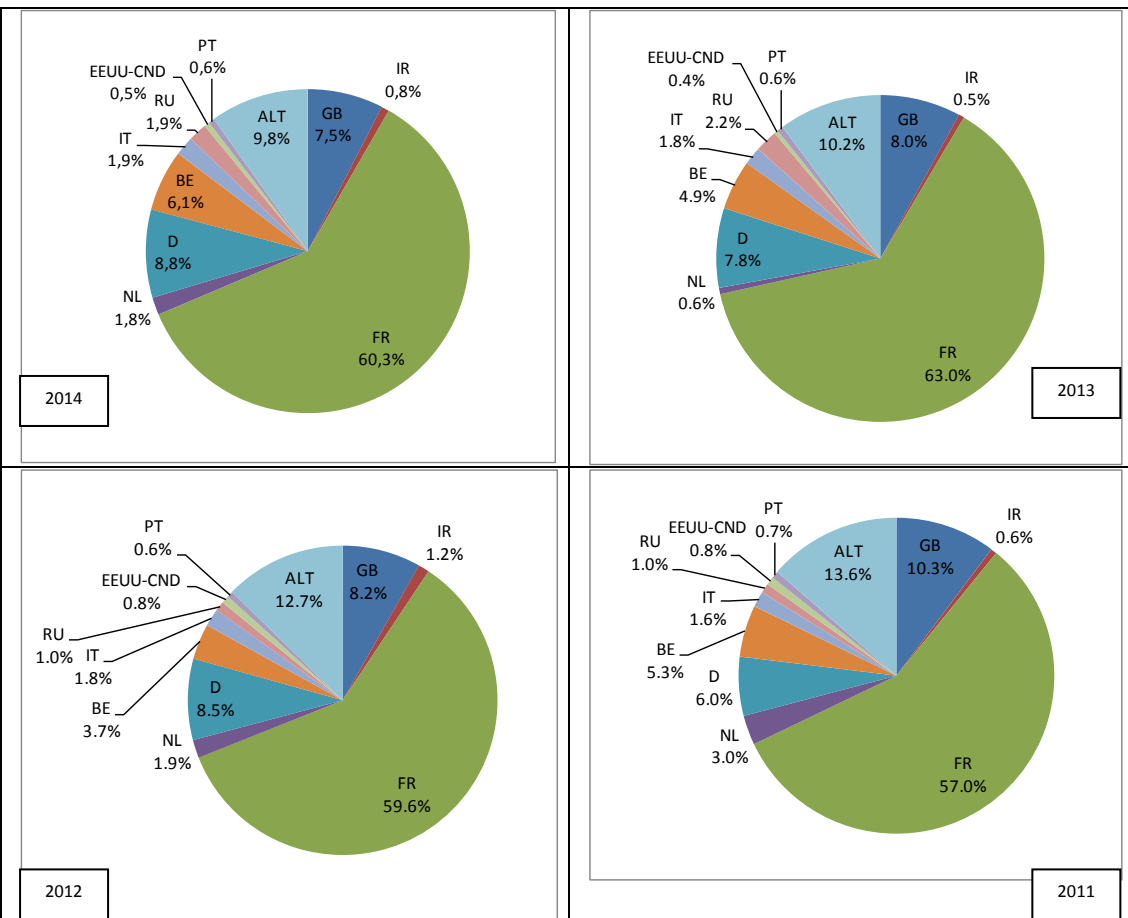
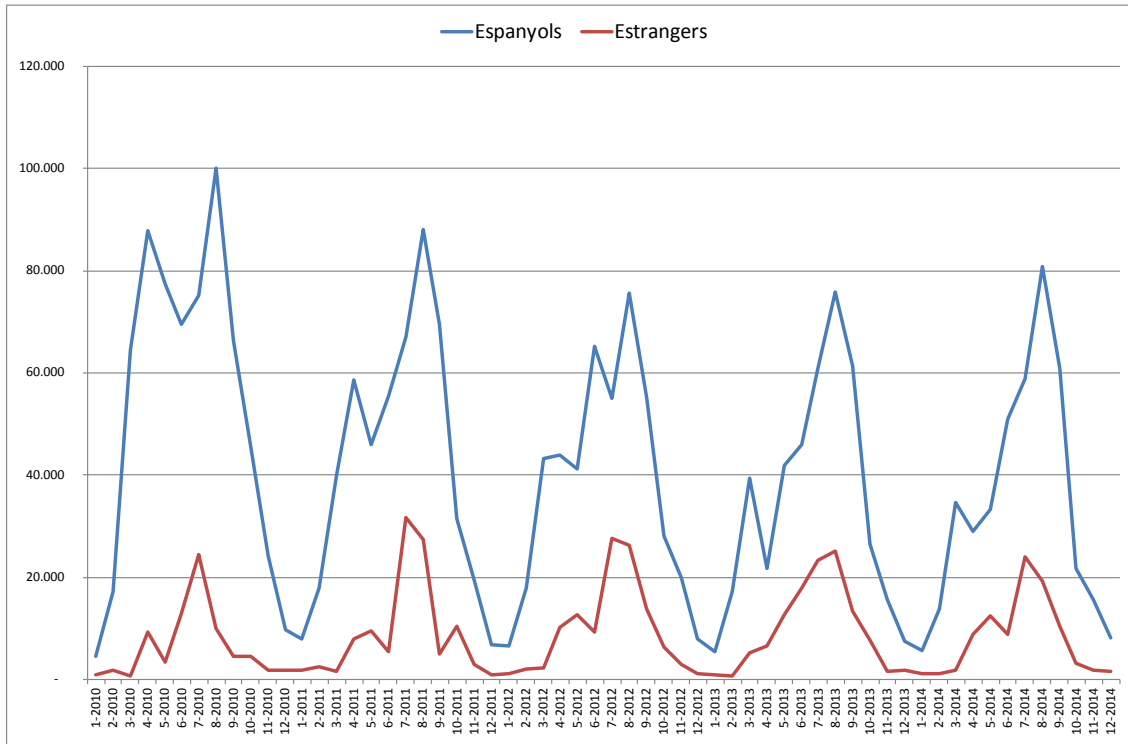
Font: vegeu taula 4.3

Gràfic A.4.10. Pernoctacions a les Terres de l'Ebre en establiments de turisme rural, valors mensuals 2010-2014

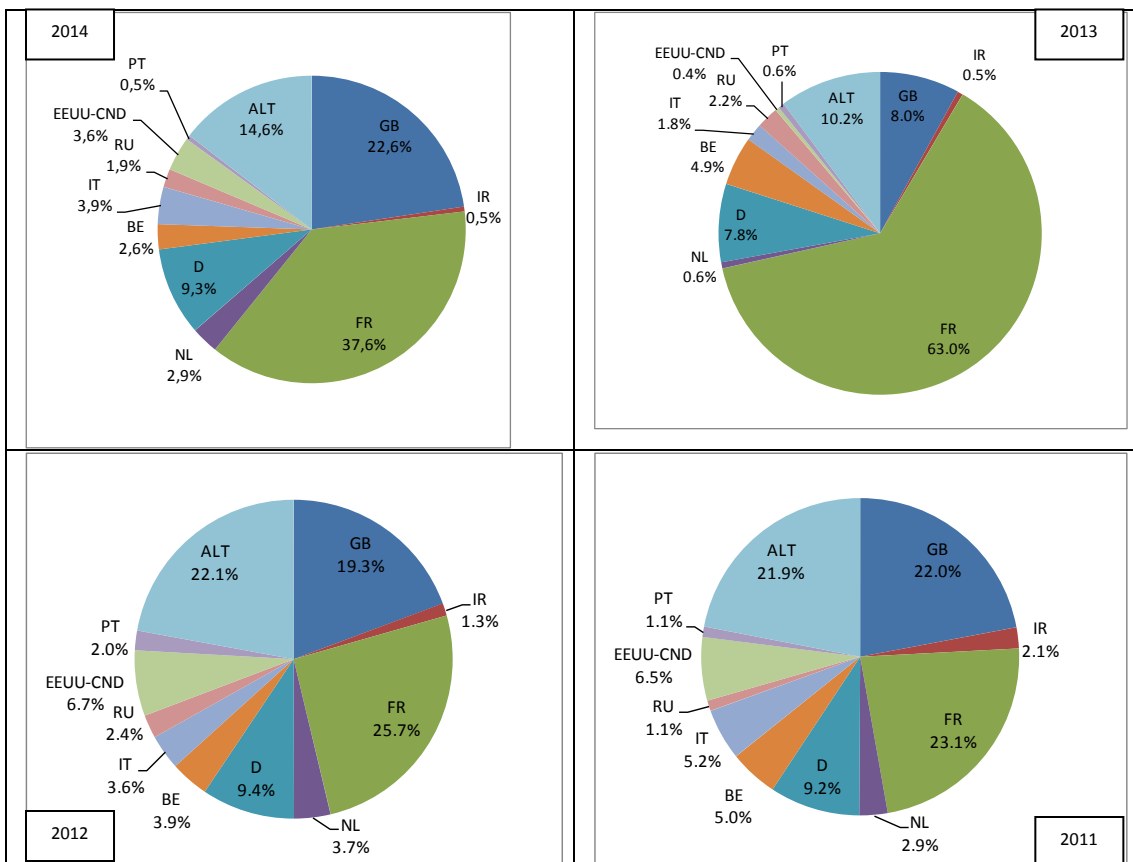
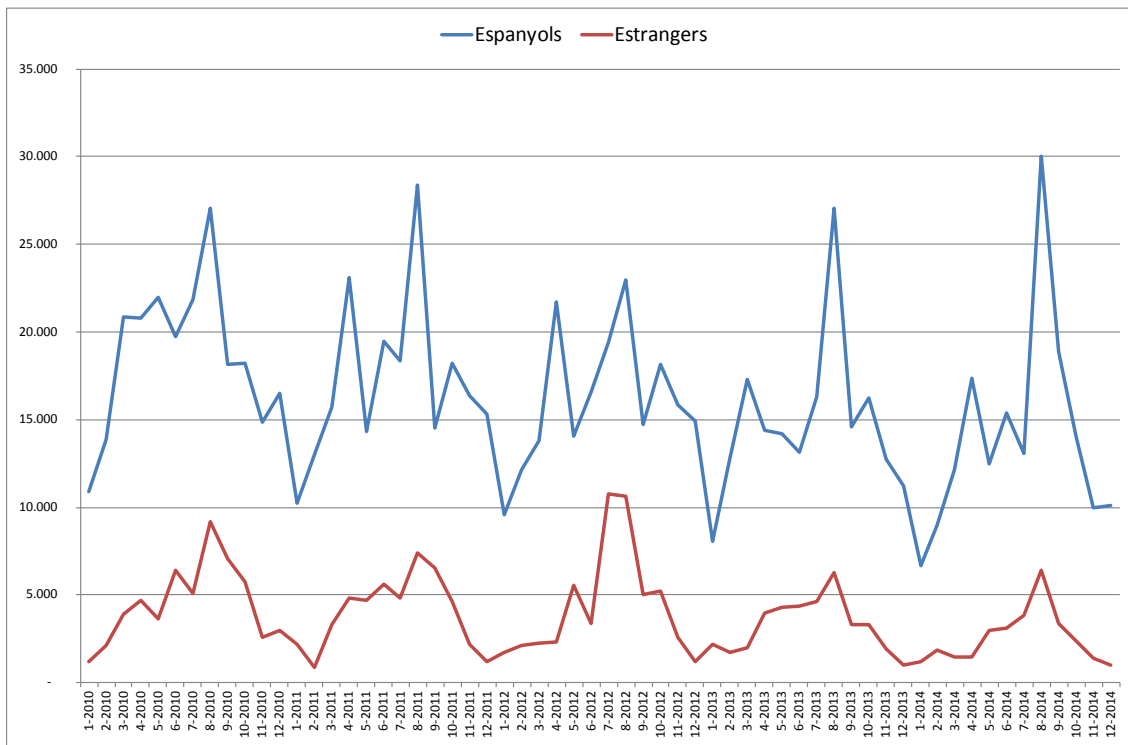
Font: vegeu taula 4.3

Gràfic A.4.11. Pernoctacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona litoral) en establiments hotelers, dades conjunturals 2010-2014 per mercats d'origen

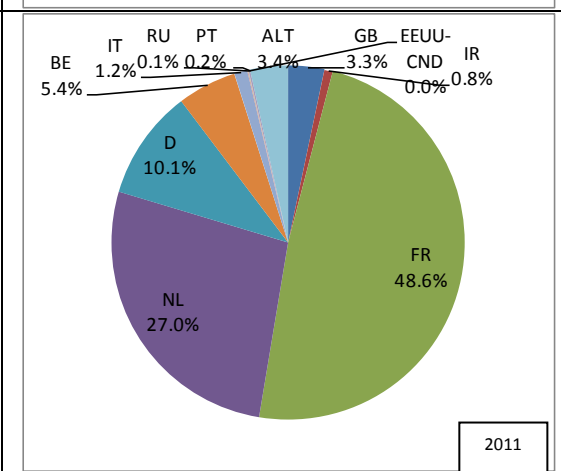
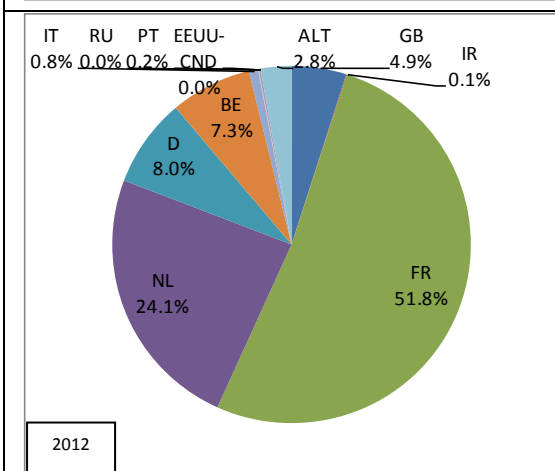
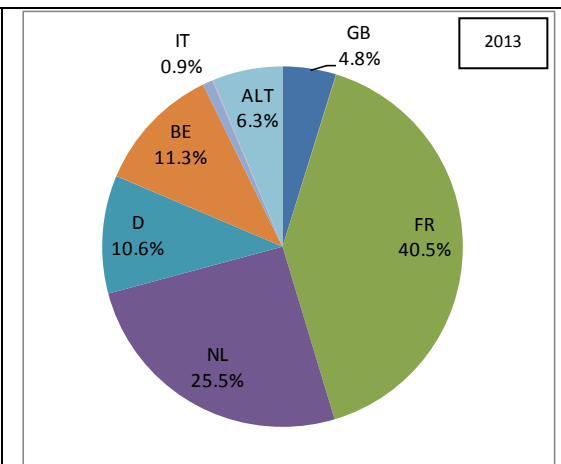
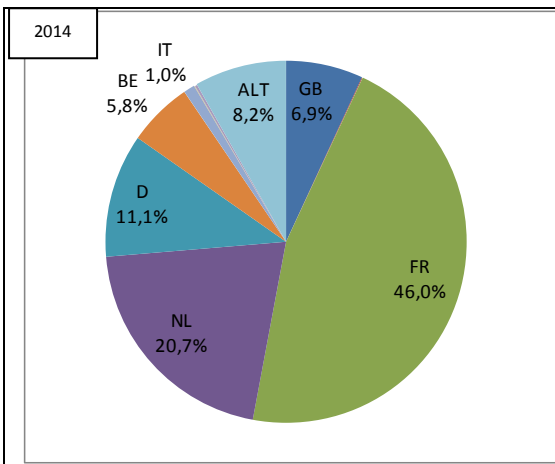
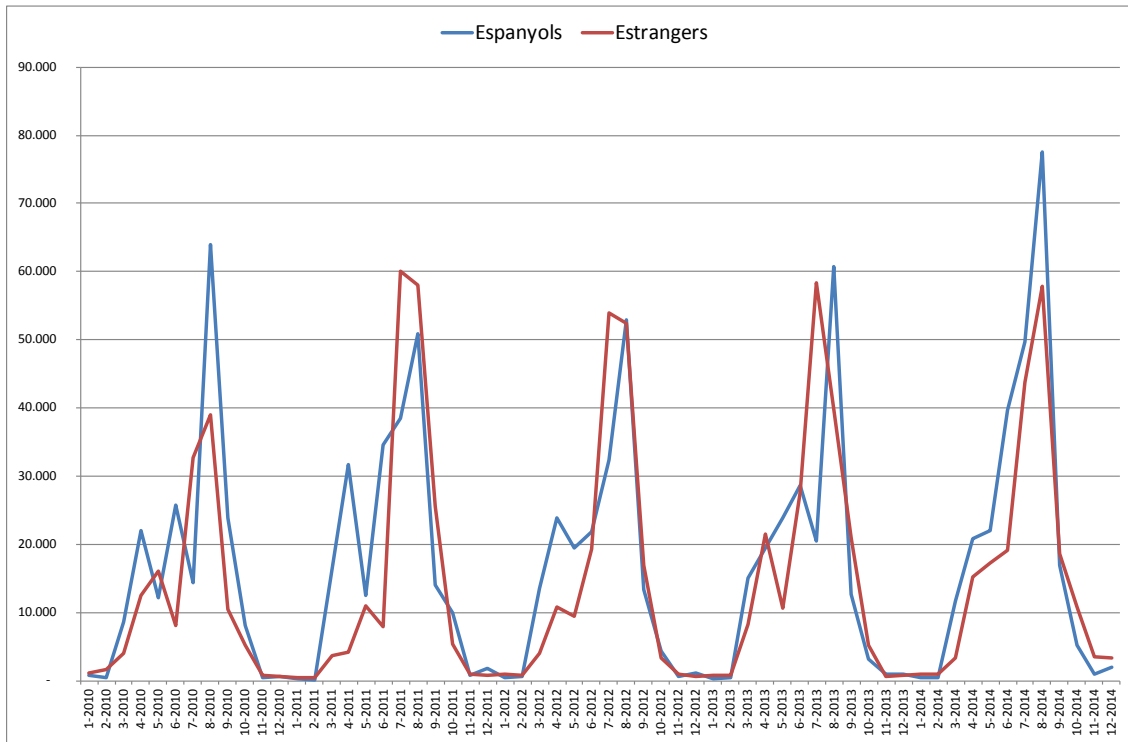
Font: vegeu taules 4.5 i 4.6

Gràfic A.4.12. Pernoctacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona interior) en establiments hotelers, dades conjunturals 2010-2014 per mercats d'origen

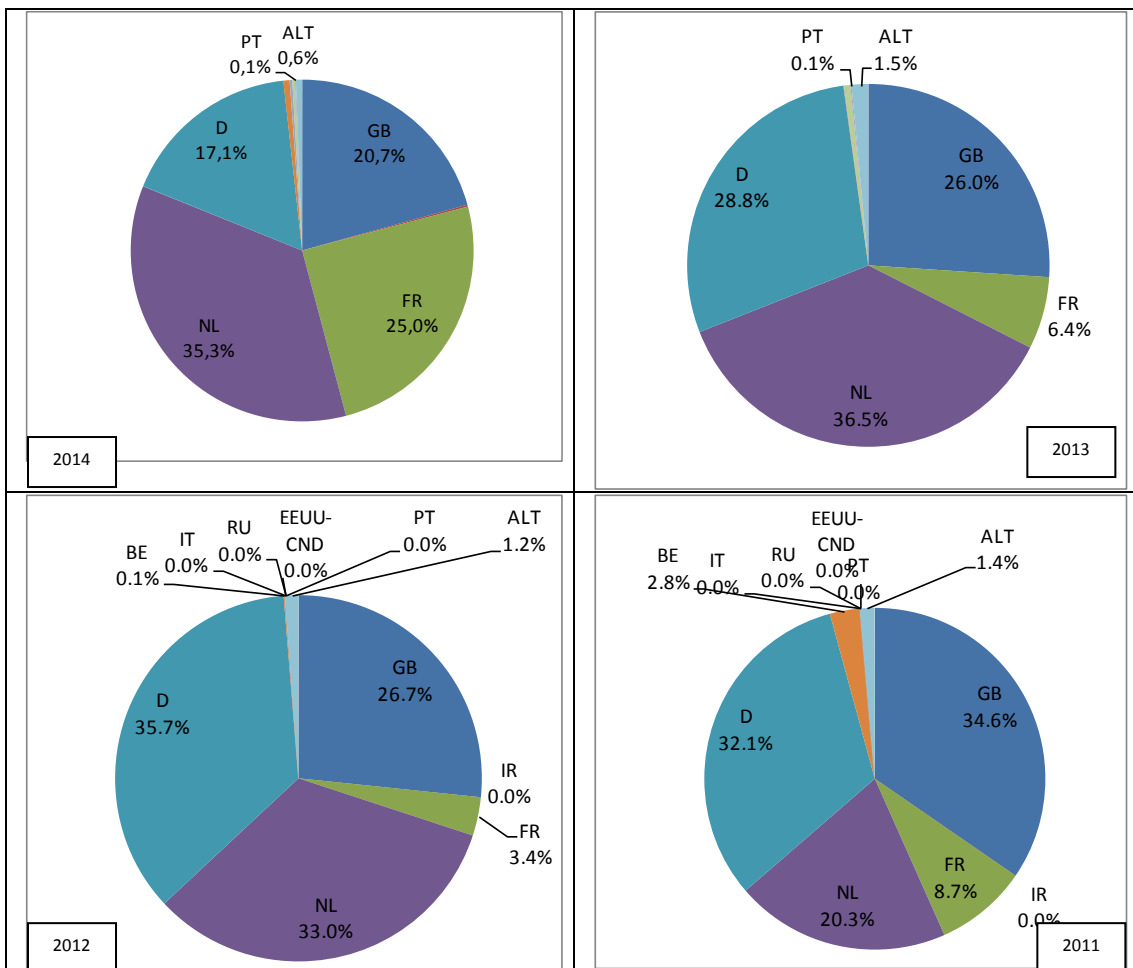
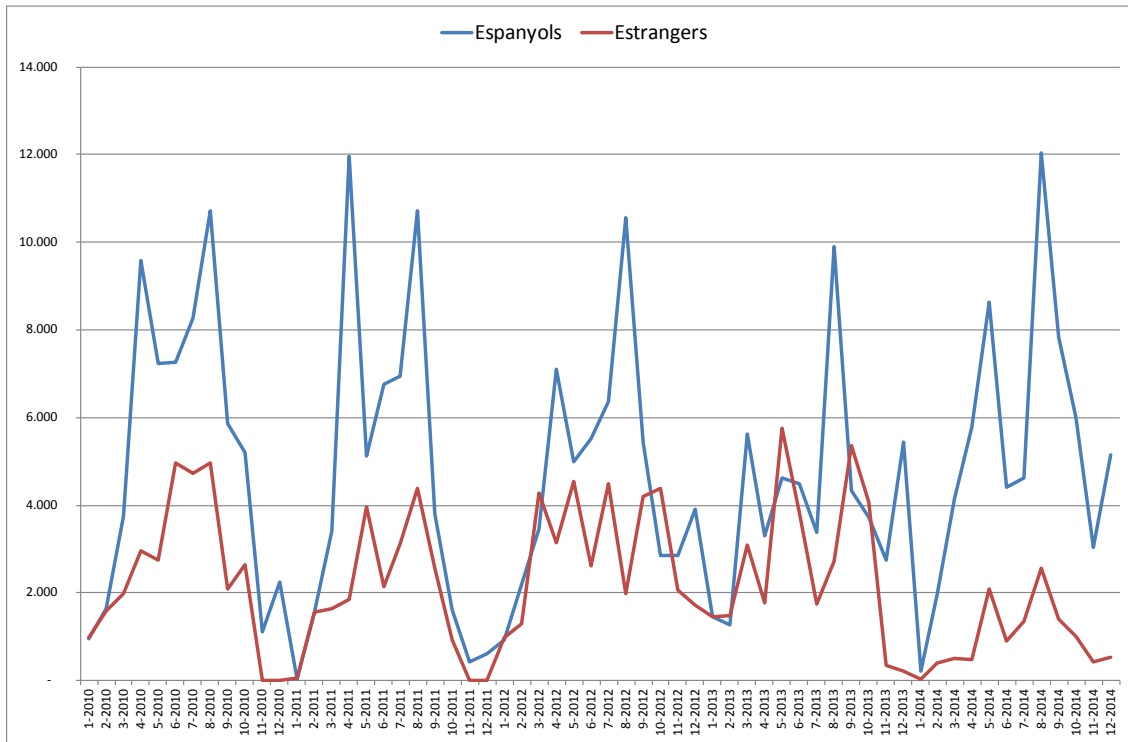
Font: vegeu taules 4.5 i 4.6.

Gràfic A.4.13. Pernoctacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona litoral) en establiments de càmping, dades conjunturals 2010-2014 per mercats d'origen

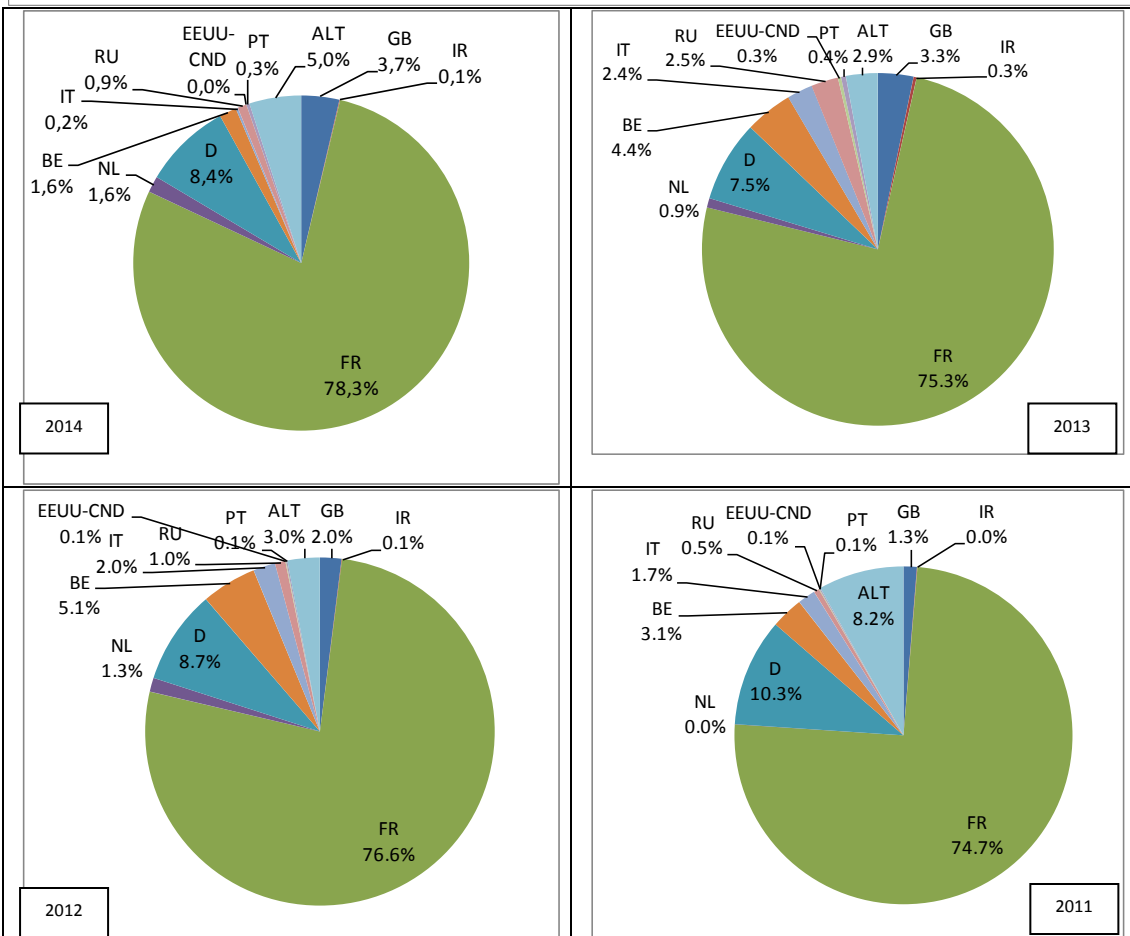
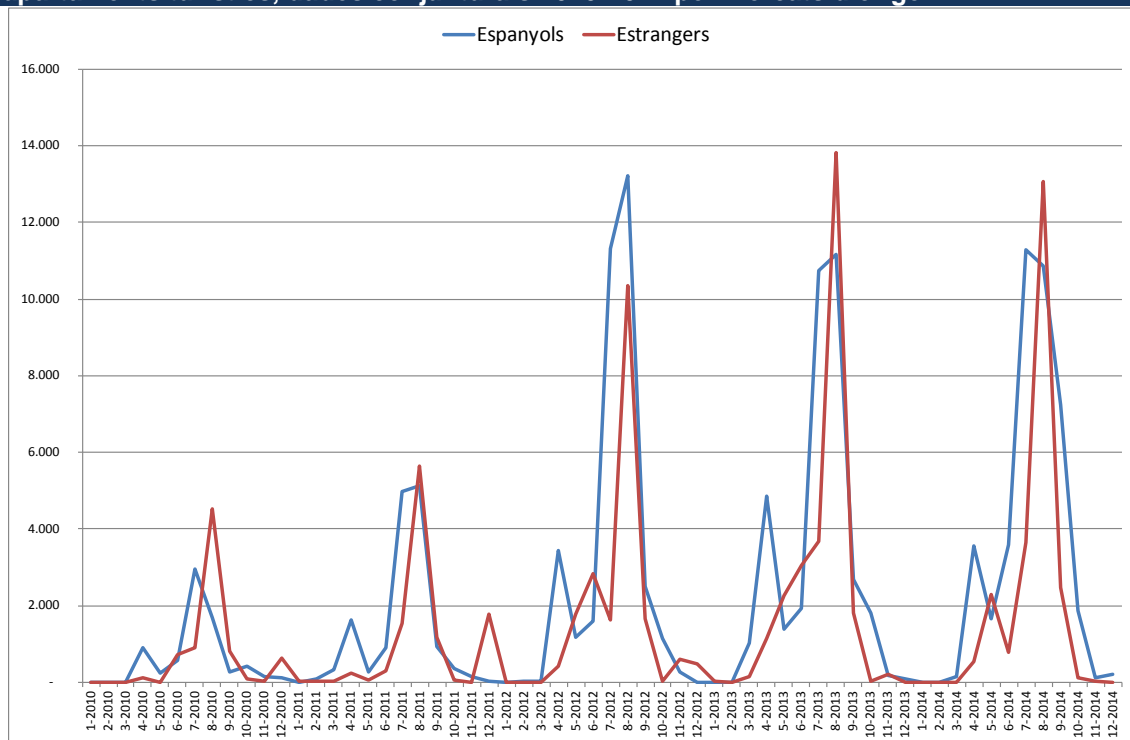
Font: vegeu taules 4.5 i 4.6

Gràfic A.4.14. Pernoctacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona interior) en establiments de càmping, dades conjunturals 2010-2014 per mercats d'origen

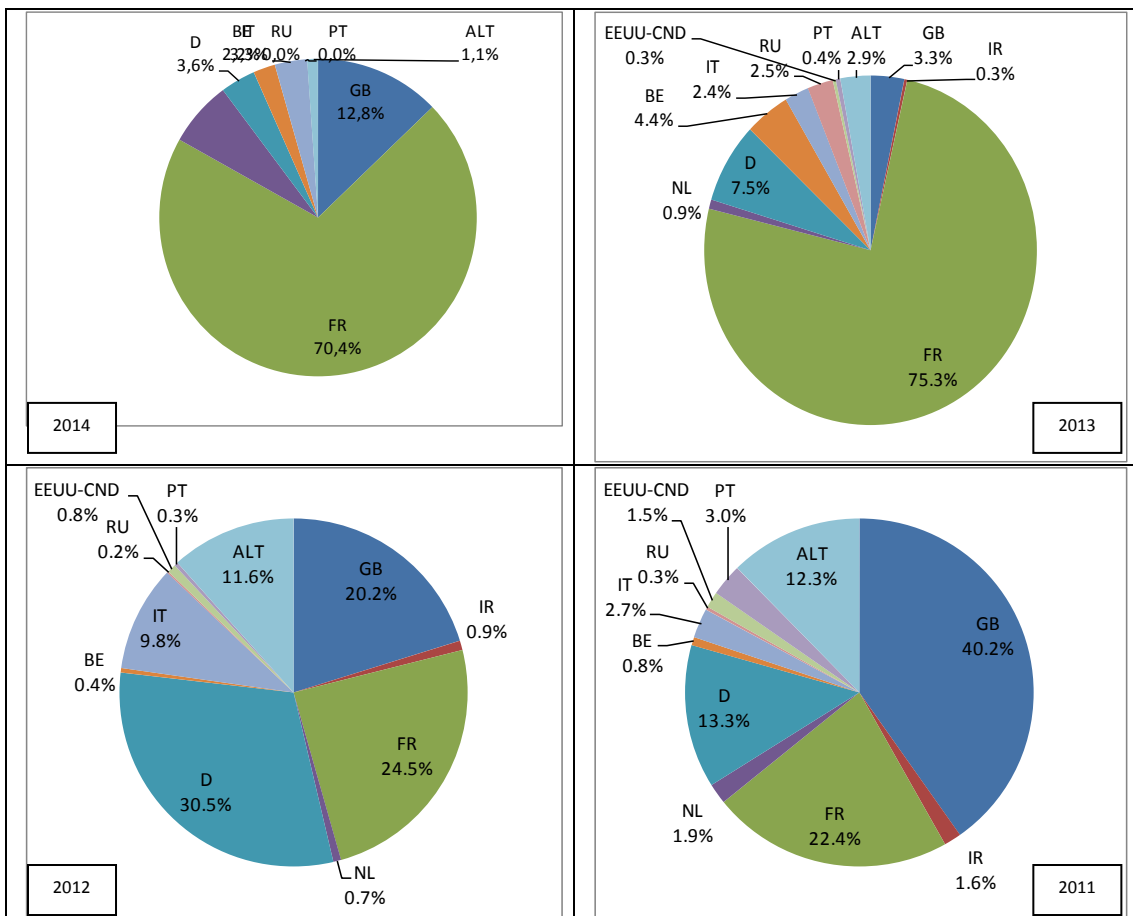
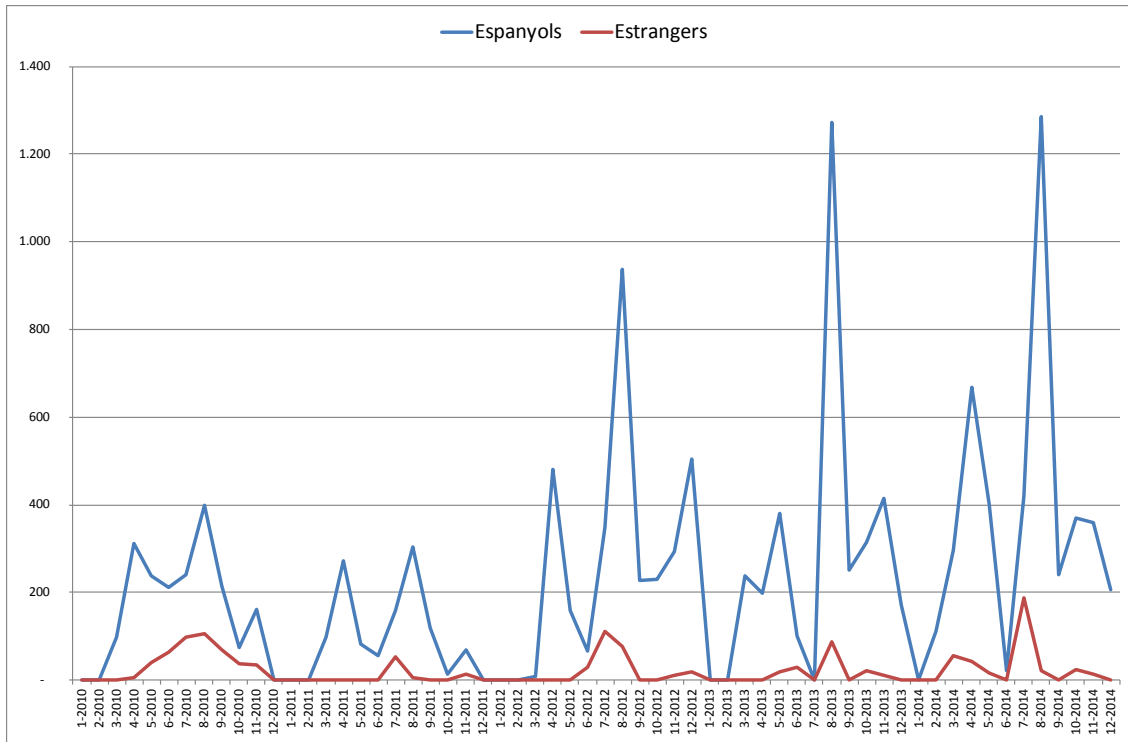
Font: vegeu taules 4.5 i 4.6

Gràfic A.4.15. Pernoctacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona litoral) en apartaments turístics, dades conjunturals 2010-2014 per mercats d'origen

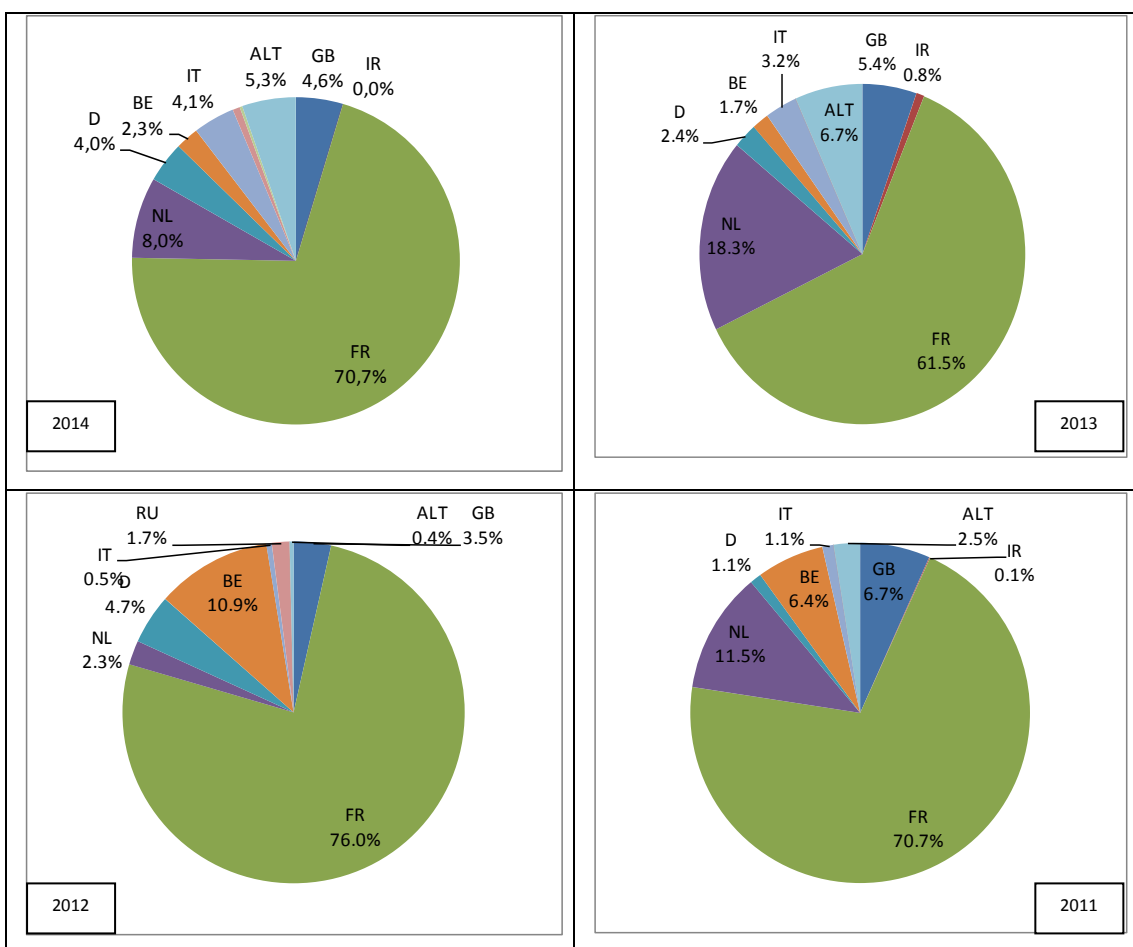
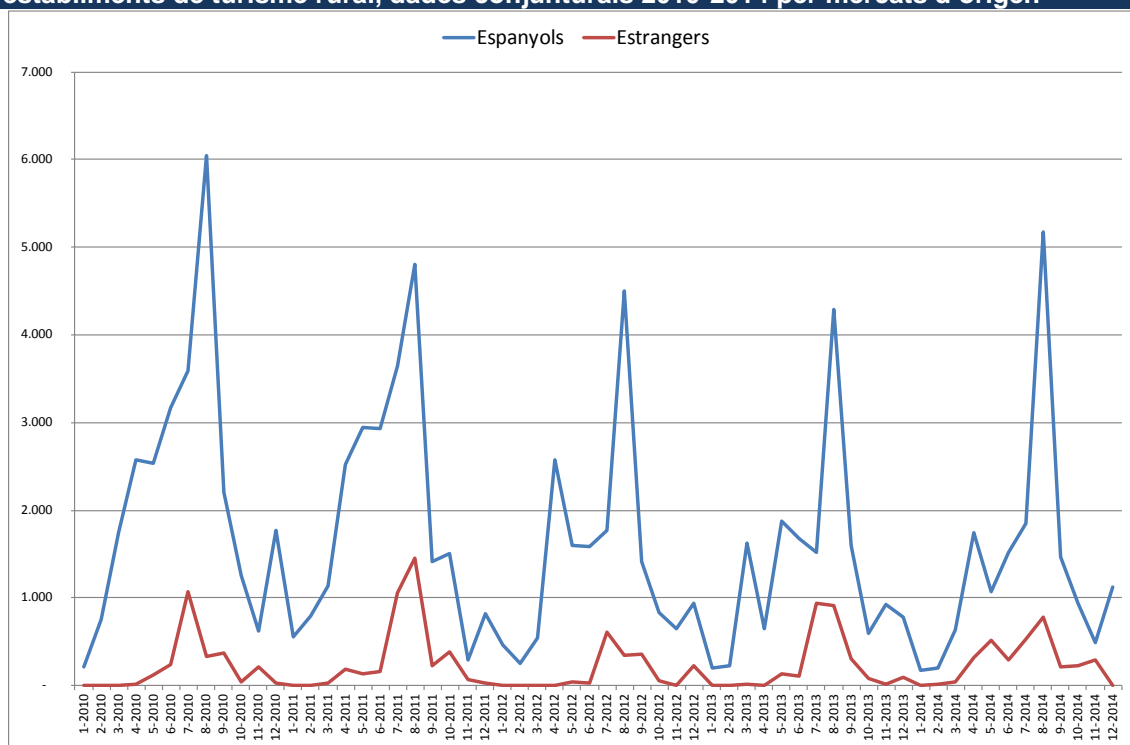
Font: vegeu taules 4.5 i 4.6

Gràfic A.4.16. Pernoctacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona interior) en apartaments turístics, dades conjunturals 2010-2014 per mercats d'origen

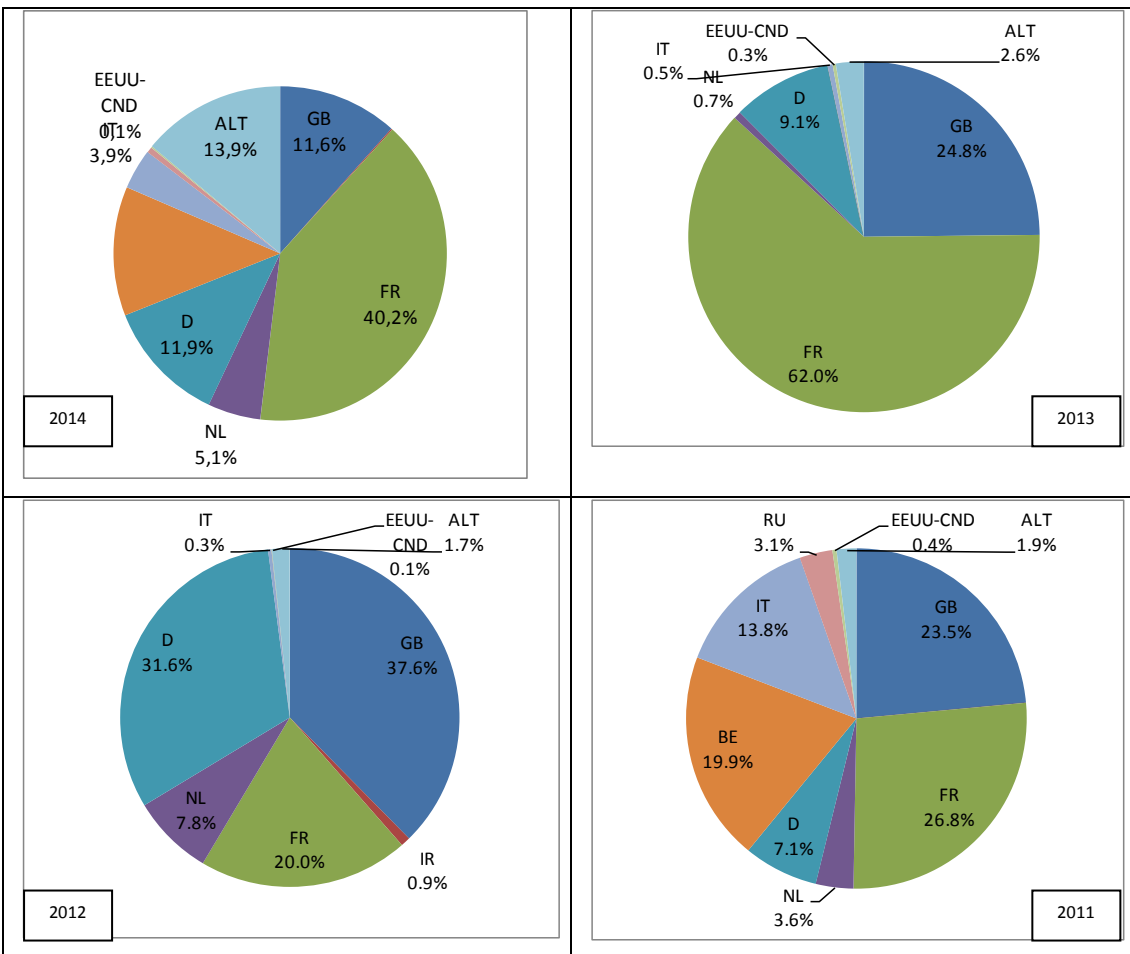
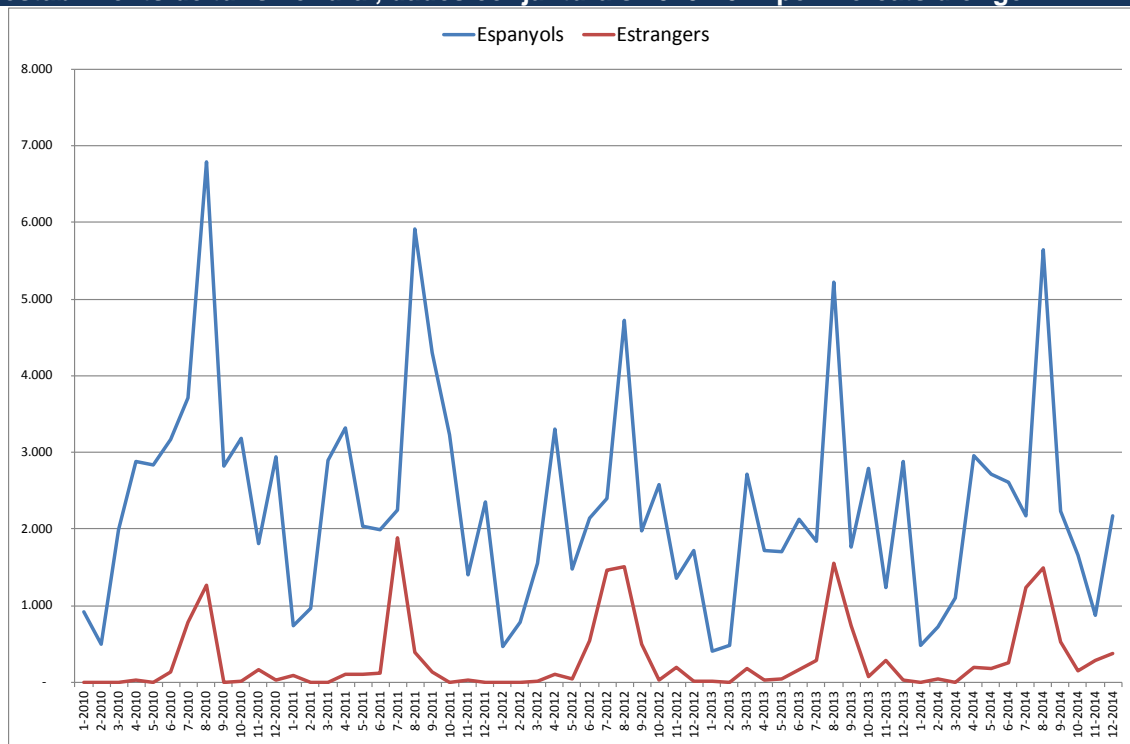
Font: vegeu taules 4.5 i 4.6.

Gràfic A.4.17. Pernoctacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona litoral) en establiments de turisme rural, dades conjunturals 2010-2014 per mercats d'origen

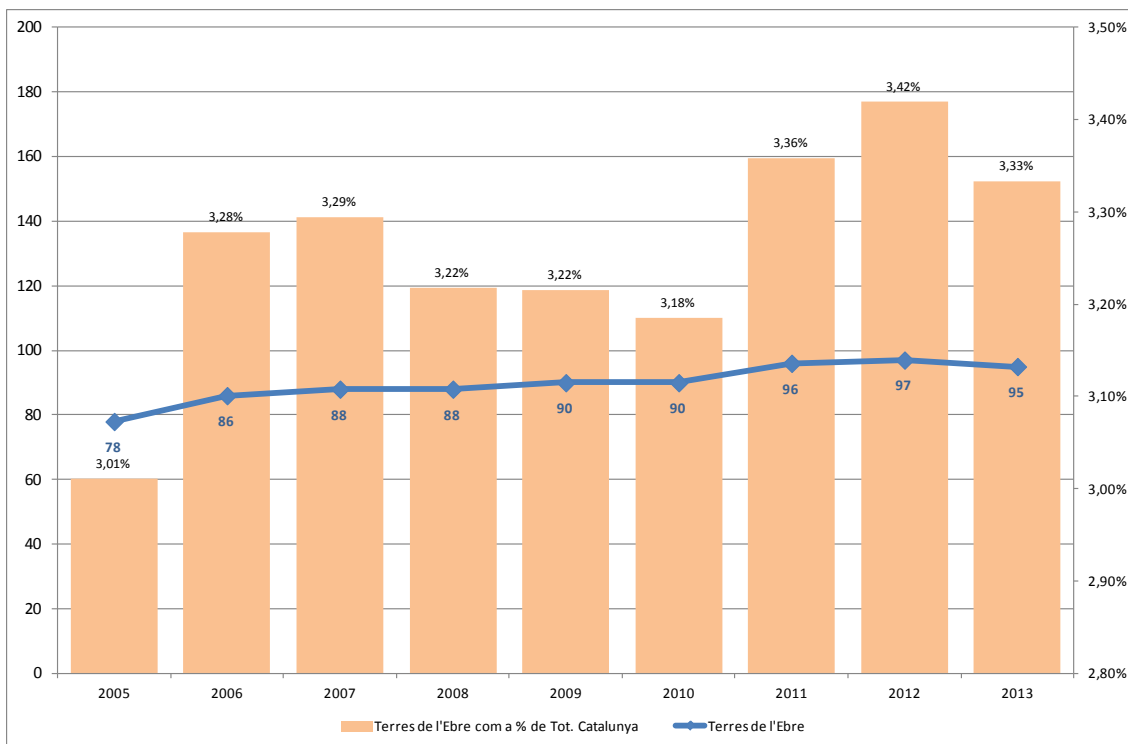
Font: vegeu taules 4.5 i 4.6

Gràfic A.4.18. Pernoctacions de turistes a les Terres de l'Ebre (zona interior) en establiments de turisme rural, dades conjunturals 2010-2014 per mercats d'origen

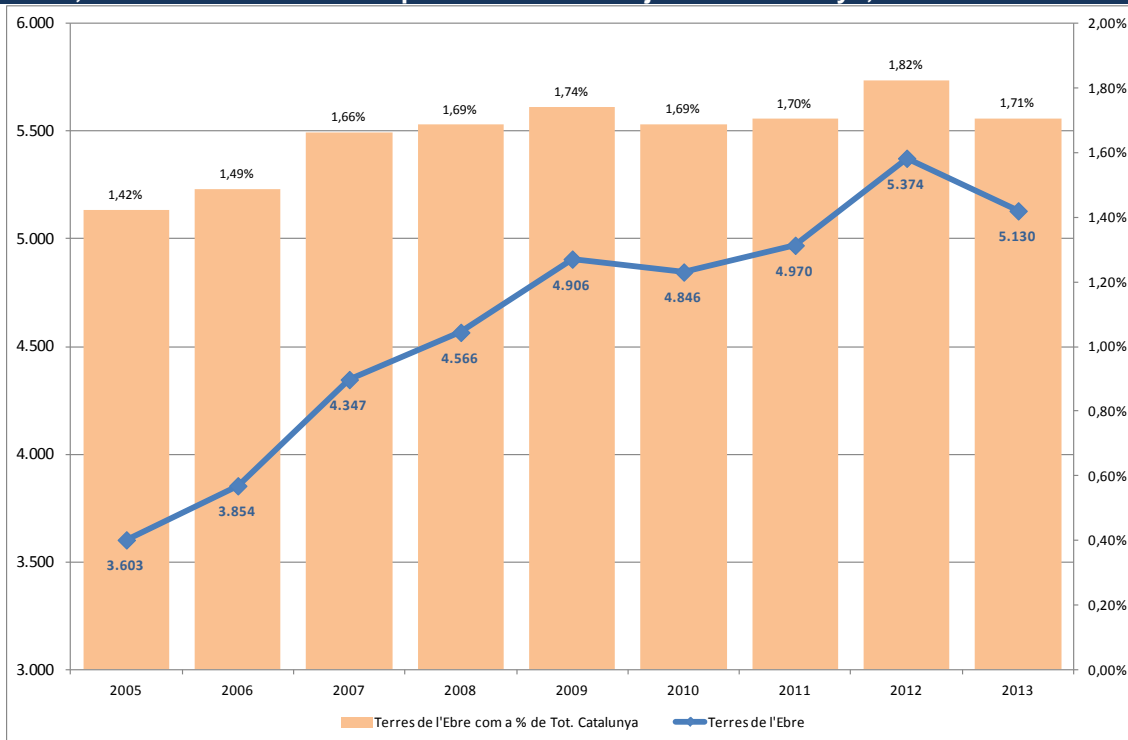
Font: vegeu taules 4.5 i 4.6

Gràfic A.4.19. Evolució del nombre d'establiments hotelers a les Terres de l'Ebre, valors absoluts i com a quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2013

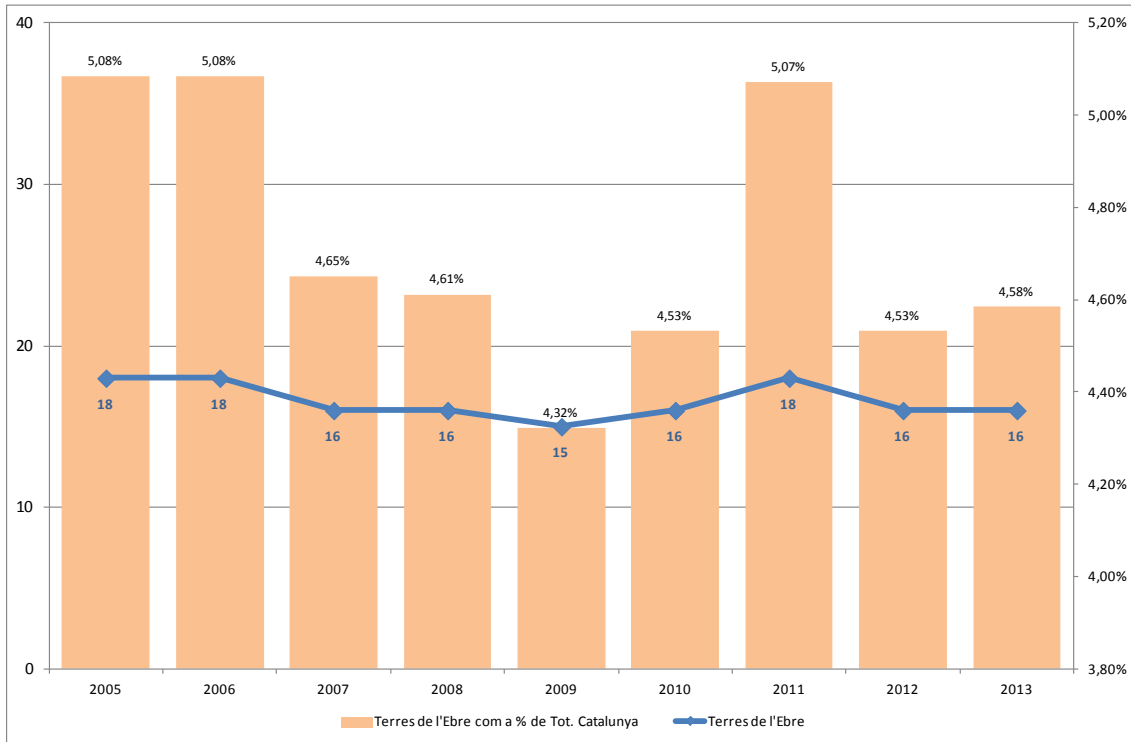
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Gràfic A.4.20. Evolució del nombre de places en establiments hotelers a les Terres de l'Ebre, valors absoluts i com a quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2013

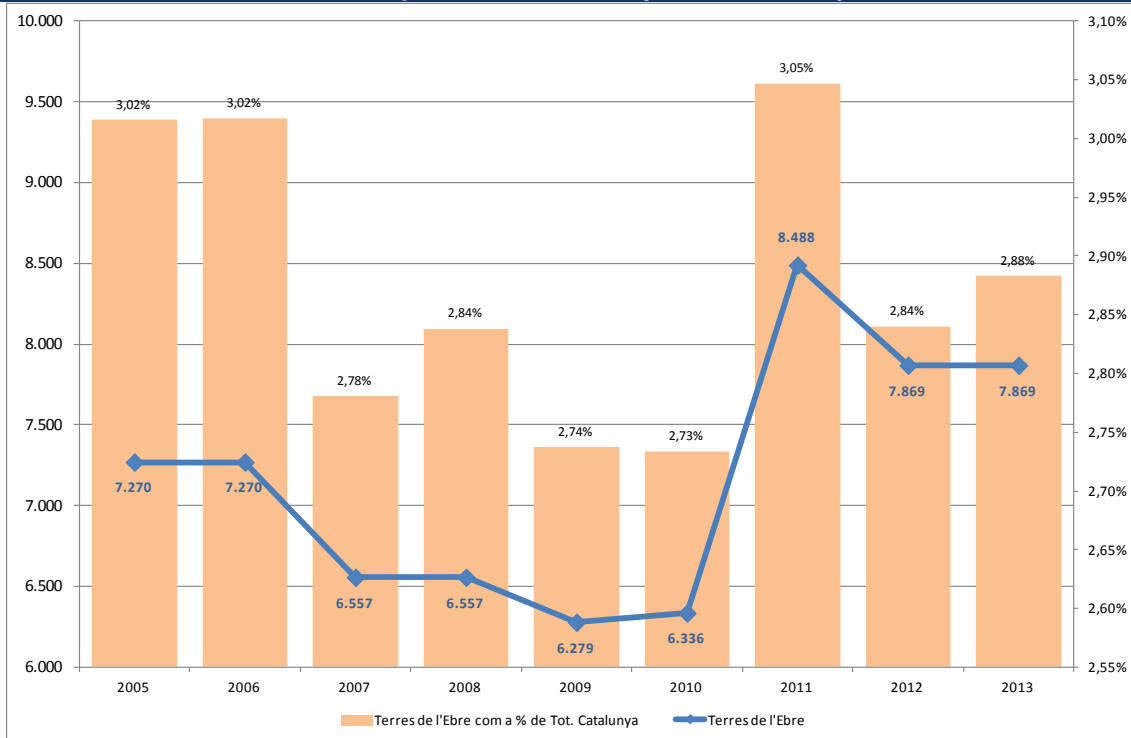
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Gràfic A.4.21. Evolució del nombre d'establiments de càmping a les Terres de l'Ebre, valors absoluts i com a quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2013

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Gràfic A.4.22. Evolució del nombre de places en establiments de càmping a les Terres de l'Ebre, valors absoluts i com a quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2013

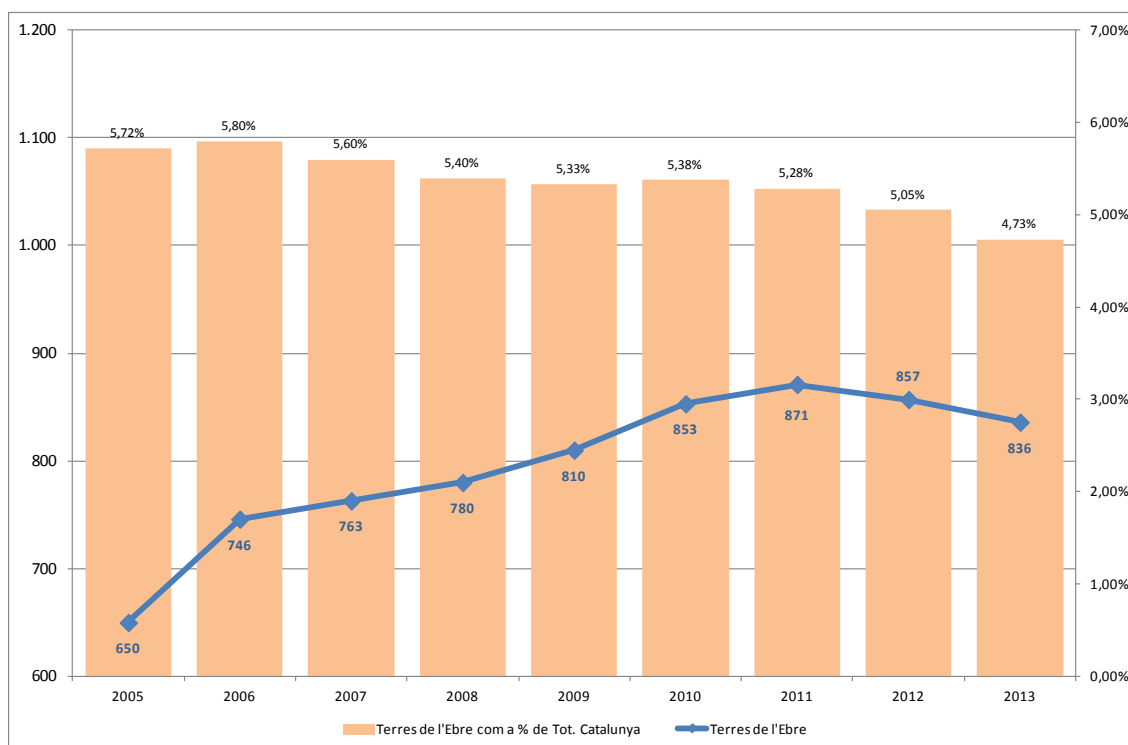
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Gràfic A.4.23. Evolució del nombre d'establiments de turisme rural a les Terres de l'Ebre, valors absoluts i com a quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2013

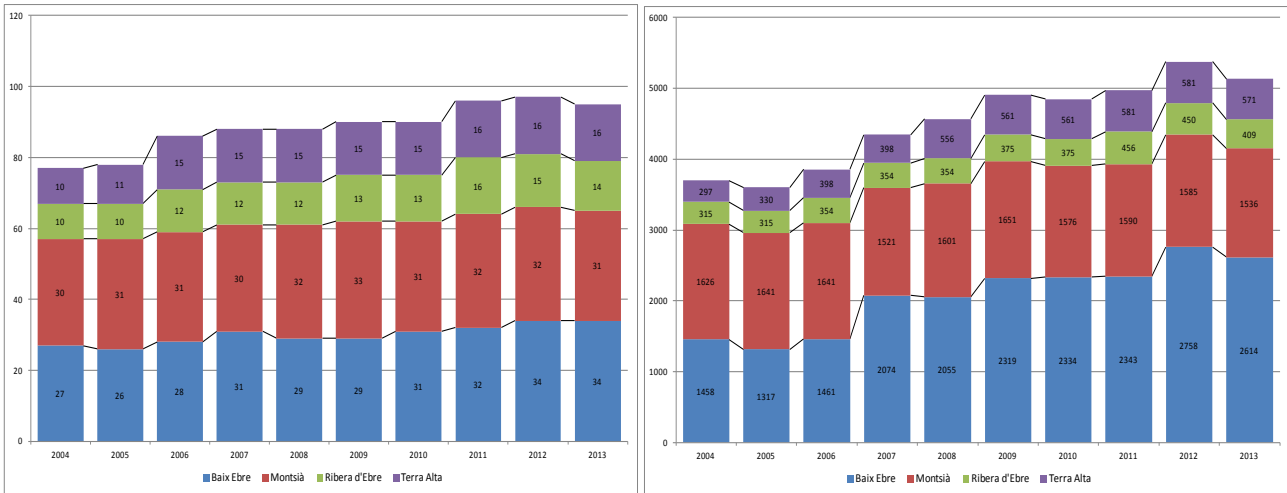
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Gràfic A.4.24. Evolució del nombre de places en establiments de turisme rural a les Terres de l'Ebre, valors absoluts i com a quotes sobre el conjunt de Catalunya, 2005-2013

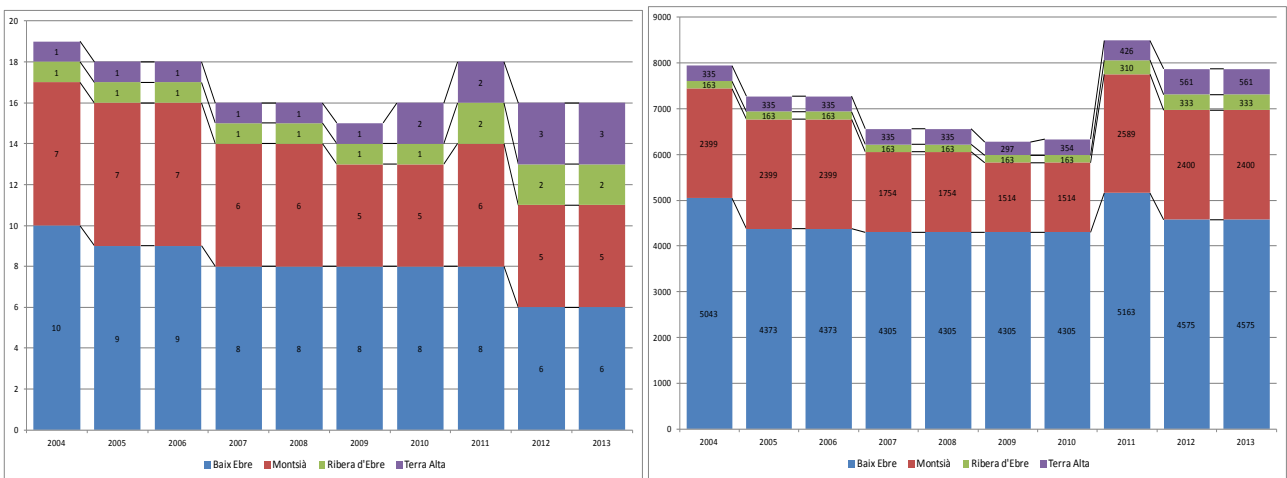
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Gràfic A.4.25.a-b - Evolució del nombre d'establiments hotelers (esq.) i del nombre de places (dr.) a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2004-2013

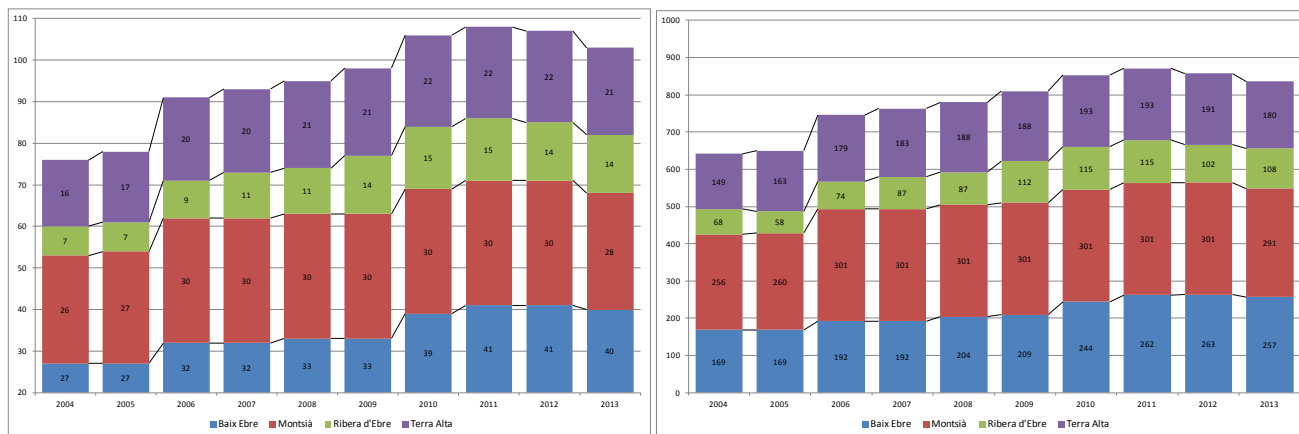
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Gràfic A.4.26.a-b - Evolució del nombre d'establiments de càmping (esq.) i del nombre de places (dr.) a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2004-2013

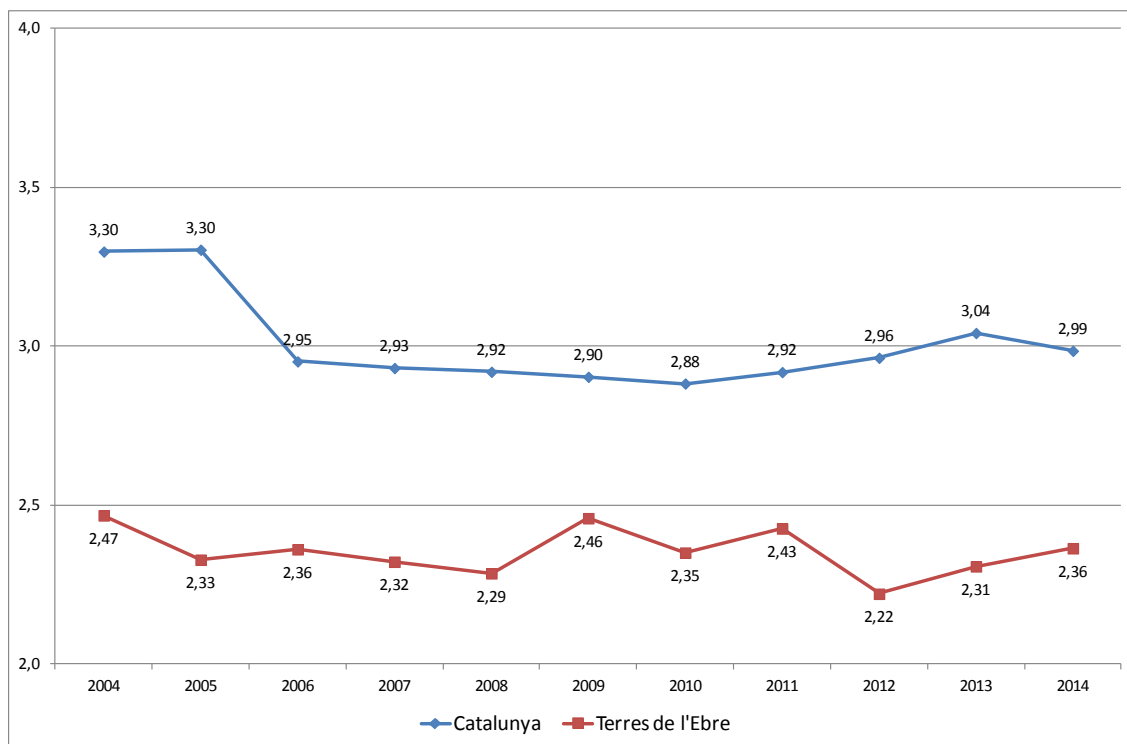
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Gràfic A.4.27.a-b - Evolució del nombre d'establiments de turisme rural (esq.) i del nombre de places (dr.) a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2004-2013

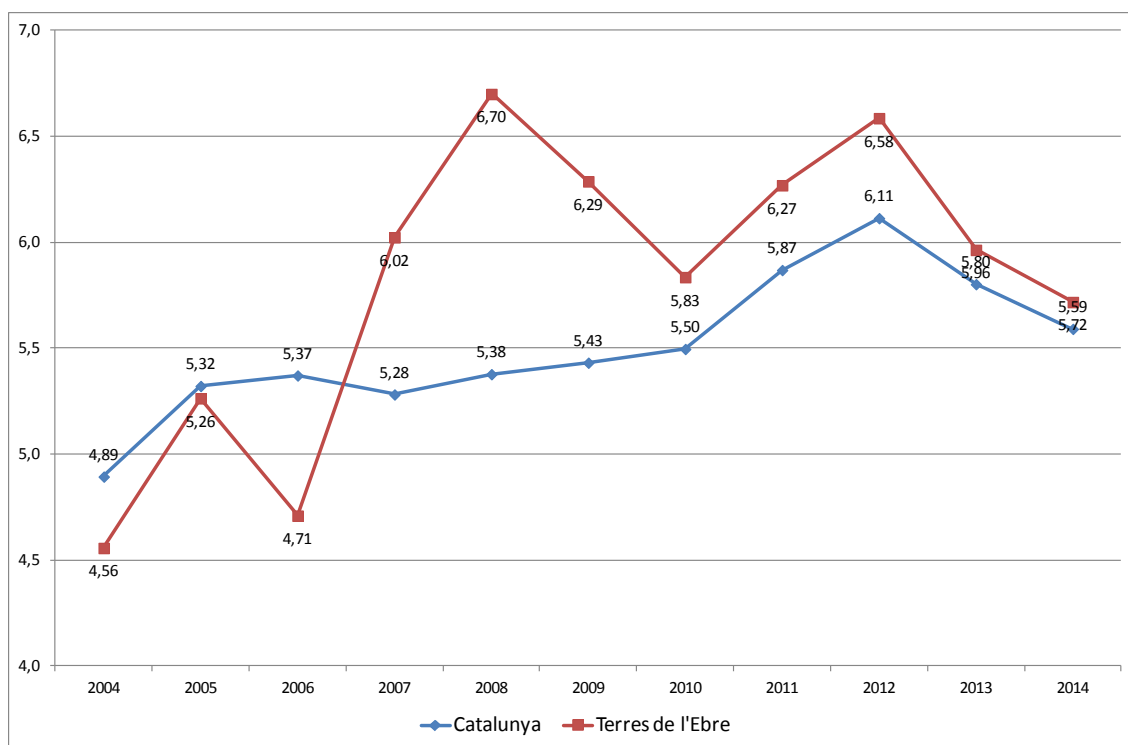
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Gràfic A.4.28. Durada de les estàncies (mitjana nits) als establiments hotelers de les Terres de l'Ebre amb relació a la tendència catalana, 2004-2014

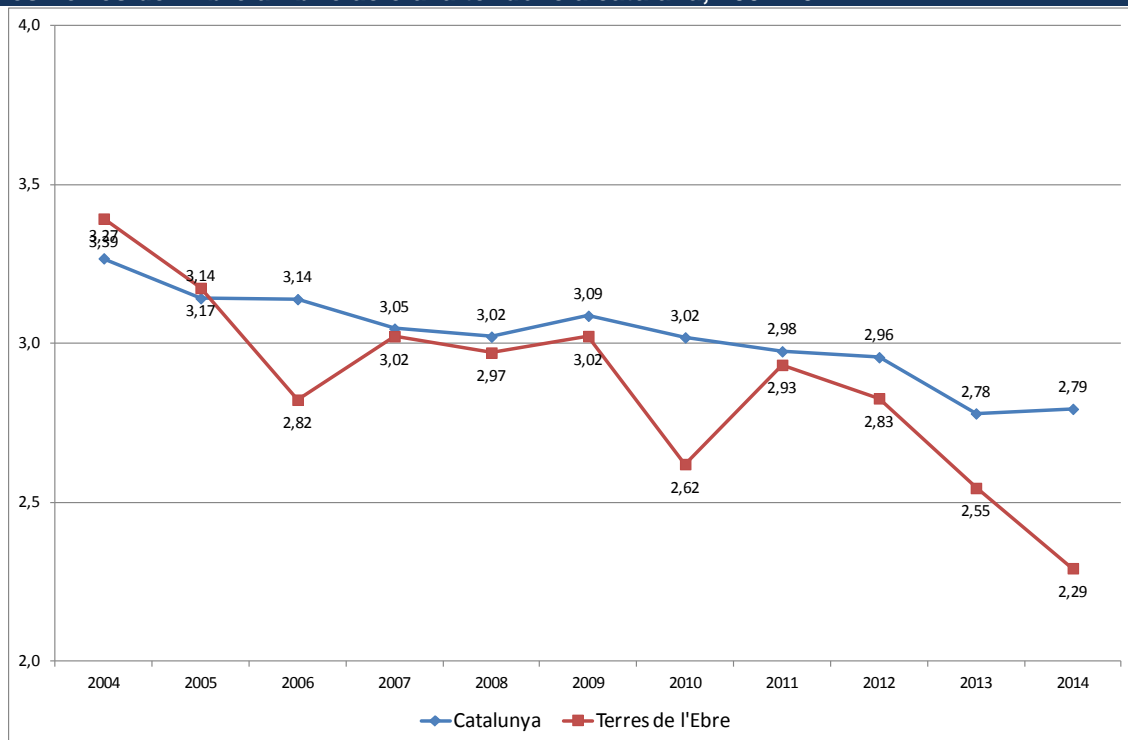
Font: vegeu taules 4.12.i i 4.13

Gràfic A.4.29. Durada de les estàncies (mitjana nits) als càmpings de les Terres de l'Ebre amb relació a la tendència catalana, 2004-2014

Font: vegeu taules 4.12. i 4.13

Gràfic A.4.30. Durada de les estàncies (mitjana nits) als establiments de turisme rural de les Terres de l'Ebre amb relació a la tendència catalana, 2004-2014

Font: vegeu taules 4.12. i 4.13

*Xavier Ponce Alifonso
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. El context econòmic i social

Amb la Revolució Francesa i la proclamació de llibertat i d'igualtat entre les persones, es va iniciar un nou període de la història. És el moment que sorgeix el concepte de ciutadania, associat a drets com la llibertat de pensament, d'expressió, de culte... Durant el segle XIX i XX els drets de la ciutadania es van estendre encara més enllà i també es va incloure la capacitat d'elegir representants polítics. Però el darrer salt es va aconseguir després de la Segona Guerra Mundial, quan es va assolir un nou contracte social entre rics i pobres pel qual l'estat es comprometia a garantir un determinat benestar a les persones durant tota la vida, i protegir les persones malaltes, les que estaven a l'atur, les que s'havien jubilat o qualsevol altre col·lectiu que pogués patir una situació de risc d'exclusió social. Es tractava d'una xarxa de seguretat que a Europa va rebre el nom d'*estat del benestar*. I, així, es va crear un model social que durant anys va reconciliar el funcionament de l'economia de mercat amb el benestar de la ciutadania.

Però ja fa uns quants anys que es diu que estem vivint el declivi d'Europa. Les economies s'han globalitzat i el món es fa cada cop més pla. Ens trobem amb un procés que ha tret de la pobresa milions de persones a la Xina, l'Índia, el Brasil i a molts altres països, on per fi tenien accés a l'educació, a la sanitat, a les noves tecnologies de la societat de la informació... I, no obstant això, tot aquest desenvolupament ha generat també una competència més gran que ha portat Europa a la vora de la depressió: estancament econòmic, atur, deflació, endeutament...

I hi ha tres xifres clau que ens defineixen com a europeus: som el 7% de la població mundial, produïm el 25% de la riquesa mundial, i el 50% de la despesa social que es realitza mundialment la fem a Europa. És a dir, l'estat del benestar ens proporciona un grau d'inclusió social que és una part essencial de la nostra identitat. Però des dels anys noranta s'ha anat estenent el discurs que la decadència d'Europa és fruit del nostre generós estat del benestar, que ha implicat uns costos que ens han impedit ser competitius en els mercats globals. Aquest discurs ha fet que, arran de l'esclat de la crisi el 2008, es qüestionï la viabilitat del model social europeu i que calgui redefinir el

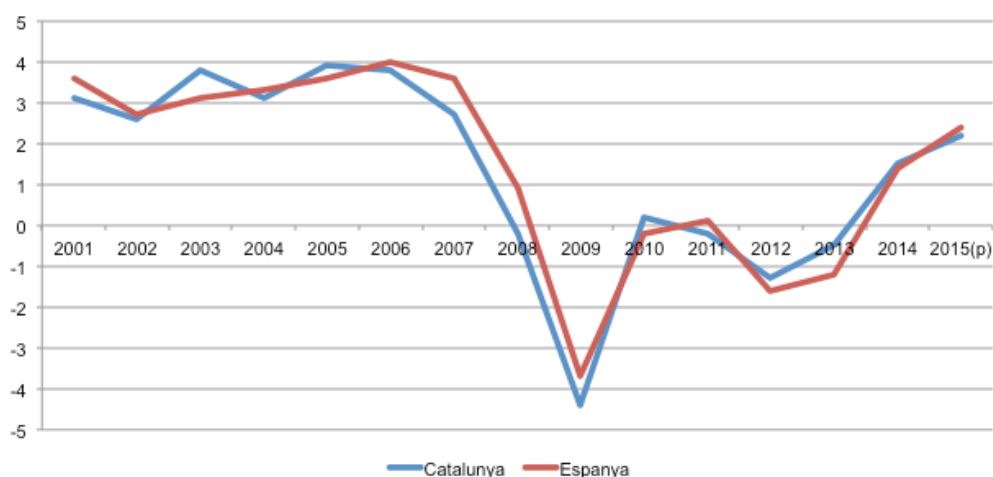
paper que el sector públic representa en les nostres economies.

L'actual crisi econòmica ha posat en dubte el nostre model econòmic i social. Si anem cap a un món en què els europeus cada vegada serem menys, més vells i més pobres..., hem de retallar la despesa social i flexibilitzar l'economia per guanyar competitivitat i generar riquesa? O hem de redoblar l'aposta per les polítiques socials i educatives, que ens permetin establir les bases per créixer a llarg termini?

A hores d'ara resulta obvi que el que hem viscut en aquests últims anys no ha estat una simple crisi econòmica. Més aviat ha estat una gran recessió que ha anat mutant al llarg dels anys: l'esclat de la bombolla immobiliària el 2007 es va endur per endavant el sector financer el 2008 i, a partir d'aquest any, la incertesa sobre la solvència del sistema financer va fer reduir el crèdit, el consum i la inversió que va generar l'inici de la recessió econòmica. Però l'estancament econòmic i l'augment de l'atur també van disparar el dèficit públic i les xifres d'endeutament públic.

Les dades de 2014 permeten veure els primers símptomes de millora en alguns indicadors econòmics. Si bé la recuperació econòmica avança de manera molt lenta en la majoria de països europeus, l'economia espanyola actualment presenta xifres millors. Durant els darrers cinc trimestres, l'economia espanyola ha mostrat un creixement positiu, i la taxa de creixement interanual ja se situa en l'1,6%. La tendència durant el 2015 sembla que continuarà sent favorable, bàsicament per factors com el reduït preu del petroli i la depreciació de l'euro. Tot això ha fet que moltes institucions hagin revisat a l'alça les previsions de creixement pel que fa a l'economia espanyola i catalana durant el 2015 i ja el situen al voltant del 2%.

Gràfic 5.1. PIB Catalunya i Espanya. % variació real anual

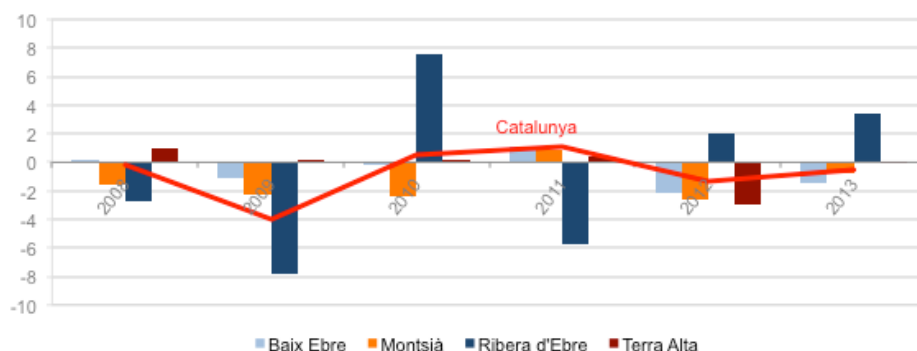

Font: INE

El gràfic 5.1 mostra com l'economia espanyola va iniciar en el tercer trimestre del 2013 un camí de recuperació econòmica, i va posar fi a una prolongada etapa marcada per una doble recessió. Aquesta evolució positiva s'explica pel creixement tant del consum privat com de la inversió. En canvi, la despesa pública continua condicionada pel procés d'ajust dels comptes públics i mostra un comportament més modest. A més, el desequilibri exterior es va corregir clarament el 2013, en haver registrat una capacitat de finançament del 1,5% del PIB per primera vegada des del 1997. Aquesta tendència s'espera que continuï durant el 2015 i que permeti situar la capacitat de finançament de l'economia espanyola en nivells entorn del 2,5% del PIB. Aquest fet permetria reduir l'endeutament extern i porta que l'índex de confiança en la indústria aconseguís el seu nivell més alt des del gener del 2008.

Tant l'etapa de doble recessió com els primers símptomes de recuperació es recullen també en l'evolució que ha tingut el valor afegit brut a les comarques de les Terres de l'Ebre:

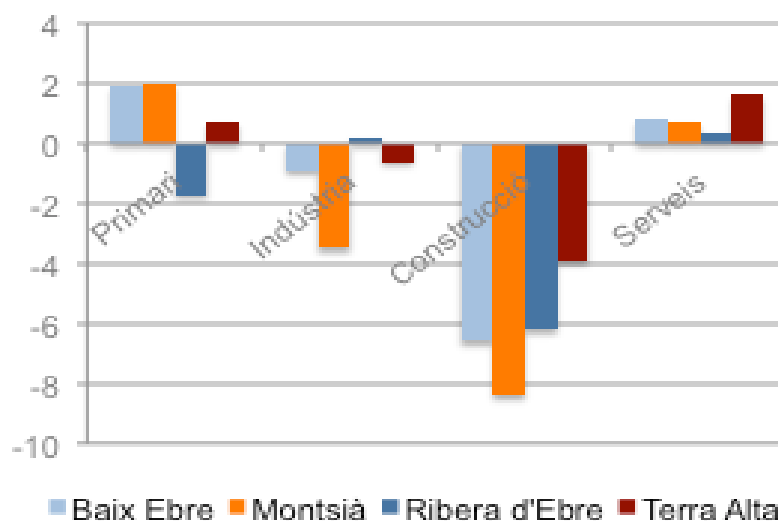
Gràfic 5.2. Taxa de variació del VAB a preus bàsics per comarques, Terres de l'Ebre

Font: Catalunya Caixa (2014)

Aquesta recuperació es comença a notar a la Ribera d'Ebre, una comarca marcada pel pes del sector energètic i que la fa més sensible en l'evolució de la conjuntura econòmica. No obstant això, la crisi econòmica que hem patit durant els darrers anys ha estat molt intensa, i els efectes s'han fet notar, encara que de manera desigual, en tots els sectors productius:

Gràfic 5.3. VAB per comarques i sectors a les Terres de l'Ebre (% variació). 2007-2013

Font: Catalunya Caixa (2014)

Si analitzem la destrucció d'ocupació durant el període 2007-2013, veiem que el sector de la construcció i sector industrial són els que encara no han recuperat el ritme d'activitat que tenien previ a la crisi. En canvi, el sector primari i el de serveis mostren ja un saldo positiu en termes de generació de riquesa.

1.1 El procés d'ajust econòmic i els plans d'estabilitat

Malgrat aquests indicadors positius, la Comissió Europea continua alertant a Espanya d'un possible incompliment de l'objectiu de dèficit públic el 2015. Si bé és cert que existeix un cert consens entre els economistes que la intervenció de l'Estat pot ajudar a suavitzar els cicles econòmics i impulsar el creixement, el grau i la intensitat que ha de tenir aquesta intervenció és objecte de controvèrsia. I el dictamen de les institucions europees en el cas de l'economia espanyola ha estat clar: cal restablir l'equilibri pressupostari per recuperar la confiança dels mercats i evitar que el deute públic assoleixi nivells insostenibles.

De fet, a la Unió Europea el sanejament dels comptes públics s'ha convertit en una prioritat de la política econòmica en els últims anys. El Programa d'estabilitat és el document clau en què es recull el disseny de la política fiscal a curt, mitjà i llarg termini; és a dir, en què s'estableix quin ha de ser el full de ruta per recuperar la confiança dels mercats i crear bases sòlides per recuperar la producció i l'ocupació.

Les dades ens mostren, però, que malgrat els diferents programes d'estabilitat que ha redactat el Govern central i les retallades que han aplicat les administracions públiques, els esforços han estat insuficients per assolir els objectius marcats en aquest full de ruta. Aquesta situació ha canviat en els darrers dos anys, quan per primer vegada els comptes públics han aconseguit assolir els objectius marcats en el camí de la consolidació fiscal:

Gràfic 5.4. Desviació dels objectius de dèficit públic a Espanya entre 2009 i 2014 (% PIB)

Font: <<http://www.lamoncloa.gob.es>>

És a dir, tal com mostra el gràfic 5.4, malgrat que hem aconseguit anar reduint el dèficit públic a poc a poc, els objectius compromesos amb Brussel·les per sanejar els comptes públics s'havien incomplert reiteradament des del 2009. Per aquest motiu, el Programa d'estabilitat 2014-2017 redefineix, un cop més, el calendari de consolidació fiscal de les diferents administracions públiques:

- L'Administració central tenia com a objectiu un dèficit màxim del 3,5% el 2014 i calia reduir-lo progressivament fins a situar-lo al voltant de l'1,1% el 2017.
- Les comunitats autònomes no havien de superar un dèficit màxim de l'1% el 2014, del 0,7% el 2015 i del 0,3% el 2016, amb l'objectiu d'assolir l'equilibri pressupostari el 2017.
- Les corporacions locals, en canvi, tenen el compromís d'assolir l'equilibri en els seus comptes a partir del 2014.

Aquesta estratègia fiscal recollida en el Programa d'estabilitat implica, si no incloem l'efecte de l'assistència financera a la banca, que el dèficit del conjunt de les administracions públiques es va reduir en 2,6 punts de PIB, des del 11,2% del PIB el 2009 al 5,5% el 2014, cosa que representa una reducció de quasi el 50%. Es tracta d'un esforç de consolidació fiscal a mitjà termini que s'ha vist afavorit el darrer any per la disminució de les despeses associades al pagament d'interessos del deute públic a causa de la gradual recuperació de la confiança dels mercats financers en les economies de la zona euro, i també a

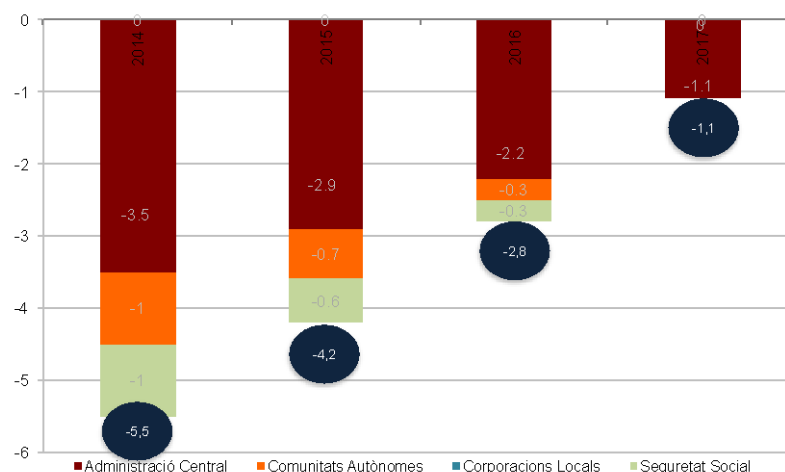
la reducció de les despeses en prestacions per atur com a conseqüència de la millora observada en el mercat laboral.

La intervenció pública en el nostre país s'instrumenta a partir de l'Administració central de l'Estat i la Seguretat Social, que assumeixen la majoria de les competències relacionades amb les polítiques d'estabilització i redistribució. Però també per part de les administracions autonòmiques i locals, que, a més, són les que es responsabilitzen de la provisió dels principals serveis públics, com els educatius, els sanitaris o els serveis socials, i queda compartida entre els tres nivells de govern la provisió d'infraestructures. I són totes aquestes institucions les que han fet i continuaran fent un esforç per sanejar els comptes públics, i assolir així el 2016 l'objectiu de tenir un dèficit públic per sota del 3% del PIB.

Cal assenyalar, també, l'evolució positiva que ha mostrat el saldo estructural primari als comptes de l'Administració pública espanyola. El dèficit primari es defineix com la diferència entre la despesa governamental corrent en béns i serveis i l'ingrés total actual de tots els impostos per transferències de pagaments. I el saldo estructural és el que resulta després d'haver eliminat, tant per la banda de les despeses com dels ingressos, el component cíclic. Per tant, el saldo estructural primari és clau per conèixer l'esforç que un país realitza per reduir el dèficit, ja que ens permet conèixer no sols quin hauria estat sense l'herència passada (de la qual cosa ens informa el saldo primari), sinó també descomptant l'efecte favorable o desfavorable de la conjuntura econòmica. I al conjunt de l'Estat espanyol existeix un saldo estructural primari positiu des del 2012, que se situa en un 2,2% del PIB el 2014, cosa que indica l'esforç de consolidació realitzat. I les previsions són que aquest superàvit se situarà en el 2,6% el 2015 i continuarà creixent fins al 3,8% del PIB el 2017, darrer any del període del Programa d'estabilitat vigent.

És un esforç en el qual participen totes les administracions públiques, però amb diferent intensitat i temporalitat:

Gràfic 5.5. Programa d'Estabilitat 2013-2017. Senda de consolidació fiscal (% PIB)

Font: <<http://www.lamoncloa.gob.es>>

En realitat, però, els governs no només s'enfronten a la pressió del mercat per posar els seus pressupostos en una senda sostenible a mitjà termini, sinó que també tenen l'obligació de conciliar aquest objectiu amb la necessitat de proporcionar suport a curt termini a una recuperació que encara és molt precària. És per això que, més enllà d'aquest Programa d'estabilitat, s'ha impulsat un programa de reformes estructurals que contribueixen a sostenir i millorar la capacitat de creixement de l'economia a mitjà i llarg termini.

Ja fa uns quants anys que es va iniciar una reforma de l'Administració pública, amb l'informe que va elaborar el 2013 la Comissió per la Reforma de les Administracions Públiques (CORA) i la Llei de reforma local aprovada al desembre de 2013, i també amb les reformes realitzades per les diferents comunitats autònomes pel que fa a despesa sanitària, educativa, de personal i de reordenació d'empreses públiques.

En aquest sentit, el 2014 s'ha aprovat tant la reforma tributària com la Llei de control del deute comercial al sector públic, que abordarem amb més detall en el capítol 3 d'aquest treball. Però també destaca l'aprovació del Pla de Mesures per al Creixement, la Competitivitat i l'Ocupació, que inclou tota una sèrie de propostes per impulsar el creixement i la competitivitat present i futura de l'economia i el finançament empresarial, amb el màxim aprofitament dels fons comunitaris, i que intensifica la cooperació amb les comunitats autònomes per buscar sinergies. El Govern central destinarà 2.187 milions d'euros: 1.067

milions d'euros per a iniciatives de PIME; 470 milions d'euros per al Pla d'Acció contra la Desocupació Juvenil; 250 milions d'euros aniran destinats a la inversió en estalvi d'energia i en reducció d'emissions de CO₂; una partida de 200 milions d'euros es destinarà a la inversió en sanejament i depuració i, finalment, 100 milions d'euros per impulsar l'R+D+I empresarial i 100 milions d'euros més per garantir la connectivitat digital.

A més, durant el 2014 s'han aplicat algunes de les mesures incloses a l'informe CORA, elaborat per la Comissió per a la Reforma de les Administracions Públiques el 2013, i que promovia 222 mesures pel que fa a la simplificació administrativa. Aquestes mesures inclouen aspectes de caràcter general (com la Llei d'impuls de la factura electrònica i creació del registre comptable, o la Llei de racionalització i sostenibilitat de la Administració local) i mesures destinades a eliminar duplicitats i a simplificar la tramitació dels procediments administratius, i també a racionalitzar les despeses de personal i les despeses corrents de les administracions públiques (com la reducció de les ofertes d'ocupació pública per a 2012, 2013 i 2014, i s'establí una taxa de reposició d'efectius zero amb caràcter general, o la congelació del salari dels funcionaris per als exercicis 2012, 2013, 2014 i 2015).

Portar a terme un procés de consolidació fiscal enmig d'una intensa recessió econòmica genera incerteses i representa tot un desafiament que posa a prova la relació i la confiança que la ciutadania d'un país té en les seves institucions.

1.2 La percepció de la ciutadania

Si bé el resultat que tenen les polítiques d'austeritat en un context de recessió és un tema controvertit en la literatura econòmica, també és cert que qualsevol política ha de vèncer les possibles resistències socials i aconseguir generar el suport ciutadà que es necessita per sustentar-les.

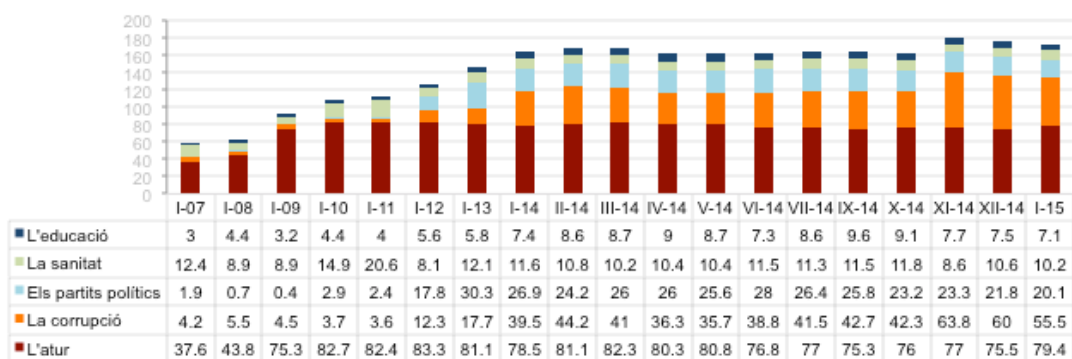
Segons l'Eurobaròmetre fet a la tardor del 2014, considerem que la Unió Europea és la institució que pot fer més per ajudar-nos a sortir de la crisi: 3 de cada 4 espanyols veuen positiva la Unió Bancària (75%), que es multi els governs que gastin o demanin massa crèdits (74%) o que la regulació europea

sobre els sectors financer sigui més estricta (73%). Però els europeus tenim una imatge dispar sobre la Unió Europea: si bé evoca una imatge positiva en la majoria de la població de països com Polònia (61%), Romania (59%) o Bulgària (51%), la Unió Europea té una imatge negativa en Grècia (44%), Xipre (38%) o Àustria (36%). En el cas d'Espanya, ens trobem en una situació intermèdia: el 31% ho veuen com a positiu, el 46% com a neutral i el 21% com a negatiu. En tot cas, el que és evident és que la crisi ha deteriorat profundament la confiança que els ciutadans espanyols tenien envers la Unió Europea, ja que el 2007 eren un 65% dels espanyols els qui manifestaven confiança en les institucions europees. Aquestes dades concorden amb la percepció que es té sobre el paper que representem en les institucions europees, ja que un 66% creu que no ens tenen en compte a l'hora de prendre decisions i establir l'orientació de les polítiques econòmiques.

Malgrat tot, el suport cap a l'euro com a moneda única de la població europea ha augmentat en el darrer any coincidint amb la millora de les dades de creixement econòmic. El 65% de la població espanyola es mostra a favor d'una unió econòmica i monetària, un 9% més del que ho feia fa un any. Aquest suport també és majoritari a la resta d'Europa, encara que amb unes xifres més baixes (56%).

Aquesta preocupació per la relació que s'estableix en un sistema democràtic entre els ciutadans i els seus representants a les institucions, també queda recollida a les enquestes del Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS). Com no podia ser d'una altra manera, en un país on la taxa d'atur se situa per sobre de la mitjana europea, tant en les èpoques de crisi com en les d'expansió econòmica, el problema de l'atur és històricament la principal preocupació de la ciutadania. Però les enquestes també mostren com la corrupció i els partits polítics s'han anat convertint en dos dels principals motius de preocupació dels ciutadans: abans de la crisi, el 2007, un 4,2% pensava que la corrupció era un dels principals problemes del país, mentre que només un 1,9% deia que ho eren els partits polítics; en canvi, vuit anys després, ja són un 55,5% i un 20,1%, respectivament, xifres que encara eren més negatives a l'inici de la tardor del 2014, tal com recull el gràfic 5.6.

Gràfic 5.6. Percepció sobre quins són els tres principals problemes d'Espanya (%)

Font: Centre d'Investigacions Sociològiques

Aquestes dades es corroboren en el Baròmetre d'opinió política del 2015 elaborat per la Generalitat de Catalunya, en què s'indica que els tres principals problemes que té actualment Catalunya són l'atur i precarietat laboral (51,7%), la insatisfacció amb la política i els polítics (36,2%) i les relacions Catalunya-Espanya (36,3%). Aquestes dades encara són més negatives quan considerem només la demarcació de Tarragona, on l'atur i la precarietat laboral continuen sent la primera font de preocupació (48,8%), però on la insatisfacció amb la política se situa en un 39,5%, i les relacions Catalunya-Espanya en un 34,8%.

Que la ciutadania manifesti que la corrupció és el segon problema de la nostra societat evidencia un elevat grau de desafecció cap a les seves institucions i les regles de presa de decisions públiques. La manca de rendició de comptes i l'opacitat de determinades dades de les institucions públiques, no només poden minvar la credibilitat de les nostres institucions, sinó que també representen un obstacle per generar el consens necessari per garantir tant la sortida de la crisi econòmica com la regeneració política i moral de la nostra societat.

2. El paper del sector públic

Quan es tracta d'estudiar el paper que representa el sector públic en l'economia podem trobar dos grans corrents de pensament. D'una banda, està la tradició britànica, relacionada amb la idea dels drets naturals i de l'estat com

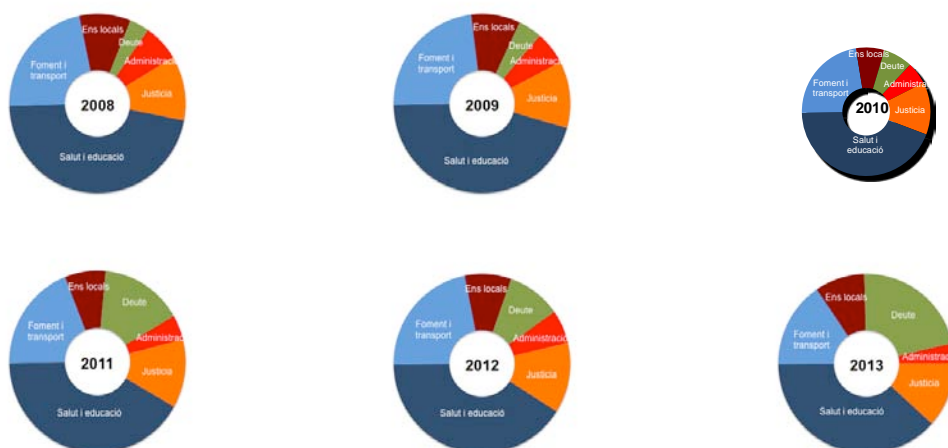
a contracte social, que defensaven Locke i Hume, que limita el paper de l'estat a la provisió de béns públics. I de l'altra, hi ha la tradició continental, que assigna a l'estat un paper més ampli, com a impulsor de l'activitat econòmica i del benestar social dels seus ciutadans.

D'acord amb la tradició continental, després de la Segona Guerra Mundial, hem viscut unes quantes dècades en què la participació del sector públic en l'economia ha anat en augment. I vam anar descobrint que el ventall d'objectius que pot perseguir el sector públic és molt ampli i, a més, de vegades poden entrar en conflicte entre si: l'assignació de recursos, la distribució de la renda, la plena ocupació, l'estabilitat del nivell de preus, el creixement econòmic...

La crisi econòmica dels darrers anys, però, ha obligat a repensar la mida i la viabilitat del nostre estat del benestar, al mateix temps que establim quins són els drets als quals no podem renunciar. Aquest debat no és fàcil ni té respostes úniques, però, d'alguna manera, es reflecteix en l'evolució dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya en els darrers anys. No es tracta només que s'hagi reduït la quantitat de diners dels quals disposa la Generalitat des del 2009 fins ara, sinó també com es redistribueixen uns recursos públics que són cada cop més escassos.

Tal com mostra el gràfic 5.7, si comparem els canvis percentuals en els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per àrees de despesa, veiem que quasi totes les partides pateixen retallades: administració (-45,8%), foment i transport (-29,8%), salut i educació (-17,8%), ens locals (-3,2%). Si bé els recursos destinats a justícia augmenten lleugerament (0,8%), els pressupostos recullen que la partida que ha multiplicat per cinc el seu pes és la destinada a pagar el deute públic (+503%).

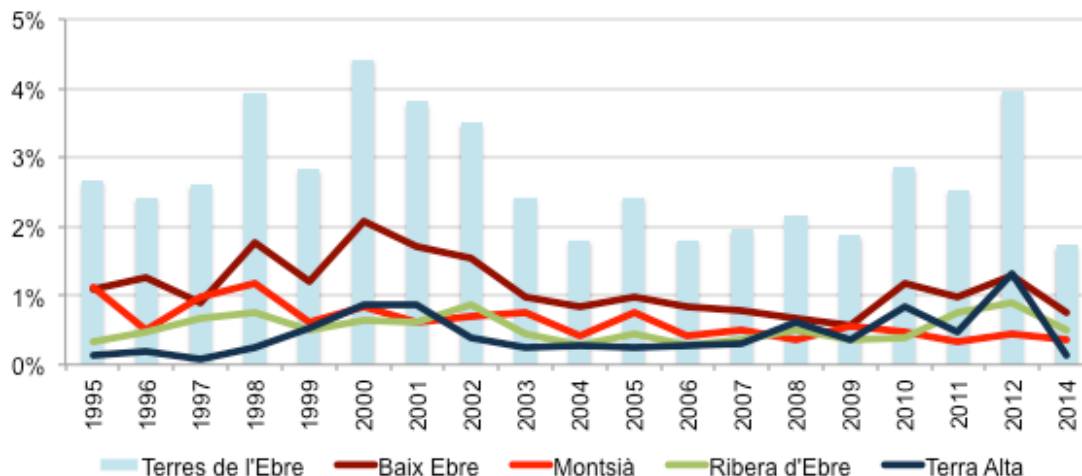
Gràfic 5.7. Àrees de despesa en els pressupostos de la Generalitat de Catalunya

Font: Departament d'Economia i Coneixement, Generalitat de Catalunya

Pel que fa a les inversions reals pressupostades per la Generalitat de Catalunya, l'evolució de la seva assignació territorial d'acord amb la ubicació física de la inversió es recull en el gràfic 5.8. Les dades ens mostren que la inversió anual rebuda se situa al voltant del 2% del conjunt de la que s'ha realitzat a Catalunya, dades en consonància amb el volum de població d'aquest territori.

Gràfic 5.8. Inversions reals pressupostades per la Generalitat de Catalunya (%)

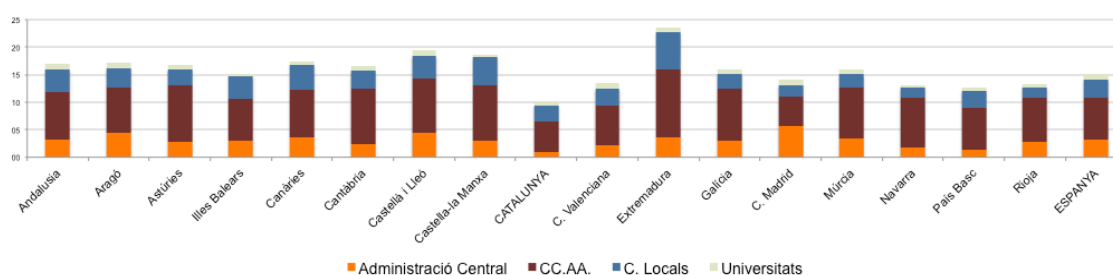
Font: Departament d'Economia i Coneixement, Generalitat de Catalunya

Pel que fa al nombre de persones que treballa a l'Administració pública a Catalunya, la política d'austeritat que ha imperat en les finances públiques ha fet que es reduís. Aquesta dada, doncs, d'alguna manera, corrobora la sensació de deteriorament que han patit certs serveis públics durant aquests

anys de recessió i que afecta la justícia, que té encomanada l'Administració central; l'educació o la sanitat, que proveeixen les comunitats autònomes; la seguretat ciutadana i certs serveis socials, que subministraven les entitats locals.

El sector públic a Catalunya dona feina a 303.350 persones, un 10,2% del total d'ocupats en aquest territori, el 2014. Aquesta xifra, però, representa el percentatge més petit entre totes les comunitats autònomes i se situa molt per sota de la mitjana d'Espanya (15,1%). Analitzant el pes que té cada nivell d'administració en termes d'ocupació en una comunitat autònoma, veiem que el pes del nivell autonòmic (54%) i dels ens locals (29%) a Catalunya es troba per sobre de la mitjana nacional (50,6% i 22,1%, respectivament), mentre que el pes de l'Administració central és comparativament reduït (8,9% a Catalunya vers un 21,4% al conjunt de l'Estat espanyol).

Gràfic 5.9. Importància de l'ocupació pública per nivell de govern. 2013
(% del personal al servei de les administracions públiques sobre els ocupats locals)

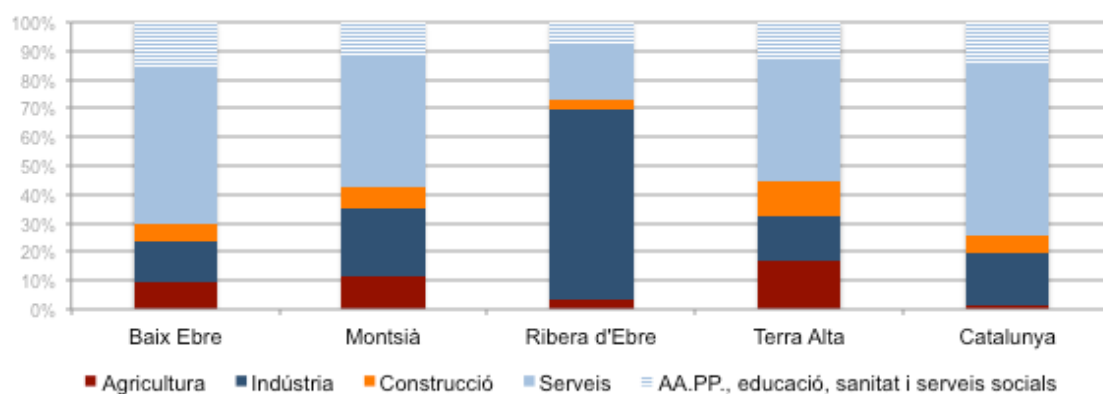
Font: Butlletí Estadístic del Personal al Servei de les Administracions Públiques i INE

És a dir, el 10,2% de la població ocupada a Catalunya treballa per a l'Administració pública, de la qual un 5,5% correspondria a personal de l'Administració autonòmica (que representa un 53,9% del total de treballadors públics), un 3% és personal de l'Administració local (que ocupa un 29,4% del total de treballadors públics), un 0,9% és personal de l'Administració central (un 8,8% del total) i, finalment, un 0,8% treballa com a personal de les universitats catalanes. Aquestes xifres contrasten amb la mitjana espanyola, en la qual el pes de les entitats locals és similar (3,3%); però tant el pes de l'Administració autonòmica (7,6%) com el de l'Administració central (3,2%) és substancialment més elevat. De fet, en termes relatius, la presència de l'Administració central a Catalunya és la més reduïda del conjunt de les comunitats autònomes.

2.1 El pes del sector públic en el VAB

La conjuntura de crisi econòmica que hem viscut en els darrers anys ha fet repensar la sostenibilitat de determinades polítiques públiques. De fet, les institucions europees han promogut la política de prioritzar els ajustos pressupostaris i obligar a fer tota una sèrie de retallades que expliquen la intensitat de la caiguda de l'aportació del sector públic en els darrers anys. L'aportació del sector públic al VAB conjunt de Catalunya va ser d'un 17,6%, contribució que se situa per sobre de la que suposa a la Ribera d'Ebre (7,9%), el Montsià (13,7%) o la Terra Alta (14,5%), però que està per sota del valor que assoleix al Baix Ebre (19,4%).

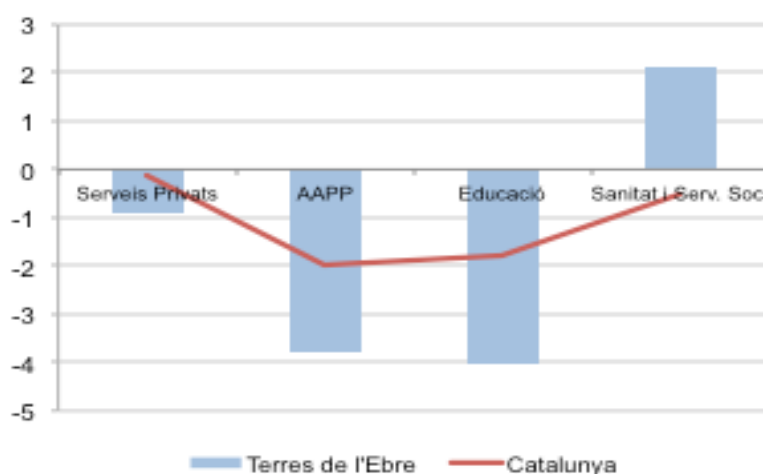
Gràfic 5.10. Contribució sectorial al valor afegit brut (VAB pb). 2013

Font: Catalunya Caixa (2013)

Al conjunt de Catalunya, durant el 2013, l'activitat dels serveis col·lectius (que inclou l'educació, la salut i l'Administració pública) i dels serveis privats va seguir una trajectòria diferenciada, tal com podem veure al gràfic 5.11:

Gràfic 5.11. Variació del VAB al sector serveis. 2013

Font: CatalunyaCaixa (2013)

És a dir, mentre que els serveis col·lectius davallaven en més d'un 1%, la caiguda dels serveis privats era només del 0,1%. En canvi, a les Terres de l'Ebre la caiguda en tots els subsectors del sector serveis va ser més intensa: si bé la davallada en el VAB dels serveis privats és més elevada (-0,9%), hi ha una caiguda en l'Administració pública (-3,8%) i, especialment, en educació (-4,1%). En canvi, el subsector de sanitat i serveis socials creix d'una manera notable (+2,1%).

Per tant, podem concloure que el sector públic ha viscut un comportament cíclic en els darrers anys. Si bé a l'inici de la crisi el sector públic va ajudar a compensar la caiguda d'ocupació amb polítiques expansives, a partir del 2010 el procés d'ajust pressupostari que es va iniciar al conjunt de la Unió Europea va afectar de manera negativa durant els següents anys tant el sector educatiu com el sanitari. Aquesta tendència, però, el 2013 mostra els primers símptomes que comença a revertir i que el sector públic pot tornar a representar el paper d'arrossegament econòmic que tradicionalment ja ha tingut en aquest territori.

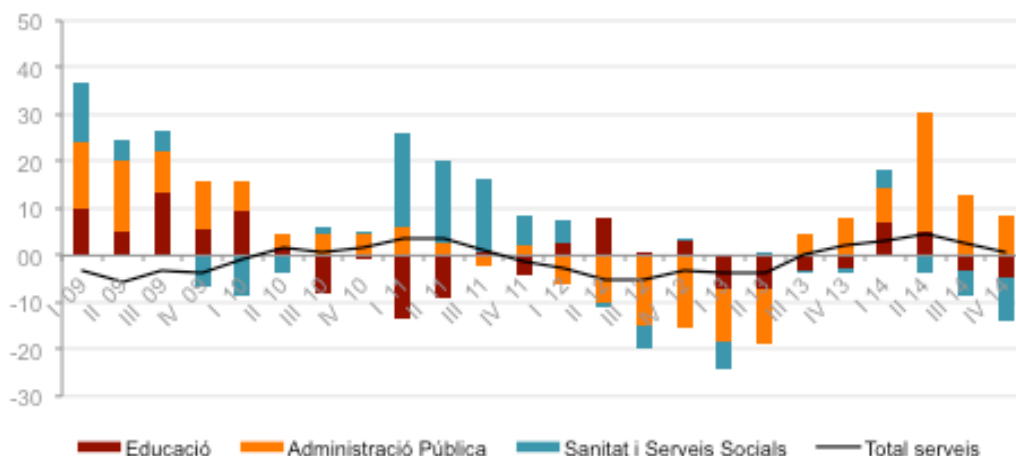
2.2 El pes del sector públic en l'ocupació

Si bé és cert que el sector serveis ha presentat un comportament millor que altres en termes de destrucció de llocs de treball, la pèrdua de llocs de treball entre 2008 i 2014 és d'un 3,6%. Aquestes dades són similars a les del conjunt

d'Espanya (-4,4%), però amaguen diferències significatives en el comportament dels serveis col·lectius: a Catalunya l'ajust en termes de llocs de treball s'ha realitzat principalment en educació (-9,1%), mentre que es mantenia relativament estable sanitat i serveis socials (-0,6%) i augmentava l'ocupació en l'Administració (+16,3%); en canvi, al conjunt de l'Estat espanyol els llocs de treball en el sector d'educació (-1,6%) i administració (-0,8%) disminuïen lleugerament, el comportament del sector sanitari i de serveis socials presenta un saldo net positiu (+4,1%) durant aquest període.

En qualsevol cas, l'ocupació en el sector terciari a Catalunya mostra un comportament procíclic. És a dir, mostra un comportament negatiu el 2009 i 2012, els quals van ser anys de més deteriorament econòmic; però, en canvi, l'evolució en termes d'ocupació és positiva el 2011, 2013 i 2014, anys en què l'economia va ser relativament millor. Si observem l'evolució de la població ocupada en el sector serveis a Catalunya destaca que el comportament de les diferents branques d'activitat incloses en el sector serveis no ha estat homogènia: mentre l'ocupació en els serveis privats mostra una evolució procíclica (amb una tendència negativa en els "dolents" 2009 i 2012, però positiva en els anys "menys dolents" 2013 i 2014), els relacionats amb els serveis col·lectius com l'Administració pública, l'educació i la sanitat mostraven un comportament anticíclic el 2009. És a dir, a l'inici de la crisi es van aplicar polítiques fiscals expansives que tractaven de contrarestar la caiguda de la demanda agregada. Però també s'observa que, a partir del 2010, la greu crisi de deute públic que es genera en alguns països de la Unió Europea fa canviar el discurs i la idea d'equilibrar el pressupost públic cala en les polítiques econòmiques, que fa que els serveis col·lectius passin a tenir també un comportament més procíclic.

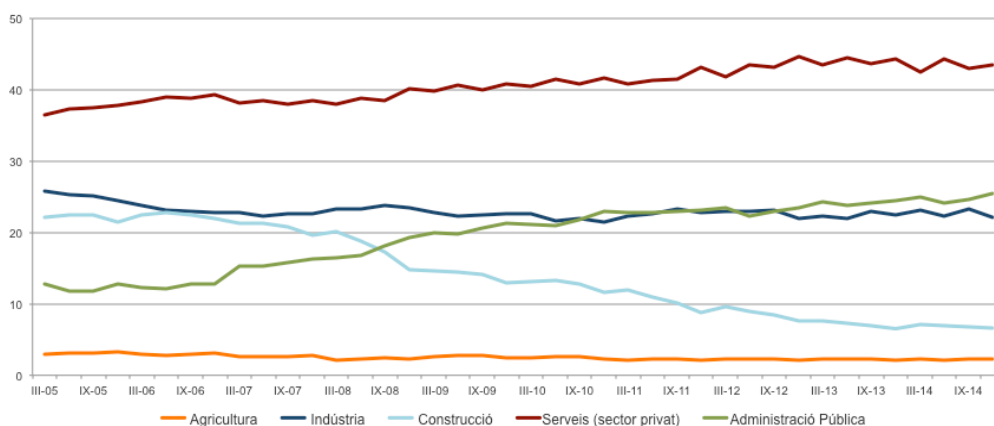
Gràfic 5.12. Evolució de la població ocupada en el sector serveis a Catalunya (variació trimestral interanual)

Font: Idescat

La crisi econòmica també s'ha fet palesa en termes d'afiliació a la seguretat social a les Terres de l'Ebre. Si analitzem quina ha estat l'evolució entre 2008 i 2014, veiem que ha caigut quasi un 20,9% en total a les Terres de l'Ebre. Però hi ha importants diferències sectorials quant a la pèrdua de llocs de treball. Així, si l'agricultura ha perdut un 22,4% de llocs de treball al territori, la indústria n'ha perdut un 25,6%, i la construcció ha destruït un 64,9% dels seus llocs de treball. El sector públic és el que ha mostrat un comportament menys negatiu al llarg de tots aquests anys de crisi econòmica, amb una pèrdua només del 8,9%.

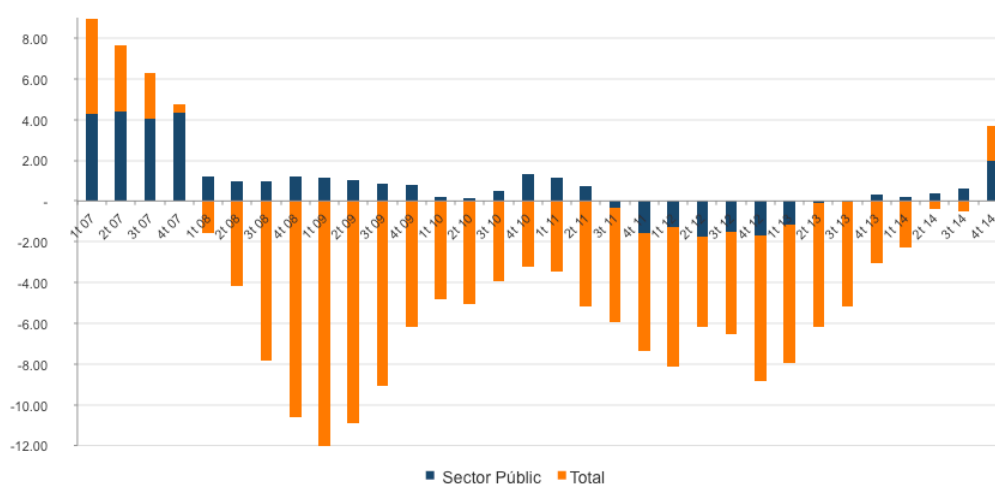
Gràfic 5.13. Evolució de l'afiliació a la seguretat social a les Terres de l'Ebre

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya

Tal com veiem al gràfic 5.13, el sector públic a les Terres de l'Ebre és responsable de més d'un 25% dels llocs de treball generats i, sobretot, ha mostrat un millor comportament durant aquesta crisi econòmica. Així, l'ocupació en els serveis col·lectius és l'únic que presenta un saldo positiu de generació de llocs de treball a les Terres de l'Ebre (+4,5%). Aquest millor comportament de l'ocupació en el subsector de l'Administració pública explica el paper determinant que ha tingut sobre l'evolució de l'ocupació a les Terres de l'Ebre i l'increment del seu pes relatiu en el conjunt de l'economia d'aquest territori.

Gràfic 5.14. Contribució del sector públic a la variació de l'afiliació a la seguretat social a les Terres de l'Ebre (%)

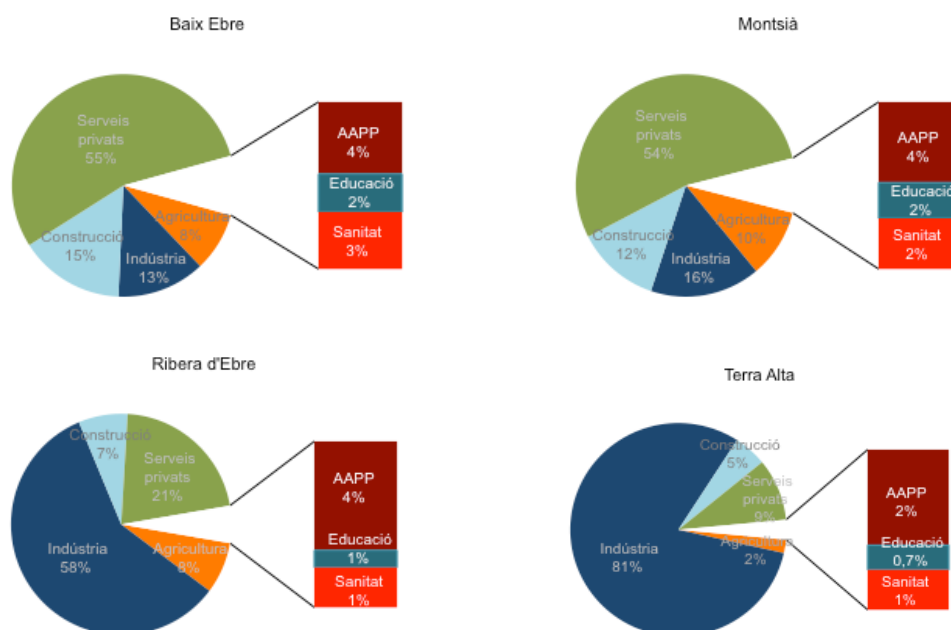

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya

Aquesta evolució negativa del mercat de treball queda recollida en les xifres d'atur registrat a les Terres de l'Ebre, tal com es mostra en el gràfic 5.15. La destrucció de llocs de treball en aquests darrers anys presenta un comportament diferenciat en cada comarca.

Així, tant al Baix Ebre com al Montsià l'evolució en el sector serveis (55% i 54%, respectivament) i en la construcció (15% i 12%, respectivament) és la que explica la major part de l'atur registrat. En canvi, tant a la Terra Alta com a la Ribera d'Ebre la pèrdua de llocs de treball en el sector industrial és el principal factor explicatiu de l'atur registrat (81% i 58%, respectivament). No obstant això, el millor comportament de l'ocupació lligada a activitats del sector públic es posa de manifest en unes taxes d'atur registrat més petites i similars a les quatre comarques.

Gràfic 5.15. Atur registrat per comarques i sectors d'activitat. 2014

Font: Idescat

3. Reptes i oportunitats del sector públic

En la literatura econòmica es diu que la majoria dels impostos tenen un efecte tant sobre les decisions de consum, d'estalvi o de treball de les persones com sobre les decisions d'inversió o de generació d'ocupació de les empreses. És a dir, els impostos tenen un efecte distorsionador que pot generar un impacte negatiu sobre l'activitat econòmica. Al mateix temps és obvi que la sostenibilitat del nostre estat del benestar passa per tenir un sistema impositiu capaç de recaptar una quantitat suficient per finançar els serveis públics que proveeix.

Per tant, una qüestió clau en qualsevol societat és saber quin ha de ser el nivell d'ingressos que necessitem per finançar l'estat del benestar que volem o ens podem permetre. Però, al mateix temps, també necessitem configurar un sistema tributari que sigui tan eficient com es pugui i permeti minimitzar les possibles distorsions que genera sobre els agents econòmics. Si bé la primera pregunta és de caràcter positiu i ha de ser resposta per la societat en el seu conjunt, la segona és més de caràcter normatiu, i la resposta hauria de ser més tècnica que política.

De fet, quan ens comparem amb altres països del nostre entorn veiem que la mitjana d'ingressos públics per a la UE-27 se situa al voltant del 45% del PIB. Es tracta d'una xifra que l'Administració espanyola no ha assolit mai. De fet, la cota màxima de recaptació tributària a Espanya es va assolir el 2007, quan, en plena bombolla immobiliària i gràcies als ingressos extraordinaris que provenien de l'impost de transmissions patrimonials i actes jurídics documentats, de l'impost de societats o dels ingressos més elevats per l'IVA per la compra de nous habitatges, la recaptació va ser equivalent al 41,1% del PIB. Però tan bon punt va esclatar la bombolla immobiliària, la recaptació tributària es va enfonsar i el 2009 els ingressos públics van ser equivalents al 35,1% del PIB. Es va produir un enfonsament d'ingressos que va ser molt superior al que va patir la resta de països del nostre entorn.

D'aquestes dades podem extreure'n dos conclusions. D'una banda, si només som capaços d'incrementar la recaptació tributària durant els períodes de màxim escalfament de l'economia com són les bombolles immobiliàries, vol dir que el nostre sistema fiscal és ineficient. I, de l'altra, un nivell més reduït d'ingressos equival que només podem aspirar a un estat del benestar inferior al d'altres països europeus.

Malgrat que són molts i molt diversos els reptes que es plantegen al sector públic, a continuació analitzarem alguns aspectes de la reforma tributària i de les mesures que s'han adoptat per controlar el deute comercial al sector públic.

3.1 El capital humà d'un territori

Si bé el procés de reforma fiscal de l'actual legislatura es va iniciar el 2012, amb l'augment de tipus de l'impost sobre el valor afegit (IVA) i el gradual augment de la fiscalitat mediambiental i dels impostos especials, la reforma tributària del 2015 és molt més ambiciosa, ja que inclou la modificació dels principals impostos que defineixen el sistema tributari espanyol: l'impost de la renda de les persones físiques (IRPF) i l'impost de societats (IS).

La reforma de l'IRPF consisteix bàsicament en la reducció tant de la tarifa general estatal com dels tipus que s'apliquen sobre l'estalvi. Pel que fa a la tarifa general, es redueixen els trams de 7 a 5 i es redueixen els tipus marginals

associats a qualsevol nivell de renda. De fet, el tipus marginal màxim es redueix des del 52% fins al 45% i és aplicable només a rendes superiors a 60.000 euros. Pel que fa als tipus que s'apliquen sobre l'estalvi, també es redueixen, i el límit a partir del qual s'aplica el tipus més elevat augmenta fins als 50.000 euros.

Pel que fa a l'impost de societats, s'han adoptat mesures per tal d'eixamplar les bases i eliminar beneficis fiscals. Així, s'ha establert un límit general per a totes les empreses a la compensació de les seves bases imposables negatives, s'han simplificat i s'han actualitzat les taules d'amortització. A més, es creen nous incentius orientats al despallanquejament financer, el finançament amb fons propis i al sanejament de balanços, com són la reserva de capitalització i la reserva d'anivellament per a PIME, que els permet deduir eventuais pèrdues futures o el diferiment de la tributació durant 5 anys equivalent al 10% de la seva base imposable.

La motivació per dur a terme aquesta reforma tributària prové en gran part de les recomanacions efectuades pel Consell ECOFIN al juliol de 2014, en el qual s'instava a Espanya a "adoptar, abans de finals de 2014, una reforma fiscal completa, que simplifiqui el sistema impositiu i faci que contribueixi en major mesura al creixement i creació d'ocupació, així com a la preservació del medi ambient i l'estabilitat de la recaptació". I el legislador espanyol assenyala precisament que l'objectiu de la reforma tributària és impulsar el creixement econòmic i l'ocupació.

És a dir, la lògica que hi ha al darrere és que reduint i redistribuint la càrrega tributària de la imposició directa augmentarà la renda disponible de les famílies, fet que impulsarà tant l'estalvi com la inversió. A més, aquest increment del consum provat impulsaria la demanda agregada i el creixement econòmic, la qual cosa permetria ampliar les bases imposables dels principals tributs i s'evitaria així que la reducció dels tipus impositius generin una davallada en la recaptació tributària.

Però aquest discurs ha estat objecte de diferents crítiques. En primer lloc, perquè no genera una millora d'eficiència substancial: es poc positiu abaixar els tipus marginals per situar-los en la mitjana europea, però es negatiu continuar mantenint molts tipus de deduccions o de beneficis fiscals. I, en segon lloc, es

qüestiona la capacitat de generar ingressos suficients per mantenir les polítiques socials i al mateix temps garantir l'equilibri en els comptes públics. En aquest sentit, la previsió sobre els ingressos per cotitzacions socials són els que generen més recels, ja que es preveu una pujada del 6,8% de la recaptació per aquest concepte. Es tracta d'una xifra que implicaria tant una pujada de l'ocupació com de la remuneració per assalariat de l'1% molt significativa.

De fet, si entenem que els pressupostos són un dels principals instruments de política econòmica, no és estrany que hi hagi una gran temptació a usar-los electoralment per part dels polítics. I hi ha un consens generalitzat a dir que els pressupostos del 2015 són molt optimistes en la part dels ingressos, ja que s'aposta perquè l'economia millori espectacularment i, amb això, s'aconsegueixi una recaptació que a dia d'avui sembla improbable. Tal com assenyala la teoria dels cicles pressupostaris polítics, sembla que en els anys d'eleccions hi ha incentius perquè els polítics es comportin d'una manera oportunista.

En conclusió, el Govern, amb aquesta reforma, s'ha assegurat que tots els contribuents de l'IRPF paguin menys impostos. Ningú posa en dubte, per tant, que es tracti d'una baixada d'impostos que l'executiu quantifica en 7.000 milions d'euros. La pregunta és si una baixada d'impostos de prop de l'1% del PIB serà positiva per un país que manté un dèficit públic del 5%. I, més rellevant encara, quin és l'estat del benestar al qual aspirem amb una recaptació que amb prou feines arriba al 37% del PIB, si a la resta d'Europa la sanitat i l'educació pública costen més del 40% del PIB. Una educació i una sanitat cares poden ser dolentes, però una bona educació i una bona sanitat mai són barates.

3.2 La llei de control del deute comercial al sector públic

La Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local promou la reforma dels ens locals. L'objectiu era millorar l'eficiència en la prestació dels serveis per part de les entitats locals i la seva sostenibilitat, fonamentalment amb la reorganització de competències i

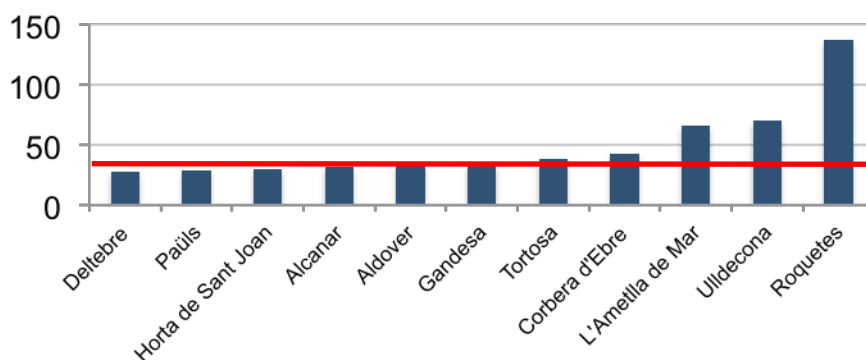
l'eliminació de duplicitats entre els diferents nivells de les administracions públiques. Però també es van establir mecanismes extraordinaris de suport financer a les administracions territorials, per proporcionar liquiditat i reduir així tant l'estoc de deute comercial com els seus períodes mitjans de pagament.

En aquest context cal esmentar el mecanisme de finançament de pagaments a proveïdors (vigent entre 2012 i febrer de 2014) i, especialment, l'aprovació de la Llei orgànica 9/2013, de 20 de desembre, de control del deute comercial al sector públic. L'objectiu de la reforma era afegir al principi de sostenibilitat financera l'obligació de controlar el deute comercial en el sector públic. És a dir, establir un conjunt de mesures encaminades a garantir que les administracions públiques complissin la normativa vigent pel que fa a morositat. La motivació de la llei explica que l'eliminació de la morositat de les administracions públiques constitueix un eix d'actuació de la política econòmica, ja que comporta reduir les necessitats de finançament de les empreses i suposa un element clau per millorar la competitivitat i el creixement de l'economia espanyola.

La Llei de control del deute comercial al sector públic introdueix l'obligació que totes les administracions públiques facin públic el seu període mitjà de pagament com a expressió de la sostenibilitat del deute comercial. Per aquest motiu, es va aprovar el Reial decret 635/2014, de 25 de juliol, pel qual es desplega la metodologia de càlcul del període mitjà de pagament a proveïdors de les administracions públiques i les condicions i el procediment de retenció de recursos dels règims de finançament i el pagament directe als proveïdors de les comunitats autònomes i entitats locals, derivat de l'incompliment reiterat del termini màxim de pagament.

Quan analitzem l'evolució de la morositat entre 2012 i 2014 veiem, per exemple, que s'ha reduït tant el volum de deute comercial autonòmic (un 71,7%) com els terminis de pagament a proveïdors (de 142 a 85 dies). A més, per primera vegada es disposa també del període mitjà de pagament a proveïdors de les entitats locals. La gràfica 16 recull les dades dels municipis de les Terres de l'Ebre que tenen un període mitjà de pagament a proveïdors superior a la del conjunt de l'Estat espanyol (24,8 dies):

Gràfic 5.16. Període mitjà de pagament a proveïdors per part dels ajuntaments de les Terres de l'Ebre. 2014

Font: Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques

A les Terres de l'Ebre, 8 dels 45 municipis que han presentat els comptes a l'Estat paguen als seus proveïdors més enllà dels 30 dies legals, és a dir, per sobre del termini permès. Per tant, aquest incompliment afecta només el 18% dels consistoris ebrencs. La dada més negativa és la de l'Ajuntament de Roquetes, amb un període mitjà de pagament de més de quatre mesos (137,51 dies) i que representa la pitjor dada de tota la demarcació de Tarragona. Però també trobem casos d'ajuntaments amb els quals és més fàcil fer negocis perquè, com a norma, paguen a temps. O fins i tot abans de temps, ja que, atès que la factura no comença a computar fins que entra al registre, en ocasions la xifra del període de pagament pot ser negativa. Aquest seria el cas de municipis com Ascó (-27,47), Vilalba dels Arcs (-25,22), la Torre de l'Espanyol (-25,14), Freginals (-19,71) o Mas de Barberans (-17,16).

Més enllà d'aquestes xifres, però, la metodologia pel càlcul del període de morositat ha estat objecte de crítiques, ja que el període no computa des de l'instant en què es fa el lliurament de la mercaderia o servei, i això pot suposar que no es recull fidelment com són les relacions contractuals amb els ens locals.

4. Conclusions

Un dels grans reptes institucionals pendents, relacionat amb la transparència del sector públic, és establir una clara separació entre les institucions i els partits

polítics, és a dir, entre la política d'estat i la política de partit. Sovint es diu que, ja sigui per la manca de transparència en la formació de les polítiques públiques o per l'escassa cultura de rendició de comptes, existeix una creixent desconfiança cap als polítics, cap als partits polítics i les institucions públiques.

Tal com assenyala el *Global Competitiveness Report 2014-2015*, en una classificació entre 144 països, ocupem el lloc 78è en “favoritisme en les decisions dels responsables públics”, el 97è en “independència del poder judicial”, el 105è en “transparència en la formació de polítiques públiques”, el 117è en “confiança en els polítics” o el 113è en “nivell de malbaratament de diners per part del sector públic”, resultats que han empitjorat respecte als que es van obtenir l'any passat. Es fa palesa, doncs, la necessitat d'avançar cap a una societat més oberta, en la qual es promogui de manera sistemàtica l'esperit crític i responsable de la ciutadania, en la qual les decisions no siguin imposades per la simple voluntat dels governants, sinó que es reconegui que poden ser proposades i modificades pels ciutadans de manera flexible.

Els problemes relacionats amb els resultats de les polítiques públiques van més enllà dels dubtes que generen unes polítiques d'austeritat, perquè tampoc hi ha un consens clar sobre possibles alternatives. Tal com assenyala el *Global Competitiveness Report 2014-2015*, ocupem el lloc 60è en “capacitat d'innovació”, el 88è en “qualitat del sistema educatiu”, el 93è en “cooperació entre treballadors i empresaris”, el 99è en “nombre de dies necessaris per obrir un negoci”, el 103è en “capacitat per atreure talent”, el 112è en “solvència dels bancs”, el 116è en “pràctiques de contractació i acomiadament”, el 123è en “regulacions governamentals eficients”, el 132è en “facilitat per accedir a préstecs”... Es tracta de posicions que continuen sent un recordatori permanent de les reformes que tenim pendents per fer des de fa molts i que ens assenyalen un clar camí per endavant.

L'Administració pública del nostre país, a diferència de la d'altres economies desenvolupades, no ha culminat la transició cap a formes organitzatives més modernes que sintonitzin amb les demandes actuals. Sens dubte, la preocupació per la transparència i la rendició de comptes en les democràcies contemporànies és un símptoma que la societat reclama un comportament íntegre dels seus servidors públics. Però, malgrat que els codis ètics i la

formació en valors públics són molt necessaris, en cap cas són suficients. És imprescindible crear un marc institucional, un sistema d'incentius en què se'ns assegurí que els qui ens governen i els seus funcionaris actuaran amb integritat.

Actualment, les noves tecnologies d'informació i comunicació ens permeten connectar transparència, rendició de comptes i participació mitjançant el conjunt de programes i aplicacions que anomenem *govern obert*. És un repte que les institucions públiques hauran d'afrontar ineludiblement i que inclou el reconeixement del dret a saber de la ciutadania, la incorporació de milions de dades públiques a plataformes obertes i interconnectades, l'obertura a les opinions i judicis de la ciutadania, la creació d'òrgans independents de revisió o de control de la integritat, etc. És a dir, les noves tecnologies ens poden permetre recuperar legitimitat per a l'acció de govern i reduir el grau de desconfiança política i institucional, però també reforçar l'eficiència gràcies als incentius i desincentius que genera la transparència.

Vivim en un món d'incerteses on és difícil esbrinar quines són les solucions adients per cada problema i en cada moment. Però fer tot el possible per recuperar la confiança de la ciutadania envers les seves institucions és una condició necessària per poder resoldre tots els reptes estructurals que se'ns plantegen i construir una societat dinàmica i integradora a mitjà i llarg termini.

Bibliografia

- CatalunyaCaixa (2014): *Anuari Econòmic Comarcal 2014*. Serveis d'Estudis de CatalunyaCaixa, Barcelona.
- CEO (2015): *El sector públic a Catalunya*. Centre d'Estudis d'Opinió, Generalitat de Catalunya.
- Comissió Europea (2014): *Standard Eurobarometer 82*. Direcció General de Comunicació de la Comissió Europea, Brussel·les.
- Conde-Ruiz, J. I: (2014): “¿Se pagan muchos impuestos en España?”, *Nada es Gratis*, 14 de abril.
- *El País*, S. (2014): “Presupuestos Generales del Estado 2015: entre las restricciones y la credibilidad”, *Cuadernos de Información Económica*, 243, 25-32.
- Llei orgànica 9/2013, de 20 de desembre, de control del deute comercial al sector públic
- Llei 19/2014, de 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern.
- MHAP (2014): *Boletín estadístico del personal al servicio de las administraciones Públicas*. Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, Madrid.
- MHAP (2014): *Actualitzacions del Plant de Estabilitat del Reina de Espanya 2014-2017*. Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, Madrid.
- Caba, K. (ed.) (2014): *The Global Competitiveness Report 2014-2015*. WorldEconomicForum, Ginebra.
- MilloriaMediata, M. (2014): “La transparència como política publica en el nivell local”, *Revista Democràcia y Gobierno Local*, 26/27, 4-16.

*Xavier Farré Albendea
Departament d'Economia
Universitat Rovira i Virgili*

1. Introducció

Les variables demogràfiques varien poc d'un any a l'altre, ja que moltes comptabilitzen el conjunt de la població que ha envellit en un any, i les entrades i sortides per naixements i defuncions suposen un pes molt petit respecte al total. Així doncs, la major part dels resultats no poden diferir substancialment dels que exposa l'anuari del 2013. La nostra anàlisi recull les variables estàndard i intenta mostrar les variacions que s'han produït en tendències. En aquest sentit, sí que sembla que es consolida el canvi de tendència en el (de) creixement de la població a les Terres de l'Ebre i la modificació en els fluxos nets de la població emigrant. Les dades es recullen de l'Idescat, i sempre que sigui possible se n'actualitzaran els resultats. En alguns casos no s'han actualitzat les dades precedents; en aquests supòsits segons la disponibilitat de dades alternatives farem un tractament diferenciat.

2. Evolució de la població

El 2014 la població resident a les Terres de l'Ebre es va situar en 185.294 habitants, i va representar el 2,46% de la població catalana. Aquest percentatge representa el valor més baix des de l'any 2000. Els valors s'han mantingut força estables; l'any 2000 representava el 2,5%, valor que va tornar a assolir el 2013. Del 2000 al 2008, el percentatge va augmentar fins a arribar al màxim el 2008, amb un 2,57 % de la població catalana. Des d'aquell any el pes demogràfic de les Terres de l'Ebre ha anat disminuint respecte al total de Catalunya fins a l'actualitat, en què el pes ja és menor que en l'any 2000. En termes absoluts de la població, també observem un comportament singular en els darrers anys, ja que, després d'una fase de creixement de la població, en les dues darreres anualitats la població s'ha reduït, el 2014 en un 1,9%, al qual s'ha d'afegir l'1,5% del 2013 després del punt màxim assolit el 2012, que se situava en 191.826 habitants. La pèrdua de 3.584 habitants del 2014 fa retrocedir la població en nivells inferiors als de 2008 i ja propers als del 2007, anys de gran expansió demogràfica.

El decreixement de la població en els anys 2013 i 2014 ha estat molt més acusat a les Terres de l'Ebre que al conjunt de Catalunya. El 2013, -1,5% a les Terres de l'Ebre per -0,23 al conjunt de Catalunya, i -1,9 per -0,46 respectivament el 2014. Així, la davallada demogràfica dels darrers dos anys ha fet canviar l'escenari que s'havia observat des de l'any 2000. El creixement demogràfic acumulat per les Terres de l'Ebre va ser superior al del total de Catalunya fins l'any passat, però amb la consolidació de la pèrdua del 2014 ja se situa lleugerament per sota. Així, el creixement demogràfic de les Terres de l'Ebre acumulat des de l'any 2000 se situa en el 18,56%, per sota del de Catalunya 20,07%. Els dos valors es troben per sota del creixement fins al 2013 perquè s'hi ha reduït la població el 2014, però de manera molt acusada a les Terres de l'Ebre. Si recuperem les dades del 2013, el creixement era superior i més gran el de les Terres de l'Ebre de (20,9%) respecte al de Catalunya (20,6%). Resultarà interessant veure l'evolució els propers anys de la població de les Terres de l'Ebre i del total de Catalunya per veure si es consolida aquest canvi de tendència i de pesos relatius.

En els apartats posteriors analitzarem les components desagregades de les pèrdues demogràfiques de les Terres de l'Ebre. A continuació farem una anàlisi territorial de l'evolució de la població a les quatre comarques que conformen les Terres de l'Ebre.

Les dades de la taula 6.1 ens permeten observar diferències significatives en l'evolució de la població a les quatre comarques que integren les Terres de l'Ebre.

Taula 6.1. Evolució de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2000-2014

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
2014	80.637	69.613	22.925	12.119	185.294	7.518.903
2013	81.514	71.577	23.477	12.310	188.878	7.553.650
2012	83.125	72.121	23.867	12.713	191.826	7.570.908
2011	82.634	72.261	23.889	12.847	191.631	7.539.618
2010	82.222	72.333	24.082	12.931	191.568	7.512.381
2009	81.724	72.189	24.004	12.943	190.860	7.475.420
2008	81.304	71.058	23.844	12.885	189.091	7.364.078
2007	78.590	67.834	23.319	12.719	182.462	7.210.508
2006	76.368	65.333	23.046	12.715	177.462	7.134.697
2005	74.962	64.181	22.925	12.724	174.792	6.995.206
2004	71.708	61.989	22.632	12.464	168.793	6.813.319
2003	70.373	60.728	22.464	12.322	165.887	6.704.146
2002	68.227	59.234	22.151	12.259	161.871	6.506.440
2001	67.031	57.584	21.951	12.231	158.797	6.361.365
2000	66.274	55.828	21.993	12.189	156.284	6.261.999
Taxa de variació 2000-14	21,67%	24,69%	4,24%	-0,57%	18,56%	20,07%
Taxa de creixement anual acum.	1,31%	1,47%	0,28%	-0,04%	1,14%	1,22%

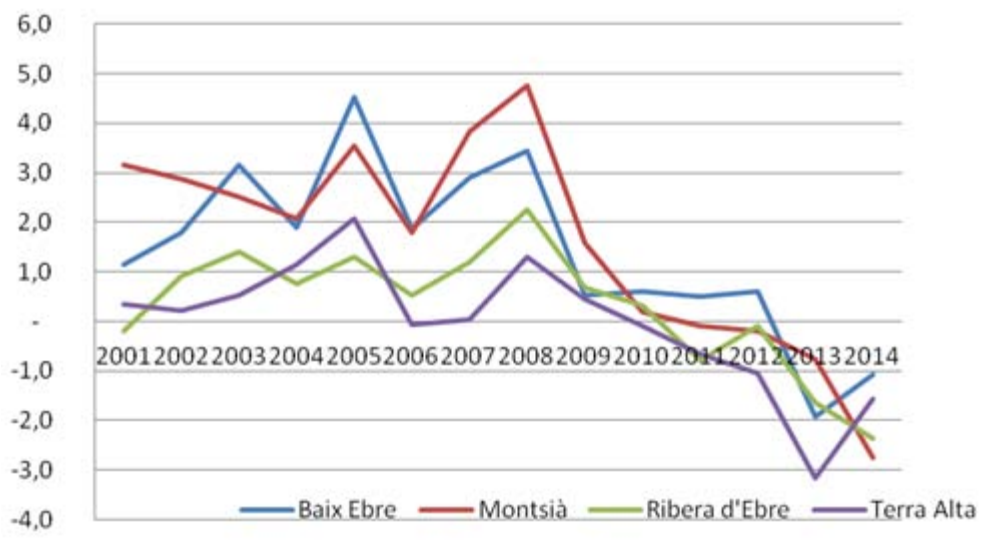
Font: Idescat. Padró municipal d'habitants. Recòmptes. Padró continu. Institut d'Estadística de Catalunya

En aquesta evolució comarcal de la població, durant el període 2000-2014, podem destacar l'important creixement de la població de la comarca del Montsià, que amb un 24,69% supera en 6,1 punts la mitjana de les Terres de l'Ebre, i en 4,6 punts la del conjunt de Catalunya. Encara que a partir del 2011 ha vist reduir-ne progressivament la població, i en especial el 2014, és la comarca que més ha disminuït, un 2,7%, la qual cosa representa 1.964 habitants menys. També el Baix Ebre (la comarca amb més població), amb una taxa de variació del 21,67% des del 2000 fins al 2014, se situa en una dinàmica de creixement de 2,2 punts per sobre de la mitjana de les Terres de l'Ebre i lleugerament per sobre de la mitjana catalana. El 2014 torna a disminuir la seva població en 877 habitants, encara que en un percentatge del -1,1%, la qual

cosa suposa un menor retrocés que en l'any 2013 (-1,9%). La Ribera d'Ebre té un creixement del 4,24%, molt per sota de les mitjanes ebrenc i catalana, i ha començat a perdre població des del 2011. De fet, el 2014 ha perdut 552 habitants. Finalment, la Terra Alta, amb la pèrdua de població del 2014 (191 habitants), ja presenta un creixement negatiu si comparem la població amb la del 2000; en concret té 70 habitants menys 14 anys després. A més a més, pel que fa a la Terra Alta, ja és el cinquè any consecutiu que en disminueix la població. Malgrat la seva taxa de decreixement, el 2014 ha frenat la caiguda respecte a l'any anterior.

El gràfic 6.1 ens presenta l'evolució de les taxes de variació de la població de les Terres de l'Ebre en els darrers anys i la de les quatre comarques. Podem destacar els importants increments registrats en els anys 2008 i 2005, amb creixements del 3,6% i del 3,5% respectivament, i una progressiva desacceleració d'aquest important creixement demogràfic en els darrers tres anys, ja que el 2009 el creixement va ser del 0,9%, el 2010 del 0,4%, el 2011 i el 2012 la variació pràcticament va ser nul·la, i el 2013 registra una pèrdua de població de l'1,5%, que consolida i incrementa el decreixement el 2014 amb una taxa negativa de l'1,9%. Si bé les evolucions comarcals són diferenciades, com indiquen les dades absolutes i de creixements acumulats, les quatre comarques tenen taxes de creixement negatiu el 2013 i el 2014.

Gràfic 6.1. Taxes de variació de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2001-2014

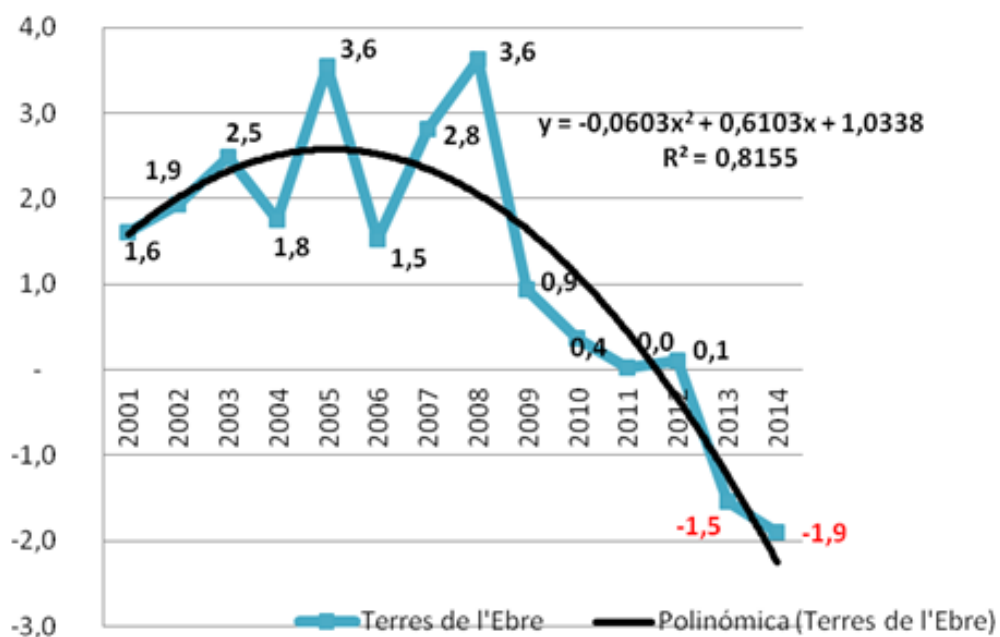

Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat)

Així doncs, la prolongada crisi econòmica ha portat associada efectes demogràfics de desacceleració en les taxes de creixement, i que s'han traduït en la pèrdua de població en el conjunt de les Terres de l'Ebre i en cadascuna de les quatre comarques en els anys 2013 i 2014.

D'altra banda, si reproduïm el gràfic de tendència de l'anuari del 2013 (gràfic 6.2), les perspectives són molt negatives, i es consolida una paràbola amb coeficient del terme quadràtic negatiu (paràbola mirant cap a avall) i una gran davallada en els darrers anys (que fixa el màxim de les taxes de creixement sobre el 2006). Així, s'esperen taxes negatives per als propers anys si no es produeixen canvis en els factors econòmics (un canvi de cicle) o en els factors demogràfics.

Gràfic 6.2. Variació de la població a les Terres de l'Ebre i la seva tendència, 2001-2014

Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat)

Tot i això, cal assenyalar que, en aquests darrers catorze anys, les Terres de l'Ebre han registrat una taxa de creixement anual acumulatiu de la població de l'1,14%, per sota però similar a l'1,24% registrat en el conjunt de Catalunya. El gran creixement demogràfic de la primera dècada del segle XXI s'ha truncat en

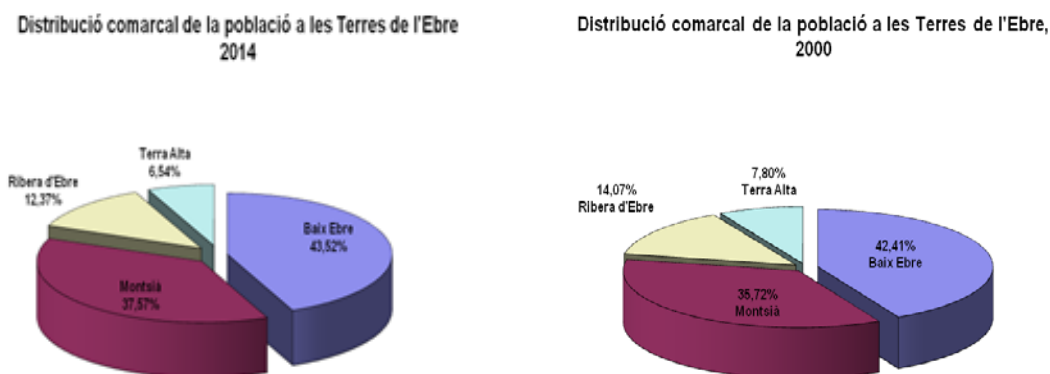
els darrers anys i ha fet que les taxes de creixement anual acumulatiu del conjunt del segle s'estiguin moderant. Manca veure si es consolidarà aquesta tendència de taxes de creixement negatiu per als propers anys o si un canvi de cicle econòmic tornarà a portar taxes de creixement positives.

3. Distribució i evolució comarcal i municipal de la població

En aquest apartat estudiarem la distribució de la població a les Terres de l'Ebre en les comarques i en els municipis, i també analitzarem l'evolució de la població en cada localitat.

El diferent ritme de creixement de la població a les quatre comarques fa que els pesos relatius de la població vagin canviant. Observem en el període analitzat entre els anys 2000 i 2014 que la comarca que més ha crescut és la del Montsià amb una taxa del 24,69% seguida per la del Baix Ebre amb un 21,67%. Ambdues se situen per sobre de la mitjana catalana, del 20,07%. Una realitat molt diferent observem en les altres dues comarques. El creixement de la Ribera d'Ebre és tan sols d'un 4,24%, i la Terra Alta ja té menys població que en l'any 2000 amb una taxa negativa del -0,57%. Això ha fet que aquesta última comarca hagi perdut pes en la distribució de la població de les Terres de l'Ebre, que passa de representar el 7,8% el 2000 al 6,54% el 2014; mentre que el Montsià n'ha incrementat el pes i ha passat del 35,72% al 37,57% en el mateix període. En qualsevol cas, la comarca del Baix Ebre continua essent la comarca amb més població i representa el 43,52 % de la població de les Terres de l'Ebre; ha incrementat en 1,2 punts el seu pes respecte l'any 2000. Pel que fa a la Ribera d'Ebre, el seu baix ritme de creixement també li ha fet perdre pes en la distribució de la població, ja que amb el 12,37% de l'any 2014, se situa 1,7 punts per sota del nivell del 2000.

Gràfic 6.3. Distribució comarcal de la població a les Terres de l'Ebre, 2000-2014

Font: elaboració pròpia a partir del Padró municipal d'habitants (Idescat)

Si analitzem la taxa de creixement de la darrera anualitat en cada comarca, totes tenen un saldo negatiu, si bé les evolucions són diferents. La que té una pèrdua més gran és el Montsià (la que més ha crescut en tot el període) amb una taxa anual del 2014 de -2,74%, seguida de la Ribera amb un -2,35% , la Terra Alta amb un -1,55% i, finalment, la que menys ha perdut és el Baix Ebre amb un -1,09% .

Tal com mostra la taula 6.2, els 52 municipis de les Terres de l'Ebre tenen una gran dispersió pel que fa a dimensió. Hi ha dos municipis que concentren el 29,75% de la població. Es tracta de la capital del Baix Ebre, Tortosa, amb 33.932 habitants (18,31%), i la capital del Montsià, Amposta, amb 21.197 habitants (11,44%). Si bé les dues han perdut població el 2014, en total incrementen lleugerament el seu pes del 29,4% al 29,75%. Si a aquestes dues capitals de les comarques més poblades hi afegim els altres 4 municipis amb més de 8.000 habitants (Sant Carles de la Ràpita, Deltebre, Alcanar i Roquetes) s'arriba al 53,9%, valor similar al del 2013. Si a aquests municipis hi sumem els 13 municipis següents que tenen més de 3.000 habitants, aleshores amb aquests 19 municipis més grans, ja s'hi concentra el 85% de la població. D'aquests municipis, només n'hi un de la Terra Alta (Gandesa), i tres de la Ribera d'Ebre (Móra d'Ebre, Flix i Móra la Nova), fet que torna a evidenciar l'elevada concentració de població de les Terres de l'Ebre als municipis del

Baix Ebre i del Montsià, que es concreta amb la presència dels municipis de més població. Els 33 municipis restants ja no tenen ni 2.000 habitants, i fins a 22 són municipis molt petits que no arriben als 1.000 habitants.

Taula 6.2. Població dels municipis de més a menys població i el seu pes en percentatge de la població de les Terres de l'Ebre

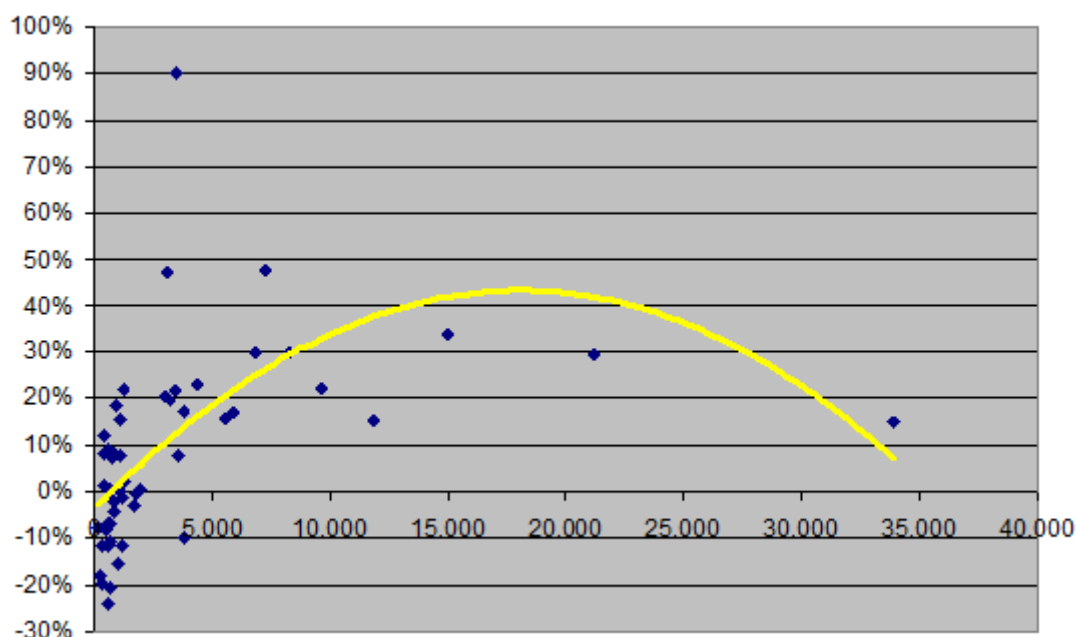
	Població	% Població TE	% Població acumulat TE
Tortosa	33.932	18,31	18,31
Ampostà	21.197	11,44	29,75
Sant Carles de la Ràpita	15.003	8,10	37,85
Deltebre	11.831	6,38	44,23
Alcanar	9.637	5,20	49,43
Roquetes	8.287	4,47	53,91
L'Ametlla de Mar	7.303	3,94	57,85
Ulldecona	6.904	3,73	61,57
La Sénia	5.893	3,18	64,75
Móra d'Ebre	5.578	3,01	67,77
L'Aldea	4.376	2,36	70,13
Santa Bàrbara	3.821	2,06	72,19
Flix	3.795	2,05	74,24
Sant Jaume d'Enveja	3.555	1,92	76,16
Camarles	3.514	1,90	78,05
L'Ampolla	3.479	1,88	79,93
Móra la Nova	3.190	1,72	81,65
El Perelló	3.155	1,70	83,35
Gandesa	3.091	1,67	85,02
Batea	1.975	1,07	86,09
Tivissa	1.760	0,95	87,04
Ascó	1.654	0,89	87,93
Xerta	1.250	0,67	88,61
Benissanet	1.247	0,67	89,28
Horta de Sant Joan	1.219	0,66	89,94
Riba-Roja d'Ebre	1.195	0,64	90,58
Corbera d'Ebre	1.136	0,61	91,19
Masdenverge	1.106	0,60	91,79
El Pinell de Brai	1.076	0,58	92,37
La Fatarella	1.051	0,57	92,94
Aldover	940	0,51	93,45
Tivenys	876	0,47	93,92
Rasquera	858	0,46	94,38
Ginestar	819	0,44	94,82
La Galera	800	0,43	95,26
Miravet	774	0,42	95,67
Benifallet	703	0,38	96,05
Vilalba dels Arcs	682	0,37	96,42
La Torre de l'Espanyol	676	0,36	96,79
Godall	673	0,36	97,15
Bot	630	0,34	97,49

Mas de Barberans	619	0,33	97,82
Paüls	596	0,32	98,14
Garcia	559	0,30	98,45
Arnes	474	0,26	98,70
Vinebre	449	0,24	98,94
Freginals	405	0,22	99,16
Alfara de Carles	395	0,21	99,38
La Palma d'Ebre	371	0,20	99,58
La Pobla de Massaluca	354	0,19	99,77
Caseres	267	0,14	99,91
Prat de Comte	164	0,09	100,00
TOTAL	185.294	100,00	

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat i Padró municipal d'habitants

D'altra banda, l'anàlisi de l'evolució de la població de les Terres de l'Ebre en l'àmbit municipal ens permet buscar algun tipus de relació entre la dimensió demogràfica dels municipis i el ritme de creixement de la seva població. El gràfic 6.4 mostra aquesta relació i ens permet veure com, en línies generals, els municipis més grans (Ampostà, Sant Carles de la Ràpita, Ulldecona, Alcanar i l'Ametlla de Mar) són els que han registrat un creixement demogràfic més gran durant el període 2000-2014, mentre que a la ciutat més gran, Tortosa, el creixement ha estat més moderat, fins i tot inferior a la mitjana. Això fa que l'ajust quadràtic presenti la forma del gràfic amb un màxim al voltant dels 17.000 habitants. Contràriament, en els municipis més petits, en general, el creixement és força inferior a la mitjana. Hi ha excepcions com l'Ampolla, que és el municipi amb un creixement més important al llarg del període considerat. També destaca el Perelló, amb un gran creixement. Dels municipis de menys de 1.000 habitants només un ha crescut per sobre de la mitjana, Aldover (de ben segur hi ha influït la proximitat a Tortosa).

Gràfic 6.4. Relació entre dimensió del municipi i el seu creixement. Terres de l'Ebre, 2000-2014

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

Aquesta anàlisi de la relació entre dimensió i creixement demogràfic ens permet caracteritzar una tipologia dels municipis de les Terres de l'Ebre que els classifica en cinc grups (mantenim la classificació de l'anuari anterior per poder establir comparatives), tal com presentem en la taula 6.3.

En el primer grup hi trobem els municipis de més de 5.000 habitants, que incrementen la població per sobre de la mitjana de les Terres de l'Ebre. Destaca, en primer lloc, el cas de l'Ametlla de Mar, amb un creixement del 47,7%. El segueix Sant Carles de la Ràpita (34%); també es troba en aquest grup Amposta, que és el segon municipi amb més població i que creix un 29,5%.

El segon grup està format pels municipis de més de 5.000 habitants que creixen per sota de la mitjana. Tortosa i Móra d'Ebre (dues capitals de comarca) es troben en aquest grup amb un creixement del 15,1% i del 15,8%, respectivament.

En el tercer grup hi trobem els municipis amb menys de 5.000 habitants que creixen per sobre de la mitjana. Aquí hi destaca, de forma especial,

l'espectacular creixement que registra l'Ampolla (un 90%), seguit a força distància del Perelló (47,1%). En aquest grup també s'hi troba Gandesa, amb un creixement del 20,6%, la capital de comarca de la Terra Alta, i l'únic municipi de la comarca que creix per sobre de la mitjana.

El quart grup està format pels municipis de menys de 5.000 habitants que creixen per sota de la mitjana. Integren aquest grup 14 municipis, el més gran és Santa Bàrbara, amb un creixement del 17,3%, molt proper a la mitjana. També inclou un altre municipi de més de 3.000 habitants, Sant Jaume d'Enveja amb 3.555 habitants i un creixement força baix del 7,6%. La resta són 4 municipis de més de 1.000 habitants i 8 municipis de menys de 1.000 habitants. Destaquem Freginals, que l'any anterior tenia un creixement per sobre de la mitjana i ara és troba en aquest grup, amb un creixement de l'11,9% per la gran pèrdua en termes relatius de l'any 2014 (-13,4%).

El cinquè grup està format pels municipis que perden població; tots són municipis petits de menys de 2.000 habitants, si exceptuem el cas de Flix. Si comparem aquest grup amb l'any anterior hi ha més municipis que l'integren. Ara ja tenim 20 municipis de les Terres de l'Ebre que han perdut població al segle XXI. A més del cas de Flix, n'hi ha 5 que tenen més de 1.000 habitants (Tivissa, Horta de Sant Joan, Ascó, Riba-roja d'Ebre i la Fatarella). Els 14 restants són municipis molt petits.

Si comparem la composició dels grups amb els de 2013, observem pocs canvis en les classificacions (algun ja l'hem destacat) però sí un menor creixement del total del període per quasi tots els municipis. Si analitzem la taxa de creixement de la població des del punt de vista municipal pel que fa al 2014 (no es mostra a l'informe), només 6 municipis presenten un augment de població, 5 de manera inapreciable amb menys d'un 1%, i només Rasquera l'augmenta de forma significativa en un 3,75%.

Taula 6.3. Tipologia dels municipis de les Terres de l'Ebre segons la relació dimensió - creixement (2000-2014)

1. Municipis de més de 5.000 hab. que creixen per sobre de la mitjana		
L'Ametlla de Mar	7.303	47,7%
Sant Carles de la Ràpita	15.003	34,0%
Roquetes	8.287	30,02%
Ulldecona	6.904	30,02%
Amposta	21.197	29,5%
Alcanar	9.637	22,3%
2. Municipis de més de 5.000 hab. que creixen per sota de la mitjana		
La Sènia	5.893	17,1%
Móra d'Ebre	5.578	15,8%
Deltebre	11.831	15,4%
Tortosa	33.932	15,1%
3. Municipis de menys de 5.000 hab. que creixen per sobre de la mitjana		
L'Ampolla	3.479	90,0%
El Perelló	3.155	47,1%
L'Aldea	4.376	23,4%
Benissanet	1.247	22,0%
Camarles	3.514	21,7%
Gandesa	3.091	20,6%
Móra la Nova	3.190	19,9%
Aldover	940	18,7%
4. Municipis de menys de 5.000 hab. que creixen per sota de la mitjana		
Santa Bàrbara	3.821	17,3%
Masdenverge	1.106	15,7%
Freginals	405	11,9%
Garcia	559	9,2%
Rasquera	858	8,3%
Alfara de Carles	395	8,2%
Corbera d'Ebre	1.136	7,6%
Sant Jaume d'Enveja	3.555	7,6%
La Galera	800	7,2%
Xerta	1.250	2,0%
Vinebre	449	1,4%
Batea	1.975	0,6%
La Torre de l'Espanyol	676	0,3%
El Pinell de Brai	1.076	0,2%
5. Municipis que perden població		
Tivissa	1.760	-0,2%
Horta de Sant Joan	1.219	-1,1%
Miravet	774	-1,8%
Ginestar	819	-2,2%
Ascó	1.654	-3,1%
Tivenys	876	-4,5%
Godall	673	-6,7%
Paüls	596	-6,9%
Prat de Compte	164	-7,9%
Arnes	474	-8,3%
Flix	3.795	-9,8%
Vilalba dels Arcs	682	-10,5%
Mas de Barberans	619	-11,4%
La Palma d'Ebre	371	-11,5%

Riba-Roja d'Ebre	1.195	-11,5%
La Fatarella	1.051	-15,5%
Caseres	267	-17,8%
La Pobla de Massaluca	354	-19,9%
Benifallet	703	-20,4%
Bot	630	-24,1

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

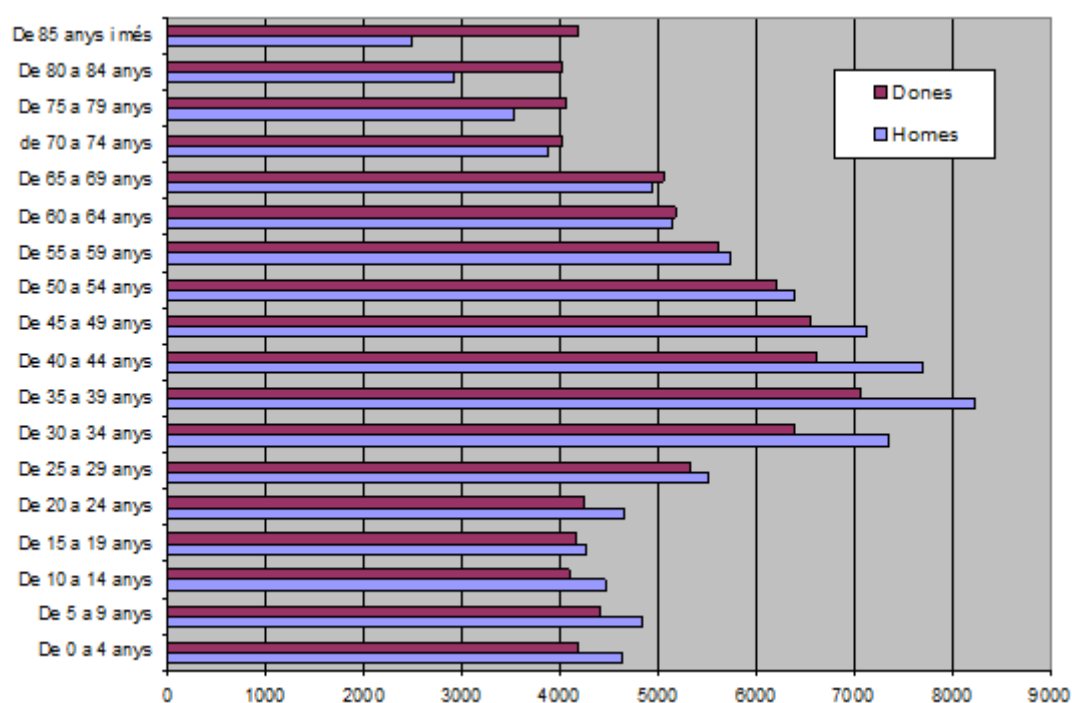
A la taula 6.3, destacats en groc, es troben els municipis que tenen litoral marítim. Observem que no n'hi ha cap que perdi població en el període 2000-2014, i només Deltebre i Sant Jaume creixen per sota de la mitjana. Si calculem la població del conjunt de municipis costaners, veiem que ha passat de 57.921 l'any 2000 a 75.160 l'any 2014, cosa que suposa un creixement del 29,76% molt superior al de les Terres de l'Ebre i als del municipis d'interior que han tingut en el seu conjunt un creixement molt més petit, 11,51% (Tortosa és la ciutat de més població però es troba a l'interior). El pes de la població dels 8 municipis costaners ha passat del 37% del total de la població el 2000 al 40% el 2014. Podem suposar, doncs, una dinàmica diferent entre uns i altres que afecta implícitament les dinàmiques comarcals, ja que es troben tots els municipis des litoral a les comarques del Baix Ebre i del Montsià.

4. Estructura de la població

La piràmide d'edat de la població de les Terres de l'Ebre, pel que fa al 2014, és la característica de les societats desenvolupades, amb la reducció de la base, l'eixamplament de la zona d'edat mitjana i el progressiu envelliment de la població, amb estrats força grans dels trams d'edat superior. Si analitzem el gràfic 6.6, que dibuixa la població d'homes i dones per trams de cada 5 anys, observem que els valors més petits es donen per als quinquennis de 10 a 14 anys i de 15 a 19 anys, amb un 4,6% de la població; la cohort de 5 a 9 anys suposa un 5%, i la de 0 a 4 anys un 4,8%, que continuen mostrant la recuperació de la població respectes als valors de les dos cohorts superiors. Si comparem les dades amb les de l'any anterior sembla que hi ha l'alentiment en la població més jove, ja que l'any passat les dos cohorts d'edat més petita representaven un 4,9% cadascuna.

D'altra banda, també podem observar que la cohort amb més individus és la dels 35 als 39 anys, que representa el 8,3% de la població de les Terres de l'Ebre, seguida de les cohorts de 40 a 44 anys (7,7%), seguida de la 30 a 34 anys i la de 45 a 49 anys, ambdues amb un 7,4%. Totes aquestes cohorts, excepte la d'edat més elevada de població, han perdut pes respecte als valors analitzats l'any 2012, perquè l'impacte de l'emigració hi ha tingut més significació. Per contra, en termes relatius, han guanyat pes les d'edats superiors als 45 anys, la qual cosa suposa l'envelliment de la població.

Gràfic 6.5. Estructura de la població per edat i sexe. Terres de l'Ebre, 2014

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat (Padró continu)

L'anàlisi de l'estructura de la població per edat i sexe presenta una estructura en la qual en totes les cohorts de menys de 65 anys la població masculina és superior a la femenina. En la cohort de menor edat, de 0-4 anys, la diferència es deu justificar pel naixement de més homes que dones. La diferència entre homes i dones de menys de 4 anys és de 459. Les diferències més grans tenen lloc a partir dels 30 anys i fins al 49 anys. El 2014 aquesta diferència és de 3.763, i en la cohort de 35 a 39 anys assoleix el màxim valor de 1.172 (molt superior a la diferència de natalitats). Per tant, caldria buscar una explicació en

la immigració de la població masculina atreta per l'oferta laboral prèvia a la crisi. Si comparem la diferència entre homes i dones per al tram de 30 a 49 anys del 2014 i el 2013, trobem que, encara que es manté un valor molt superior al que justifica la natalitat, ha disminuït força, ja que el 2013 la diferència era de 4.347. Per tant, el retorn d'immigrants al lloc d'origen també ha afectat ara amb signe negatiu en més gran mesura la població masculina. A partir dels 60 anys la situació s'inverteix, i la presència de dones és superior a la d'homes per la seva esperança de vida més alta. Si calculem la diferència del nombre de dones menys el d'homes de més de 70 anys resulta 3.494, valor força semblant al del 2013 (3.543).

Taula 6.4. Estructura de la població per edat i sexe, Terres de l'Ebre. 2014

	Homes	Dones	Total	% a Terres de l'Ebre	% a Catalunya
De 0 a 4 anys	4.646	4.187	8.833	4,8%	5,3%
De 5 a 9 anys	4.846	4.417	9.263	5,0%	5,6%
De 10 a 14 anys	4.457	4.091	8.548	4,6%	4,9%
De 15 a 19 anys	4.271	4.172	8.443	4,6%	4,5%
De 20 a 24 anys	4.663	4.259	8.922	4,8%	4,9%
De 25 a 29 anys	5.509	5.321	10.830	5,8%	5,9%
De 30 a 34 anys	7.348	6.392	13.740	7,4%	7,7%
De 35 a 39 anys	8.232	7.060	15.292	8,3%	9,1%
De 40 a 44 anys	7.690	6.617	14.307	7,7%	8,5%
De 45 a 49 anys	7.128	6.566	13.694	7,4%	7,7%
De 50 a 54 anys	6.404	6.281	12.622	6,8%	6,8%
De 55 a 59 anys	5.745	5.614	11.539	6,1%	6,0%
De 60 a 64 anys	5.153	5.174	10.327	5,6%	5,3%
De 65 a 69 anys	4.931	5.055	9.986	5,4%	5,0%
De 70 a 74 anys	3.877	4.032	7.909	4,3%	3,7%
De 75 a 79 anys	3.526	4.067	7.593	4,1%	3,4%
De 80 a 84 anys	2.917	4.029	6.946	3,7%	2,9%
De 85 anys i més	2.497	4.183	6.680	3,6%	2,7%
Total	93.840	91.454	185.294	100,00%	100,0%

Font: Idescat. Padró continu

D'altra banda, la taula 6.5 recull l'estructura per edats de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, i posa de manifest el menor pes de les generacions més joves a les comarques de la Ribera d'Ebre i de la Terra Alta,

que també són les comarques amb menys població. Com a conseqüència, en aquestes mateixes comarques el pes de les generacions de més edat supera clarament la mitjana de les Terres de l'Ebre. Així, per exemple, la població de més de 84 anys a la Terra Alta representa el 5,8% de la població comarcal, mentre que aquest mateix indicador al conjunt de Catalunya se situa en el 2,7%, i a les Terres de l'Ebre és el 3,4%. La situació de la Ribera d'Ebre presenta percentatges de la població molt elevats per al tram de 45 a 59 anys, en el qual es concentra el 22% de la població. El rang de més població de tots és el de 50 a 54 anys. Aquesta concentració en edats laborals elevades justifica l'elevada mitjana d'edat d'aquesta comarca sense tenir els trams de més edat al nivell de la Terra Alta.

Taula 6.5. Estructura de la població per edat. Comarques de les Terres de l'Ebre. 2014

	Baix Ebre	Montsià	Ribera d'Ebre	Terra Alta	Terres de l'Ebre	Catalunya
De 0 a 4 anys	4,9%	4,9%	4,3%	3,9%	4,9%	5,3%
De 5 a 9 anys	5,0%	5,4%	4,2%	4,0%	4,9%	5,6%
De 10 a 14 anys	4,7%	4,8%	4,3%	3,8%	4,6%	4,9%
De 15 a 19 anys	4,7%	4,4%	4,6%	3,9%	4,5%	4,5%
De 20 a 24 anys	4,9%	4,8%	4,8%	4,5%	5,1%	4,9%
De 25 a 29 anys	5,8%	5,9%	5,7%	5,7%	6,1%	5,9%
De 30 a 34 anys	7,4%	7,8%	6,7%	6,5%	7,9%	7,7%
De 35 a 39 anys	8,3%	8,8%	7,2%	6,4%	8,2%	9,1%
De 40 a 44 anys	7,8%	8,1%	6,6%	6,8%	7,8%	8,5%
De 45 a 49 anys	7,3%	7,6%	7,3%	6,6%	7,2%	7,7%
De 50 a 54 anys	6,7%	6,7%	7,5%	6,9%	6,8%	6,8%
De 55 a 59 anys	6,0%	5,9%	7,2%	6,3%	5,9%	6,0%
De 60 a 64 anys	5,5%	5,2%	6,1%	6,7%	5,6%	5,3%
De 65 a 69 anys	5,6%	4,9%	5,9%	6,2%	5,2%	5,0%
De 70 a 74 anys	4,3%	4,1%	4,3%	5,1%	4,0%	3,7%
De 75 a 79 anys	4,0%	3,8%	4,4%	5,5%	4,3%	3,4%
De 80 a 84 anys	3,6%	3,5%	4,2%	5,3%	3,7%	2,9%
De 85 anys i més	3,3%	3,3%	4,5%	5,8%	3,4%	2,7%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,00%	100,0%

Font: Idescat. Padró continu. Institut d'Estadística de Catalunya

La taula 6.6 recull els principals indicadors d'estructura del població de les Terres de l'Ebre i de les seves comarques, i també la seva comparativa amb el conjunt de Catalunya. Si ens fixem en l'**índex d'envelliment**, definit com el

quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més, i el nombre de joves menors de 15 anys (expressat en tant per cent), podem observar com les Terres de l'Ebre, el 2013, presenten un índex d'envelliment (147%) força més elevat que al global de Catalunya (113%). Aquest indicador s'ha reduït considerablement amb relació a l'any 2000 (que era del 170%), si bé l'any 2013 suposa un canvi de tendència, ja que ha crescut des del 143 registrat l'any 2013. Per tant, si analitzem el total dels 13 anys del període, s'ha produït el rejueniment de la població ebrenc i en el darrer any sembla que aquesta tendència s'ha truncat. Aquest comportament es reproduïx en totes comarques i en el conjunt de Catalunya, on el darrer any la població s'ha envellit. Els valors són força diferents en les quatre comarques. La Terra Alta presenta un índex d'envelliment molt elevat, de 244%, que s'apropa a 2,5 persones de més de 65 anys per cada menor de 15 anys. La segueix la Ribera d'Ebre, amb un valor també força elevat de 187%, i després amb valors inferiors es troben el Baix Ebre (140%) i el Montsià (131%). Tots els valors comarcals se situen per sobre de la mitjana catalana. Així, una característica comuna del territori és l'elevat índex d'envelliment, fet que s'agreuja el 2013.

Si observem l'**índex de sobreenvelliment**, definit com el quocient de les persones de més de 85 anys respecte a les de més de 65 anys, els resultats van en el mateix sentit. Les Terres de l'Ebre tenen un valor del 17% respecte al 15% de Catalunya. El valor més elevat es presenta a la Terra Alta, amb un valor del 21%; per tant, més d'1 de cada 5 persones més grans de 65 anys té més de 85 anys en aquesta comarca.

Taula 6.6. Indicadors d'estructura de la població les comarques de les Terres de l'Ebre, 2000-2013

Taula 6.6. Indicadors d'estructura de la població a les comarques de les Terres de l'Ebre, 2000-13							
	Índex d'envelliment	Índex sobreenvelliment	Índex de dependència juvenil	Índex de dependència senil	Índex de dependència global	Índex de recanvi de la població en edats actives	Edat mitjana de la població
Baix Ebre							
2013	140	16	23	33	56	118	43,27
2012	135	15	23	31	55	121	42,87
2005	145	12	20	29	50	106	42,07
2000	163	11	20	33	53	88	42,54
Montsià							
2013	131	17	23	30	53	114	42,81
2012	127	16	23	29	52	118	42,32
2005	140	12	20	28	49	100	41,6
2000	154	11	20	31	51	83	41,84
Ribera d'Ebre							
2013	187	19	20	37	57	134	52,65
2012	184	19	19	36	55	139	52,17
2005	193	14	19	35	54	112	44,81
2000	192	12	20	39	59	80	44,08
Terra Alta							
2013	244	21	19	47	66	177	48,07
2012	240	19	19	45	64	176	47,69
2005	251	13	17	13	60	128	46,76
2000	266	11	18	48	65	102	46,79
Terres de l'Ebre							
2013	147	17	23	33	56	123	43,71
2012	143	16	22	32	54	125	43,3
2005	155	12	20	31	51	106	42,59
2000	170	11	20	34	54	86	42,84
Catalunya							
2013	113	15	24	27	51	119	41,85
2012	110	15	24	26	50	120	41,53
2005	115	11	21	24	45	106	40,67
2000	126	10	20	25	45	85	40,59

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Idescat

En canvi, amb relació a l'**índex de dependència juvenil**, definit com el quocient entre el nombre de joves menors de 15 anys i el nombre de persones entre 15 i 64 anys (expressat en tant per cent), els valors a les comarques de les Terres de l'Ebre es situen en uns valors força similars als globals de Catalunya, ja que el 2012, la mitjana per les Terres de l'Ebre d'aquest índex és del 23%, i es mou entre el 19% de la Terra Alta i el 23% del Baix Ebre i el Montsià, mentre que Catalunya registra un 24%. De manera que el pes de les cohorts de menys de 15 anys amb relació a la població potencialment activa de les Terres de l'Ebre, tot i situar-se per sota, és força similar a la del conjunt de Catalunya. L'any 2013 sembla que hi ha hagut un petit repunt d'aquest indicador, que pot ser degut a la disminució de la població en edat de treballar.

Pel que fa a l'**índex de dependència senil**, definit com el quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més, i el nombre de persones de 15 a 64 anys (expressat en tant per cent), a les Terres de l'Ebre aquest indicador registra un valor del 33% el 2013, i ha tornat a remuntar situant-se només un punt per sota del nivell del 2000. El valor és clarament superior al del total de Catalunya, que se situa en un 27%. Des del punt de vista comarcal, el valor

més baix el té el Montsià amb un 30%, i el més alt la Terra Alta amb un 47%. Per tant, en aquesta comarca hi ha casi la meitat de persones més grans de 65 anys respecte a les persones en edat de treballar.

D'altra banda, si volem mesurar la càrrega que representa la població en edats dependents per la població en edat de treballar, **l'índex de dependència global** ens indica la relació entre la població de més de 64 anys i de menys de 15 anys respecte al grup comprès entre aquestes dues edats (expressat en tant per cent). Pel que fa al global de les Terres de l'Ebre, aquest indicador, respecte del 2013, se situa en el 56%, que equival gairebé a la relació d'una persona dependent per cada dues persones en edat de treballar, i que se situa una mica per sobre del 51% registrat al conjunt de Catalunya. En l'àmbit comarcal observem un comportament similar a l'índex de dependència senil, ja que la Terra Alta registra el valor més elevat, un 66%, mentre que el Montsià se situa lleugerament per sota de la mitjana ebrenca, amb un 53%. Observem un cert increment de l'índex en els darrers anys i en concret en el 2013. Per tant, un pes més elevat de les persones en edats inactives respecte a les que estan en l'edat activa pròpiament establerta.

Si analitzem **l'índex de recanvi de la població en edats actives**, definit com el quocient entre el nombre de persones entre 60 i 64 anys i el nombre de persones entre 15 i 19 anys (expressant en tant per cent), ens indica la capacitat de reemplaçament de la cohort que està més a prop de jubilar-se. En aquest cas, valors més elevats signifiquen una menor capacitat de recanvi per la generació que està a punt d'abandonar el mercat laboral. En aquest aspecte, el conjunt de les Terres de l'Ebre presenta uns valors superiors als globals de Catalunya, un 123% i un 119% respectivament, però també amb una disparitat comarcal força acusada, entre el 177% de la Terra Alta i el 114% del Montsià. En aquest cas, la comarca del Montsià té un índex de recanvi menor que la mitjana catalana. També observem com, a diferència d'altres índexs en què el pes de la gent més gran ha fet augmentar el valor, en aquest índex, excepte el cas de la Terra Alta, el valor del 2013 és més petit que el del 2012 i, per tant, presenta una capacitat de reposició més gran.

Finalment, si analitzem l'**edat mitjana de la població** com a mesura central d'edat, observem que ens torna a indicar que la mitjana d'edat de la població ebrenca és superior a la del total de Catalunya; és de 43,71 anys i 41,85 anys respectivament. El valor més elevat s'assoleix a la comarca de la Ribera d'Ebre, amb 52,65 anys per l'estructura de la població, amb gran pes de les edats compreses entre els 50 i 65 anys, seguida de la Terra Alta, amb un valor de 48,06 anys. En aquesta variable els valors són superiors als de l'any 2000 i han augmentat en els darrers anys en totes les comarques. Per tant, podem concloure que la població ebrenca està més envellida que la catalana, el darrer any s'ha agreujat aquest envelliment, i destaca el cas d'envelliment de la comarca de la Terra Alta.

4. Creixement natural i migracions

Si analitzem l'evolució demogràfica de les Terres de l'Ebre des de l'any 2000, ja hem comentat al principi del capítol l'important increment de la població, que ascendeix a un 18,56%. Si desglossem el creixement any per any observem una evolució força diferent. En els primers anys tenim un creixement molt elevat, a partir del 2008 desacceleració, i en els darrers dos anys ja es presenten taxes de creixement negatives. A continuació, presentem una anàlisi de les causes demogràfiques d'aquest comportament en el creixement de la població; per això tenim en compte les variacions del creixement natural i del creixement migratori, d'acord amb les dades de la taula 6.7.

Si comparem els valors de les dues taxes, veiem que el valor absolut de la taxa de creixement migratori és més elevada que la del creixement natural en totes les anualitats i, per tant, és la que marca el signe del creixement total a les Terres de l'Ebre. A més a més, en molts anys (tots excepte 2009 i 2010), la taxa de creixement migratori és molt més gran que la natural. Així, la tendència de l'evolució total és molt semblant a la del moviment migratori.

Taula 6.7. Evolució de les taxes de creixement de la població a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, 2000-2013
Creixement per mil habitants

	Terres de l'Ebre			Catalunya		
	Taxa bruta de creixement TOTAL	Taxa bruta de creixement NATURAL	Taxa bruta de creixement MIGRATORI	Taxa bruta de creixement TOTAL	Taxa bruta de creixement NATURAL	Taxa bruta de creixement MIGRATORI
2013	-14,61	-1,53	-13	-6,05	1,43	-7,48
2012	-11,6	-1,78	-9,82	-4,86	1,91	-6,77
2011	-4,14	-0,48	-3,66	1,8	2,83	-1,03
2010	0,66	0,15	0,51	5,32	3,33	1,99
2009	-1,78	0,3	-2,08	6,11	3,39	2,72
2008	10,55	0,66	9,9	16,08	4,01	12,06
2007	40,02	0,06	39,96	20,99	3,37	17,61
2006	31,16	-0,07	31,22	21,47	3,51	17,96
2005	26,61	-1,65	28,27	21,42	2,66	18,76
2004	31,68	-2,09	33,77	22,66	2,91	19,75
2003	15,62	-2,42	18,03	20,31	1,95	18,36
2002	17,59	-2,26	19,85	24,79	1,7	23,08
2001	18,65	-2,38	21,03	22,9	1,41	21,49
2000	12,36	-2,61	14,97	12,67	1,31	11,36

Font: Idescat

Taxa bruta de creixement total

Quocient entre la variació en els efectius d'una població, expressada com a diferència entre la xifra d'habitants inicial i final d'un període, i la població a meitat del període. S'expressa en tant per mil.

Taxa bruta de creixement natural

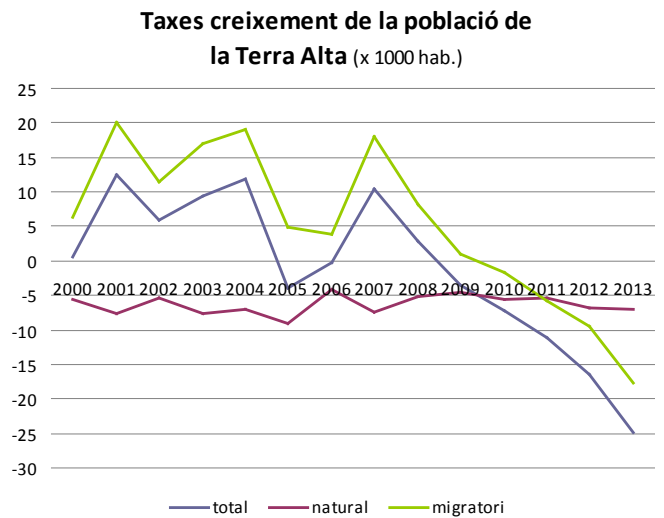
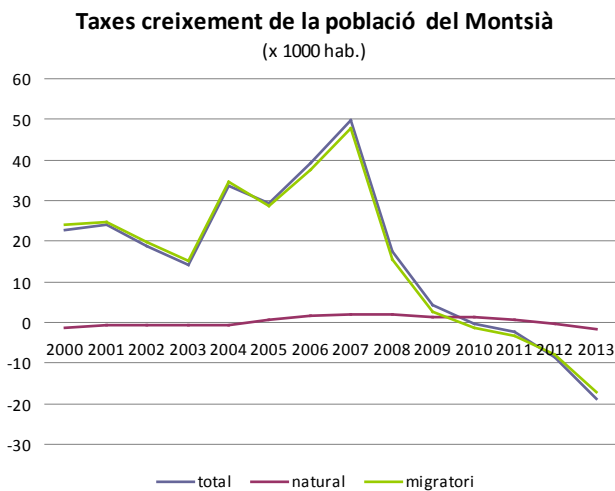
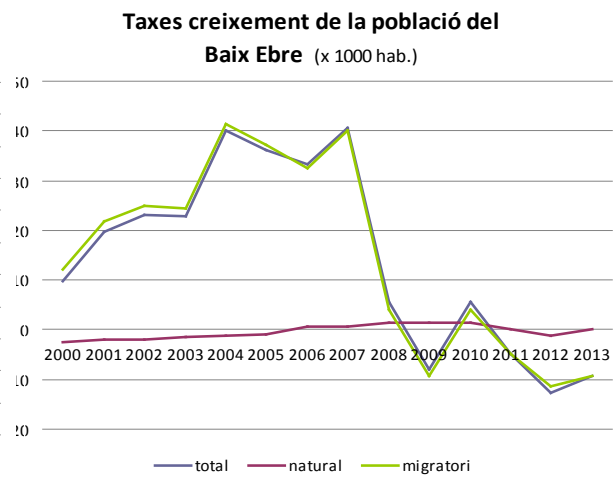
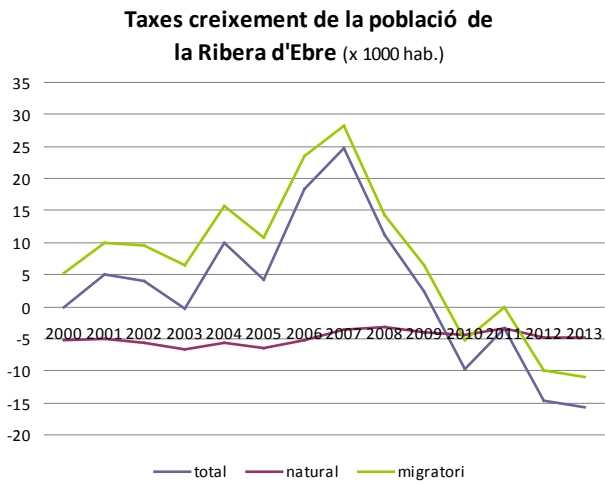
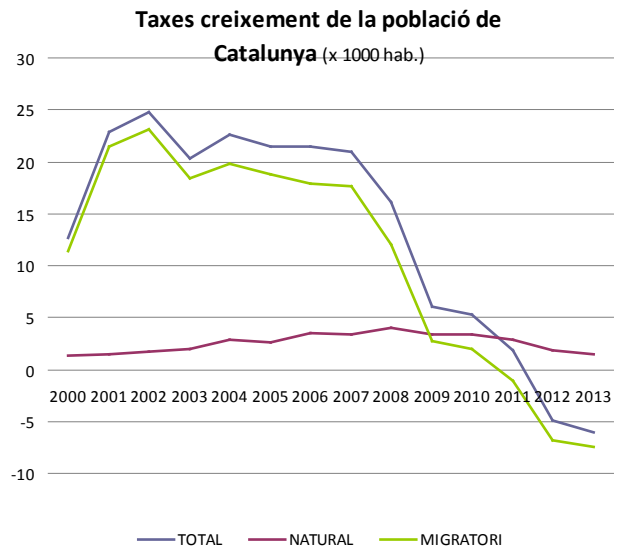
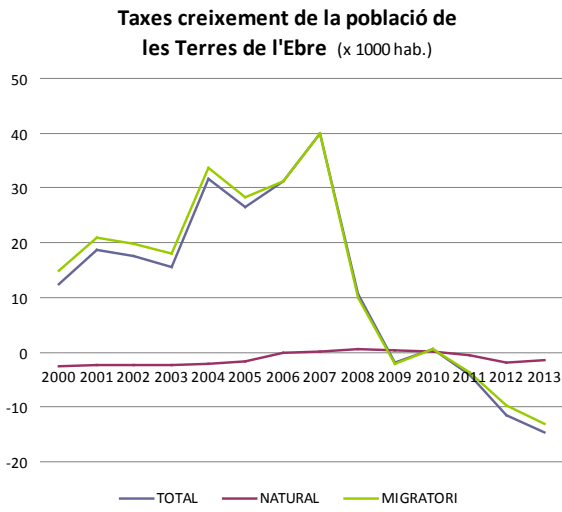
Quocient entre el saldo natural, expressat com a diferència entre el nombre de naixements i el nombre de defuncions registrats, en un any determinat i la població a meitat del període. S'expressa en tant per mil.

Taxa bruta de creixement migratori

Quocient entre el saldo migratori en un any determinat i la població a meitat del període. Per al període 1986-2001 el saldo migratori s'estima a partir de l'equació compensadora (creixement total = creixement natural + creixement migratori). Per a l'any 2002 i posteriors el saldo migratori es calcula sumant els saldos migratoris intern i extern. S'expressa en tant per mil.

L'anuari del 2013 ja analitzava l'evolució de les dues taxes al llarg del període. Aquí destacarem, doncs, les dades de la darrera anualitat. L'any 2013 la taxa de creixement migratori a les Terres de l'Ebre torna a ser negativa i molt elevada, del 13‰, i la taxa de creixement natural també és negativa, del 1,53‰, per fer arribar la taxa total al -14,61‰ (manca ajustar el valor, ja que la suma no dóna el mateix). A Catalunya el valor del creixement migratori és negatiu, de -7,48‰ (força menor decrement que a les Terres de l'Ebre), i la taxa de creixement natural és positiva, del 1,43‰. Per tant, hi ha un decreixement de la població total del -6,05‰, molt més petit que l'ebrenc. Per tant, sembla que hi ha hagut un comportament diferent dels dos territoris amb un menor decrement migratori a Catalunya, conseqüència d'una arribada d'immigrants a les Terres de l'Ebre molt superior en els anys anteriors i, per tant, hi pot haver un retorn més gran efecte de la crisi. I també un comportament diferenciat en el creixement natural, que a Catalunya és positiu i a les Terres de l'Ebre és negatiu. Al llarg de l'apartat analitzarem aquests comportaments diferents.

Gràfic 6.6. Evolució de les taxes brutes de creixement de la població

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

El gràfic 6.6 mostra el comportament diferent de cada territori. Si analitzem les comarques, veiem que les taxes de creixement migratori del Baix Ebre i Montsià van ser molt més elevades en els primers anys i van assolir un màxim del 40‰ i fins al 50‰ respectivament. La Ribera d'Ebre es va situar en una situació intermèdia, i la comarca amb menor taxa de creixement migratori va ser la Terra Alta. El comportament global del Baix Ebre i del Montsià és pràcticament degut al creixement migratori amb grans creixements fins al 2008 i decreixements elevats ara, ja que el creixement natural se situa sempre al voltant de 0. A la Ribera d'Ebre el creixement natural té valors negatius propers al 5‰. I a la Terra Alta, on el creixement natural presenta els valors més negatius, sempre és per sota del 5‰. Per tant, en aquests dos casos el creixement global és menor que el creixement migratori. Els valors negatius dels darrers anys no afecten tant la Ribera d'Ebre i la Terra Alta pel menor efecte migratori en aquestes comarques.

A continuació, passem a analitzar els components del creixement natural d'una població, és a dir, els naixements i les defuncions. Si analitzem el comportament de la taxa de natalitat el 2013 les Terres de l'Ebre, continua tenint un valor més baix que en el conjunt de Catalunya, 8,45‰ i 9,54‰ respectivament. Els dos valors han disminuït respecte al 2012 i continua la tendència dels darrers anys. El descens ha estat més gran a Catalunya i, per tant, s'ha reduït la diferència de l'1,54 a l'1,14‰. El mateix comportament s'observa a la taxa global. En aquest sentit, les Terres de l'Ebre tenen un valor més petit (38,64) que Catalunya (40,53). No obstant això, els dos valors han disminuït respecte al 2012, i la diferència s'ha escurçat fins als 1,89 fills per cada 1.000 dones en edat fèrtil. L'indicador conjuntural de fecunditat es manté el 2013 en l'1,3 a les Terres de l'Ebre i disminueix a Catalunya fins al 1,33. Per tant, les diferències dels indicadors de natalitat s'han reduït el 2013 si comparem les Terres de l'Ebre i Catalunya i no són gaire significatives.

Taula 6.8. Indicadors de fecunditat a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, 2000-2013

	Terres de l'Ebre			Catalunya		
	Taxa bruta de natalitat	Taxa global de fecunditat general	Indicador conjuntural de fecunditat	Taxa bruta de natalitat	Taxa global de fecunditat general	Indicador conjuntural de fecunditat
2013	8,45	38,64	1,30	9,59	40,53	1,33
2012	8,64	39,09	1,30	10,28	42,97	1,39
2011	9,24	41,32	1,35	10,76	44,49	1,42
2010	9,74	43,1	1,41	11,23	45,91	1,46
2009	10,33	45,54	1,49	11,50	46,51	1,47
2008	10,42	45,62	1,50	12,19	48,93	1,54
2007	10,06	43,92	1,44	11,68	46,59	1,46
2006	9,96	43,50	1,42	11,69	46,44	1,45
2005	9,46	41,15	1,34	11,57	45,79	1,43
2004	8,93	38,71	1,22	11,41	44,95	1,41
2003	8,74	37,71	1,25	11,07	43,44	1,37
2002	8,67	37,35	1,24	10,60	41,48	1,32
2001	8,65	37,17	1,25	10,27	40,05	1,29
2000	8,93	38,36	1,29	10,22	39,75	1,29

Font: Idescat

Taxa bruta de natalitat

Quocient entre el nombre de nascuts vius registrats en un any determinat i la població a meitat del període. És l'indicador més genèric del fenomen de la natalitat, però no descriu el comportament reproductiu d'una població, ni tampoc té en compte la seva estructura per edats. S'expressa en tant per mil.

Taxa global de fecunditat general

Relació entre el nombre de nascuts vius per cada 1.000 dones en edat fèrtil (entre 15 i 49 anys).

Indicador conjuntural de fecunditat

Expressa el nombre de fills que tindria una dona hipotètica al final de la seva vida reproductiva, si al llarg d'aquesta vida el seu comportament fos idèntic al que reflecteix la sèrie de taxes específiques de fecunditat per edat. S'expressa com a nombre mitjà de fills per dona.

No podrem actualitzar les dades de les defuncions, ja que, a l'Idescat, apareixen en revisió fins i tot les que es van presentar l'any passat amb relació al 2012. Resulta estrany, ja que sí que es presenten les dades de la taxa natural de creixement que s'obté i la resta de la taxa de natalitat menys la de mortalitat. Si féssim aquesta sostracció, la taxa de mortalitat resultaria a les Terres de l'Ebre per al 2013 de 9,98 menor que la del 2012, de 10,42. Els valors són més grans que els del conjunt de Catalunya, 8,16 i 8,37 respectivament. Aquestes dades s'han de prendre en cautela pendents de la revisió que es faciliti.

Com a resultat de valors més petits per a les taxes de natalitat i més grans a les taxes de mortalitat, el creixement natural de les Terres de l'Ebre és més petit que a Catalunya i ha esdevingut negatiu en els darrers anys.

Com ja hem indicat anteriorment en aquest capítol, i com mostra el gràfic 6.6, el factor determinant de la taxa global de creixement demogràfic a les Terres de l'Ebre en el període 2000-2014 ha estat la immigració. A continuació analitzarem alguns components d'aquest fenomen.

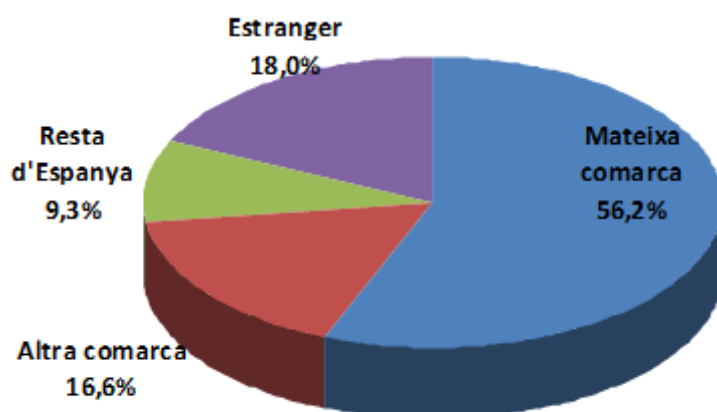
Taula 6.9. Població segons el lloc de naixement a les Terres de l'Ebre, 2000-2014

	Catalunya			Resta Estat	Estranger	TOTAL
	Mateixa comarca	Altra comarca	Total Catalunya			
2014	104.071	30.671	134.742	17.148	33.404	185.294
2013	104.355	30.629	134.984	17.388	36.506	188.878
2012	104.716	30.597	135.313	17.626	38.887	191.826
2011	104.855	30.756	135.611	17.842	38.178	191.631
2010	104.766	30.828	135.594	18.098	37.876	191.568
2009	104.230	30.553	134.783	18.235	37.842	190.860
2008	104.086	30.146	134.232	18.396	36.463	189.091
2007	104.052	29.714	133.766	18.378	30.318	182.462
2006	104.073	28.949	133.022	18.320	26.120	177.462
2005	104.165	28.574	132.739	18.262	23.791	174.792
2004	104.104	28.168	132.272	18.217	18.304	168.793
2003	104.557	27.906	132.463	18.213	15.211	165.887
2002	105.151	27.708	132.859	18.356	10.656	161.871
2001	105.505	27.622	133.127	18.487	7.183	158.797
2000	105.731	27.503	133.234	18.596	4.454	156.284

Font: Idescat. Padró continu. Institut d'Estadística de Catalunya

La taula 6.9 ens presenta l'evolució de la població de les Terres de l'Ebre tenint en compte el lloc de naixement dels seus residents. Si analitzem l'evolució de la població per cada col·lectiu, destaca l'increment del nombre d'habitants nascuts a l'estranger a les Terres de l'Ebre, que han passat de 4.454 persones l'any 2000 a 33.404 l'any 2014. Malgrat aquest gran increment pel que fa al total del període, el 2014 es consolida la tendència iniciada el 2013 de reducció del nascuts a l'estranger, i aquest any han disminuït en 3.102 habitants. La població de la mateixa comarca ha passat el darrer any de 104.355 a 104.071 habitants i, per tant, ha disminuït en 284 habitants, la població de la resta del estat ha assolit 17.148 amb una pèrdua de 240 habitants, i l'única que ha crescut és la població de la resta de les comarques catalanes en 43 habitants per arribar a 30.671 habitants. Aquesta evolució de la darrera anualitat mostra la força del retorn del fenomen migratori, ja que és el col·lectiu estranger el que disminueix més la població. El pes de la població estrangera suposa el 2014 un 18%, havent arribat a ser del 20,3% fa només dos anys. Aquesta disminució del pes de la població nascuda a l'estranger suposa en termes percentuals l'increment de la resta dels col·lectius, que perden menys població en termes relatius. Així, el gràfic 6.7 mostra els percentatges de cada tipus per a l'any 2014. Si els comparem amb els del 2013, observem que el dels nascuts a la mateixa comarca passa del 55,2% al 56,2%, el de la resta de comarques de comarques catalanes del 16,2% al 16,6%, els nascuts a la resta de l'Estat puja fins al 9,3% i el dels estrangers baixa del 19,2% al 18%.

Gràfic 6.7. Distribució de la població de les Terres de l'Ebre, segons el lloc de naixement, 2014

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

D'altra banda, a la taula 6.10 podem veure l'evolució de la distribució de la població de les Terres de l'Ebre per nacionalitats. L'evolució dels diferents grups ja es va comentar l'any 2013, i aquí analitzarem l'evolució de la darrera anualitat. Observem que tots els grups menys el de la població espanyola han disminuït la població l'any 2014. El més gran, el de la resta dels països de la Unió europea, n'ha perdut 2.577, fins a arribar el 2014 a 16.348. El segueixen els de nacionalitat africana, amb una disminució de 458 per arribar a 8.192 habitants. Els d'Amèrica del Nord i nacionalitat centreamericana perden població per primer cop i són 500 el 2014. Els percentatges de cada col·lectiu es mostren al gràfic 6.8, i es veu la pèrdua de pes de tots respecte als valors del 2013. Els diferents grups han començat el retorn als seus països en diferents moments. Per tant, sembla interessant veure la pèrdua percentual de cada grup el 2013 i respecte al màxim de població assolit per cadascun. La població de la resta de la UE ha disminuït la població un 13,3% el 2013 i un 20,9% respecte a la del 2012, en què es va presentar el seu valor màxim, suposa 1 persona menys de cada 5. El grup que ha tingut una disminució més elevada és el de la població sud-americana, el 2013 un 17%, i des del 2008 porta acumulat un retrocés del 42,2%(és el col·lectiu que va començar a disminuir més prompte). La resta presenten valors menors que no arriben al

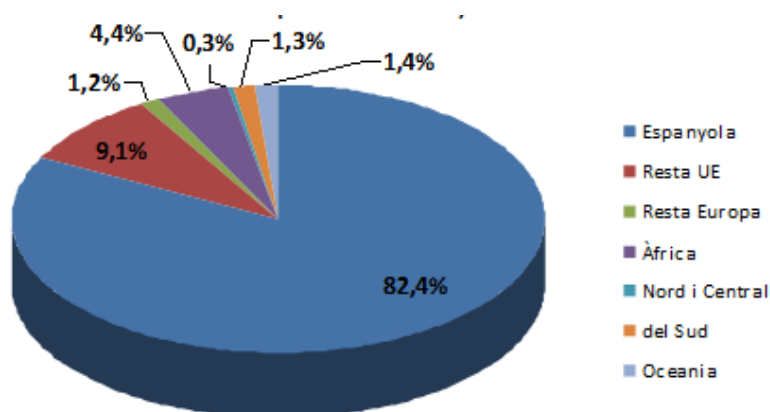
10% de disminució acumulada. Si bé el darrer any han estat significatives, un 6,2% per a la resta d'Europa, un 5,2% per als procedents d'Àfrica, un 8,2% per als d'Amèrica del Nord i Amèrica Central, i un 5,8% per als d'Àsia i Oceania. Per tant, observem un comportament migratori diferenciat segons les zones d'origen en la disminució dels darrers anys.

Taula 6.10. Població segons nacionalitat a les Terres de l'Ebre (recomptes), 2000-2014

	Nacionalitat							Total
	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	
2014	152.627	16.771	2.225	8.192	500	2.382	2.597	185.294
2013	152.337	19.348	2.370	8.650	545	2.870	2.758	188.878
2012	152.830	21.197	2.433	8.863	518	3.140	2.845	191.826
2011	153.329	20.893	2.403	8.493	467	3.523	2.523	191.631
2010	153.523	20.968	2.386	8.102	497	3.977	2.115	191.568
2009	153.122	21.257	2.439	7.417	487	4.099	2.039	190.860
2008	152.968	20.443	2.343	6.698	423	4.120	2.096	189.091
2007	152.720	15.989	1.964	5.774	317	3.690	2.008	182.462
2006	152.084	5.401	9.165	5.278	282	3.449	1.803	177.462
2005	151.989	4.438	8.215	4.909	284	3.639	1.318	174.792
2004	151.698	2.295	6.831	3.832	217	3.112	808	168.793
2003	151.923	1.947	5.309	3.335	226	2.569	578	165.887
2002	152.448	1.449	3.058	2.502	195	1.804	415	161.871
2001	152.879	1.224	1.572	1.795	171	938	218	158.797
2000	153.084	1.081	397	1.156	141	320	105	156.284

Font: Idescat. Padró continu

Gràfic 6.8. Distribució de la població de les Terres de l'Ebre, segons el lloc de naixement, 2014

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat

Aquesta distribució de la població de les Terres de l'Ebre segons el lloc de naixement, canvia de forma prou significativa segons la comarca, tal com ens mostra la taula 6.11.

Taula 6.11. Població segons el lloc de naixement. Comarques de les Terres de l'Ebre, 2014

	Catalunya			Resta Estat	Estranger	Total
	Total Catalunya	Mateixa Comarca	Altra comarca			
Baix Ebre	58.517	50.549	7.968	6.758	15.362	80.637
Montsià	49.221	34.155	15.066	7.213	13.179	69.613
Ribera d'Ebre	17.041	12.112	4.929	2.475	3.409	22.925
Terra Alta	9.963	7.255	2.708	702	1.454	12.119
Terres de l'Ebre	134.742	104.071	30.671	17.148	33.404	185.294

Font: Idescat. Padró continu

Així, podem observar com les persones nascudes a l'estranger, en el cas de la Terra Alta només representen l'11,9% de la població, força per sota del 18% del conjunt de les Terres de l'Ebre. També és menor a la Ribera d'Ebre, amb un 14,8%. En canvi, el Montsià, amb un 18,7%, i el Baix Ebre, amb un 18,4%, es troben per sobre de la mitjana.

La taula 6.12 mostra la intensitat de la població procedent de l'estranger a cada municipi i segons els orígens. Podem destacar la diferent intensitat que va des del 31,47% de la població estrangera del Perelló i el 30,16% d'Ulldecona fins als valors mínims de 3,08% de Vilalba dels Arcs i el 4,12% de Caseres. També podem observar la diferent procedència dels residents a cada municipi. Per exemple, al Perelló el 26% són ciutadans de la resta de la UE i només l'1,65% africans, en contraposició, per exemple, a Roquetes, on els africans suposen el 9,9% (el valor municipal més alt) i els ciutadans de la resta de la UE un escàs 3,1%. Resta per a un estudi més micro l'anàlisi per nacionalitats a cada municipi, ja que moltes vegades s'agrupen per un efecte crida en determinades localitzacions.

La taula 6.13 recull la variada procedència de nacionalitats a les Terres de l'Ebre amb les que tenen més de 100 habitants. Els col·lectius més nombrosos són els procedents de Romania (9.864), Marroc (6.412), Pakistan (1.563) i Equador (1.428).

Taula 6.12. Població segons el lloc de naixement de les Terres de l'Ebre, 2000-2014

	Nacionalitat							Total
	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	
L'Aldea	78,75	6,35	1,60	7,27	0,11	1,05	4,87	21,25
Aldover	87,77	9,68	0,00	1,81	0,11	0,64	0,00	12,23
Alfara de Carles	93,16	4,30	0,76	0,25	0,00	1,01	0,51	6,84
L'Ametlla de Mar	72,94	17,38	2,33	5,38	0,23	1,37	0,37	27,06
L'Ampolla	71,28	20,21	4,66	1,26	0,46	1,29	0,83	28,72
Benifallet	95,73	4,13	0,00	0,00	0,00	0,14	0,00	4,27
Camarles	80,14	13,97	1,65	3,07	0,03	0,60	0,54	19,86
Deltebre	89,93	5,40	0,66	2,21	0,13	0,75	0,91	10,07
Paüls	96,98	2,35	0,34	0,34	0,00	0,00	0,00	3,02
El Perelló	68,53	26,85	1,97	1,65	0,29	0,41	0,32	31,47
Roquetes	84,86	3,08	0,37	9,92	0,17	1,18	0,42	15,14
Tivenys	90,98	3,54	1,14	3,31	0,68	0,23	0,11	9,02
Tortosa	81,11	4,83	1,58	7,32	0,48	1,74	2,94	18,89
Xerta	91,76	3,12	0,00	3,92	0,64	0,24	0,32	8,24
Alcanar	78,04	14,58	3,53	2,70	0,19	0,66	0,30	21,96
Amposta	81,92	7,15	0,61	3,92	0,33	3,20	2,88	18,08
Freginals	77,28	14,07	7,16	0,99	0,25	0,00	0,25	22,72
La Galera	81,75	14,50	0,50	2,75	0,00	0,50	0,00	18,25
Godall	92,42	6,98	0,30	0,15	0,00	0,15	0,00	7,58
Mas de Barberans	87,40	11,79	0,00	0,16	0,16	0,48	0,00	12,60
Masdenverge	90,87	2,62	0,54	4,16	0,00	1,81	0,00	9,13
Sant Carles de la Ràpita	83,06	10,93	0,73	2,71	0,31	1,62	0,65	16,94
Sant Jaume d'Enveja	93,00	3,66	0,53	1,21	0,06	0,39	1,15	7,00
Santa Bàrbara	84,61	6,99	0,44	5,86	0,42	1,36	0,31	15,39
La Sénia	80,66	15,17	0,34	3,31	0,05	0,29	0,19	19,34
Ulldecona	69,84	19,10	2,61	6,78	0,07	0,77	0,83	30,16
Ascó	92,62	2,06	0,06	3,93	0,18	1,15	0,00	7,38
Benissanet	72,98	15,72	0,40	8,18	0,00	0,24	2,49	27,02
Flix	88,70	5,80	0,82	2,11	0,21	0,95	1,42	11,30
Garcia	88,37	10,12	0,54	0,00	0,36	0,72	0,00	11,63
Ginestar	81,56	15,38	0,00	2,93	0,00	0,12	0,00	18,44
Miravet	84,37	6,98	0,00	6,07	0,13	0,52	1,94	15,63

Mora d'Ebre	85,51	5,29	0,93	6,60	0,23	0,68	0,75	14,49
Mora la Nova	81,13	12,19	0,28	5,39	0,06	0,63	0,31	18,87
La Palma d'Ebre	91,64	4,58	0,54	2,16	0,27	0,81	0,00	8,36
Rasquera	83,80	14,45	1,05	0,23	0,00	0,35	0,12	16,20
Riba-Roja d'Ebre	90,88	8,37	0,17	0,17	0,17	0,08	0,17	9,12
Tivissa	86,82	8,47	2,27	0,68	0,28	0,80	0,68	13,18
La Torres de l'Espanyol	78,70	4,14	0,00	15,98	0,15	1,04	0,00	21,30
Vinebre	79,29	6,24	0,22	14,03	0,00	0,22	0,00	20,71
Arnes	98,31	1,48	0,00	0,21	0,00	0,00	0,00	1,69
Batea	91,19	7,54	0,76	0,00	0,15	0,30	0,05	8,81
Bot	95,56	0,63	0,00	0,16	0,16	0,32	3,17	4,44
Caseres	95,88	1,50	0,75	0,00	1,12	0,75	0,00	4,12
Corbera d'Ebre	83,01	8,45	0,00	0,53	0,09	0,35	7,57	16,99
La Fatarella	96,48	2,28	0,19	0,10	0,38	0,57	0,00	3,52
Gandesa	77,74	18,80	0,26	1,39	0,52	0,74	0,55	22,26
Horta de Sant Joan	89,42	9,27	0,33	0,16	0,57	0,25	0,00	10,58
El Pinell de Brai	88,66	11,06	0,00	0,00	0,00	0,28	0,00	11,34
La Pobla de Massaluca	93,22	1,69	0,00	0,56	1,13	3,39	0,00	6,78
Prat de Comte	95,12	0,00	0,00	0,00	3,66	0,00	1,22	4,88
Vilalba dels Arcs	96,92	2,49	0,29	0,15	0,00	0,15	0,00	3,08
Baix Ebre	81,62	7,87	1,47	5,68	0,32	1,26	1,79	18,38
Montsià	81,30	10,76	1,23	3,59	0,23	1,65	1,23	18,70
Ribera d'Ebre	85,24	7,92	0,68	4,59	0,17	0,67	0,73	14,76
Terra Alta	88,09	9,24	0,27	0,47	0,37	0,51	1,04	11,91

Font: Idescat. Padró continu

També observem la diferent composició quant al sexe segons les procedències. Per exemple, d'Amèrica hi ha més dones que homes i, per contra, d'Àsia i d'Àfrica (especialment la sud-sahariana) més homes que dones.

Taula 6.13. Població segons país de naixement i sexe, Terres de l'Ebre. Any 2014

	Sexe		Total
	Homes	Dones	
Europa	85.211	84.940	170.151
Espanya	75.858	76.032	151.890
Catalunya	67.619	67.123	134.742
Resta d'Espanya	8.239	8.909	17.148
Resta Unió Europea	8.244	7.649	15.893
Alemanya	311	283	594
Bèlgica	106	89	195
Bulgària	261	173	434
Eslovàquia	119	120	239
França	512	540	1.052
Itàlia	159	79	238
Lituània	228	299	527
Països Baixos	112	98	210
Polònia	147	175	322
Portugal	133	89	222
Regne Unit	862	827	1.689
Romania	5.141	4.723	9.864
Resta d'Europa	1.109	1.259	2.368
República de Moldova	356	356	712
Rússia	127	242	369
Suïssa	274	307	581
Ucraïna	283	258	541
Àfrica	4.714	2.850	7.564
Algèria	315	171	486
Mali	110	9	119
Marroc	3.866	2.546	6.412
Senegal	259	35	294
Amèrica	2.192	2.859	5.051
Argentina	262	248	510
Bolívia	86	121	207
Brasil	73	153	226
Colòmbia	382	537	919
Cuba	55	108	163
Equador	686	742	1.428
Hondures	41	138	179
Paraguai	54	131	185
Perú	197	199	396
República Dominicana	63	129	192
Uruguai	92	85	177

Veneçuela	50	83	133
Xile	51	49	100
Àsia	1.721	801	2.522
Índia	208	65	273
Pakistan	1.171	392	1.563
Xina	271	291	562
Total	93.840	91.454	185.294

Font: Idescat. Padró continu

6. Nivell d'instrucció

Una variable de la població és el nivell de formació, que resulta cabdal per al desenvolupament econòmic del territori. Les dades de l'enquesta demogràfica presentades a l'anuari del 2013 i que dataven del 2007 no han estat actualitzades. Per tant, aquí presenten unes dades del cens amb data 2011, i no establirem comparacions entre els valors per manca d'homogeneïtat. Les dades es recullen a la taula 6.13. Si comparem les Terres de l'Ebre i el conjunt de Catalunya, observem que la població de més de 16 anys amb estudis universitaris és del 20,32% a Catalunya i només del 12,09% a les Terres de l'Ebre, i encara és superior la diferència per a les llicenciatures o doctorats, 11,23% respecte al 5,5%. També hi ha un percentatge menor per als qui han cursat un grau professional superior, 6,52% a les Terres de l'Ebre, i 7,2% a Catalunya. Per a la resta dels nivells, el percentatge de les Terres de l'Ebre és menor en els qui han obtingut el Batxillerat i superior en la resta de nivells formatius més baixos. Destaca que un 11,8% de la població no té cap nivell educatiu i més d'un 30% no assoleix l'ESO. Així doncs, el nivell formatiu del conjunt de la població ebrenca presenta un pes més elevat en els nivells formatius baixos i més petit en els nivells formatius superiors. Aquest fet pot suposar un problema per al desenvolupament futur del territori, i les dades del 2011 són força preocupants.

Taula 6.14. Població de 16 anys i més segons nivell d'instrucció

	No sap llegir o escriure	Sense estudis	Educació primària	ESO	Batxillerat superior	FP grau mitjà	FP grau superior	Diplomatura	Grau universitari	Llicenciat i doctorat	Total
Baix Ebre	1.696	6.674	12.696	21.591	7.415	4.605	4.645	3.825	1.062	3.966	68.204
Montsià	1.102	5.139	10.924	20.786	7.091	4.264	3.485	3.071	689	3.018	59.570
Ribera d'Ebre	377	2.360	3.603	5.661	1.919	1.751	1.744	1.025	266	1.232	19.938
Terra Alta	73	1.276	2.200	4.042	870	960	472	405	112	480	10.889
Terres de l'Ebre	3.248	154.449	29.422	52.080	172.295	11.581	10.345	8.326	2.129	8.726	158.601
Catalunya	106.2017	517.107	837.313	1.762.340	843.227	437.978	454.519	418.988	146.704	699.055	6.223.448

Font: Idescat, a partir del cens de població i habitatges de l'INE

Si realitzem una anàlisi comarcal encara hi ha algunes diferències. La Terra Alta té el menor percentatge de titulats superiors, amb un 9,16%. La segueixen el Montsià, amb un 11,38%; la Ribera d'Ebre, amb un 12,65%, i la comarca amb un percentatge més elevat és el Baix Ebre, amb un 13,02%. Com podem observar, tots els valors són molt inferiors a la mitjana de Catalunya. La Ribera d'Ebre té el percentatge més gran de formació professional superior, amb un 8,75% superior fins i tot al de Catalunya. El motiu ha de ser la implantació industrial present a la comarca. La Terra Alta té els percentatges més elevats dels nivells sense estudis i estudis primaris. La proximitat de centres formatius de grau superior i de la universitat, i la millora de les comunicacions han de fer reduir les diferències en l'accés als estudis per part de la població. Només el desenvolupament econòmic del territori pot retenir, un cop formada, la població de les comarques, equilibrar finalment el nivell d'instrucció, i impedir la fuga de talents.

La taula 6.15 presenta el nombre d'aturats per cada nivell formatiu l'any 2014. Les xifres en valors absoluts de l'any 2014 són menors tant a Catalunya com a les Terres de l'Ebre. Sembla que indica una certa recuperació del mercat laboral. Els percentatges dels aturats amb estudis superiors són molt baixos respecte al total d'aturats. El que resulta significatiu és que en tots els col·lectius amb formació superior, el seu pes percentual respecte al total d'aturats ha disminuït el 2014 si ho comparem amb les dades del 2013. Així, no només hi ha menys aturats amb estudis superiors. A més a més, la seva evolució és més positiva; per tant, suposem una millor adaptació a la nova

situació del mercat laboral. El col·lectiu amb més aturats continua sent el de formació general, que és el que té més població.

Taula 6.15. Atura registrat ⁽¹⁾ per nivells acadèmics⁽²⁾. Comarques de les Terres de l'Ebre, 2013

	Educació primària			Educació secundària		Educació superior				Total
	Sense estudis	Incompleta	Completa	Formació professional	Formació general	Formació professional	1r. cicle	2n i 3r. cicle	altra	
Baix Ebre	347	399	754	624	3.990	398	141	240	2	6.893
Montsià	30	79	161	527	4.612	357	140	173	2	6.079
Ribera d'Ebre	28	78	48	148	1.073	123	30	43	1	1.571
Terra Alta	1	14	17	49	471	27	17	16		613
Terres de l'Ebre	406	569	980	1.348	10.146	905	327	472	4	15.156
Catalunya	8.699	29.903	49.088	52.522	367.789	36.904	16.633	31.489	527	593.555

Font: Departament d'Empresa i Ocupació. Gabinet Tècnic. Oficines de Treball de la Generalitat

(1) Mitjanes anuals.

(2) Nivell formatiu màxim acreditat pel demandant en l'entrevista ocupacional, segons la Classificació nacional d'educació (CNED-2000).

7. Projeccions de població

Per finalitzar l'anàlisi de les variables demogràfiques fonamentals de les Terres de l'Ebre, projectarem l'evolució demogràfica de la població per a l'escenari del 2026. Resulta adequat refer aquest apartat de forma completa respecte al que inclou l'informe del 2013 pels canvis substancials que presenten els resultats. L'anàlisi es basa en la sèrie estadística facilitada per l'Idescat, l'any 2013 — l'any base de la projecció era el 2008 (just el darrer de l'expansió demogràfica) i les dades publicades ara tenen com a base l'any 2013 (un any de retrocés demogràfic). El canvi, l'evolució entre el 2008 i el 2013 ha fet reconsiderar i corregir a la baixa de forma notòria les series estadístiques de la projecció per a tots els territoris. Ja en l'informe del 2013 es recomanava considerar l'escenari de baix creixement com al més probable, la nova estimació suposa creixements molt més baixos i fins i tots negatius per al conjunt de la projecció.

En aquest sentit, la taula 6.15 presenta les dades de les projeccions de la població per al conjunt de les Terres de l'Ebre, tenint en compte tres escenaris possibles, un de baix, un de mitjà i un altre d'alt. Si tenim en compte que la

població real l'any 2014 se situa en 185.294 habitants, podem suposar que les projeccions més ajustades es troben entre l'escenari mitjà i l'escenari alt. Aquests dos són els que analitzarem.

Taula 6.15. Indicators de fecunditat a les Terres de l'Ebre i a Catalunya, 2000-2013

	Terres de l'Ebre			Catalunya		
	Taxa bruta de natalitat	Taxa global de fecunditat general	Indicador conjuntural de fecunditat	Taxa bruta de natalitat	Taxa global de fecunditat general	Indicador conjuntural de fecunditat
2013	8,45	38,64	1,30	9,59	40,53	1,33
2012	8,64	39,09	1,30	10,28	42,97	1,39
2011	9,24	41,32	1,35	10,76	44,49	1,42
2010	9,74	43,1	1,41	11,23	45,91	1,46
2009	10,33	45,54	1,49	11,50	46,51	1,47
2008	10,42	45,62	1,50	12,19	48,93	1,54
2007	10,06	43,92	1,44	11,68	46,59	1,46
2006	9,96	43,50	1,42	11,69	46,44	1,45
2005	9,46	41,15	1,34	11,57	45,79	1,43
2004	8,93	38,71	1,22	11,41	44,95	1,41
2003	8,74	37,71	1,25	11,07	43,44	1,37
2002	8,67	37,35	1,24	10,60	41,48	1,32
2001	8,65	37,17	1,25	10,27	40,05	1,29
2000	8,93	38,36	1,29	10,22	39,75	1,29

Font: Idescat

Taula 6.15. Projeccions de la població de les Terres de l'Ebre A 1 de gener segons escenari (base 2013)

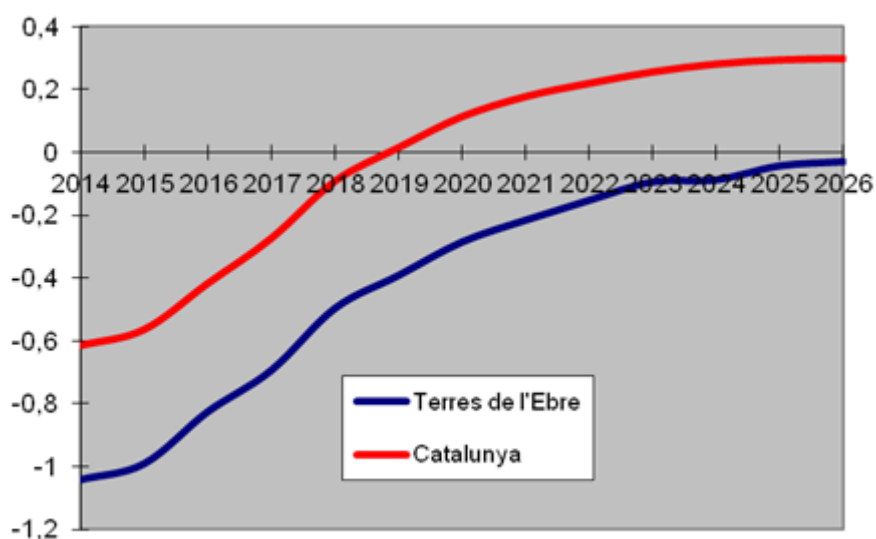
	Baix	Mitjà	Alt
2026	163.817	176.577	194.362
2025	164.813	176.627	192.848
2024	165.828	176.700	191.434
2023	166.920	176.852	190.110
2022	168.045	177.016	188.922
2021	169.284	177.284	187.804
2020	170.655	177.665	186.778
2019	172.272	178.171	185.933
2018	174.126	178.870	185.259
2017	176.215	179.761	184.903
2016	178.598	181.016	184.789
2015	181.171	182.522	184.935
2014	183.803	184.348	185.418

Font: Idescat. Projeccions de població 2013-2051

Això significarà que en els propers dotze anys, l'escenari mitjà preveu un decreixement de la població de les Terres de l'Ebre al voltant del 5,2% per fer retrocedir la població l'any 2026 als 176.577 habitants, l'escenari alt preveu un lleu creixement, per al mateix període de l'4,2%, amb la qual cosa la població de les Terres de l'Ebre, l'any 2026, arribaria a 194.362 habitants. Així, fins i tot les previsions més optimistes ja han corregit l'alt creixement demogràfic dels darrers anys i mostren un cert estancament de la població de les Terres de l'Ebre. Si comparem les taxes de creixement previstes en l'àmbit territorial i en el conjunt de Catalunya, també corregim les apreciacions fetes en l'informe de l'any anterior, que suposava unes taxes de creixement més elevades per a les Terres de l'Ebre. En fer la darrera actualització, el retrocés de la població a les Terres de l'Ebre en els darrers anys ha estat més elevat i, per tant, ara les taxes de creixement de la població per al període 2015-2026 són inferiors a les de Catalunya.

Als gràfics 6.9 i 6.10 es representen aquestes taxes per als escenaris de creixement mitjà i alt. En tots dos casos la taxa de creixement de les Terres de l'Ebre sempre està per sota de la del conjunt de Catalunya.

Gràfic 6.9. Evolució de les taxes de creixement demogràfic, segons l'escenari mitjà de les projeccions de població, 2014-2026

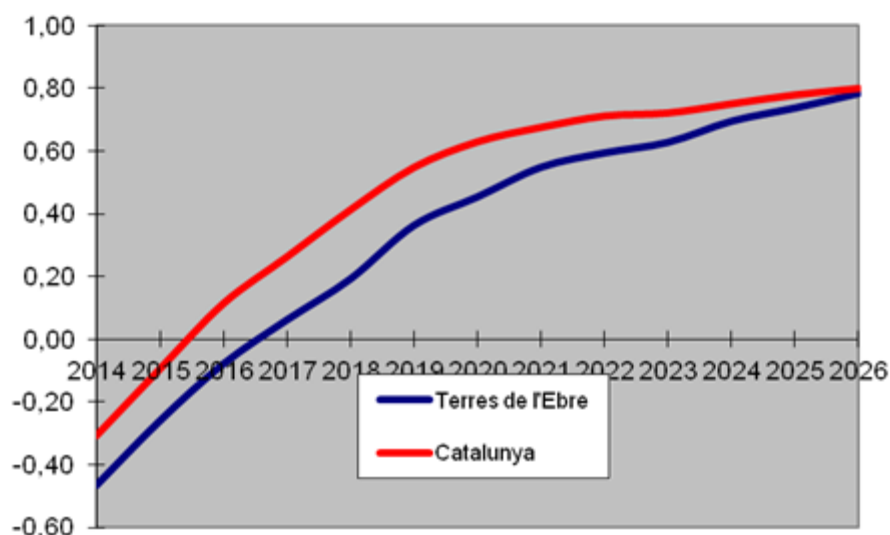

Font: elaboració pròpia a partir de l'Idescat (projeccions de població 2012-2041, base 2013)

Pel que fa a l'escenari mitjà, la taxa de creixement de les Terres de l'Ebre se situa en valors negatius en totes les anualitats del període. Per contra, la del conjunt de Catalunya ja assoleix taxes positives a partir del 2019. La diferència entre les dues taxes es manté força constant i al voltant del 0,5%. Si observem el gràfic de l'escenari alt, veiem que les dues evolucions són més similars i ja tenen taxes positives a partir de l'any 2016 i pràcticament iguals al final de període.

La diferent previsió de l'evolució comparativa entre les Terres de l'Ebre i el conjunt de Catalunya segons els escenaris pot reflectir la influència més gran en una davallada demogràfica per un període de crisi a les Terres de l'Ebre com a zona més afectada. S'hauria de fer una anàlisi que excedeix l'estudi aquí exposat de les causes de la davallada demogràfica, quins segments de població i quin nivell d'instrucció la pateixen.

Gràfic 6.10. Evolució de les taxes de creixement demogràfic, segons l'escenari alt de les projeccions de població, 2014-2026

Font: elaboració pròpia a partir de l'Idescat (projeccions de població 2012-2041, base 2013)

D'altra banda, l'heterogeneïtat intercomarcal, present sempre en el territori, es torna a mostrar en les diferents evolucions de la població en les quatre comarques. Les dades de la taula 6.17 recullen l'evolució de la població per a

l'escenari mitjà. Les quatre comarques presenten una pèrdua de la població. L'única que té taxes de decreixement positives en els darrers anys del període a partir del 2022 és el Montsià, que té el decreixement més petit del 2,3% , la segueix el Baix Ebre, amb un 4,2% de pèrdua; la Ribera d'Ebre té una disminució de la població del 7,3%, i la Terra Alta del 9,1%. Així, malgrat que no són valors molt diferents, s'accentua la concentració relativa de la població especialment al Montsià i en menor mesura al Baix Ebre.

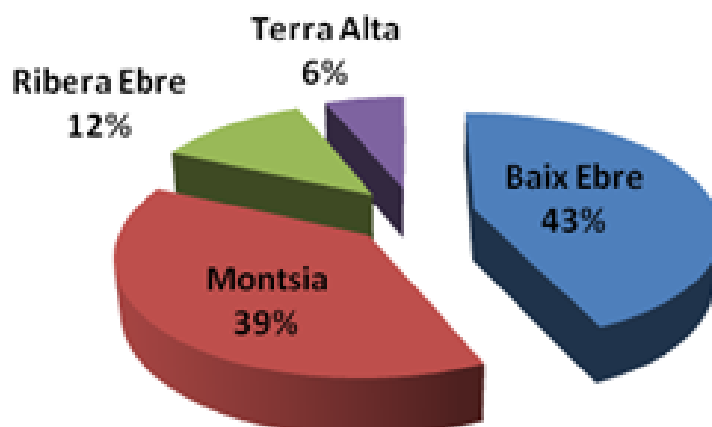
Taula 6.16. Projeccions de la població
(a 1 de gener segons escenari mitjà, base 2008)

	Baix Ebre		Montsià		Ribera d'Ebre		Terra Alta		Terres de l'Ebre		Catalunya	
	Població	T. Var.	Població	T. Var.	Població	T. Var.	Població	T. Var.	Població	T. Var.	Població	T. Var.
2026	76.259	-0,04%	68.303	0,12%	20.979	-0,25%	11.036	-0,42%	176.577	-0,03%	7.456.332	0,30%
2025	76.293	-0,07%	68.219	0,12%	21.032	-0,19%	11.083	-0,51%	176.627	-0,04%	7.434.033	0,30%
2024	76.349	-0,09%	68.140	0,07%	21.071	-0,35%	11.140	-0,54%	176.700	-0,09%	7.412.095	0,28%
2023	76.416	-0,11%	68.090	0,07%	21.146	-0,31%	11.200	-0,52%	176.852	-0,09%	7.391.191	0,26%
2022	76.502	-0,16%	68.044	0,03%	21.211	-0,40%	11.259	-0,67%	177.016	-0,15%	7.372.194	0,22%
2021	76.627	-0,21%	68.026	-0,05%	21.296	-0,47%	11.335	-0,79%	177.284	-0,21%	7.355.928	0,18%
2020	76.785	-0,29%	68.058	-0,11%	21.397	-0,58%	11.425	-0,72%	177.665	-0,28%	7.342.800	0,11%
2019	77.012	-0,38%	68.130	-0,20%	21.521	-0,72%	11.508	-0,91%	178.171	-0,39%	7.334.391	0,02%
2018	77.309	-0,49%	68.269	-0,32%	21.678	-0,83%	11.614	-0,94%	178.870	-0,50%	7.333.231	-0,09%
2017	77.691	-0,68%	68.487	-0,53%	21.859	-1,04%	11.724	-1,10%	179.761	-0,69%	7.339.926	-0,27%
2016	78.225	-0,81%	68.849	-0,68%	22.088	-1,16%	11.854	-1,13%	181.016	-0,83%	7.360.077	-0,42%
2015	78.865	-0,96%	69.319	-0,68%	22.348	-1,32%	11.990	-1,32%	182.522	-0,99%	7.390.937	-0,56%
2014	79.633		69.917	-0,86%	22.648		12.150		184.348		7.432.921	

Font: Idescat. Projeccions de població 2013-2051 (base 2013)

Aquesta evolució farà que les dues comarques costaneres encara guanyin lleugerament pes en la distribució comarcal de la població de les Terres de l'Ebre, de manera que el Baix Ebre concentrarà, el 2026, un 43% de la població, i el Montsià un 39%, la Ribera d'Ebre un 12%, i un 6% la Terra Alta.

Gràfic 6.11. Distribució de la població comarcal a les Terres de l'Ebre, segons les projeccions d'escenari mitjà, per al 2026

Font: elaboració pròpia a partir de l'Idescat (projeccions de població 2013-2051, base 2013)

8. Conclusions i recomanacions

El 2014 la població de les Terres de l'Ebre ha disminuït un 1,9%, 3.584 habitants menys i un total de 185.294. L'evolució al llarg dels catorze anys del segle XXI ha estat molt canviant, als primers anys de creixement els han seguit anys de moderació, i en els dos darrers anys ja s'ha perdut població i en percentatges elevats. Si mirem el període globalment, encara hi ha un creixement acumulat del 18,56% similar, però després dels dos retrocessos ja és més petit que el de Catalunya. Caldrà veure si amb la moderació (superació) de la crisi econòmica es torna a un senda de creixement demogràfic o es consoliden les taxes de creixement global negatives.

Si particularitzem per comarques i municipis, la dinàmica de creixement és molt dispar. En termes generals podem destacar un creixement més important dels municipis costaners i dels municipis grans que es troben en gran mesura a les comarques del Baix Ebre i Montsià. Resulta preocupant que en aquest segle i, malgrat l'expansió demogràfica global, 22 municipis hagin perdut població, tots amb menys de 2.000 habitants, excepte Flix (fruit de la crisi industrial) i també ho ha fet el total de la comarca de la Terra Alta.

La població de les Terres de l'Ebre té una població més envellida que el total de Catalunya. L'any 2013 el valor de l'índex d'envelliment ha tornat a

augmentar. Especialment significatiu és el valor de 244 assolit per la Terra Alta, més del doble de la mitjana catalana. La Ribera d'Ebre té la mitjana d'edat més elevada de les quatre comarques fruit del gran pes de les cohorts entre 50 i 65 anys.

La constatació de creixements demogràfics molt baixos i del progressiu envelliment de la població suposa un obstacle al desenvolupament de les dues comarques d'interior. Es valora molt positivament la necessitat d'aplicar polítiques de fixació de la gent jove i de suport a l'emprenedoria en aquestes comarques per corregir o pal·liar aquesta tendència.

La taxa bruta de creixement natural de les Terres de l'Ebre és més petita que la de Catalunya a causa de la inferior taxa de natalitat i de la superior taxa de mortalitat, i oscil·la amb valors molt petits al voltant de 0. Els valors de la taxa bruta de creixement total segueixen el mateix patró que la taxa de creixement del moviment migratori. Aquesta darrera taxa en els darrers anys ha estat clarament negativa i, per tant, la força d'aquest retorn als països d'origen ha produït una disminució important de la població, disminució que s'ha concentrat en la població en edat laboral.

La incorporació de població de fora de l'Estat espanyol no ha estat uniforme al territori. Hi ha municipis en què arriba a representar el 30% i d'altres en què no suposa ni el 5%. La comarca amb menor implantació d'estrangers ha estat la Terra Alta i, per tant, és la que en principi ara també s'hauria de veure menys afectada per la taxes negatives de migració.

Un component fonamental per al desenvolupament d'un territori és el capital humà, característica de la població que podem identificar amb la variable *proxy* de la formació. En aquest aspecte continua havent-hi, amb dades actualitzades pel cens a 2011, una diferència negativa entre el nivell formatiu de les Terres de l'Ebre i el conjunt de Catalunya. Si bé la presència d'un centre universitari i de centres amb cicles formatius de grau superior al territori pot garantir l'accés a nivells d'instrucció més alts de les noves generacions, resulta imprescindible la generació d'ofertes laborals de formació superior per a la retenció d'aquestes noves generacions amb més formació al territori.

Les projeccions basades en el 2013 no preveuen per als propers anys un creixement important de la població de les Terres de l'Ebre sempre per sota del creixement de Catalunya. En algunes estimacions es vaticina una disminució, cosa que no afavorirà la força demogràfica de les Terres de l'Ebre per a la presa de decisions en projectes basats en rèdits electoralistes.

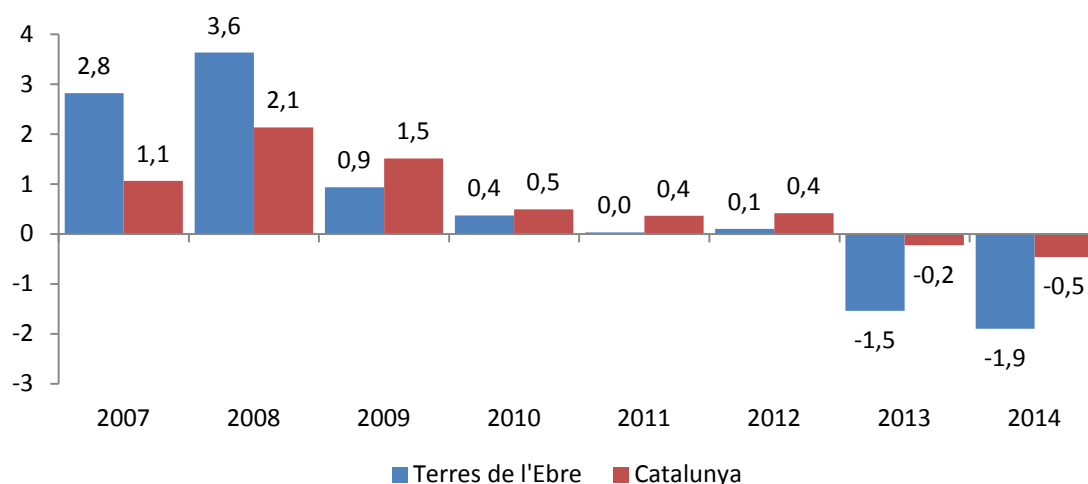
La força demogràfica de les Terres de l'Ebre ha perdut pes en els darrers anys en el conjunt de Catalunya, i sembla que les projeccions indiquen la consolidació d'aquesta disminució. A més a més, la població ebrenca presenta en termes relatius respecte a Catalunya un envelliment més elevat i un nivell de formació més petit. Sembla, doncs, necessari si es considera la població com a element fonamental del desenvolupament territorial, un esforç estratègic de les administracions per consolidar la permanència de la població jove i formada per corregir aquestes deficiències endèmiques.

David Rodríguez Borràs
Col·laborador tècnic
CELIR

1. Població

La població torna a caure en el conjunt de les Terres de l'Ebre per segon any consecutiu. La població total ha reulat en 3.584 persones, fins als 185.294 habitants, la qual cosa representa una reducció de l'1,9% en termes relatius. Aquesta caiguda, superior en quatre dècimes a la de l'any passat, culmina el cicle descendent iniciat el 2009. Tal com ja va succeir l'any anterior, la caiguda ha estat molt més forta que en el conjunt de Catalunya, que ha estat del 0,5% (gràfic 7.1).

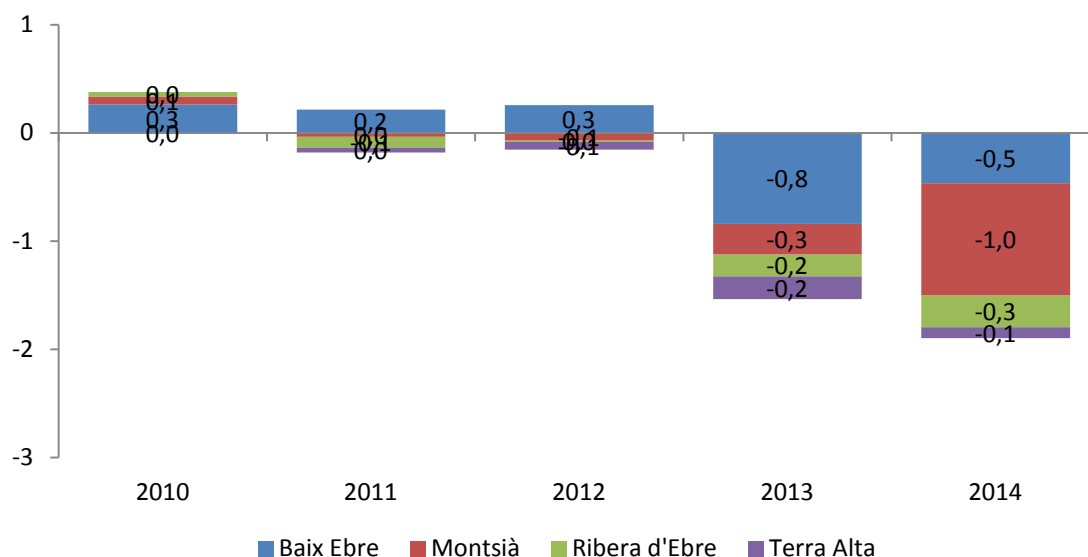
Gràfic 7.1. Variació de la població resident, 2007-2014
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya

La caiguda ha estat generalitzada a les quatre comarques. En termes relatius, la caiguda més important es dona al Montsià, amb un 2,7%. Per contra, la més reduïda enguany ha tingut lloc al Baix Ebre, amb una disminució de l'1,1%. Tenint en compte el pes poblacional de cada comarca, podem veure com dels 1,9 punts de caiguda, una mica més de la meitat s'expliquen per la caiguda de població al Montsià i 0,5 punts per la caiguda de la població al Baix Ebre (gràfic 7.2).

Gràfic 7.2. Contribució al creixement de la població per comarques, Terres de l'Ebre, 2010-2014
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya

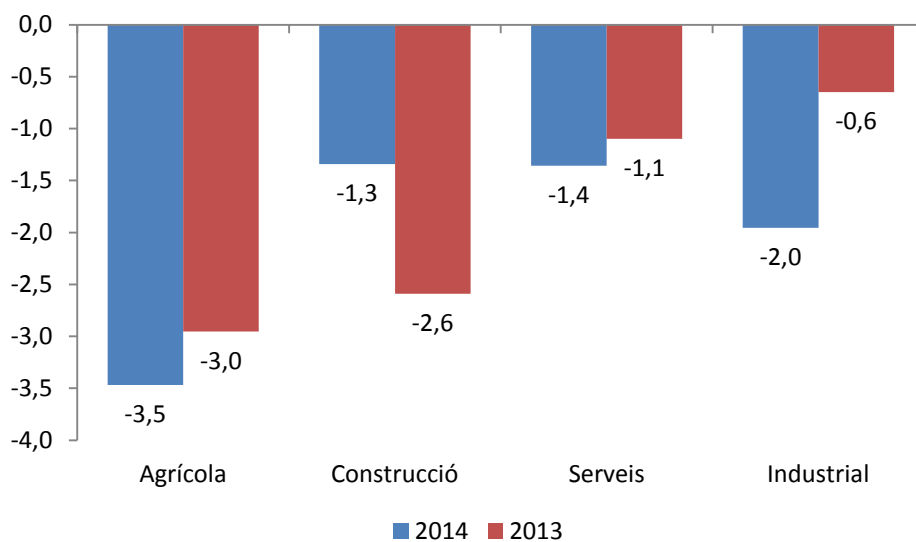
La població ha crescut únicament en 7 municipis de la demarcació, enfront dels 11 de l'any anterior. El municipi representatiu de les Terres de l'Ebre ha tingut una caiguda de la població del 2,2%. Tres dècimes superior a la mitjana de les Terres de l'Ebre. La variació de la població per municipis ha estat també superior a la del 2013, i ha anat de caigudes properes al 13,5% (Freginals) a creixements del 10,2% (el Perelló). A l'annex 1 detallem la població de cada municipi de la demarcació, i també el seu creixement poblacional.

Com en l'any anterior, els municipis amb una orientació més gran a les activitats del sector primari¹² han estat els que han presentat un ritme més accelerat de caiguda de la població (gràfic 7.3). En aquests municipis, que representen el 17,7% del total de població de les Terres de l'Ebre, la caiguda s'ha accelerat mig punt respecte del 2013, fins al 3,5%. L'acceleració de la caiguda també ha tingut lloc als municipis amb base industrial, que han passat del -0,6% al -2%, i de manera molt més moderada als municipis orientats als serveis. En canvi, als municipis on la construcció ha estat una activitat rellevant, la caiguda s'ha moderat en més d'1 punt, fins al -1,3%. En proporció al pes sobre el conjunt, podem veure com les contribucions a les caigudes per tipus

¹²A l'annex 6 presentem la classificació dels municipis de les Terres de l'Ebre segons l'especialització productiva.

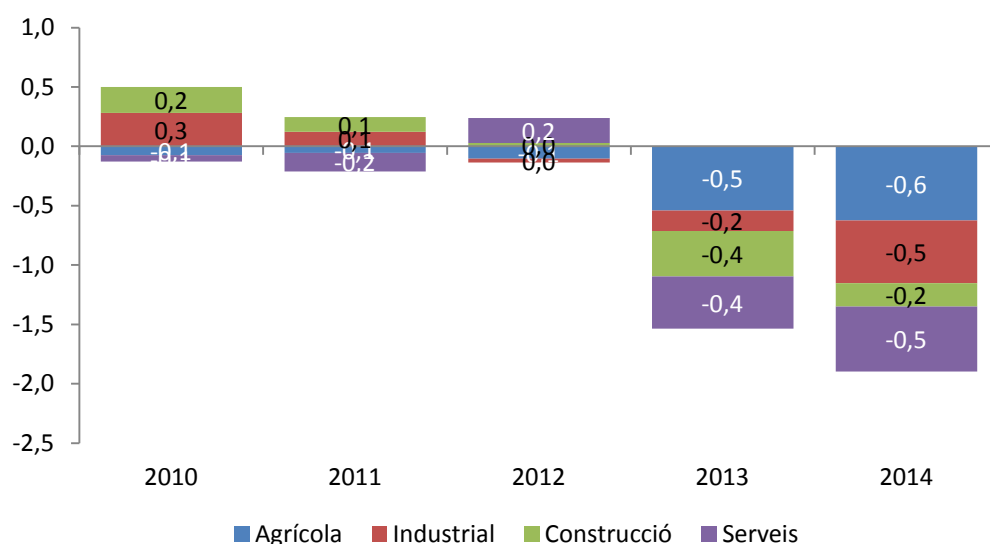
de municipi són més o menys uniformes, llevat del cas de la construcció, en què és significativament inferior (gràfic 7.4).

Gràfic 7.3. Creixement de la població per perfil de municipi, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya

Gràfic 7.4. Contribucions al creixement de la població per perfil de municipi, Terres de l'Ebre
Percentatges

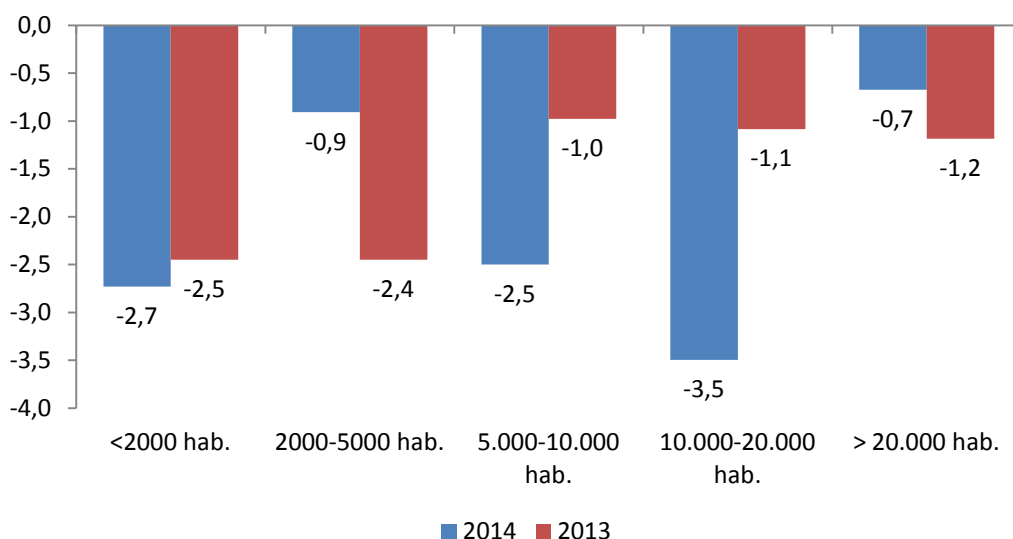

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya

La caiguda de població ha tornat a ser generalitzada amb independència de la mida del municipi (gràfic 5). A diferència del 2013, però, les caigudes més

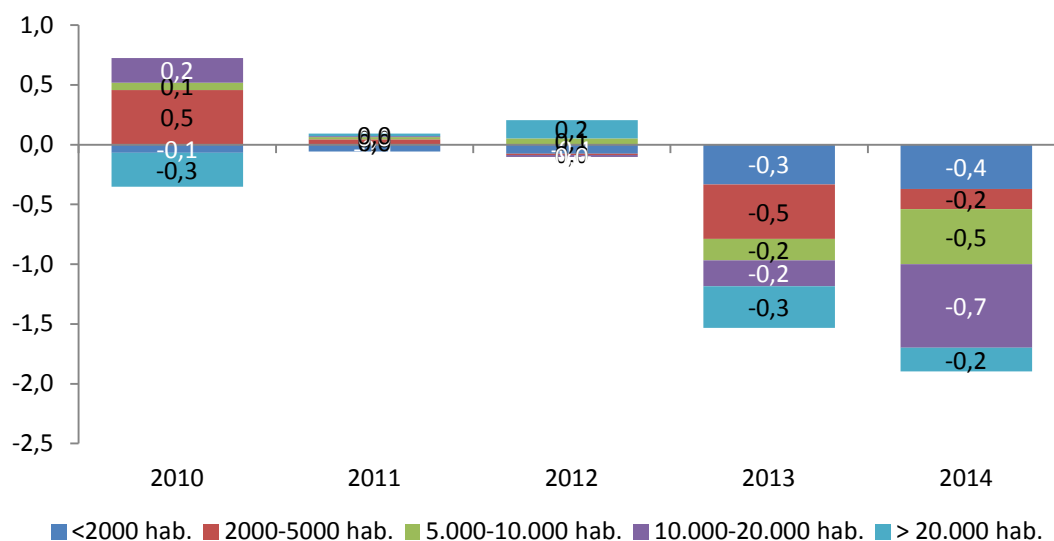
importants han tingut lloc als municipis d'entre 10.000 i 20.000 habitants, on la caiguda mitjana ha estat del 3,5%. De fet, han estat els municipis amb més contribució a la caiguda global de la població, amb set dècimes dels 1,9 punts de caiguda global (gràfic 6). Per contra, les caigudes més moderades cal anar-les a buscar als municipis amb més de 20.000 habitants i als municipis d'entre 2.000 i 5.000 habitants, on la caiguda ha estat inferior a l'1%.

Gràfic 7.5. Creixement de la població per mida de municipi, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya

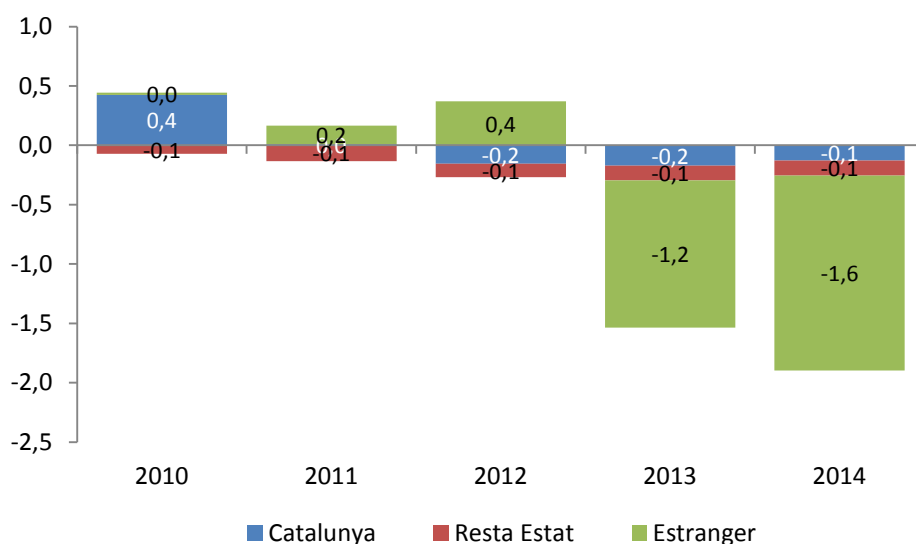
Gràfic 7.6. Contribucions al creixement de la població per mida de municipi, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya

La població d'origen estranger ha tornat a caure el 2014, fins i tot amb més intensitat que el 2013. Aquest col·lectiu va totalitzar 33.404 persones l'any 2014, 3.102 menys que l'any anterior (o un 8,5% en termes relatius). Per contra, la població originària de la resta de l'Estat cau un 0,1%, el mateix nivell que l'any anterior. Aquest també és el mateix ritme de caiguda de la població nascuda a Catalunya, una dècima per sota del trimestre anterior. Aquest fet ha fet que dels 1,9 punts de caiguda global, 1,6 punts s'expliquin pels estrangers, seguint la tendència de l'any anterior (gràfic 7.7).

Gràfic 7.7. Contribucions al creixement de la població per lloc de naixement, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya

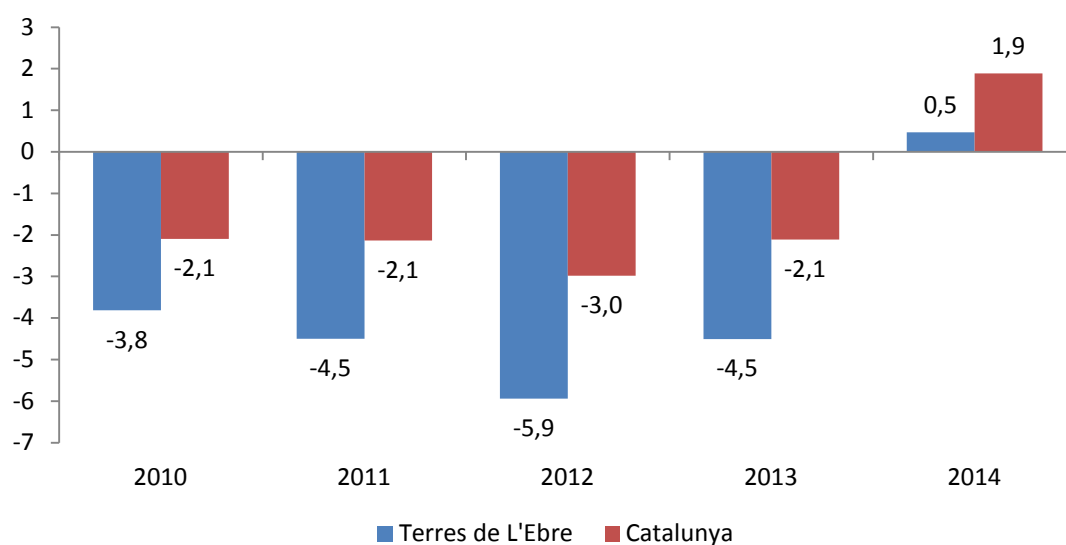
2. Ocupació

El nombre de persones afiliades a les Terres de l'Ebre el 2014 es va situar de mitjana en 45.926, 214 més que el 2013. En termes relatius l'increment ha estat del 0,5%, enfront de la caiguda del 4,5% de l'any anterior. Així mateix, es tracta del primer increment en la mitjana anual que es produeix des del 2007 (gràfic 7.8). Tanmateix, l'evolució de les afiliacions continua sent pitjor que en el conjunt de Catalunya, en què van créixer un 1,9% de mitjana.

El gran canvi respecte del 2013 és la forta millora en el sector de la construcció. Tot i que l'afiliació ha continuat caient (-2,1% amb relació al 2013), aquest any ho ha fet globalment a un ritme molt inferior al de l'any anterior (que fou del

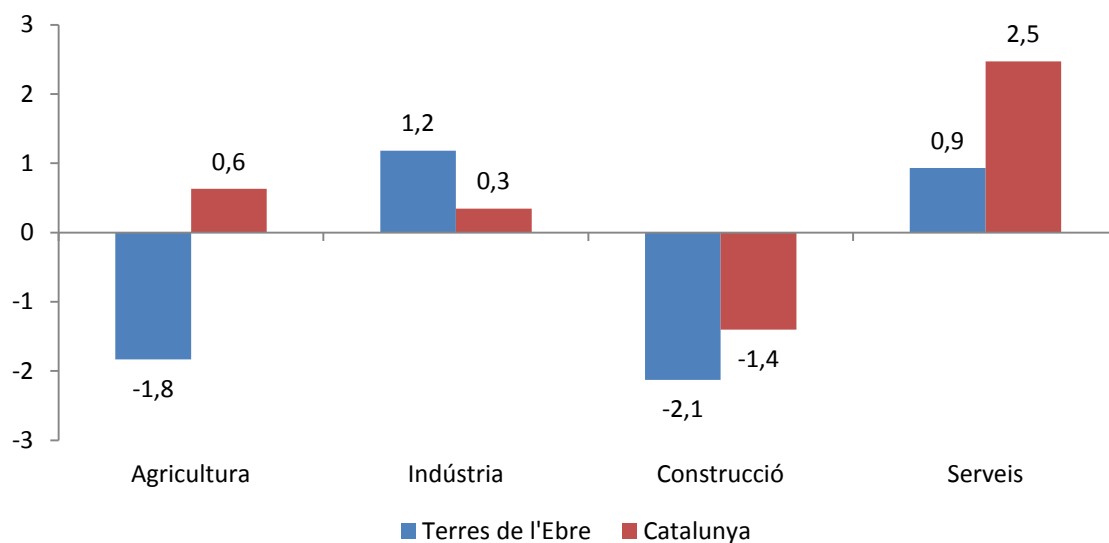
17,4%), cosa que ha fet que la seva contribució al creixement global de l'afiliació hagi estat molt limitada (dos dècimes percentuals de caiguda). A més, les dades dels darrers trimestres ja mostren taxes de creixement positives en l'afiliació, per la qual cosa és altament probable que els resultats per al 2015 donin ja valors positius per primer cop en vuit anys. La millora en l'evolució de l'afiliació és també especialment remarcable a la indústria, en què s'ha passat d'una caiguda del 6,4% a un creixement de l'1,2%, superior fins i tot a la mitjana catalana. No obstant això, han estat els serveis el sector en què el creixement de l'activitat ha estat del 0,9%, el sector tractor del creixement de l'afiliació, amb una contribució positiva al creixement de sis dècimes percentuals, seguint la tònica de Catalunya (gràfic 7.11).

Gràfic 7.8. Evolució de l'afiliació a la seguretat social
Percentatges

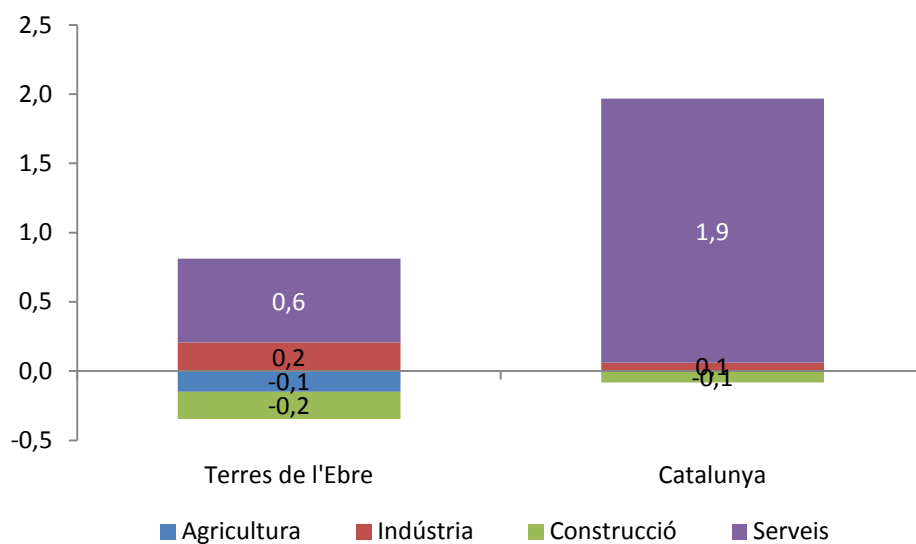
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Gràfic 7.9. Variació de la població afiliada per sector, 2014
 Percentatges

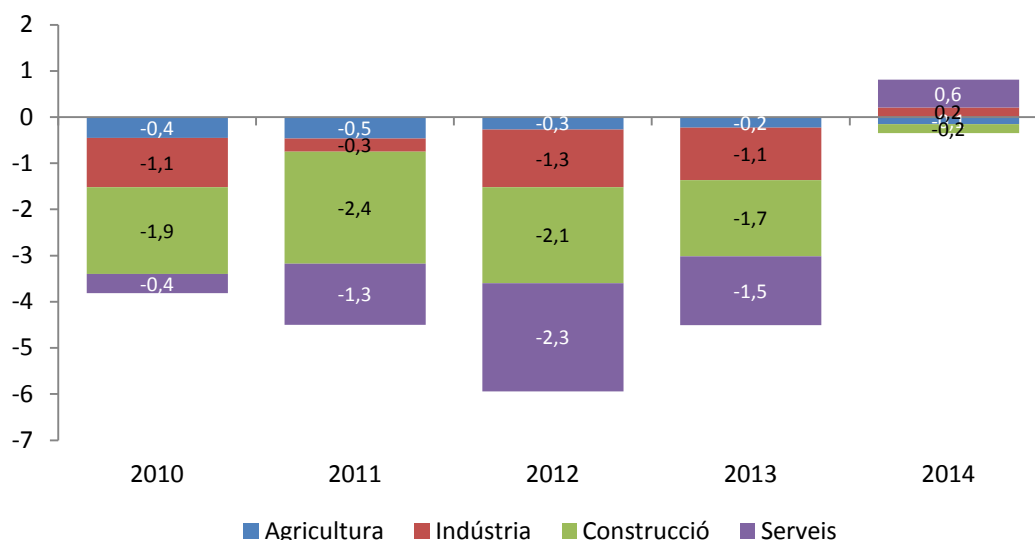
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Gràfic 7.10. Contribucions al creixement de l'afiliació per sector, 2014
 Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

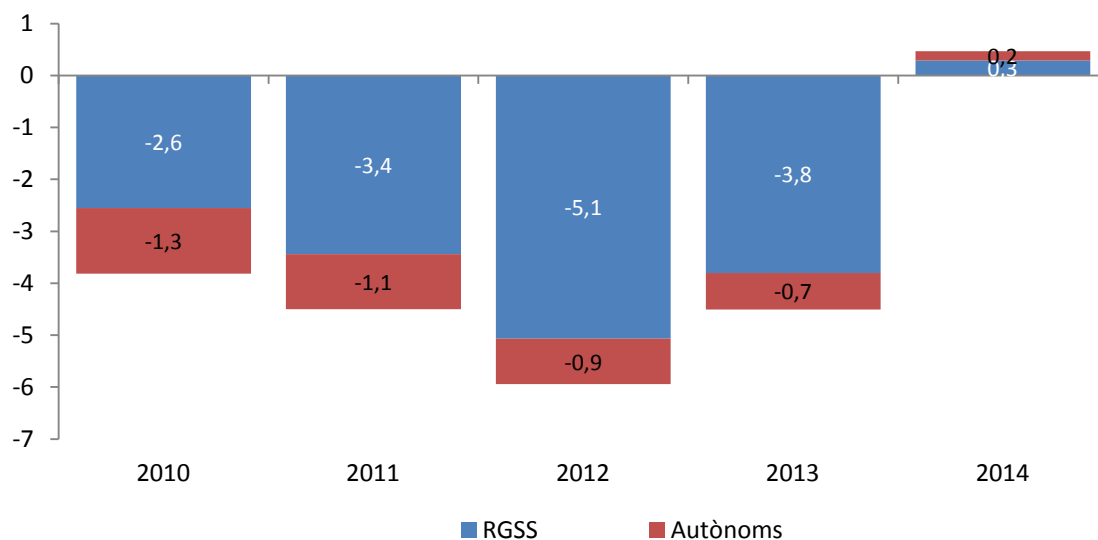
Gràfic 7.11. Contribucions al creixement de l'afiliació per sectors, Terres de l'Ebre
 Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Del conjunt d'afiliats a la demarcació, 30.435 (66% del total) pertanyien al règim general (assalariats) de mitjana el 2014, mentre que la resta pertanyien al règim d'autònoms. Tant en un règim com en l'altre ha augmentat l'afiliació, que ha estat del 0,4% en el cas del règim general i del 0,5% en el cas dels autònoms. En termes de contribució al creixement això implica una distribució força equilibrada, amb contribucions de tres i dues dècimes percentuals, respectivament (gràfic 7.12).

Gràfic 7.12. Contribucions a la variació de l'afiliació per règim, Terres de l'Ebre
 Percentatges

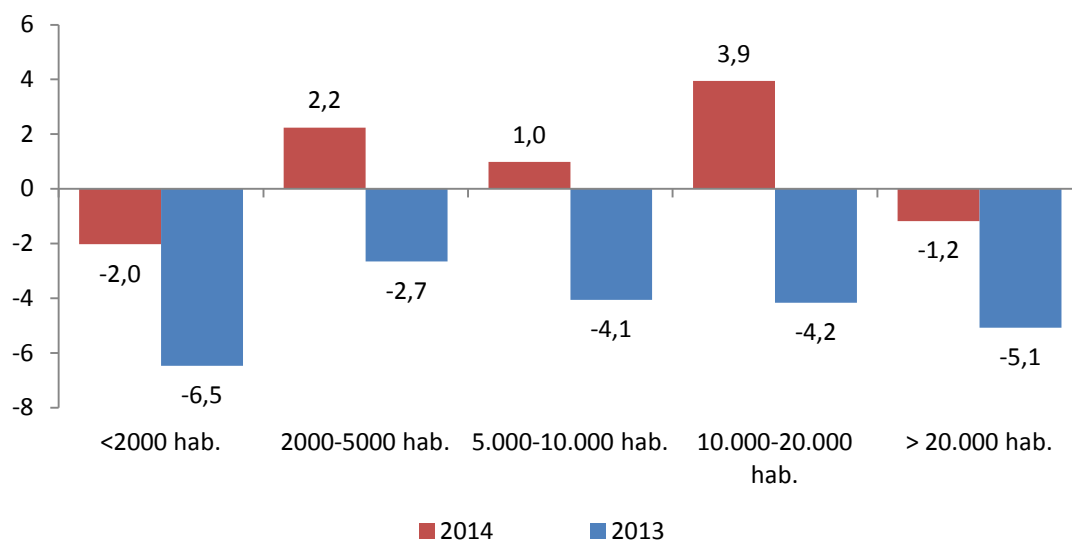

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Com és d'esperar, la distribució per municipis de l'evolució de l'ocupació presenta diferències respecte a la del 2013. El municipi representatiu del municipi (extret per la mediana) ha tingut una caiguda del 0,5% en el conjunt del 2014, enfront de la caiguda del 5,2% del 2013. El rang de la distribució va de caigudes de l'1,7% (Aldover) a increments del 12,1% (l'Ampolla). L'ocupació ha crescut en 24 municipis, enfront dels 12 de l'any anterior. El nombre de municipis on el creixement ha estat superior al 5% ha estat de 6, enfront d'un únic cas l'any anterior. Per contra, el nombre de municipis on la caiguda ha estat superior al 5% ha estat d'únicament 9, enfront dels 28 de l'any anterior. En l'annex 2 detallem la població de cada municipi de la demarcació, desagregada per sectors, mentre que en l'annex 3 presentem el detall dels creixements de població per municipis respecte del 2013, novament desagregat per sectors.

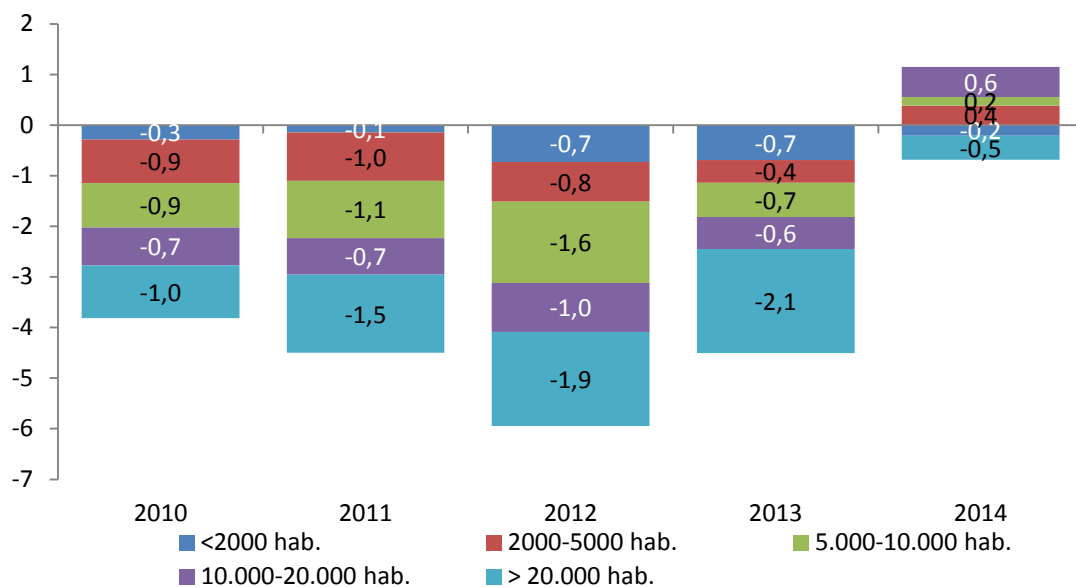
El creixement de l'afiliació no ha estat uniforme, i ha continuat caient en els municipis més petits i també en els més grans (gràfic 7.13). La caiguda en els municipis més petits ha estat del 2%, la qual cosa explica que malgrat que el creixement mitjà a la demarcació és positiu, el creixement al municipi situat a la mediana és negatiu. Cal tenir en compte, a més, que en aquests municipis la caiguda fou la més elevada el 2013. Per contra, el creixement màxim ha tingut lloc en els municipis entre 10.000 i 20.000 habitants, amb un creixement mitjà del 3,9%. Aquest grup ha estat el principal tractor del creixement global de l'afiliació, amb una contribució positiva al creixement global de sis dècimes, que ha permès contrarestar la contribució negativa de mig punt percentual dels municipis de més de 20.000 habitants (gràfic 7.14).

Gràfic 7.13. Variació de l'afiliació per mida del municipi, Terres de l'Ebre
 Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

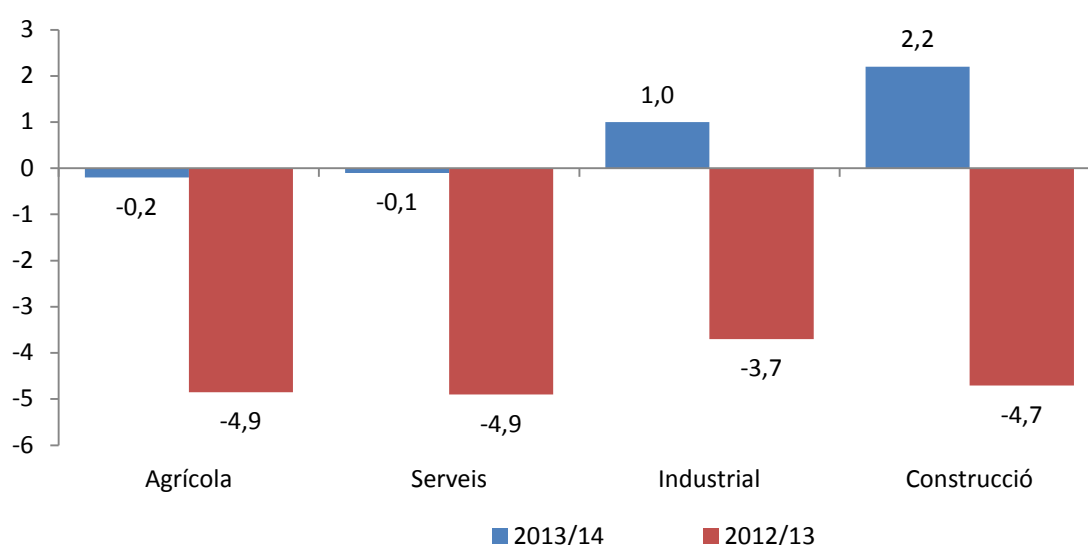
Gràfic 7.14. Contribucions al creixement de l'afiliació per mida de municipi, Terres de l'Ebre
 Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Si l'agrupació es realitza per perfil de municipi¹³, observem una dinàmica aparentment diferent de la sectorial. Els municipis més orientats a la construcció han estat els que tenen un creixement d'afiliació més gran, amb un creixement mitjà del 2,2% (gràfics 7.15 i 7.16). També observem que la dinàmica dels municipis de base industrial ha estat favorable, amb un creixement mitjà de l'1,0%. Per contra, observem caigudes mitjanes, tot i que molt lleugeres als municipis de base agrícola (generalment els més petits de la demarcació), i també els vinculats als serveis. Per aquest motiu, la contribució al creixement global provinent d'aquests municipis és pràcticament insignificant, malgrat conformar la majoria de la població afiliada.

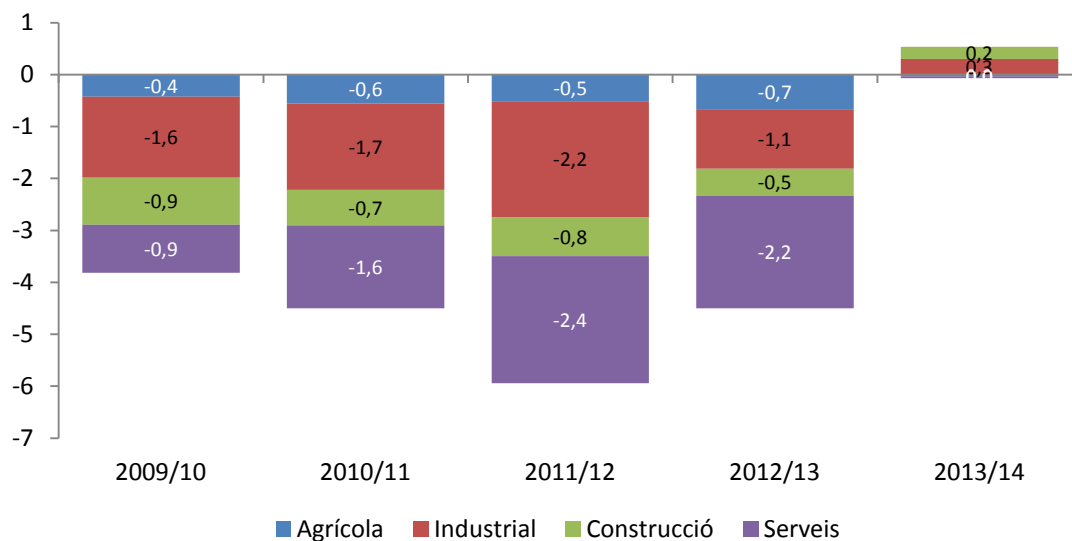
Gràfic 7.15. Creixement de l'ocupació per tipus de municipi, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

¹³ Vegeu en l'annex 6 una classificació de municipis basada en la seva especialització sectorial.

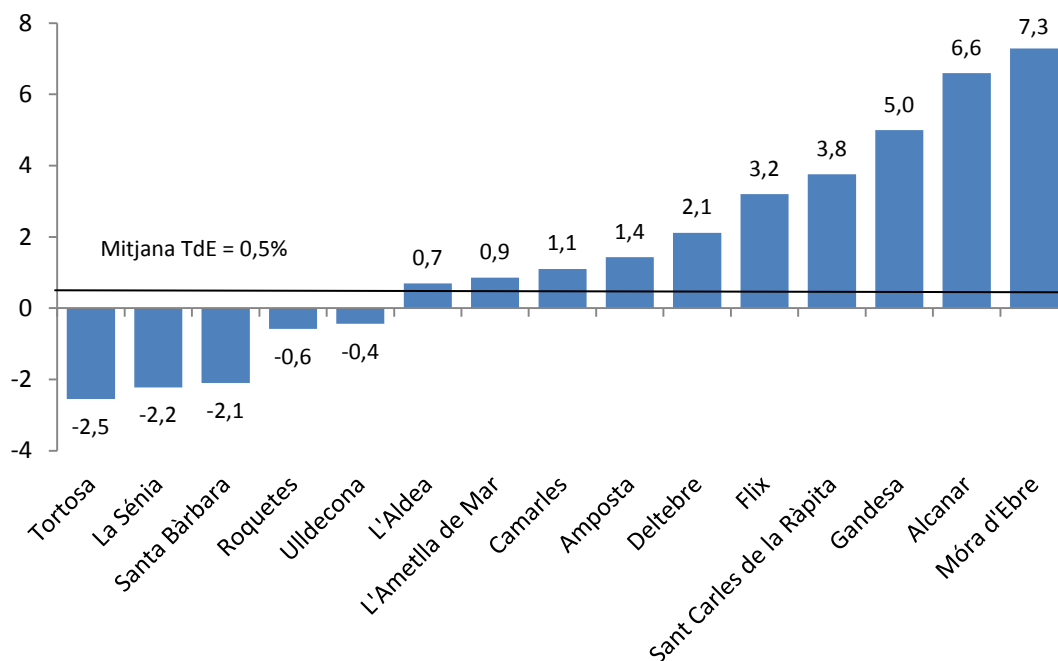
Gràfic 7.16. Contribucions al creixement de l'ocupació per tipus de municipi, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

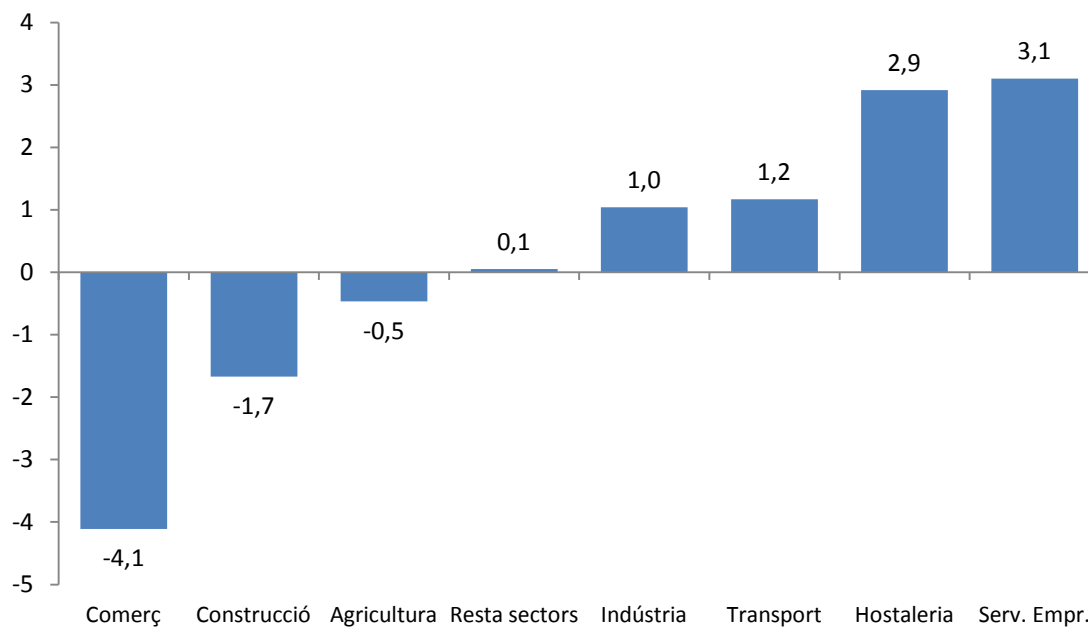
Si agafem els municipis de la demarcació amb més població, observem que els ritmes de creixement més gran corresponen a Móra d'Ebre (7,3%) i a Alcanar (6,6%). Per contra, les caigudes més significatives les trobem a Tortosa (-2,5%), la Sénia (2,2%) i Santa Bàrbara (2,1%) (gràfic 7.17). Per activitats, i al contrari de l'any passat, observem importants diferències. El comerç ha tingut el pitjor comportament, amb una caiguda del 4,1%, força superior a la de la construcció, que tot i que cau (1,7%), ho fa al ritme més baix dels darrers anys, i deixa enrere les caigudes de dos dígit (gràfic 7.18). D'altra banda, els serveis empresarials i de l'hostaleria han vist augmentar les afiliacions de manera significativa, amb taxes del 3,1% i 2,9%, respectivament. En l'annex 4 presentem una relació més detallada de les taxes de creixement per als municipis de les Terres de l'Ebre amb més de 4.000 habitants, i també les contribucions al creixement global de cadascun dels municipis i les activitats.

Gràfic 7.17. Evolució de l'afiliació als municipis de les Terres de l'Ebre, 2014
 Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

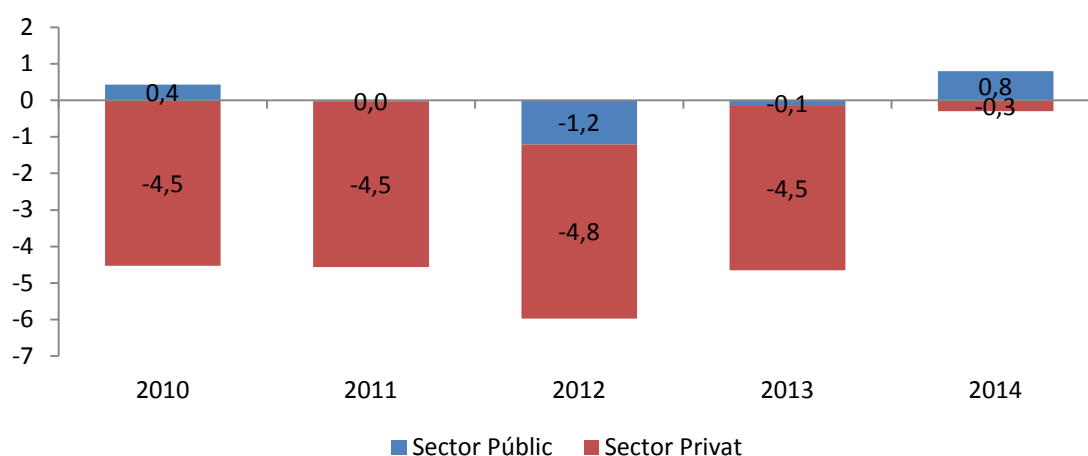
Gràfic 7.18. Evolució de l'afiliació als municipis de les Terres de l'Ebre amb més de 4.000 habitants per sectors, 2014
 Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

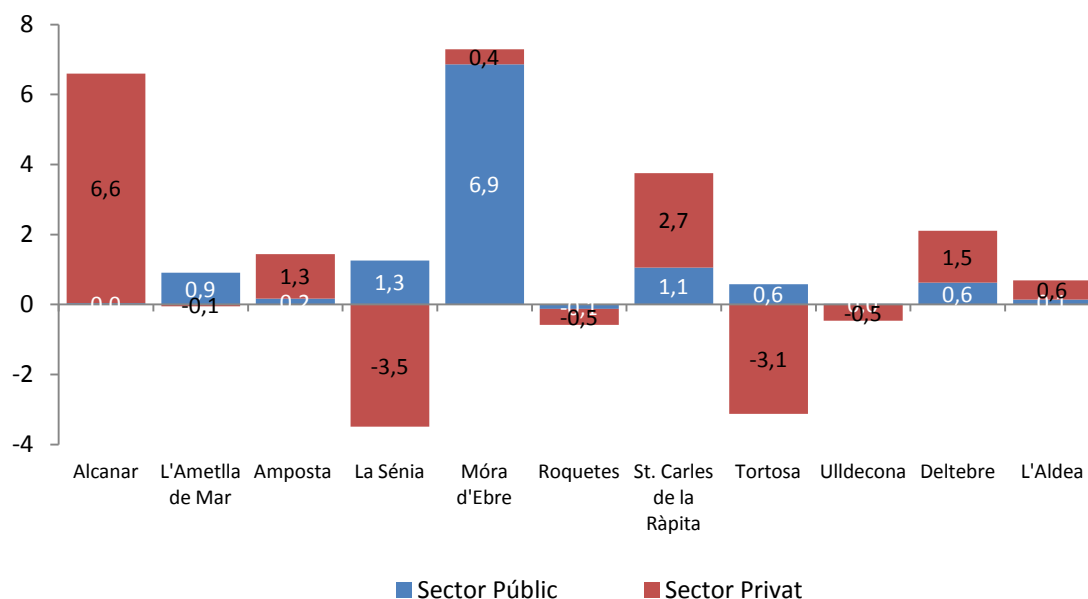
Un dels trets distintius del creixement positiu del 2014 ha estat l'impuls de les activitats relacionades amb el sector públic (Administració pública, educació, sanitat, serveis socials...), que contrasta amb la caiguda que encara han experimentat la resta d'activitats. La contribució al creixement de les activitats vinculades al sector públic ha estat de vuit dècimes percentuals, el més elevat dels darrers anys, i que contrasta amb la dada de 2012, en què la contribució a la caiguda fou de 1,2 punts (gràfic 7.19). Per contra, la contribució negativa al creixement de l'atur de la resta d'activitats ha estat de tres dècimes. Tot i això, també contrasta amb les aportacions negatives dels anys anteriors, que s'havien situat entre 4,5 i 5 punts percentuals. Per municipis observem importants diferències entre la distribució. Deixant de banda el cas de Móra d'Ebre, on el creixement de l'afiliació al sector públic sembla que és més motiu d'un efecte estadístic, podem veure com el creixement de l'afiliació a municipis com Alcanar es deu únicament a les activitats del sector privat, mentre que a Sant Carles o Deltebre actua com a element tractor del creixement global al municipi, amb contribucions positives de 2,7 i 1,5 punts percentuals respectivament (gràfic 7.20). Per contra, continua actuant com a element depressor en municipis com la Sénia i Tortosa, amb contribucions negatives al creixement global del municipi de 3,5 i 3,1 punts percentuals, respectivament.

Gràfic 7.19. Contribucions al creixement de l'ocupació per sector productiu, Terres de l'Ebre 2010-2014
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Gràfic 7.20. Contribucions al creixement de l'ocupació per sector productiu per municipi, Terres de l'Ebre, 2014
Percentatges

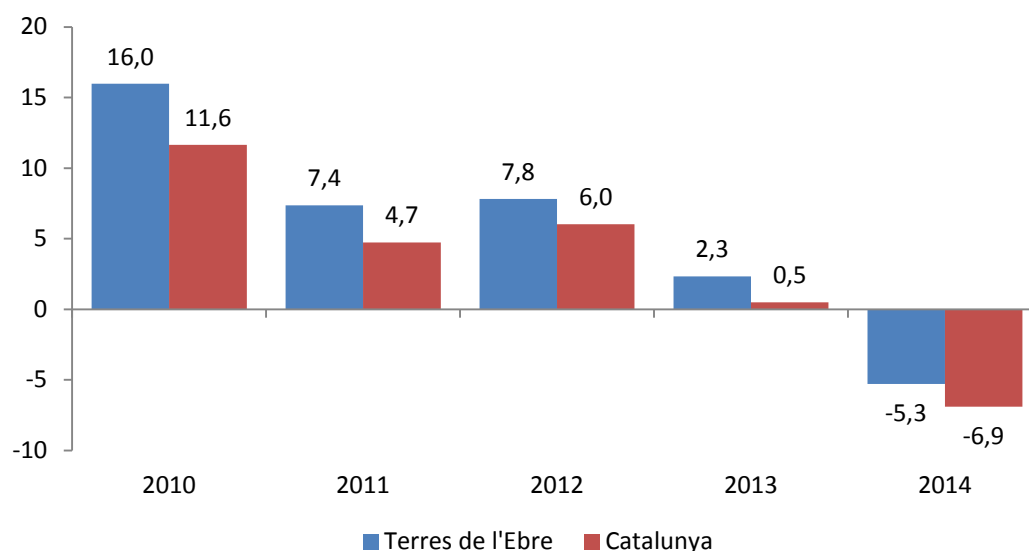

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

3. Atur

El nombre d'aturats a la demarcació ha caigut per primer cop el 2014 respecte de l'any anterior, fet que no s'havia produït des de l'inici de la crisi. El nombre mitjà d'aturats a la demarcació s'ha situat en els 15.156 de mitjana, un 5,3% inferior al 2013. Tot i que es tracta d'una caiguda prou important, ha estat inferior a la mitjana catalana, que ha estat del 6,9% (gràfic 7.21).

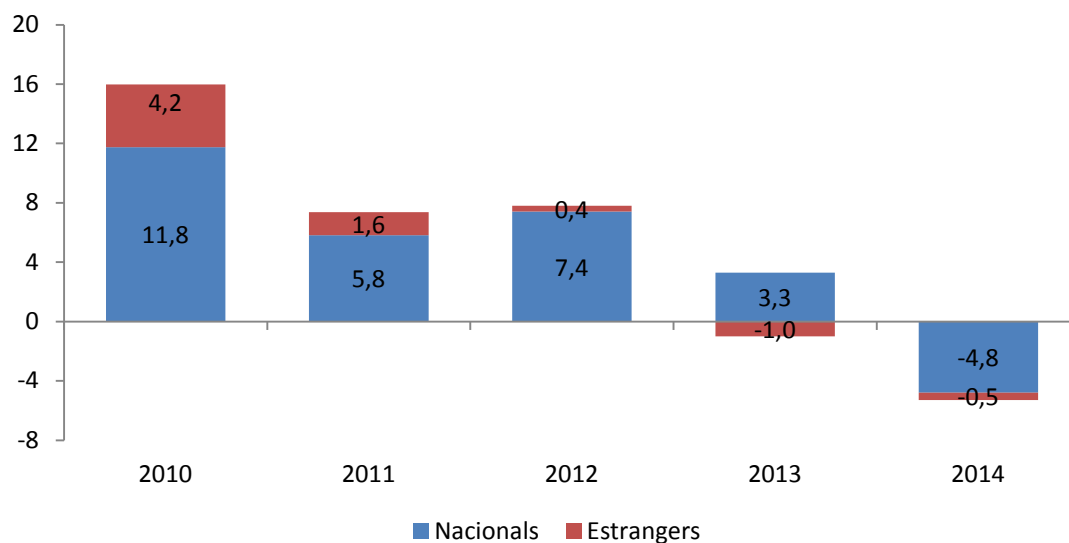
Gràfic 7.21. Evolució de la variació d'aturats, 2010-2014
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

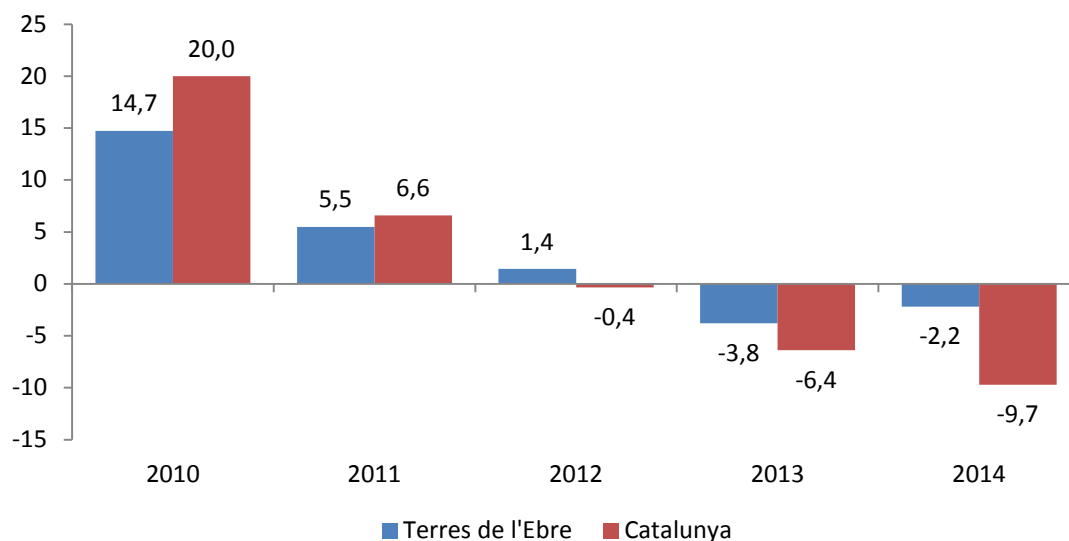
La caiguda de l'atur es deu sobretot al descens, per primer cop en vuit anys, del nombre d'aturats entre els nacionals. De fet, la caiguda en aquest col·lectiu ha estat del 6,3%, un punt superior a la caiguda mitjana, cosa que contrasta amb l'increment del 4,5% del 2013. L'atur estranger també cau, però ho fa amb menor força. El nombre d'aturats estrangers baixa un 2,2% respecte del 2013, fins a situar-se en 3.858 persones. Aquest descens és inferior al de 2013, que fou del 3,8%. En termes de contribució al creixement, la caiguda de l'atur entre els nacionals explica 4,8 punts dels 5,3 punts de caiguda global el 2014, mentre que la contribució a la caiguda de l'atur entre els estrangers és únicament de mig punt percentual (gràfic 7.22). Aquesta dinàmica de moderació en la caiguda de l'atur entre els estrangers contrasta amb l'acceleració que experimenta al conjunt de Catalunya, on la caiguda mitjana ha estat del 9,7%, més de tres punts superior a la de l'any anterior (gràfic 7.23).

Gràfic 7.22. Contribucions al creixement de l'atur per nacionalitat, Terres de l'Ebre
 Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Gràfic 7.23. Evolució de la variació d'aturats estrangers, 2010-2014
 Percentatges

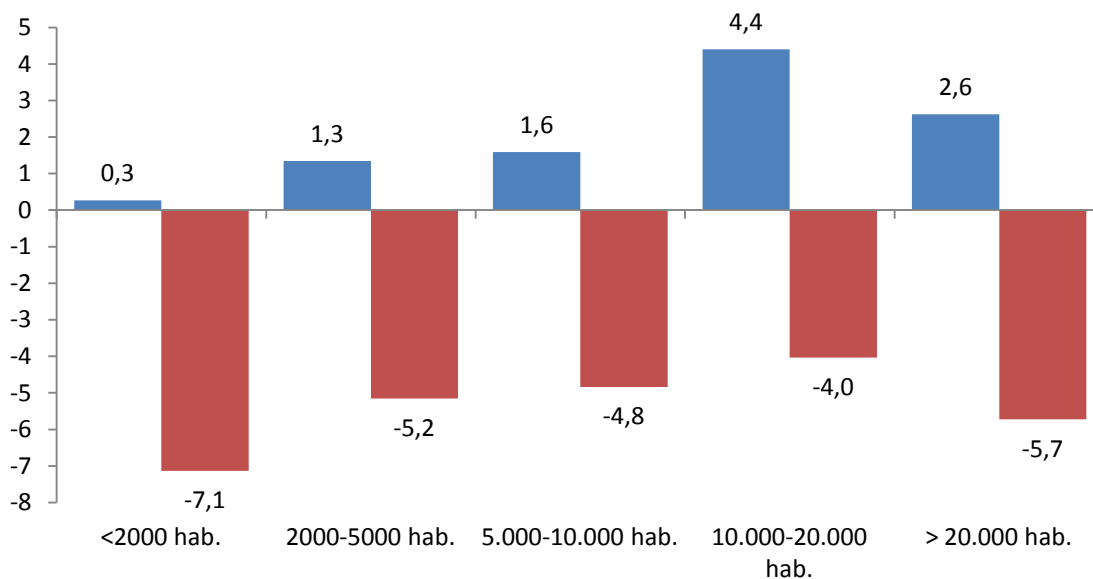
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

La variació de la població aturada ha estat, com no podia ser d'altra manera, dissimilar al conjunt de municipis. Al municipi representatiu de la demarcació l'increment de l'atur ha estat del 0,4%, fet que s'explica perquè l'atur ha crescut en la majoria de municipis (27 dels 52). La variació de ritmes de creixement ha oscil·lat entre caigudes del 22,4% (Bot) i increments del 25,9% (la Torre de l'Espanyol). Com és natural, les disparitats més grans es troben en municipis

petits, especialment a la Terra Alta, a causa dels valors absoluts reduïts. En l'annex 5 detallem la població aturada de cada municipi de la demarcació, desagregada per sectors, i també la variació respecte de l'any anterior i la taxa d'atur aparent¹⁴.

Malgrat que l'atur hagi crescut a la majoria de municipis, si aquests municipis s'agrupen en funció de la població, no s'observen diferències significatives en l'evolució, es mostren caigudes mitjanes d'entre el 4% als municipis d'entre 10.000 i 20.000 habitants i el 7,1% als municipis més petits de 2.000 habitants (gràfic 24). En termes de contribució al creixement (o millor dit, a la caiguda de l'atur), els grans municipis expliquen 2 dels 5,3 punts percentuals de caiguda global, mentre que els municipis d'entre 5.000 i 10.000 habitants expliquen 1,7 punts percentuals. La resta de grups expliquen entre sis i vuit dècimes percentuals del global de la caiguda (gràfic 7.25).

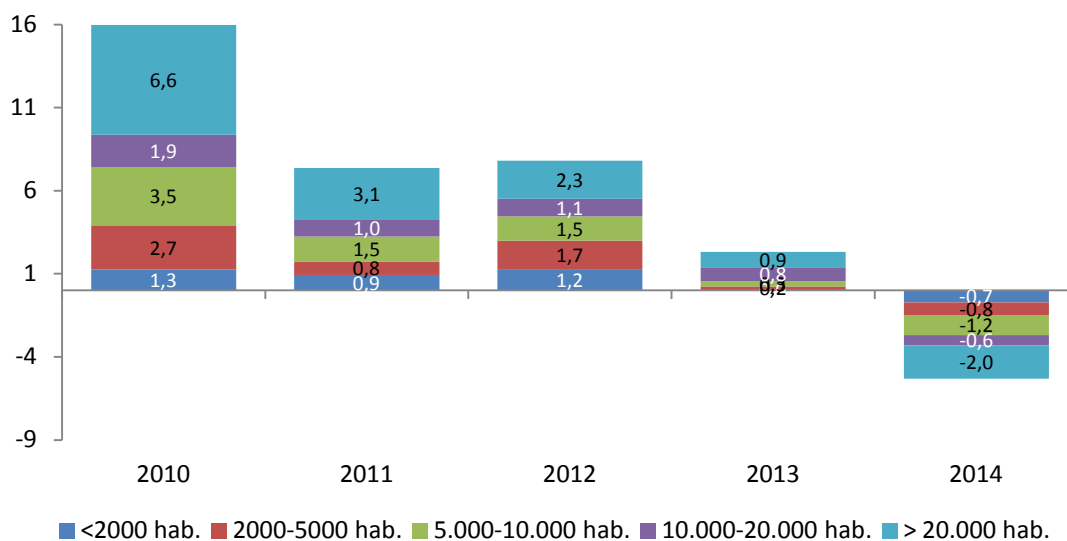
Gràfic 7.24. Creixement de l'atur per mida de municipi, Terres de l'Ebre, 2014 i 2013
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

¹⁴ La taxa d'atur aparent és el resultat de dividir el nombre total d'aturats del municipi per la població entre 15 i 64 anys. Aquesta taxa ha de ser necessàriament més baixa que la taxa d'atur convencional, la qual es calcula en funció de la població activa, que és un subconjunt de la població en edat de treballar.

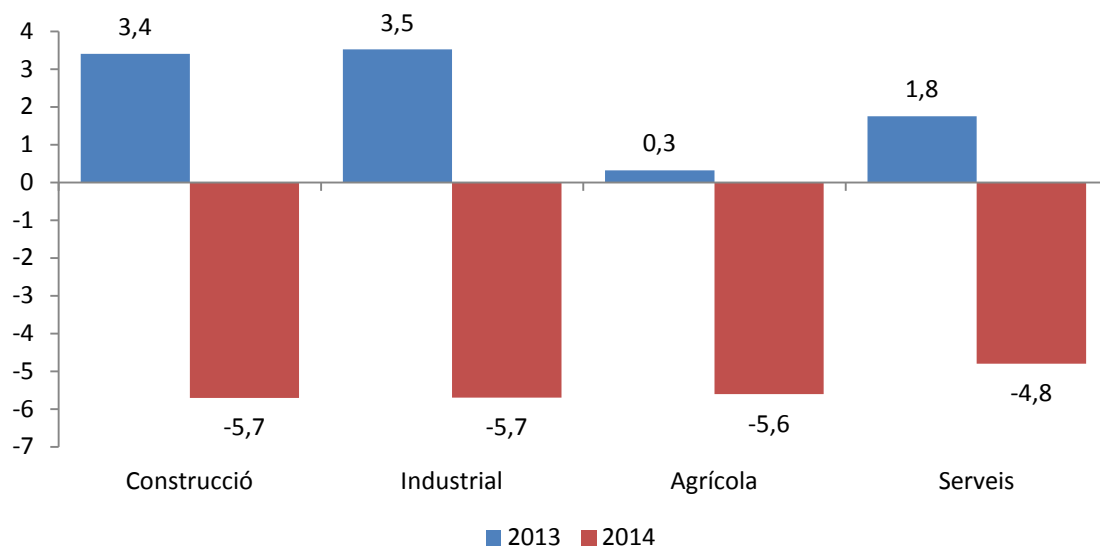
Gràfic 7.25. Contribucions al creixement de l'afiliació per mida de municipi, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

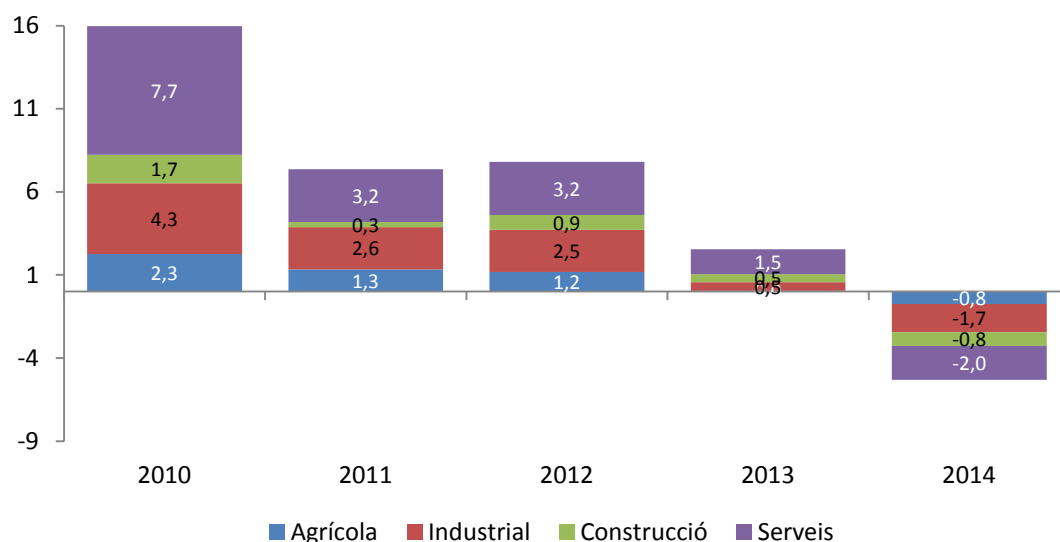
Tampoc no observem diferències significatives entre els municipis si ens atenim a l'especialització econòmica. Així, les caigudes oscil·len entre el 4,8% dels municipis amb una orientació més gran als serveis i el 5,7% dels municipis amb base industrial o amb una forta presència històrica de la construcció (gràfic 7.26). No obstant això, en termes de contribucions al creixement, la principal contribució a la caiguda de l'atur es dona als municipis amb una orientació més gran als serveis, la qual cosa explica 2 punts percentuals, seguits dels municipis de base industrial, amb una contribució negativa d'1,7 punts percentuals (gràfic 7.27).

Gràfic 7.26. Creixement de l'atur per tipus de municipi, Terres de l'Ebre, 2014 i 2013
 Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Gràfic 7.27. Contribucions al creixement de l'atur per perfil de municipi, Terres de l'Ebre
 Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

L'atur ha caigut en la gran majoria de grups d'edat, i destaca especialment el grup entre 20 i 34 anys d'edat (taula 7.1). Així, l'atur ha caigut un 15,7% en el grup de persones entre 30 i 34 anys i un 14,1% al grup de persones entre 25 i 29 anys. Per contra, ha crescut de manera significativa entre els menors de 20

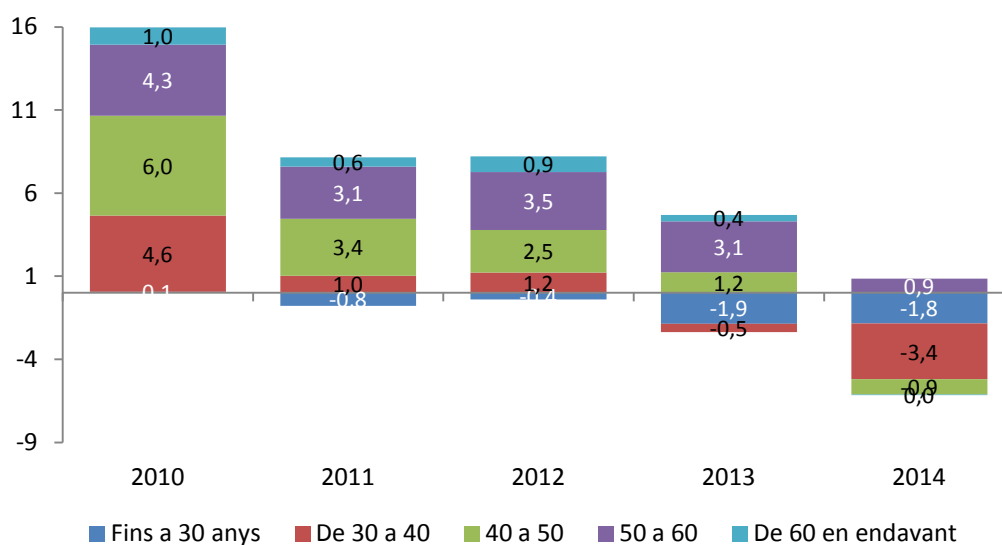
anys (8%) i en el grup entre 55 i 59 anys (6,9%). Si agrupem els aturats per grups decennals, podem observar com el principal contribuent a la caiguda de l'atur ha estat el de persones a la trentena, amb una contribució negativa de 3,4 punts percentuals, seguit del grup de persones situat a la vintena, amb la contribució d'1,8 punts. Per contra, la contribució positiva al creixement de l'atur entre les persones a la cinquantena ha estat de nou dècimes percentuals (gràfic 7.28).

Taula 7.1. Aturats a les Terres de l'Ebre per grup d'edat, 2014

GRUP D'EDAT	Aturats (mitjana)	Variació interanual (%)	Contribucions al creixement (%)
Menors de 20	216	8,0	0,1
De 20 a 24	803	-10,6	-0,6
De 25 a 29	1.314	-14,1	-1,4
De 30 a 34	1.752	-15,7	-2,0
De 35 a 39	2.069	-9,3	-1,3
De 40 a 44	2.007	-4,2	-0,6
De 45 a 49	2.035	-2,9	-0,4
De 50 a 54	1.954	0,7	0,1
De 55 a 59	1.931	6,9	0,8
De 60 a 64	1.074	-0,5	0,0
TOTAL	15.156	-5,3	-5,3

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Gràfic 7.28. Contribucions al creixement de l'atur per edat, Terres de l'Ebre, 2010-2014
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

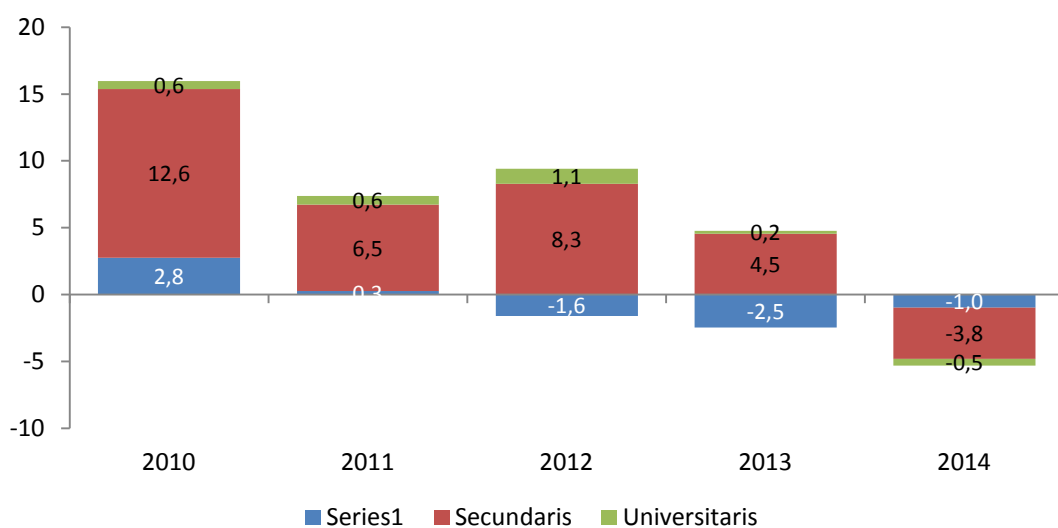
La caiguda de l'atur ha estat generalitzada amb independència del nivell màxim de formació. Destaca per la seva importància en termes relatius la que s'ha produït entre persones amb formació professional superior o estudis universitaris de primer cicle (les antigues diplomatures), amb descensos del 12,2% i 15,6%, respectivament (taula 7.2). També s'han produït descensos importants entre les persones amb menor nivell formatiu. Per contra, la caiguda de l'atur entre les persones amb estudis equiparables a l'EGB o a l'ESO, que conformen el gruix dels aturats, ha estat del 3,8%, 1,5 punts per sota de la mitjana. Malgrat tot, però, aquest col·lectiu ha estat el motor de la caiguda global de l'atur, ja que la seva contribució a la davallada de l'atur ha estat de 3,8 punts percentuals, enfront del punt percentual del grup de persones amb estudis primaris o inferiors o el mig punt percentual del grup de persones amb estudis postsecundaris (gràfic 7.29).

Taula 7.2. Aturats a les Terres de l'Ebre per nivell formatiu assolit, 2014

NIVELL FORMATIU ASSOLIT	Aturats (mitjana)	Variació interanual (%)	Contribucions al creixement (%)
Sense estudis	406	-8,2	-0,2
Estudis primaris incomplets	569	-5,0	-0,2
Estudis primaris complets	980	-8,4	-0,6
Programes de formació professional - Estudis secundaris	1.348	-6,3	-0,6
Educació general - Estudis Secundaris	10.146	-3,8	-2,5
Tècnics-professionals superiors - Estudis postsecundaris	905	-12,2	-0,8
Universitaris primer cycle - Estudis postsecundaris	327	-15,6	-0,4
Universitaris segon i tercer cycle - Estudis postsecundaris	472	-3,7	-0,1
Altres estudis postsecundaris	4	17,1	0,0
TOTAL	15.156	-5,3	-5,3

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Gràfic 7.29. Contribucions al creixement del nombre d'aturats per formació assolida, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Tots els principals grups d'ocupacions, amb l'excepció dels treballadors de la restauració i comerç, han vist decreixer les xifres de l'atur (taula 7.3). Les caigudes han estat especialment intenses entre els treballadors i operaris de la indústria i la construcció. En tots dos casos la caiguda mitjana ha estat de l'11%. Les caigudes han estat també superiors a la mitjana entre els professionals de més qualificació i els administratius, mentre que ha estat

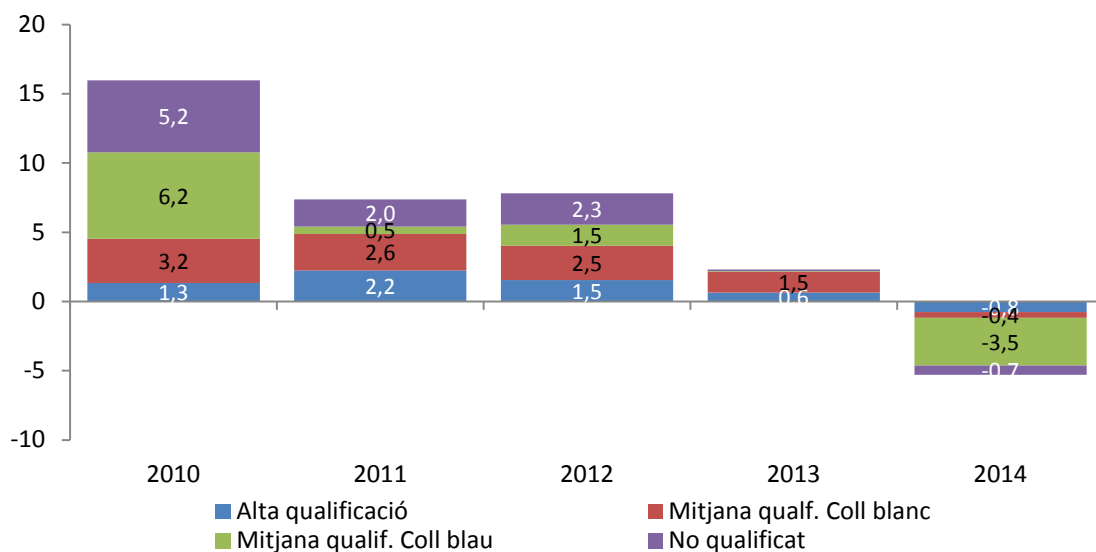
únicament del 2,2% entre els no qualificats. En proporció al pes quantitatiu, observem com la reducció de l'atur d'aquest any s'ha basat sobretot en el sector de mitjana qualificació de coll blau, amb una contribució al creixement de 3,5 punts percentuals. La resta de grans grups ha tingut contribucions negatives al creixement de l'atur, tot i que més modestes (gràfic 7.30).

Taula 7.3. Aturats a les Terres de l'Ebre per perfil d'ocupació, 2014

PERFIL D'OCUPACIÓ	Aturats (mitjana)	Variació interanual (%)	Contribucions al creixement (%)
Militars	2	-13,6	0,0
Directors i gerents	90	-7,7	0,0
Professionals científics i intel·lectuals	566	-8,3	-0,3
Tècnics i professionals de suport	997	-6,1	-0,4
Empleats oficina comptables i administratius	1.305	-7,8	-0,7
Treballadors restauració, personals i venedors	2.728	1,7	0,3
Treballadors act. agrícoles, ramaderes i pesqueres	320	-6,6	-0,1
Artesans, treballadors indústries i construcció	2.863	-11,0	-2,2
Operadors instal·lacions i màquines, i muntadors	1.423	-11,0	-1,1
Ocupacions elementals	4.863	-2,2	-0,7
TOTAL	15.156	-5,3	-5,3

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Gràfic 7.30. Contribucions al creixement del nombre d'aturats per gran grup d'ocupació¹⁵, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Les dades anteriors es complementen amb les dades relatives al sector en el qual havien estat contractats els aturats el darrer cop que tingueren feina (taula 7.4). El nombre d'aturats únicament creix entre els qui no tenien ocupació anterior (17,1%) i els qui havien treballat a l'agricultura (9,8%). En canvi, és molt significativa la caiguda experimentada entre els qui havien treballat a la construcció, propera al 20%. De fet, aquest grup ha estat el motor dels descensos de les xifres d'atur, amb una contribució de -3,3 punts percentuals a la caiguda global de l'atur, continuant la tònica ja iniciada l'any anterior. No obstant això, el principal canvi ha tingut lloc en els aturats provinents dels serveis, en què després d'anys de creixement de l'atur, ara ha canviat de signe, cosa que explica que la contribució al creixement ha passat de 4,5 punts percentuals el 2013 a -2 punts el 2014.

¹⁵ El perfil d'alta qualificació inclou empresaris, directius, professionals i tècnics de suport (grups 1 a 3 de la CCAE-09). El perfil de mitjana qualificació coll blanc inclou els grups 4 i 5 de la CCAE-09, és a dir, administratius, venedors i professionals dels serveis. El perfil de mitjana qualificació de coll blau inclou els grups 6 a 8 de la CCAE-09, és a dir, artesans, treballadors de l'agricultura, construcció i indústria i operaris. Finalment el grup no qualificat correspon al grup 9 de la CCAE-09.

Taula 7.4. Aturats a les Terres de l'Ebre per sector d'activitat, 2014

SECTOR D'ACTIVITAT	Aturats (mitjana)	Variació interanual (%)	Contribucions al creixement (%)
Agricultura	1.587	9,8	0,9
Indústria	2.260	-10,0	-1,6
Construcció	2.190	-19,5	-3,3
Serveis	8.367	-3,7	-2,0
Sense ocupació anterior	751	17,1	0,7
TOTAL	15.156	-5,3	-5,3

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Gràfic 6.31. Contribucions al creixement del nombre d'aturats per sector d'activitat, Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

4. Hi ha alguna relació entre l'evolució de la població i de l'activitat econòmica a les Terres de l'Ebre?

El 2014 ha estat probablement l'any del canvi de cicle que tant s'anhelava. L'afiliació a la seguretat social ha crescut per primer cop en vuit anys, encara que ho ha fet de manera molt tímida. Al mateix temps, el nombre d'aturats s'ha reduït de manera significativa, encara que a un ritme més baix en relació amb

la mitjana catalana. Per contra, la població continua caient, i aquest any ho ha fet a un ritme notable, i ha assolit gairebé un 2% de taxa de caiguda.

Una de les preguntes que caldria fer-se és fins a quin punt els efectes d'aquesta llarga crisi econòmica ha pogut tenir conseqüències sobre l'evolució de la població als municipis. Sembla plausible pensar que la persistència de la crisi i, per tant, de la destrucció de llocs de treball acompanyada amb la incapacitat per trobar una nova feina abans d'exhaurir les prestacions d'atur pugui ser un incentiu per a moltes persones a canviar de residència. Aquest fet té dos candidats naturals: les persones més joves, que encara no han format una llar, i les persones immigrants, les quals generalment tenen uns lligams materials i emocionals menors als dels originaris de la demarcació.

En aquest breu exercici analitzarem l'evolució utilitzant com a unitat d'observació les variacions de la població entre 15 i 64 anys, afiliació a la seguretat social i nombre d'aturats als 52 municipis de la demarcació, durant el període 2008-2014. La taula 7.5 recull una selecció d'estadístiques descriptives d'aquestes tres variables per a la variació global al període. Al municipi representatiu de les Terres de l'Ebre l'afiliació a la seguretat social ha caigut un 22,6%, mentre que la taxa d'atur ha augmentat un 109,2%. Al mateix temps, la població entre 15 i 64 anys es reduïa un 9,2%.

Taula 7.5. Distribució del creixement de les principals magnituds econòmiques a les Terres de l'Ebre, mitjana 2008-2014

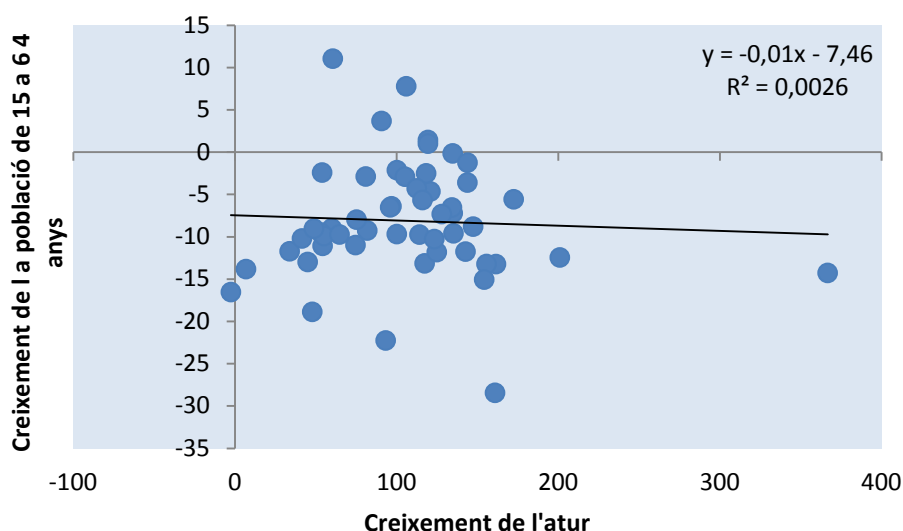
	Creixement de l'afiliació a la S. Social	Creixement de l'atur	Creixement de la població de 15 a 64 anys
Mitjana	-22,5	106,3	-8,1
Mediana	-22,6	109,2	-9,2
Desv. Estàndard	12	57	6,8
Mínim	-54,2	-2,5	-28,5
Màxim	8,0	366,7	11,0

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat i de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Un primer exercici permet comprovar que no existeix una associació clara entre variació global de l'afiliació o variació global de l'atur i la variació global de la població entre 15 i 64 anys, resultat que era esperable, ja que les decisions

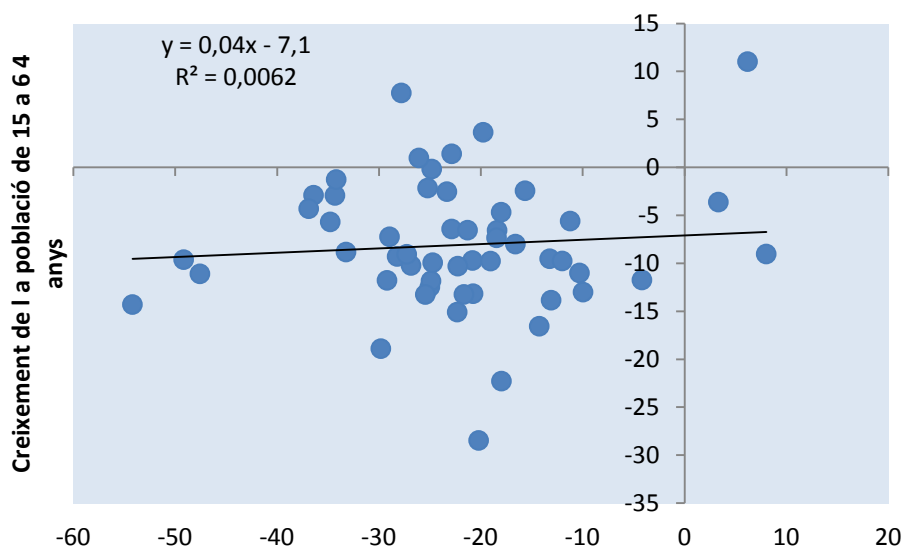
d'immigració o emigració no són immediates, i també estan determinades per la possibilitat de gaudi de la prestació del subsidi d'atur, que pot diferir fins a dos anys la decisió de canviar de residència per motius laborals (gràfics 7.32 i 7.33).

Gràfic 6.32. Relació entre el creixement de l'atur i el creixement de la població de 15 a 64 anys, Terres de l'Ebre, 2008-2014
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat i de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Gràfic 6.33. Relació entre el creixement de l'afiliació a la seguretat social i el creixement de la població de 15 a 64 anys, Terres de l'Ebre, 2008-2014
Percentatges

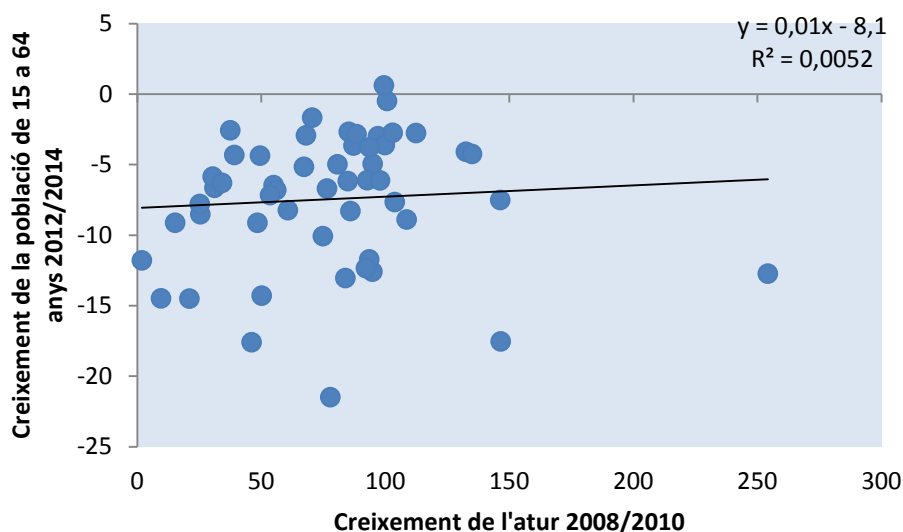

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat i de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Per aquest motiu hem reformulat el model observant d'una banda les variacions de les xifres d'afiliacions i de la taxa d'atur en el primer període de la crisi (2008-2010), i les variacions poblacionals en el període 2011-2014. Novament observem l'absència de relació entre les variables en qüestió (gràfics 7.34 i 7.35). Aquesta regularitat també es manifesta si s'utilitzen altres períodes temporals per calcular les variacions (per exemple, limitant-se al període 2012-2014 per a la població o el període 2009-2011 per a l'atur).

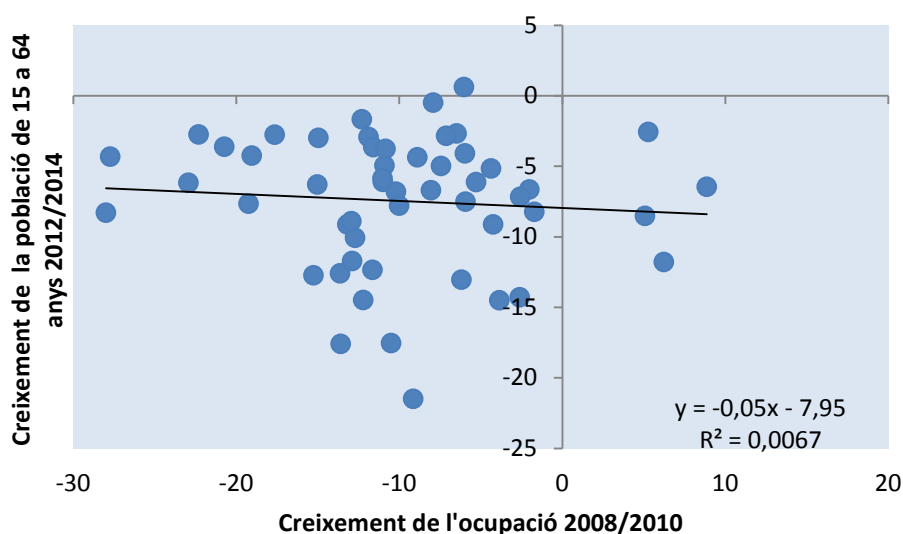
Aquest resultat negatiu tampoc hauria de ser sorprenent per diverses raons. La primera és que s'ha suposat que és el motiu econòmic el principal factor explicatiu de canvi de residència. Per tant, s'han ignorat aspectes com la mobilitat per motius residencials. Tenint en compte que aquest període ha coincidit amb l'esclat de la bombolla immobiliària, amb la consegüent baixada de preus, especialment a partir del 2011, pot haver passat perfectament que molts canvis de residència hagin estat provocats per l'adquisició (o lloguer) d'un habitatge nou en unes condicions econòmiques difícilment imaginables anys enrere. Aquest aspecte pot haver tingut una important influència al Baix Ebre i al Montsià. Així mateix el règim de tinença dels habitatges pot haver actuat com a element de fre en la cerca de noves oportunitats laborals, fins i tot en els casos en què s'ha exhaurit el dret de gaudi del subsidi d'atur.

Gràfic 6.34. Relació entre el creixement de l'atur (2008-2010) i el creixement de la població de 15 a 64 anys (2012-2014), Terres de l'Ebre
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat i de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Gràfic 6.35. Relació entre el creixement de l'afiliació a la seguretat social i el creixement de la població de 15 a 64 anys, Terres de l'Ebre, 2008-2014
Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat i de l'Observatori d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

5. Conclusions.

L'any 2014 ha presentat un canvi de tendència pel que fa a l'activitat econòmica a les Terres de l'Ebre. En el conjunt de la demarcació l'afiliació a la seguretat social ha crescut un 0,5% de mitjana respecte del 2013. De fet, ha estat la primera xifra positiva des del 2007. Aquest registre positiu ha estat denominador comú tant entre els assalariats com entre els autònoms, en les diferents comarques. Els serveis han estat el sector tractor d'un creixement que, per primera vegada durant molts anys, s'ha vist relativament poc afectat per les caigudes de la construcció.

Tot i aquest petit creixement en termes globals, l'augment de l'afiliació a la seguretat social no ha estat generalitzat entre els diferents municipis, fet que explica que el creixement de l'afiliació al municipi representatiu sigui del -0,5%, o, en altres paraules, que l'afiliació encara hagi caigut en la majoria de municipis de la demarcació. No obstant això, les caigudes de l'afiliació superiors al 5% no arriben a la desena, enfront de les 28 que hi hagueren l'any anterior. La pitjor evolució de les afiliacions la trobem tant entre els municipis de menys de 2.000 habitants, com entre els que passen dels 20.000 habitants.

Així mateix, el nombre d'aturats també ha caigut en termes globals respecte del 2013, i ho ha fet amb una taxa superior al 5%, tot i que sensiblement per sota de la mitjana catalana. La caiguda de l'atur s'explica sobretot per la caiguda del col·lectiu nacional, mentre que en el col·lectiu estranger ja s'havia produït una caiguda el 2013, que ha estat lleugerament més moderada que l'any precedent.

Des del punt de vista dels municipis, l'atur ha crescut en 27 dels 52 municipis de les Terres de l'Ebre, fet que explica que l'increment de l'atur al municipi representatiu de la demarcació sigui del 0,4%. En general no s'observen diferències significatives pel que fa a l'evolució de l'atur entre municipis en funció de la mida de la població, però sí que hi ha molta variabilitat en cada grup. Tampoc no es detecten diferències significatives si la classificació es fa segons el perfil econòmic de cada municipi.

No obstant aquestes xifres que conviden a un lleuger optimisme, la població ha continuat reculant. En total, el nombre d'habitants s'ha reduït en 3.584, fins a situar-se en 185.294 persones. La caiguda ha estat generalitzada per comarques, i també amb independència de la mida del municipi, tot i que ha estat inferior en els dos municipis més grans (Amposta i Tortosa), i també en els que tenen entre 2.000 i 5.000 habitants. La població únicament ha crescut en set municipis. Gran part de la caiguda s'explica sobretot per la davallada de població entre les persones nascudes a l'estranger.

Tot i que les dades conviden a pensar que no hi ha cap relació negativa entre l'evolució de l'activitat econòmica i l'evolució de la població en edat de treballar, hem volgut confirmar aquesta hipòtesi analitzant la relació entre la variació global de l'activitat econòmica en els anys 2008-2014, i la variació global de la població entre 15 i 64 anys en aquest període, agafant com a mostra el conjunt de municipis de les Terres de l'Ebre. Els resultats han estat negatius, i també ho ha estat el supòsit que els canvis en la població es retarden dos o tres anys respecte dels canvis en l'activitat econòmica, hipòtesi que podia tenir cert sentit a partir de l'observació de les dades del conjunt de les Terres de l'Ebre. Tot apunta que les variacions de la població en edat a les Terres de l'Ebre en

aquest període han obeït principalment altres factors, com ara l'oferta d'habitatge disponible.

ANNEXOS

ANNEX 7.1. Població per municipis

Taula A. 7.1.1. EL BAIX EBRE

	Població 2014	Pes sobre total comarca	Variació sobre 2013 (%)
L'Aldea	4.376	5,4	-0,9
Aldover	940	1,2	-3,4
Alfara de Carles	395	0,5	0,3
L'Ametlla de Mar	7.303	9,1	-5,2
L'Ampolla	3.479	4,3	-4,3
Benifallet	703	0,9	-3,0
Camarles	3.514	4,4	-3,1
Deltebre	11.831	14,7	-2,7
Paüls	596	0,7	0,3
El Perelló	3.155	3,9	10,2
Roquetes	8.287	10,3	-0,1
Tivenys	876	1,1	-0,1
Tortosa	33.932	42,1	-0,2
Xerta	1.250	1,6	-0,8
El Baix Ebre	80.637	100,0	-1,1

Taula A 7.1.2. EL MONTSIÀ

	Població 2014	Pes sobre total comarca	Variació sobre 2013 (%)
Alcanar	9.637	13,8	-7,2
Ampostà	21.197	30,4	-1,5
Freginals	405	0,6	-13,5
La Galera	800	1,1	-1,0
Godall	673	1,0	-5,6
Mas de Barberans	619	0,9	-2,8
Masdenverge	1.106	1,6	-3,0
Sant Carles de la Ràpita	15.003	21,6	-1,6
Sant Jaume d'Enveja	3.555	5,1	-0,3
Santa Bàrbara	3.821	5,5	-1,3
La Sénia	5.893	8,5	-1,6
Ulldecona	6.904	9,9	-4,6
El Montsià	69.613	100,0	-2,7

Taula A 7.1.3. LA RIBERA D'EBRE

	Població 2014	Pes sobre total comarca	Variació sobre 2013 (%)
Ascó	1.654	7,2	0,2
Benissanet	1.247	5,4	-2,6
Flix	3.795	16,6	-3,4
Garcia	559	2,4	-1,6
Ginestar	819	3,6	-9,2
Miravet	774	3,4	-0,5
Móra d'Ebre	5.578	24,3	-0,5
Móra la Nova	3.190	13,9	-2,7
La Palma d'Ebre	371	1,6	-2,1
Rasquera	858	3,7	3,7
Riba-roja d'Ebre	1.195	5,2	-8,1
Tivissa	1.760	7,7	-3,0
La Torre de l'Espanyol	676	2,9	-1,5
Vinebre	449	2,0	-6,1
La Ribera d'Ebre	22.925	100,0	-2,4

Taula A 7.1.4. LA TERRA ALTA

	Població 2014	Pes sobre total comarca	Variació sobre 2013 (%)
Arnes	474	3,9	-1,0
Batea	1.975	16,3	0,4
Bot	630	5,2	-5,7
Caseres	267	2,2	-2,2
Corbera d'Ebre	1.136	9,4	0,5
Fatarella, la	1.051	8,7	-0,5
Gandesa	3.091	25,5	-0,8
Horta de Sant Joan	1.219	10,1	-3,2
El Pinell de Brai	1.076	8,9	-3,3
La Pobla de Massaluca	354	2,9	-4,8
Prat de Comte	164	1,4	-3,5
Vilalba dels Arcs	682	5,6	-3,4
La Terra Alta	12.119	100,0	-1,6

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, Generalitat de Catalunya

ANNEX 7.2. Afiliació per municipis i sectors, 2014

Taula A 7.2.1. EL BAIX EBRE

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
L'Aldea	101	419	153	601	1.274
Aldover	23	16	25	44	108
Alfara de Carles	19	14	7	24	64
L'Ametlla de Mar	10	64	168	1.202	1.444
L'Ampolla	17	34	65	588	704
Benifallet	35	11	9	128	183
Camarles	112	313	149	483	1.056
Deltebre	152	137	532	1.430	2.250
Paüls	32	9	6	25	72
El Perelló	72	69	95	471	707
Roquetes	102	164	149	997	1.412
Tivenys	35	4	18	99	157
Tortosa	493	1.928	551	8.770	11.743
Xerta	17	19	17	142	195
El Baix Ebre	1.218	3.201	1.944	15.003	21.366

Taula A 7.2.2. EL MONTSIÀ

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Alcanar	239	209	133	1.266	1.847
Amposta	262	1.520	394	4.268	6.443
Freginals	11	2	8	22	43
La Galera	61	43	14	46	165
Godall	64	6	8	49	126
Mas de Barberans	42	4	1	48	95
Masdenverge	30	53	14	71	168
Sant Carles de la Ràpita	41	298	225	2.566	3.130
Sant Jaume d'Enveja	36	37	118	276	467
Santa Bàrbara	113	110	103	469	794
La Sénia	87	504	87	661	1.339
Ulldecona	111	882	71	861	1.925
El Montsià	1.095	3.667	1.175	10.602	16.539

Taula A 7.2.3. LA RIBERA D'EBRE

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Ascó	19	21	87	360	487
Benissanet	70	9	22	135	235
Flix	13	66	173	515	767
Garcia	21	6	16	35	77
Ginestar	46	31	20	53	150
Miravet	42	16	33	63	153
Móra d'Ebre	59	223	145	1.207	1.634
Móra la Nova	24	84	70	350	528
La Palma d'Ebre	60	5	6	16	87
Rasquera	31	12	17	67	127
Riba-roja d'Ebre	9	1	20	106	136
Tivissa	74	45	19	146	284
La Torre de l'Espanyol	50	6	9	33	98
Vinebre	6	5	4	58	73
La Ribera d'Ebre	522	529	638	3.144	4.833

Taula A 7.2.4. LA TERRA ALTA

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Arnes	29	10	16	61	115
Batea	274	99	56	187	615
Bot	51	35	10	49	144
Caseres	25	6	7	22	59
Corbera d'Ebre	87	21	29	82	218
La Fatarella	72	24	34	111	241
Gandesa	60	326	97	512	994
Horta de Sant Joan	71	16	56	134	276
El Pinell de Brai	33	75	25	98	230
La Pobla de Massaluca	39	2	16	28	85
Prat de Comte	6	0	2	8	15
Vilalba dels Arcs	77	31	25	63	196
La Terra Alta	822	642	372	1.354	3.189

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

ANNEX 7.3. Variació de l'afiliació a la seguretat social per municipis, 2012-2014
Percentatges

Taula A 7.3.1. EL BAIX EBRE

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
L'Aldea	1,8	-2,0	4,1	1,6	0,7
Aldover	9,4	12,3	1,0	-37,6	-17,1
Alfara de Carles	-1,3	-3,5	-3,3	-7,6	-4,5
L'Ametlla de Mar	46,2	10,8	1,4	0,1	0,9
L'Ampolla	-2,8	-2,8	-4,1	15,9	12,1
Benifallet	3,0	-4,3	-14,0	2,8	1,4
Camarles	-0,2	6,0	-7,6	1,4	1,1
Deltebre	11,4	11,8	-1,4	1,7	2,1
Paüls	-4,4	41,7	-10,7	11,4	4,0
El Perelló	-5,9	1,9	-0,8	5,0	2,7
Roquetes	-12,3	0,0	-5,0	1,4	-0,6
Tivenys	-9,0	23,1	-10,0	1,3	-2,2
Tortosa	-3,0	1,4	-1,8	-3,4	-2,5
Xerta	7,9	-7,4	13,1	5,8	5,1
El Baix Ebre	-1,3	1,9	-1,8	-1,1	-0,7

Taula A 7.3.2. EL MONTSIÀ

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Alcanar	-5,7	33,5	-2,0	6,7	6,6
Ampostà	6,3	-0,3	2,1	1,7	1,4
Freginals	0,0	-12,5	-5,7	14,3	4,9
La Galera	1,2	7,5	-8,1	-2,1	0,9
Godall	-0,4	9,5	-6,3	-6,3	-2,7
Mas de Barberans	-8,7	-26,3	0,0	-1,5	-6,0
Masdenverge	-6,3	5,4	-12,5	-8,4	-4,4
Sant Carles de la Ràpita	-11,4	-1,7	-5,4	5,6	3,8
Sant Jaume d'Enveja	1,4	0,0	5,6	3,0	3,3
Santa Bàrbara	-3,0	-0,5	1,5	-3,0	-2,1
La Sénia	1,2	-4,0	-11,5	0,1	-2,2
Ulldecona	-2,4	-1,2	0,7	0,5	-0,4
El Montsià	-1,3	0,4	-1,2	2,7	1,6

Taula A 7.3.3. LA RIBERA D'EBRE

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Ascó	4,1	60,8	-9,6	3,4	2,3
Benissanet	-18,2	-12,5	-2,2	-2,5	-8,1
Flix	-1,9	-10,8	2,5	5,8	3,2
Garcia	-6,8	15,8	3,3	4,4	1,7
Ginestar	7,1	4,2	2,6	6,0	5,4
Miravet	-3,5	-3,0	-11,6	7,7	-1,1
Móra d'Ebre	14,5	-1,5	-6,0	10,7	7,3
Móra la Nova	-1,0	5,0	0,4	0,1	0,8
La Palma d'Ebre	0,0	5,3	-25,0	-3,0	-2,5
Rasquera	2,5	-3,9	10,0	1,5	2,2
Riba-roja d'Ebre	0,0	-44,4	-20,4	-4,7	-7,7
Tivissa	-3,9	-0,6	5,6	-3,6	-2,7
La Torre de l'Espanyol	-13,8	0,0	16,7	-2,9	-7,4
Vinebre	25,0	-16,7	-5,9	-3,7	-3,0
La Ribera d'Ebre	-3,1	-0,4	-3,2	4,9	2,3

Taula A 7.3.4. LA TERRA ALTA

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Arnes	-10,0	34,5	-3,1	-14,7	-9,3
Batea	0,2	3,9	-13,9	-2,0	-1,4
Bot	-4,3	7,0	-14,9	1,0	-0,9
Caseres	-3,8	-8,3	-9,4	-6,5	-6,0
Corbera d'Ebre	-2,5	-1,2	-21,4	-0,3	-4,6
Fatarella, la	-1,7	-5,1	-5,6	-3,1	-3,2
Gandesa	0,4	6,5	4,0	4,8	5,0
Horta de Sant Joan	-5,3	-22,5	1,8	4,7	-0,5
El Pinell de Brai	-3,0	1,0	13,6	0,5	1,4
La Pobla de Massaluca	-7,8	0,0	-16,9	2,7	-6,4
Prat de Comte	0,0	-	-45,5	-6,3	-10,4
Vilalba dels Arcs	-4,9	-2,4	-2,0	7,2	-0,5
La Terra Alta	-2,5	3,6	-4,9	1,2	-0,1

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

ANNEX 7.4. AFILIACIÓ ALS MUNICIPIS DE MÉS DE 4.000 HABITANTS

Taula A 7.4.1 Variacions interanuals d'afiliació als municipis de més de 4.000 habitants per sector productiu, 2014
Percentatges.

	Agric.	Ind. manuf.	Constr.	Comerç	Trans.	Host.	Serv. empr.	Serv. soc.	Resta	Total
Alcanar	-5,7	35,0	-2,0	5,3	9,6	3,6	22,6	0,4	3,0	6,6
L'Ametlla de Mar	46,2	10,2	1,4	2,1	-7,3	-1,1	-1,1	6,3	-7,3	0,9
Amposta	6,3	-0,3	2,1	1,3	8,0	4,1	1,3	0,9	-1,1	1,4
La Sénia	1,2	-4,2	-11,5	-2,1	-6,7	-9,0	0,0	16,3	-2,6	-2,2
Móra d'Ebre	14,5	0,6	-6,0	-3,2	17,2	13,4	1,2	27,4	-0,2	7,3
Roquetes	-12,3	-1,3	-5,0	-0,2	6,3	10,4	2,0	-0,5	5,3	-0,6
Sant Carles de la Ràpita	-11,4	-3,6	-5,4	7,4	5,1	8,1	1,8	4,7	3,1	3,8
Tortosa	-3,0	1,6	-1,8	-14,7	-2,1	0,1	2,8	2,0	3,1	-2,5
Ulldecona	-2,4	0,4	0,7	-0,9	-5,7	1,5	5,9	0,5	-8,5	-0,4
Deltebre	11,4	12,1	-1,4	0,1	-5,3	2,4	5,0	6,5	-2,8	2,1
L'Aldea	1,8	-1,9	4,1	4,2	-6,3	0,6	-1,2	2,6	-4,8	0,7
Total municipis	5,8	9,0	4,1	-0,4	4,8	6,0	5,3	4,8	2,0	4,3

Taula A 7.4.2. Contribucions sectorials al creixement total d'afiliats per municipi, 2014
Percentatges

	Agric.	Ind. manuf.	Constr.	Comerç	Trans.	Host.	Serv. empr.	Serv. soc.	Resta	Total
Alcanar	-0,8	3,1	-0,2	1,5	0,4	0,5	2,0	0,0	0,1	6,6
L'Ametlla de Mar	0,2	0,4	0,2	0,5	-0,5	-0,2	-0,1	0,9	-0,5	0,9
Amposta	0,2	-0,1	0,1	0,3	0,3	0,3	0,1	0,2	-0,1	1,4
La Sénia	0,1	-1,6	-0,8	-0,4	-0,2	-0,4	0,0	1,3	-0,1	-2,2
Móra d'Ebre	0,5	0,1	-0,6	-0,7	0,5	0,6	0,1	6,9	0,0	7,3
Roquetes	-1,0	-0,1	-0,5	-0,1	0,3	0,6	0,2	-0,1	0,2	-0,6
Sant Carles de la Ràpita	-0,2	-0,3	-0,4	1,7	0,3	1,3	0,2	1,1	0,2	3,8
Tortosa	-0,1	0,2	-0,1	-3,5	-0,1	0,0	0,2	0,6	0,2	-2,5
Ulldecona	-0,1	0,2	0,0	-0,2	-0,1	0,1	0,3	0,0	-0,6	-0,4
Deltebre	0,7	0,7	-0,3	0,0	-0,2	0,3	0,4	0,6	-0,1	2,1
L'Aldea	0,1	-0,7	0,5	1,0	-0,2	0,0	-0,1	0,1	-0,1	0,7
Total municipis	0,3	1,5	0,3	-0,1	0,2	0,5	0,5	1,0	0,1	4,3

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

ANNEX 7.5. TAULES D'ATUR PER MUNICIPIS

Taula A 7.5.1. EL BAIX EBRE

	Mitjana 2014	Creixement 2014	Taxa d'atur 2014
Aldover	58	3,6	10,7
Alfara de Carles	30	-3,7	12,8
L'Ametlla de Mar	513	0,1	11,1
Benifallet	38	-0,4	9,1
Xerta	93	4,0	12,0
Paüls	38	-10,6	11,1
El Perelló	171	6,3	8,7
Roquetes	761	3,4	13,7
Tivenys	58	-4,0	11,5
Tortosa	3184	0,8	14,3
Deltebre	1148	0,6	15,1
Camarles	282	-0,9	12,6
L'Aldea	312	-6,4	10,8
L'Ampolla	209	-6,1	9,2
El Baix Ebre	6.893	-5,3	14,1

Taula A 7.5.2. EL MONTSIÀ

	Mitjana 2014	Creixement 2014	Taxa d'atur 2014
Alcanar	662	8,1	10,5
Amposta	2102	5,6	14,8
La Sénia	697	4,5	17,9
Freginals	26	18,8	10,1
La Galera	54	-4,2	10,7
Godall	43	2,1	11,0
Mas de Barberans	29	-3,5	7,7
Masdenverge	96	16,2	13,1
Sant Carles de la Ràpita	1190	6,3	12,3
Santa Bàrbara	335	-3,0	13,9
Ulldecona	547	-1,1	12,1
Sant Jaume d'Enveja	298	-0,4	13,5
El Montsià	6.079	-5,1	14,1

Taula A 7.5.3. LA RIBERA D'EBRE

	Mitjana 2014	Creixement 2014	Taxa d'atur 2014
Ascó	82	8,2	7,4
Benissanet	63	-2,8	7,7
Flix	221	21,2	9,1
Garcia	31	-5,9	9,2
Ginestar	59	-5,5	11,6
Miravet	36	6,0	7,6
Móra d'Ebre	482	-0,7	13,2
Móra la Nova	266	8,3	12,6
La Palma d'Ebre	15	3,1	6,9
Rasquera	46	11,5	9,0
Riba-roja d'Ebre	80	13,5	10,7
Tivissa	112	-10,2	10,5
La Torre de l'Espanyol	41	25,9	10,3
Vinebre	38	2,3	13,4
La Ribera d'Ebre	1.571	-3,1	11,1

Taula A 7.5.4. LA TERRA ALTA

	Mitjana 2014	Creixement 2014	Taxa d'atur 2014
Arnes	17	1,4	6,6
Batea	76	-18,7	6,5
Bot	19	-22,4	5,6
Caseres	13	-9,9	8,1
Corbera d'Ebre	51	-1,0	7,1
La Fatarella	55	4,9	9,2
Gandesa	210	9,9	10,5
Horta de Sant Joan	64	-2,4	8,7
El Pinell de Brai	62	-2,7	9,4
La Pobla de Massaluca	14	-16,1	7,5
Prat de Comte	9	15,8	9,7
Vilalba dels Arcs	23	-1,0	6,0
La Terra Alta	613	-5,9	8,9

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Ocupació, Generalitat de Catalunya

Municipis per especialització:

- **Agricultura:** Alcanar, la Galera, Godall, Mas de Barberans, Santa Bàrbara, Aldover, Alfara de Carles, Benifallet, Paüls, Tivenys, Benissanet, Garcia, Ginestar, Miravet, la Palma d'Ebre, Rasquera, Tivissa, la Torre de l'Espanyol, Arnes, Batea, Bot, Caseres, Corbera d'Ebre, la Fatarella, la Pobla de Massaluca, Prat de Comte, Vilalba dels Arcs.
- **Indústria:** Amposta, la Sénia, Masdenverge, Ulldecona, Xerta, Camarles, l'Aldea, Gandesa, el Pinell de Brai.
- **Construcció:** Freginals, Sant Jaume d'Enveja, el Perelló, Deltebre, Flix, Móra la Nova, Horta de Sant Joan.
- **Serveis:** Sant Carles de la Ràpita, l'Ametlla de Mar, Roquetes, Tortosa, l'Ampolla, Ascó¹⁶, Móra d'Ebre, Riba-roja d'Ebre, Vinebre.

Sectors. La majoria de sectors coincideixen amb les 21 seccions d'activitat econòmica de què consta la CCAE-2009, amb les següents excepcions:

- **Serveis empresarials:** s'han inclòs les activitats d'informació i comunicacions, bancàries i d'assegurances, immobiliàries, professionals i tècniques, administratives i auxiliars.
- **Serveis socials:** engloba l'Administració pública, activitats educatives, activitats sanitàries i serveis socials, i activitats artístiques i d'entreteniment.
- **Resta de sectors:** inclou les indústries extractives, electricitat, aigua, altres serveis i activitats de les llars.

¹⁶A efectes de classificació d'activitats econòmiques, la central nuclear d'Ascó, principal empresa de la població, s'ubica en el sector serveis en comptes del sector industrial.

**Drets exclusius d'edició:
Càtedra d'Economia Local i Regional
No es comercialitza**

**Imprès a Catalunya per:
Cooperatiu Gràfica Dertosense**

**El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre es cent per cent
lliure de clor i és qualificat com a paper ecològic.
Fotografia: www.riosconvida.es**